

Спасибо, что скачали книгу в [бесплатной электронной библиотеке Royallib.com](http://Royallib.com)

[Все книги автора](#)

[Эта же книга в других форматах](#)

Приятного чтения!

Богдан Жолдак

Нестяма

Інга

Це була дуже дивна, як на театр, сцена: у фойє, під квадратною колоною, судомисто тулилася гарна жінка і плакала; всі її оминали, а вона шепотіла сльозами, тому що це було в аванс, і вона, я пригадав, довго перед цим була в буфеті, хоча там її всі відмовляли, навіть Катя, буфетниця: «Фатить, ти ж знаєш, Інго, чим це кінчається», — та вона продовжувала вживати, і, як я зауважив, не лише тому, що ціни в буфеті були, як у магазині, низькі — про це дбала адміністрація.

Я був там новою людиною, декоратором, мене найняли одноразово, бо знав фактури, а тут вирішили поставити «Шекспіріаду», тобто знайшли спонсорів на декорацію, і я не знав, чим це все закінчиться. Аж ось вийшов у фойє. Бачу: жінка плаче, а всім байдуже, ба, навіть зиркають з острахом, особливо на мене, коли почав до неї наближатися; а ще якимось уїдливо дивляться, так мені здалося, а я підійшов до жінки і почув, що вона бурмоче:

— Нікому не потрібна, — виплакувала такі звичні слова, я навіть подумав був, що це з якогось спектаклю, але не зміг пригадати, з якого саме, бо жінка відчула, що хтось поруч і раптом сухо прошепотіла: «Я всіх ненавиджу, а мене

ніхто не любить», — і знову заплакала, так гірко, а я подумав, який же це страшний театр, щоб так довести людину, адже тут працюють митці, та всім байдуже, вони проходили, радісно отримавши гроші, кожен поспішав, як буває в аванс, коли вся труппа сходилася, щоб розійтися.

— Ну що ви, — сказав я до жінки, від чого вона затряслася плечима, й мені стало моторошно, що біда заскочила людину не десь у куточку, щоб та виплакалася, а просто посеред рідного театру, у найвиднішому місці — оперлася так на квадратну колону, бо несла вже йти од горя, й розмазувала сльози.

— Не любить! Ніхто, — наполягала жінка голосніше; всі зиркали на нас якимось неадекватно, однаке я вийняв хусточку, щоб утерти її прекрасні очі, потім торкнувся до пишного волосся, став переконувати, що вона помиляється, що все буде гаразд.

Раптом погляд її стражденний зупинився й висох; вона, сказати б, просканувала мене, й умить пройняв несамовитий біль: не одразу втямив, що руки її міцно вчепились мені за яйця.

Я отетерів — не од несподіванки, не од образи, а від несамовитого болю, якого досі не знав; бували випадки, наприклад, на баскетболі, від м'яча, але навіть він не міг так, як оці незнайомі пальці, що одчепити їх мені бракло снаги; вона втупилася мені очима в очі, бо я не витримав і закричав на весь театр, і працівники навколо деякий час це слухали, доки ж добрі люди — освітлювачі — підбігли і почали палець по пальцеві одтискати той страшний зашморг.

Потім одвели на банкетку, де я сидів і не вірив, що цей біль узагалі колись закінчиться, не вірив, що таке можливе, бо він мені ще кілька днів нагадував про себе сильною підпухлиною. І я просто змушений був думати про ту жінку, про її долю, змушений був ховатися в декораторській, щоб на мене не тицали пальцем, отак починається проблемна робота — коли стаєш посміховиськом, а в чім твоя провина? Що ти просто пожалів людину?

Дехто співчував мені, з часом я багато довідався про Інгу, особливо, коли підслухав у курилці розповіді про візити до неї (актори — часом безсердечні люди), про інтим, як вона роздягала, роздягалась, а потім довго стелила ліжко і не так стелила, як годину розгладжувала простирадло, ретельно, багаторазово, безліч уявних складочок, отак пестила, припадаючи щокою, аж доки кавалер кілька разів устигав перегоріти і вже те ідеальне простирадло ставало ні до чого: «Це ще добре, що не накірлялась, а то було б».

Довідався, що Інга відвідувала психоаналітика, та медицина не допомогла, бо в зарплату знову побачив її під квадратною колоною, де вона стояла і гірко плакала, шепочучи собі під ніс.

Чи я злякався? Можливо. Бо одразу втік назад, у декораторську, і стояв як дурень, оглядаючи приміщення, — чого я тут, адже роботу завершено. Тому стояв і просто обдивлявся стіни, наче вперше їх побачивши, аж доки надібав за трубою кілька використаних лампочок: перегорілі й непотрібні, вони пилюжилися, покинуті електриком. Дістав їх, витер, а потім дбайливо огорнув у кульок.

...Вона стояла напівзігнувшись, притулившись до квадратної колони, пишне волосся та плечі здригалися від плачу, а люди байдужо, ба, навіть з острахом, її оминали.

Пошукавши хустинку, я підійшов, став упритул, вона підвела свої невимовні очі, бо не повірила, засвітилася подивом, побачивши мене знову, я почав утирати їй слюзи.

— Що з вами сталося? — питав я, й крізь ридання вона казала:

— Не потрібна... — шепотіла, — уявляєш?..

— Ну що ви? — торкнувся її розкішного волосся, гіркого від сліз.
— Не треба так думати, — заспокоював.

На мить чудові очі розплющилися ширше, погляд зупинився, вона втупилася мені в зіниці й затамувала подих — за мить її цупкі пальці вхопили мене межі ноги і стиснули, але в очах моїх Інґа не помітила відчаю, я пестив її кучері; тоді вона стиснула щосили й одна лампочка, а потім і друга, гучно луснули в її долонях.

Куди

— Почну — що перепрошую за такий вельми пізній дзвоник, вибачайте, дзвінок; у мене до Вас питання: чи немає серед Ваших знайомих книжкових спекулянтів чи перекупників раритетів? Як це нема, адже, не прикидайтеся, Ви непогано цікавитеся рідкісними виданнями. Бо мені конче слід відшукати сліди невиправної моєї втрати — зникла дуже цінна для мене книга.

Тоді поставмо проблему інакше: почну здалеку, а саме з того, що, по-перше, я знаю, що в колі літераторів не вважається за гріх взяти без дозволу в когось книжку — таке трапляється навіть із вельми поважними та шанованими людьми, тому попередньо запевняю Вас: те, про що йтиметься далі, аж ніяк не вплине на наші стосунки. Йдеться про ілюстрований атлас «Дер паталогоантоміше дас біологіше албум», виданий у середині XIX ст. в Нюрнберзі. Я свого часу неодноразово звертав Вашу увагу на цю мою книжку, хоча Ви і відмахувалися від неї, показово відмахувалися, посилаючись на незнання німецької мови. Одначе мої запевняння, що така книжка буде дуже цікавою для письменника, яким, безумовно, Ви є, — вочевидь не минулися марно.

По-друге, хотів би застерегти Вас одразу: тут, в Україні, її не реалізуєш за належну ціну, отож сама думка про те, що ця книжка перетне кордон і назавжди зникне на чужині, штовхає мене в невимовний розпач. Тому пропоную Вам негайно повернути мою власність, щоб цей Ваш вчинок аж ніяк не вплинув на наші з Вами взаємини, бо я не маю наміру переривати наших дружніх стосунків. Ба, я навіть згоден виплатити Вам винагороду, будь-яку, яку Ви назвете, хоча Ви й чудово знаєте, які насправді мої матеріальні статки, одначе я згоден залізти в борги, бо йдеться про річ, набагато важливішу за боргову яму, адже йдеться про фамільну цінність нашого роду Копачинських. Ваші запевняння, буцімто Ви її і в очі не бачили, є, вибачайте, м'яко кажучи, нешляхетні, позаяк я щоразу за Вашого візиту клав її на видному місці, а саме — на столі. Так, я помітив, що Ви не звертали на неї уваги, одначе запевняю: робили це занадто (!) показово, що не проминуло моєї пильної уваги. Даруйте, не треба

вживати «не морочте голови», бо так серйозні перемовини аж ніяк не провадяться. Я не розумію Вашої іронії — до чого тут «Друга книга Поетики» Арісто-теля? Ви завжди викрадаєте саме її?

Куди? Куди?

...ще одним доказом на правдивість моєї версії є Ваша негречність, з якою Ви жбурляєте трубку, даруйте, слухавку на телефонічний апарат. Однак у цій скрутній для мене ситуації я вибачаю Вам навіть такий негречний вчинок, бо в мене, як Ви бачите, немає аніякого виходу. За цих жахливих обставин маю лише одну надію на Вас, сподіваюся, що Ви таки навернетесь на людяність. Запевняю, що не маю до Вас аніяких претензій, бо в літературних колах викрадення раритету не вважається за гріх, а виставляється радше за своєрідну браваду, тож, запевняю, Ваш добродійний

вчинок — повернення моєї книги — щонайменшим робом не позначиться на наших стосунках, і Ви знову зможете відвідувати мою оселю в будь-який зручний для Вас час.

До речі, ці Ваші відвідини і є головною причиною моєї версії щодо зникнення атласу, бо ж, окрім Вас, до мене останнім часом ніхто не заходив. Благаю! Благаю, не вчиніть іще більшої кривди — позаяк я Вас викрив, то Ви з переляку, щоби знищити докази, ще, чого доброго, знищите книгу. Не паліть її, я на коліна стану — вона ще мусить прислужитися людству! Що завгодно, лише не це! А Ви, виходить, ще й спеціалізуєтесь на викраданні другої частини «Мертвих душ» Гоголя? З метою спалення? Ні, про три його романи, писаних українською мовою й спалених, я взагалі чую вперше, то й не запевняйте, що Ви й до того рук доклали, мене ці Ваші діяння геть не цікавлять.

Що-що? Ви ще наважуєтесь кидати тінь підозри на мою нову дружину? Так, набагато молодша за мене, то й що? Не Вам ставити під сумнів щирість наших стосунків, шановний пане, однак я Вам дарую навіть такі сумні підозри. Що? Переписати негайно дарчий лист на свого старшого сина? Як Ви взагалі можете радити мені щось щодо мастності? Не лише оселю, а й дачу? За іншої ситуації я би геть інакше прореагував на вашу ганебну пропозицію, однак саме Ви чудово розумієте, що я цілком залежний од Вас у цих непростих для мене обставинах. Але якщо Ви з Вашої доброї ласки не розв'яжете проблему позитивно на мою користь, то я змушений буду осоромити

Вас перед громадськістю. Я це чудово умію. Й не треба ховатися за слова «щоби ще слухати отаке», а нумо, яко гречні люди, не доводити справи до безвиході, коли я просто фізично змушений буду публічно знеславити Вас, а Ви таки добре знаєте, як прекрасно я це вмію робити, отож...

...Небажання дослухати — це ще один, сказати б, речовий доказ про небезпідставність моїх запідозрень щодо Вас, вельмишановний. Мені вочевидь слід було ще свого часу завгодя, немов у шаховій партії, передбачити наслідки Ваших візитів; так-так, не прикидайтеся, адже Ви вже давненько, м'яко кажучи, позичали в мене не лише атлас, але й сюжети багатьох Ваших оповідань. Так-так, списували їх із мене. Це новина? Ха-ха, не прикидайтеся. «Міформагія», «Усі падають», «Обалдемуа», «Стьоб-кран», а «Пурга»? «Неповний фарш», «Пардімонокль»? Не треба запевняти, що саме цей есей написано ще до знайомства зі мною, бо Ви тоді ще взагалі нічого не писали. А «Товчи-батькасин»? Так-так, саме він, атож, я дуже пильно ставлюся до Вашої творчості й узагалі дуже шаную наші взаємини, отож дуже прошу: не кидайте тінь на них во ім'я плідного їхнього продовження й поверніть у мою власність річ, яка Вам не нале.

Доброго дня, віта.

Дуже прошу Вас, не кида.

Не кидайте! Одразу скажу Вам, що в мене є для Вас, не кидайте цього разу слухавку, благаю! Дуже приємна для Вас новина — «Дер паталогоанатоміше» дивним чудесним робом віднайшовся. Як де? Він стояв, виявляється, не на належній полиці, а лежав чомусь згори на ній, затисну-тий під стіну. Охоче приймаю Ваші вітання, пробачаю цього разу Вашу іронію. Однак ідеться не про це.

А от тепер скажіть мені, вельмишановний, у який це спосіб Вам вдалося таємно занести до мене книгу й непомітно підсунути назад? Вікон я, як Ви знаєте, відчиненими не лишаю, а замки на дверях маю, далебі, надійні. Я знаю, що вони не перепона для професійного крадія, одначе маю підозру, що Ви ним не є. Тоді поясніть мені заради Бога:

звідкіля у Вас ключі до моєї оселі? Чому я про таке питаю? Та звісна річ: перспектива беззахисності перед Вами й усвідомлення того, що хтось може безкарно проникати всередину і брати все, що заманеться, а тоді ще й класти назад...

Не кидайте!

Я ще не сказав найголовнішого в цій непростій ситуації: надзвичайно переконливо і гратульовано благаю Вас ніколи й аніяким робом не використовувати оцієї теперішньої нашої з Вами історії в якомусь оповіданні.

Навколо лампочки

«...летять бризками на екран, падають комашками, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли собі отако сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати. Особливо, коли можеш молотити значки також і з голосу, вони, вже відредаговані й ретельно виправлені, вихлюпуються досконалими графемами; то тут треба завважити, що вже є на сім світі багацько людей, які друкують швидше, ніж балакають. Байдуже! Ще ніхто не додумався, крім мене, молотити пальцями і голосом одночасно, стикаючись між собою — літери, потоки, — вони складаються поєднаннями, на які ти особисто не здатен, тобто традиційно ти був не здатен, а от тепер — на, маєш, пальці випереджають слова, слова випереджають думки, і це чудово, від цього страждав іще Кнут Гамсун, але тоді не було комп'ютерів і він не знав, як із цим боротися, лише встигав благодіяти: «Боже, не дай мені бути розумним!» Аби хоч у якийсь спосіб випередити самого себе, чи не подався він у фашисти задля цієї формули? Ось питання — а що якби побачив він отаке: варто о сьомій ранку нуль п'ять хвилин натиснути в компі на пимпочку «вмотивований хаос» — як усі завойовані слова злітають, наче метелики, й сідають назад на екран, дають іще додаткові тексти.

«За цей час ти встигаєш ще намолотити язиком та кінцівками, добре, що в тебе їх на руках лише десять, от якби навчитися, як це роблять безрукі інваліди друкувати ще й десятьма кінцівками ніг, але це не за горами, якщо інваліди це можуть, то ти, геть не каліка, опануєш такі рефлекси; жадібність, вона ненаситна, адже ти й так сидиш, оточений прудкою хмарою літер, що кружляють навколо тебе, як мухи навколо лампочки, неначе спіралями петрогліфів Кам'яної Могили, ти друкуєш, вони самі впорядковані твоїми незримими правилами знову й знову сідають на екран, і ти пишаєшся, бо вони наочно втілюються за принципом т. зв. гіпертексту, ба тепер це мегатекст, якщо не ультра, так чи інак, а фіксується він доволі умовно лінійно; ти згадуєш колишні свої страшні заздорці, коли побачив на фресках Софії Київської первісних наших музик, в одного

були одразу дві дудки у вустах, дудки дві, а пальців однак лише десять, поруч із ним тоді був скрипаль, який міг застосувати лише шість кінцівок — п'ять пальців на струнах та ще руку зі смичком, хай там як, а перегнати себе він не міг, хоч і грав на найпершому тоді в світі смичковому інструменті під назвою гудок.

Лише в теперішні часи з'явилися музиканти, здатні встромити до вуст три саксофони, ще й спускалися в залу, вимагаючи, щоби публіка тиснула їм на пимпочки клавіатури, і хоч би скільки їх було, встигаючи одімпровізувати той хаос на трьох горловинах, це вже ніякий лінійний Моцарт не переплюне, і добре, що електроніка встигала зафіксувати навіки ті виправи, чого графічні ноти фіксувати не звиклі, а ці тут же на моніторах, розсипаючися значками, ще й додаючи аранжування, і вкупно одкидаючи це все знову в залу, яка, шаленіючи, накидається пальцями й вухами на саксофони, радіючи, що вони — живцем, а не на тисячолітніх фресках».

Папірець цей, щойно написаний, просто палив мені кишеню, я оглядав людей у залі.

— Уявляєш, Миха мене таки намалював, — шепотіла попереду білявка до подруги.

— На картоні? На полотні? — заздрощами відгукнулася та.

— На мені. Отако посадовив і почав од шиї і отак донизу.

— Ти шо... До... скрізь? — жахом завмирала та.

— Ото. Тільки одно, шо фарби холодні. Я йому кажу: «Або підогрій їх, або давай без них».

— Ну ти. Скрізь? Без них?

— Ага. Одним лише пензликом.

Обидві крадькома озирнулися лише тоді, коли почали давитися сміхом.

Усі тутки гомоніли, а я картався, як і щоразу, бо не взяв бука — записати б цей полілог, управити в літери, а потім усі тексти витягнути лінійно, і от, на, маєш: за хвилину тобі цілий романика з «Доктора Серафікуса», завбільшки. Які чудові тут люди!

Що далі від столиці, то менше падлюк, тобто провінційна богема, вона чистіша, очі в неї не такі, особливо, коли вона з'єдналася й забула, що провінційна, ба, навпаки, вона ще не втратила здатності легко спілкуватися. Бо столична боїться бовкнути зайве, щоби хтось із

цього не скористався та не поніс до свого монітора, тож вона лише багатозначно промовляє очима, вдаючись до стократ ужитих слів.

Га! Де ті часи, коли Сократ забороняв записувати слова, а дозволяв тільки промовлені, перетворивши життя своїх учнів на нескінченні потоки, одучив од крохоборства, за що його й стратили, і навіть тоді він не перестав говорити, коментуючи власне вмирання.

А тут у залі не пролунало жодного разу бодай «Макіа-веллі», бодай «Деріда» не проскочило, просто люди були дуже раді нарешті побачитися, й тому говорили без цитат чи бодай посилянь.

Трохи знайомий я був тут лише з Левком Рочинським, знаним серед філологів своєю формулою про літературознавство — з тих іще часів, коли активно точилася суперечка: чи літературознавство може бути і літературою? Так от він вивів, що література може жити без літературознавства, а воно без літератури — ні.

На сцену він вийшов ходою місцевого Сократа і почав говорити про теперішню зустріч. Перші в залі затихли жінки. Чоловіки, певно, його не дуже любили. Він перейшов до газетних публікацій і зацитовав із пам'яті: *«летять бризками на екран, сідають комахами, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати. Особливо, коли ти можеш молотити значки з голосу, вони, вже ретельно відредаговані й виправлені, вихлюпуються досконало; то тут треба завважити, що вже є на сім світі дуже багато людей, які друкують швидше, ніж балакають. Байдуже!»*

Тетеріючи, ти ще встигаєш поперед глузду вигукнути:

— Звідкіля у вас цей текст?

— З учорашнього «Ґрунту».

Він продовжує цитувати, а ти вислизаєш надвір і починаєш шукати газетний кіоск. Нарешті бачиш його в заводській прохідній — як це чудово, завод майструє сільгосптехніку, а також забезпечує робітників друкованим словом. Тицяєш у віконечко мідяки:

— Учорашній «Ґрунт», будь ласка.

Жінка скривилась огидою:

— У нас вчорашнім не торгують, — і відсунула назад гроші.

А хто ж тоді торгує?

Я витряс із кишені папірця, що приготував до виступу: *«летять бризками на екран, сідають комахами, вони ж хитрі, раніше вони на*

папір не могли сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати».

Ну, ось він, текст, слава Богу... Але як він виник тут, у залі?

Знайти путній кіоск непросто, для цього треба сунути на вокзал, це далеко, а, головне, там виникне потужне бажання сісти у потяг і чкурнути з міста.

Бо ж іще Моцарт утинав, коли хтось із композиторів довго творив яку складну музику, то цей вставав на концерті і заявляв, що ця річ належить йому і на доказ тут же віртуозно її виконував нота в ноту. Довго так тривало, аж доки Сальєрі, зрештою, поклав цьому край.

Нарешті поперед базару виринає крамничка, штовхаючись до неї, виникає водночас радісна і страхітлива здогадка про те, звідкіля ж у цьому місті взялося твоє ненаписане оповідання?

«Отже, не тільки з пальців та голосу, а вже і з думок вибирається».

Починаєш канючити учорашню газету, та від хвилювання забуваєш її назву. На тебе дивляться з усмішкою, аж ніяк не провінційною.

— Гаразд, — одхекуєшся, — гляньте в комп по бібліографії, чи є в продажу щось із письменника Бебка?

— Я й так скажу, без компа, — ще лагідніше всміхнулася кіоскерка, — ось вранці надійшла його книжка.

Отакої! Вже встигли видати? Хапаю, розгортаю:

«летять бризками на екран, сідають комахами, вони ж хитрі, раніше вони на папір не могли сідати, бо перо одненьке, це тобі не всі десять пальців, що молотять клаву швидше, ніж ти встигаєш думати».

Коли заскочив до зали, Левко завершував фразу:

«тут же на моніторах, розсипаючи нотними значками, ще й додаючи аранжування і вкупно одкидаючи це все знову, в залу, яка, шаленіючи, накидалася на саксофони, радіючи, що вони — живцем, а не на фресках».

Уже мали пролунати оплески, та я вискочив на сцену:

— Ось, — кричу, — це все звідси, з моєї нової книжки! Моєї, ви розумієте?

Левко незворушно глянув у свій папірець.

— А оце і є той самий письменник Борис Бебко, якого ми зібралися вшанувати разом із його новою книжкою.

Соломинка

...він стрибнув на неї, наче тарантул; нещасна оніміла, бо не добачила, коли це він встиг роздягтися, так і завмерла на пів ковткові вина, а ще подивувалася, що маючи геть скалічене тіло, володів одним цілком здоровим органом, навіть аж занадто здоровим...

Степан часто бував у лікарні й дивувався, як там багато одноразових крапельниць, «отак як і я», думав із гіркотою, і з боєм виснував філософську концепцію про вічність навпаки, тобто, що вічність настане для людства після внутрішнього психологічного, ба, психофізіологічного зсуву, це коли воно спроможеться перетворити всі одноразові предмети на багаторазові; адже кожна тимчасова людина осягає вічне буття лише, продовжуючи себе в дітях, плекаючи надію, що наступне покоління буде краще за попереднє, й надто втішаючись цим.

Медсестри, щоб подолати нудотність нічних чергувань, сплітали з чудових прозорих використаних рурочок од крапельниць ялинкові іграшки — рибки та пташки; вони нічого не знали про Степанові концепції, але, подарувавши йому кілька виробів, мліли від щастя — такої радісної реакції не бачили зроду, навіть, коли впорскували хворим морфін. Степан, бавлячись цяцьками, не міг натішитись: усі вони внаслідок певної пластичності рурочок нагадували пляшку. Це продовжило його міркування: «Як уберегти хитке здоров'я — хитрі америкоси придумали пити коктейлі крізь тонку трубочку, здобуваючи набагато більший ефект, ніж хилати зі склянки; тобто, значно зменшуючи дозу але побільшуючи кайф!»

Звісна річ — це закордоном додумалися винайти крапельницю, повільну, яка, згладжуючи наслідки, побільшувала ефективність ліків. Міркуючи про західну цивілізацію, він виснував ще один аналогічний приклад: а що таке їхній коктейль? Це домішок газованої води до спиртного, що теж зменшує його міцність, але побільшує результат.

Уже в гуртожитку він розпустив одну таку рибку (символ! християнства!) і почав обертати воду на вино — тобто змішував їх, цмулячи крізь катетер. Перший же дослід розширив свідомість: це дало шалену економію стипендії.

Тепер на лекціях він, наче роденівський мислитель, картинно підпирав голову рукою, і жоден викладач не постеріг таємної рурочки, пропущеної рукавом до площини; здоров'я поверталось до нього — спершу рум'янцем на щоках, а потім і скрізь життєдайним теплом, наснагою і, зрештою, коли він непритомнів, друзі залюбки брали його під пахви і виносили до автобуса. Не тому, що власна вага його, горбаня, тридцять п'ять кілограмів, а тому що він встигав набути невагомості. Брутальні, вони жадали таких само насолод, але жоден не міг осягнути повільної трубочки чи розбавленого шмурдяка, однак засвоїли вуглекислі пухирці: якщо загазувати горілку за допомогою сифона з балончиком вуглекислоти, то удар здобуваєш одразу.

А Степан осягав іще одну новацію — відсутність похмілки збурювала зворотну хвилю енергії, ба, навіть агресії — роздягнувшись до пояса, він спускався на дівочий поверх і, розчепірюючи ноги та надувши груди, гримав у кімнату № 317:

— Олесю, вийди!

Однокурсниця одчиняла і заходила вереском, бо зроду не уявляла, що воно таке — оголений горбань, а також гадки не мала про сюрреалізм, тому встигала ляснути дверима, перш ніж той видихав із перегаром:

— Олесю,пусти, світ здригнеться!

Щодо цього вона дуже сумнівалася, адже мала симпатію до Петра Чумаченка, чемпіона факультету з гандболу, що його торс часто виникав у її нічній уяві, тому дівчина не оминала жодного спортивного змагання, щоби вдосконалювати видиво.

І перестала одчиняти.

Тому на лекціях Степан найбільше боявся зустрітися з нею очима, вмощувався на останню парту і якомога швидше занурювався у катетер: «сідав на крапельницю». Часто, отямившись аж серед ночі, спускався сходами і ридав перед дверима № 317, подекуди й гримаючи:

— Світ здригнеться!

Увесь гуртожиток ник, особливо від вигуку:

— Есмеральдо!

Бо голос у нього був нутрянний, пройшовши валторною викривлених трахей, здобував потужні обертони, неначе в Квазімодо, і

общага вібрувала зо страху, надто Олесю, яка тряслася, що Петро-гандболіст щось дурне запідозрить.

Якось Степан висотав чергову пляшку, і його осяяла чудова ідея відвідати на вихідні рідне село. Там він побачив на дверях сліди проникнення. Образившись, що із його хати знову пропали деякі речі, тихцем уночі викрав із сторожки діда Микити ружжо. Таємно привізши, надійно заховав, одначе співкамерники знайшли берданку під матрацом і посідали навколо, тяжко замислившись. З іншого боку їх брала цікавість, дуже хотілося продовження подій, куди вони повернуть? Тому хлопці обережненько розколупали патрони і полегшено виявили, що ті заряджені сіллю; натовкли їх туго папером і знову залили парафіном.

Посеред ночі, підскачивши, Степан хопився рушниці:

— Я ж казав! — вигукнув похмільно.

Розбудилися товариші:

— Що ти казав? — мружилися на озброєного горбаня.

— Що світ здригнеться! — тряс рушницею.

Хлопці хотіли спати, й почали одмовлять:

— Вона ж сіллю заряджена, — брехали.

— Ах — сіллю? — схопив зі столу коробочку з канцелярськими кнопками, спритно висипав у жерло; щоб його не перехопили, вискочив, неначе краб, боком, помчав із рушницею до кімнати № 317 і заволав:

— Олесю! Виходь!

Чудом дівчина не підійшла до дверей, а спросоння пробурмотіла:

— Ось я Петрові скажу...

— Якому ще Петрові? — нашорошився він.

— Чумаченкові!

Оце новина! Виявляється, його найкращий співкамер-ник став на заваді.

— Ах ти ж сука! — вибухнув Степан, перш ніж вибухнула його рушниця, вирвавши з дверей чималу діру.

Не встиг вставити новий набій, бо був обеззброєний друзями, потягнутий геть, а общага почала прокидатися й міркувати. Триста сімнадцята оніміла назавжди, лише тупо споглядала, як хлопці притягнули з верхнього сортира двері і встигли прикрутити їх саме перед візитом коменданта.

— Хто стріляв? — допитувався.

— Петарда стріляла, — пояснив Петро Чумаченко, ховаючи за спину викрутку, якою щойно прикрутив табличку № 317. — Правда, дівчата?

Ті оніміло кивали головами, тугіше натягуючи ковдри, бо вирішили, що їх теж виженуть із вишу.

— Яка ще в сраку петарда? — донюхувався комендант.

— Роботяги гуляють, — кивнув на протилежний гуртожиток Петро. — День строїтеля.

Комендант визирнув, але не побачив нічого, крім неба, розцяцькованого канцелярськими кнопками зірок.

Хлопці, обсівши Степана, тужно споглядали, не вірячи жодній його сльозині.

— Нам хана. Ще один такий фокус — його посадять, а нас виключать. Бо як чоловік ухопився зброї, то далі вже йому хапатися нема за що! — стогнав староста.

— Є за що! — несподівано заперечив Петро Чумаченко й визирнув у вікно, видивляючись там якийсь свій план, поки незрілий, щоб ним поділитися. З усіх присутніх він почувався найвинуватішим, і все через Олесю — ще б пак, вона ж на нього око поклала, а не на Степана.

Друзі часто тепер бачили, як Петро видивляється у вікна навпроти, не розуміючи, що в тій обшазі може бути аж такого цікавого, чого не було в цій.

— Шо ти там не бачив? — дивувалися.

— Підходящої кандидатури, — буркав, не пояснюючи, бо ж він, гандболіст, умів мислити стратегічно.

Нарешті набачив там жінку Валю, яка вечеряла, поставивши сама собі пляшку вина, потім обвела поглядом убоге приміщення. Поміркувавши, вона не стала бруднити склянку, а хильнула просто з горла; подумавши, приклалася ще, а вже лише потім почала жувати суху самотню міві-ну. Чумаченко терпляче вичікував, коли у малярів настане трагічний переддень зарплати, і завітав до неї.

— Ну, — сказала Валя, окинувши його з порогу поглядом, порожнім без вечері.

— Тут, — мовив він, — є один мужик, який ніяк не стане мужиком, ясно?

— Ну.

— Допомогти людині.
— Ну. Бутилка, — підняла очі.
— Але він трохи...

Вона запитально покрутила пальцем біля скроні.

— ?

— Ні, горбатий, — відповів він.

Валя полегшено зітхнула, подумала мить:

— І закусь.

— Ну, — несподівано повторив Петро. — А коли?

— Та хоть би й зара, — в горлі їй зрадливо тіпнувся голос, бо малярші — це такі люди, які потребують негайного виведення отрути фарб. Особливо перед зарплатою.

— Чепурися, — кинув він і побіг чепурити Степана.

Друзі стояли колом, обсмикуючи на ньому піджачок та билинки. Степан саяв; ніхто не знав, що він у вільний од алкоголізму час пише вірші, але як усі поети-горбуни, не зізнавався, і от настала мить поділитися римами, але йому не дали:

— А ти пазурі забув гострить? — занепокоївся Вовка Шляховий.

— Які ще пазурі? — буркнув Степан.

— Які. На ногах.

— Гострити?

— А як сповзеш, то чим же впирацьця в простиню будеш?

Степан не образився, навпаки, вдоволено зашарівся, бо це був перший комплімент у його житті. Петро взяв його за ручку і повів, неначе в школу, а співкамерники погасили світло і повсідалися біля вікна, втупившись у навпроти.

— Три де! — радісно передчував Вовка якість зображення.

— Чотири де, — виправив його староста курсу.

— Чого чотири?

— Бо з запахом, — пояснив той і всі радісно пошкодували, що не мають бінокля, а особливо відеокамери.

...він стрибнув на неї, наче тарантул; нещасна оніміла, бо не добачила, коли це він встиг роздягтися, так і завмерла на пів ковткові вина, здивована рішучістю, та й глядачі з вікна навпроти принишкли, оно, виявляється, з ким весь цей час мешкали; тепер складалося враження, що кінцівок у Степана вдвічі більше, надто — головної; жінка Валя насилу встигла проковтнути вино й обережно, не

перекинувши пляшки, одставити; поцілунок її з присмаком до болі знайомого шмурдяка надавав йому снаги, й без того накопиченої, що, маючи геть скалічене тіло, володів одним цілком здоровим органом, навіть аж надто здоровим; це як вдалий вірш, який сам себе пише, незнане натхнення охопило, він панував.

— Які там пазурі, — шепотів Вовка з навпроти, клякнучи, од сюрпризу.

Степан надолужував і за себе, й за Квазімодо, однак вчасно уповільнився, наче крізь соломинку, опанував себе навпаки «щосили не стати одноразовим», і Валя перевела подих й зосередилася не на пляшці — ще від часів інтернату спиртне притупило її відчуття, й Степан став перший, хто відновив їх; «якщо б виключить лампу, то й геть нор-мальок» — устигала подумати, «хто топиться, і за бритву хопиться», — потайки вирішила, вона не встигала, аж раптом рятівна думка: «не порвав» — це про труси, «хто б це знав, хто б це думав» тряслася, особливо його хекання, гортанне й нутряне, нечуване, пройнялася, «мамо», несподівано входячи в стан і на подив устигла, чвалом здригаючись, аж доки Степан випав із неї.

«Все рівно, це лучче, чим ананірувать», — потайки вирішила.

Вони лежали приголомшені, аж доки Степан, тамуючи новий наворот, устиг напутити її не псувати алкоголем здоров'я, а навпаки посилювати його за допомогою розтягнутої трубочки, й вона, нарешті додумалася запнути фіранку на вікні, ще встигала почути, як Степан каявся про якусь рушницю з рідного села, що її слід негайно повернути сторожеві Микиті, до Валі наверталосся нарешті: її нестримний кавалер має в селі власну хату.

— То чого ми тут зря сидимо, як дураки? Хата! — видихнула; зневажно озирнула казенне помешкання, а потім несподівано очі їй потеплішали і погляди їхні ніжні нарешті зустрілися.

Факерлянд

— Я Єва, а ти мій Адам, — прошепотіла ніжно, й бетонні стіни відлунилися лагідністю.

— Ні,— була відповідь.

— Чому? — вкотре образилася Єва Браун.

Вона не знала, що ім'я «Адольф» у перекладі з рунічної мови означає «антищасливий».

...хто його сотворив, Гітлера? Звісно ж, Генрі Форд, цей автомобіліст іще на початку століття написав три майже тотожні книги, які набули дужого розповсюдження, — «Моя війна», «Моя борня» та «Моя праця» (про це навіть по телевізору показували, мовляв, він вигадав конвеєр не лише для авто, а й для опусів), і на нещасливу біду вони спровокували невинного хлопчика, австрійського вихреста, художника за покликанням, написати згодом таку саму, скомпільовавши три в «Майн камф», наслідки знані — антищасливим став увесь світ.

Досі невідомо, якого він роду: чи, бува, не австріяк? Але німцем не був і разу, і ця його жахлива таємниця вирішила перекинути планету, щоби ніхто не докопався. Тож чи не іудей він часом? Для таких яскравих акцентуйова-них індивідів властиво позбавлятися вагань і найперший шлях — податися в антисеміти. Та перш ніж нарікати на фюрера, варто пригадати майже біблійну притчу:

«А прийшло бо дерево до Бога й почало бо квилити й жалітися на залізну сокиру, яка нещадно його рубає, а Господь бо зітхнув і відказав бо:

— А ти, дерево, подумай ліпше — а з чого таки зроблена ручка у сокири?»

Адже один невідомий єврейський музикант із невідомого австрійського містечка під Лінцом та й був вилазив на заміжню фрау Шикльгрубер, а потім не вберіг таємниці, навпаки, ще й вихвалявся у пивній та у кав'ярні; словом, маненький Адольфик ще не народився, а однолітки вже дрили його «жиденям» на вулиці і в школі, не даючи продишу до такої міри, що вже й єврейська малеча його так само дрила; хлопча лише й мріяло, як би швидше вирватися звідтам

якнайдалі — аж так, що згодом просто вимушене було захопити Австрію аншлюсом (по-нашому «возсоединєнієм»), аби лише стерти рідне містечко й зробити там велетенського полігона, щоби важка техніка вдень і вночі маневрами трамбувала нещасливе його дитинство.

Де він тепер, той горе-музикант?

Аби далі заховати кінці в воду, Адольфик перекаму-флював походження, власне, й усієї німецької нації, щоби потім ніхто тих кінців не знайшов, але про це згодом.

...Чому він невпинно екзальтував натовпи? Аби щоразу виявляти екзальтованих жінок, які волали: «Хочу дитину від фюрера!»

Тих, кого — блакитнооких і жовтококих — відстежувало гестапо і під приводом гінекологічного обстеження непомітно з медінструментом впорскувало їм гітлерових сперматозоїдів; він бо вірив, що в такий супермасовий спосіб буде створено нащадків уже не темноволосих і темнооких, як він, і рано чи пізно виправлять несправедливу його генетику. А інакше, що ж тоді воно таке — державотворення?

Єва Браун додавала всіх мислимих рукотворних зусиль, аби нацидити якомога більше, отож спермостати розвозили по всій Німеччині, Норвегії, Данії — винятково нор-дичними теренами, перетворюючи на розсадку, і навіть наприкінці війни Гітлер у передсмертній агонії еякулював у пробірку, поспішав коригувати родову похибку, рятуючи себе й майбутнє фатерлянду, стаючи батьком німецького народу не лише в переносному але й у прямому сенсі.

Єва Браун змушено і невтомно тренувала тіло, особливо руки, налягаючи на гімнастику, адже турнік найкраще розвиває долоні пальців, клянучи при цьому «Абвер», розвідку, яка перша спровокувала цей титанічний процес, свого часу рознюхавши, що в комуністичному еСеРе-СеРі відомий світовий генетик Іванов уже усіляко осіме-няє мавп, створюючи нову породу надлюдини.

— Ха-ха-ха, — така була перша реакція фюрера, — то хто там кого жигає: політбюро мавп, чи мавпи — політбюро? І навіщо? Та ви погляньте на їхні пики, вони й без того, як у приматів.

— Воно би й смішно — який із мавпи юберменш? — наважився не погодитися Геббельс. — Однак гомо-мавпікус може стати неперевершеним солдатом, перекроївши політичну мапу Європи. З

могутніми м'язами та могутніми тваринними інстинктами може переважити наших інтелектуальних солдат.

— Ха-ха-ха, мавпоподібні мавпи, — вже не так упевнено реготнув Адольф.

— Вони почали з того, що взялися своїм чоловікам пересаджувати сіменні канали яйцеклітини горил.

— Та ха-ха-ха.

— І ось уже перший результат — коли ховали Калініна, то кришка гробу взяла і не закрилася.

— До чого тут кришка? — насторожився вождь.

— Така потужна бо ерекція, що навіть у покійника не припинилася й мучила його з того світу. То що вже казати про живих?

(Так було. Він перший бо ліг під скальпель, даючи приклад наступним поколінням активістів, промовивши: «Во ім'я щасливого майбуття пролетаріату».)

Чому подався у першопрохідці? Дуже просто — його дружину Сталін запроторив у сталінські концтабори. Отож ним вирішено ризикнути своїм статевим органом за непотрібністю — і от результат, загинув во ім'я радянської науки.)

— Бачте, — наполягав райхміністр, — у них тепер офіційна релігія — мавпізм, вони всі вклоняються мавпам.

— Як це? — сполохався вождь.

— Дарвінізм.

— Дак це ж антилюдська теорія, що людина походить від мавпи.

— А що в комуністів не антилюдське? Дарвінізм у них прогнозовано став державною вірою, і це вже не жарти, бо вони тепер хочуть цю теорійку підсилити дослідями, таку собі теорійку за Марксом про поворот процесу на наступному звиві спіралі.

— За Мавпсом, ха-ха-ха.

Велетенська собацюра арійської породи на ім'я Блон-ді, вихованка Гітлера, і собі вирішила посміхнутись кутиком пащі.

— А ще наша розвідка доповідає: не жарти і те, що славнозвісний *проффессор* Іванов відряджається в Африку до масового місцеперебування мавп.

— Як доктор Айболіт? — намагався жартувати Гітлер, але вже не так жваво.

— Якби ж то. Він їде з метою запліднювати африканок мавпами і навпаки, а також перехресно.

— Запліднювати? — здригнувся фюрер і зверхня посмішка поволі сповзла з його вусиків. — Навіщо?

— Гомо-советікус, ось їхня мета.

— Отже, нам спішно слід покращувати породу, — пробурмотів Адольф.

Тим часом гігантська комуністична експедиція досягнула центру Африки і спинилась. Проффессор Іванов озирнувся дуже вдоволено — навколо було повнісінько мавп усіляких порід приматів. Прибульці прикинулися французькою феміністичною місією й розгорнули «гінекологічні» центри, куди на огляд поставляли молоденьких африканочок, але разом з інструментами до вагін вводили звірячу сперму, яку Іванов власноручно дрович крізь ґрати в мензурки. Однак жінота швидко відчула містичний дискомфорт у вигляді волохатих материнських передчуттів і почала розбігатися по гірських місцевостях.

— Отож треба запліднювати не жінок, а мавпо-самиць,— остаточно вирішив велетень науки.

— Чому? — злякалися асистенти, справедливо трухнувши, що спермо-місія впаде на них.

— Бо їх легше замкнути в клітку, — була резонна відповідь.

Він мав на увазі тісну металеву конструкцію, яка обтискала самичку, щоб та не тіпалася під час акту. Ідею запозичено з давнього станка, за допомогою якого ще цариця Катерина II злягалася з парнокопитними. Різниця полягала в тім, що вінценосна робила це доброхітно.

А тут доброхіть на таке наважився лише проффес-сор, бо навіть туземці-носільщики не зраділи од такої перспективи, однак чимала винагорода зробила своє, започаткувавши згубну традицію, що перекинулася й на зелених мавп, а ті, обурені, у відповідь нагородили осімени-телів СНІДом, наслідки аж тепер повернулися до нас. На біса було чіпати зелених мавп, адже вони невеличкі, в го-мо-советікуси не годяться, та проффессор Іванов був принциповий науковець і залучав до експерименту всі варіанти приматів і приматок, аби масова кількість перейшла у якість (за Марксом).

Тривало так доти, аж доки з Москви надлетіла радіограма: «Чи ти здурів? Яка ж це буде нова радянська порода, коли донори — негри? Давай, перемикайся на слов'янських осіменителів. Москва. Кремль. т. Сталін.»

Вчений гірко зітхнув і почав посилено налягати на місцеві афрозодіаки і так-сяк особисто втягнувся в розплід.

Тим часом сюди прибули гримовані абверівці під зрадливою личиною християнських місіонерів, почали підбурювати місцеві войовничі племена: «Блідолиці привчають вас до скотоложества!»

Хвиля обурення прокотилася чорним континентом, Іванов іще встиг одбити на Велику Землю радіограму: «Негайно готуйте спецзвіринець для вагітних немовлят, бо тут пора вшиватися».

Тож екстрено вжили заходів, слава Богу, концтабори в нас уміли будувати, правда цього разу не в вічній мерзлоті, а навпаки, в єдиній субтропічній зоні — отак було започатковано Сухумський мавп'ячий заповідник; доки кораблі з живим товаром сюди допливли, все було вже готово.

Але і так звані «місіонери» не ловили гав. Змінивши сутани на маскхалати, ці диверсанти таємно підповзли під колючі сухумські дроти і порушили периметр. Але новітні мавпо-люди виявилися ще кмітливіші — вони вже давно чекали попід майбутньою діркою, щоби юрмиськом ринути на свободу...

Постскриптум. Нехай на сьогодні зоологи й ботаніки не сушать даремно голів: а звідкіля це раптом по планеті розповсюдилися так звані йеті?

Звідтіля, звідкіля й СНІД.

З людського мавпорозплідника.

Партія не змогла пробачити проффессору Іванову гучної поразки, а щоби приховати її наслідки, пришила тов. профф. Іванову троцькізм, розстріляла його із асистентами, папери поклала навіки в таємні архіви, а мавп'ярню передала академікові Лисенку, про всяк випадок заборонивши генетику, щоби геть замаскувати проект.

А тим часом Райхканцелярія завмерла в очікуванні:

— Що доповідає «Абвер» про еСеРеСеРі? — гриз нігті фюрер.

— Зафіксовано втікачів із розплідника, вони швидко ширяться Європою, спритні, хитрі, невловимі. Але комуністи заповнили свою мавп'ярню новими ембріонами.

Гітлер хотів гризти нігті, але схаменувся, що нема вже чого.

— Що ще?

— Дуже змінилися настрої населення, особливо фольклор, — ховав очі Геббельс. — У них постав новий нечуваний досі тип приматських анекдотів, наприклад: «Прийшов вегетативний час самиці горили, ото ж зоотехніки на вулиці зупиняють перехожого:

— За сто рублів заплідниш горилиху?

— Без проблем.

Запліднив, а тоді вибачається перед зоотехніками:

— Пробачте, я вас обманув, бо в мене немає ста рублів».

Гітлер замислився:

— Ну, ясна річ, старенький проффессор Іванов горилу б не подужав...

Усі оніміли, як тонко Гітлер проникає в приховану суть. Провидець!

— Іще є новини? — запитав він.

— Так, майн фюрере, надходять і такі притчі: «Як тепер називаються мавпи в сім'ї радянських народів? Вірменська — орангутян, грузинська — шимпанідзе, а головна, російська — гаврилла».

Нацистська верхівка запанікувала:

— У проффессора Іванова жахливий відсоток вдалих щеплень! — непокоївся Гітлер. — Більшовики спрогнозували новий нечуваний урожай.

— Ми можемо програти росіянам майбутню війну! — лементував Геббельс.

Нордична вовкодавиця Блонді на це розплющила око й ляснула хвостом об килим.

— Негайно маємо встигнути — догнати й перегнати СРСР! — різаним голосом волав навіжений фюрер. — Єво, де ти там?! Мерщій тягни фістулу!

Справедливо зауваживши, що особисто він Божим провидінням є виявник найвищого Духу, то, відповідно, має запліднити націю на покращення породи.

Отак нещасна позашлюбна жінка з біблійним йменням Єва стала першородицею нової раси і в глухих лабіринтах Райхканцелярії змушена вправними еквілібрами заповнювати таємні спермо-

термостати задля наповнення всіх справжніх арійок плодами, щоби переінакшити власну породу, переінакшити фатум і, власне, правду про іудейське походження вождя. Так само й правду про походження усієї німецької раси, яку Гітлер особистими науковими зусиллями виводив аж із Тибету, силою теорії переімігру-вавши Шамбалу під Берлін.

— Як наша експедиція «Абвернербе» в Тибет? — запитав він, бо відрядив туди гірську стрілецьку дивізію науковців.

— Виявлено сліди перебування експедиції Блюмкіна імені Троцького, комуністи значно раніше за нас побували там, — з сумом констатував Геббельс.

— Вони й там нас випередили, — спалахнув вождь. — Ну і що виявили наші антропологи? Заміряли параметри махатмам?

— Винятково давньоарійські черепи, — невпевнено потупив погляд райхміністр.

— В очі! В очі дивись! — наказав фюрер. — А якщо правду? Ну!

— Суцільні монголоїди... — зітхнув Геббельс, — круглоголові всі падали, хоч ти їм кілок на голові теши.

І Гітлер почав люто гризти нігті. Кому? Собі? Ні, Геб-бельсові.

Райхканцелярія завмерла.

— Господи, — закотив очі Гітлер, — які шалені бабки викинули на «Абвернербе» і все лиш, аби отримати невтішний фактаж, ви хоч розумієте, що під загрозою опинилося наше австрійське, та тьху ти! наше арійське минуле?

Усі відчули, що в минулому можуть опинитися й, власне, вони самі.

— Хто-небудь може сказати мені правду? — вимагав вождь. — Звідки почалися арійці? Що там археологія? Знайшла вже чогось арійського?

— Ні, майн фюрере, у фатерлянді не виявлено жодного такого артефакту.

— То де ж вони?

— Усі вони на теренах України.

— Отакої! Стільки зусиль докладено, і от на тобі, маєш... Хто з вас, лайдаків, скаже мені правду?

Здоровецька імперська сука породи вовкодавів, улюблениця фюрера Блонді, загрозово показала ікло.

Геббельс помникався-помникався й затужив:

— Правда полягає в тім, майн фюрере, що арії поширилися світом із теренів північних степів надчорномор'я.

— Це де?

— «Абвернербе» виявило, що в Україні, майн фюрере.

Присутні очікували на будь-яку реакцію, лише не на солодку усмішку, якою розповзлися вусики вождя, погляд його замріявся і полинув удалечінь. Ніхто й гадки не мав, що там, в Україні, він пережив найкращі моменти життя.

Адже ж Адольф Гітлер після поранення газами на річці Соммі 1918 року геть осліпнув і опинився в окупованій Полтаві, а цілюще її повітря несподівано зробило те, чого не вдалося медикаментозно — він прозрів. І перше, що побачив: це тубільці, винятково всі блакитноокі й жовтово-лосі. Його тоді дуже подивував такий феномен, адже він був художник і чудово зрозумів, що то воно таке — жовто-блакитна гама. Тут не треба й «Абвернербе», аби впет-рати, що це означає.

Гітлер насилу отямився од спогадів і просичав:

— Захопити Україну.

— Але ж ми ще не подолали Англію, — наважився Гім-млер.

— До сраки Англію, — була відповідь.

— Майн фюрере, — намагався пояснити Геббельс, — але ж Україна належить Росії, і, щоб захопити її, треба подолати і Росію.

— Не проблема, — була відповідь.

Річ у тім, що осліп він, звісно, завдяки євреям: не секрет, що все своє свідоме дитинство виростав у їхній сім'ї, тож згодом зробив усе можливе, аби од них відрізнятися — завів довжелезні кошлаті вуса, (бо євреї окремо вусів без бороди не носять) і через газову атаку на протигаз крізь оті їхні волосини пропустив усередину чимало іприту. Після того Адольф порозумнішав, сильно вкоротив вусики і остаточно зненавидів іудеїв. На щастя, Германія тоді за Брестським так званим миром одхопила Україну (німецький шпигун Ленін розплатився нею за фінансування Жовтневого перевороту) й поранені німецькі ветерани посунули сюди лікувати недобите своє здоров'я.

Саме тут він прозрів у переносному і прямому сенсі цього слова.

— Євреї своєю повзучою окупацією поневолили фатер-лянд, до такої міри переповнивши, що корінні німці змушені були розбігатися Європою і далі — колоністи опинилися аж за Уралом, євреї ж стали

місцевими до такої їхньої міри, що вже наполягали, наче німецька мова походить від їдиш, і почали вже іменувати себе над нами старшим братом: Дойчлянд юдер аллес! Од моря до моря! Що, мовляв, і слово «Європа» походить од слова «єврей». І навіть, коли їх кілька разів виганяли з країни (як вони тоді називали: ісход із німецького полону), та мову вони не повернули, ще й поверталися щоразу в «полон» і все починалося спочатку.

Це ж бо юний Гітлер змалку був виховувався в єврейській родині й чудово володів мовою їдиш, отож багацько наслухався там їхнього шовінізму про так званий Божий народ і численні пріоритети, які з цього походять. Отож і собі таких самих захотілося; протест, що зароджувався тоді в юнака, згодом виллється у таку ж велетенську, тільки арійську, доктрину, здатну протистояти конкурентній експансії.

Аякже! Коли вступав до віденської художньої академії, то узрів: уся геть приймальна комісія складається з юде-їв, але не признався, жодним слівцем не видав себе, хоча знав — одного слова чи характерного жесту досить, щоб опинитися в цьому виші, проте наївно прагнув об'єктивності, покладаючись лише на власну малярську геніальність... Наївний.

Отож схопив облизня і часто й ображено підскакував уві сні:

— До гетто їх!

— До Гетте? — недочула Єва Браун.

— У газову камеру! Я нюхав газ — тепер нехай вони його понюхають, — бігав він кабінетом, навіжено очікуючи, доки наростуть нові нігті, щоб гризти.

Несподівано зупинився:

— З вашою археологією. Ми її всю заново перекопаємо! Отже — на Україну!

Ось як наближався день 22 червня 1941 року. Зрештою, містична дата сонячного протистояння забезпечила блицкриг, що успішно просувався до Москви, коли фюрер несподівано перевів стрілки:

— Зняти з московського напрямку танкову армаду Гуде-ріана і перекинути її на Київ.

Генералітет онімів:

— Але ж він уже майже під Москвою.

— Кажу: до сраки Москву, не вона наша мета.

— Як це не вона? На який кий нам Київ? — тетеріли фельдмаршали.

— А на такий, що пригадайте історію. Куди наш славетний прародитель Германаріх скеровував свої орди? На Москву? Хуйскву! Винятково на Київ він скеровував. Уже тоді прагнув викопати там артефакти і закопати їх тут, щоб наша археологія згодом не червоніла.

Він умовк, бо проговорився. Ніхто не мав знати його істинних планів і намірів.

І Москва встояла.

Гітлер поспішав до своєї головної мети, бо дуже боявся, що світова наука випередить його війська. А захопивши Україну, колиску аріїв, легко зможе настановити там Германію яко старшу. Українця ж перейменувати на ун-терменша, тобто молодшого брата, зробити з нього те, що свого часу не вдалося Германаріху.

Другим напрямком його атаки був генетичний — стати сурогатним татом нації, наплодити якомога більше власних нащадків, аби ними залюднити аншлюсовані вкраїнські терени, що остаточно переінакшить географію світових пріоритетів. Оволодівши ними, володітимеш першоджерелами походження й інших народів теж — а цього ой як не вистачає Дойчлянду.

— А тоді й побачимо, хто тут Божий народ!

Любив підхохмити: «Який же євреї Божий народ — де, хто і коли бачив обрізаного арійця?»

Своє ж обрізання він ховав за толерантність Єви Браун, дурна би вона була вибовкнуть, що спить не з арійцем...

Отож вона збільшувала надої. Для цього Адольф Гітлер повністю перейшов на вегенетаріанство (бо в плодах більше афрозодіаків), і не так для їхнього побільшення, як для уякістеншання. Хто в таке не вірить, то нехай замислиться: а що таке, зрештою, «гітлер-югенд»? Не в переносному, а в прямому значенні цього слова? Отож бо.

Тим часом червона армія підступалася під Берлін.

— Ну, ну, фрьокен, ну, — квапив.

«Знає, як ужалити, хоч би раз назвав: фрау». Так, засватана, та не вінчана, скільки разів ловила спиною глузливі погляди в коридорах Райхканцелярії, однак це дужче додавало люті й моці її рукам, а вождь народів відповідав їй вусатим поцілунком.

— І щоб ні краплі, все піде в Дойчлянд!

«Дройчлянд», — мало не бовкнула вголос і тому дужче обтиснула зубами крізь губи.

Велетенська високопородна сука Блонді на килимку підземного Вервольфу шорошила вухо, стомившись журно споглядати коханку.

...Єва ж тимчасом чудово усвідомлювала, що всі ці фюрерські пестощі спрямовані лише на пробірку, вони ускладнювалися, «ще отак стану лесбіянкою», знала бо, що й дещиці надоїв їй не перепаде, адже вона була безплідна, «навіщо ж марнувати»; як і кожна розумна жінка, вважала, що безплідний, власне, він, але бажання перевірити таку версію з іншим чоловіком розбивалися об згадку про гестапо.

Щоби збільшити еякуляції, він вдався до стимулюючих наркотиків, і бідна Єва Браун змушена була стимулювати не лише руками, але й усім іншим, так, що в неї навіть було зірвалося:

— Як же ти, високоморальний, ти, вегетаріанець, а вживаєш наркотику?

— Люба, щоб ти знала: в наркотиках немає нічого м'ясного, то ж не читай мені мораль і не відволікайся, не відволікайся від фістули, продовжуй, мила, — густо засопів він.

Так, во ім'я високої мети він пожертвував скоромним. Була й більша жертва — рослинна некошерна їжа здувалася в нутрощах пухирцями, породжуючи метеоризм, особливо це мучило на раутах — доводилося одсовуватись од мікрофона; проте саме здуття кишківника відчутно посилювало зсередини ерекцію.

Мав він іще одне дієве спонукання: «Як згадаю, мила, скіло малафьї я в тебе колись змарнував», після такої репліки вона мимоволі посилювала фрикції.

Однак мала ще дужчу сатисфакцію: «Якщо безплідна не я, а він, то якого краху зазнають мільйони дуреп, очікуючи на вінценосне запліднення». І вона ще активніше хапалася за фістулу, прискорюючи, домагаючись, аби швидше обтиснути, дбайливо вичавити й ретельно зав'язати ган-дона на вузлик та передати до спермо-ферми, дедалі й дедалі утверджуючи Адольфа яко батька нації.

Чому він викоринив гомосексуалізм? Бо той відволікав націю від збільшення приплоду. Чому заборонив абстракціонізм? Бо відволікав від справжніх життєстверджуваль-них форм соціалістичного реалізму; а вже що-що, а в живописі вождь щось тямив.

...коридорами Райхканцелярії вже гупотіли кирзові підкови радянських десантників, топчучи фістули, вже рештки Єви Браун та Адольфа Гітлера дотлівали в бензиновій купелі, а на протилежному закутку земної кулі, попід хмарами, делегація високогірних махатм тибетської національності урочисто зустрічала блакитноокого жовточубого посланця, він, упавши на коліна, передав їм на-плічника-термостата;

...ще бетонними коридорами Райхканцелярії улюблена фашистська сучара Блонда нордичної породи тужила на місяць за Третім райхом, конвульсуючи од ціаніду, вже фельдмаршал Кейтель підписував пакт про капітуляцію німецької Германії, а ще й досі таємні лаборанти розфасовували ужинок, і тисячі кур'єрів дипломатичною поштою розвозили компактні спермостати з посівним матеріалом до різних куточків Германії...

І ось тут криється розгадка теперішнього феномена: якщо Гітлер знищив у Німеччині весь єврейський ареал, то звідкіля ж він тепер так густо взявся? Як засвідчує статистика, більше сімдесяти п'яти відсотків самих лише місцевих ЗМІ зараз належать саме євреям.

Річ у тім, що славнозвісні спермоферми — на противагу Єві Браун — виявилися геть-чисто плідними, тому шалена повоєнна народжуваність зумовлена саме цими далекоглядними державними заходами. Особисті побоювання фюрера щодо того, що він полукровка, виявилися безпідставними, бо ж очевидно: аж на сімдесят п'ять відсотків він був не-арійцем.

Отже, там постала оновлена раса напрочуд активних особистостей, що їхній прадавній голос крові виявився потужніший за деякі сумнозвісні хибні ідеологічні надбудови...

Гітлерюденд! — отак би сказав про них якийсь антисеміт.

Знати

*Присвячується «Народним оповіданням»
Марка Вовчка*

День потроху переходив у завтрашній, я дивилася на нього з балкона, аж доки відчула на собі погляд Тоні. Вона вмостилася в кріслі і втупилася в мене, наче в захід сонця; при цьому нічого такого не казала, та я відчула тривогу — неясну, — що згодом з'ясувалася.

— Кицю, щось сталося?

— Нічого, — відповіла вона, але продовжувала дивитись.

Щоб не на мене — то я ввімкнула телевізор, але Тоня погляд на нього не перевела, і нарешті сказала:

— Мамо, щоб ти знала, я — лесбійка.

І зіщулилась уся, як бувало в дитинстві, коли розбивала чашку або вікно.

— А що це таке? — не дуже зрозуміла я. — Ти супчику поїла?

Тоня закопилила губи:

— Ти що, тілівізор не дивишся? Зараз усі тільки про це й говорять.

— Професія така? — намагалася вгадати.

— Газет не читаєш?

Словом, я почала виправдовуватись:

— Доню, зараз стільки слів іноземних настало, що не вслідиш, бо тут і без того мороки хватає, щоб слова учить, що це ти видумала. Ти в технікум такий поступить хочеш?

Тоня підійшла і вимкнула телік.

— Який іще технікум, ну... ти ж знаєш, що мужики це мужлани, вони не можуть пойняти жіночої душі...

— Коню ясно, які сволочі.

— І тіла не можуть, — зраділа вона.

— Дак це ж ясно, сплошний тільки футбол і водка. Ну кажи, не муч.

Тоня почала ходити, потім знову сіла, зчепивши пальці.

— Ну, мамочко, ці козли так розпоясалися, що з ними ніякого толку вже нема, а лесбіянки, це такі жінки, які люблять не їх.

— Це ти про що?

Почало заповзати якесь передчуття; хотіла проганяти, але Тоня не дала:

— Вобщім я на пляжі познакомилася з одними інтересними дівчатами природи. Вони зустрічали сонце, і я теж почала. Спочатку ми просто купалися там, загоряли під ним, бо утрєні промені найполезніші, потім почали вірші читать із хорошими словами, а дальше почали ласкать, і в мене хорошо получалось.

— Кого ласкать? Пляжників? — стривожилась я.

— Нафіг нада, од них тіко біда й неприємності, тільки уніження замість понімання, все життя те й роблять, що із-діваюцьця.

— Це точно, — зітхнула я, згадавши свого колишнього, про якого давно не питалася навіть взнать, де він і шо, щоб не травить душу, хоча дочці це було цікаво. Тоня вже виросла, так він, гад, і припреться тепер на все готовеньке й почне качать юридично батьківські права, щоб сісти ними на голову. А де ж ти, гад, був весь цей час?

— Сплошні козли, хоч на кого глянь. У кращім разі з ду-рацькими шуточками, а потім уже переходять до інших оскорблений, послухати тільки, що вони говорять про нас між собою, фу.

— Це точно, — зітхнула я, бо подумала, шо ми з донею нарешті почали знаходити спільну мову, бо це ж я її підняла, воспитала, хотя й трудно було самій, бо я не розуміла ніяких молодьожних настроїв, а вона розуміла й дорікала мені ними, а оце зараз нарешті заговорила людському.

— Словом, ми почали зустрічацьця й не на пляжі, почали інтірісувацьця, бувають у різних місцях тіпа спеціальних таких клубів...

— Це. наркотики? — зойкнула я.

— Та які там наркотікі, мамо, це тіпа клуб за інтересами, куди збираюцьця такі жінки, які хочуть узнать свої проблеми, щоб їх зрозуміть.

— Фух, — вихопилося в мене, бо вже подумала, шо буває з дівчатами, які починають шляцьця по дискотеках. — Це як «кому за тридцять»?

Пригадала, як сама посіщала, правда, нічого хорошего з того не вийшло, бо там тільки такі мужики, які шукають льохких связей,

користуючись своєю самотністю.

— Мамо, яка ти одсталая вся, — підібгала губи доня-Тоня, — ше не хватало мені товктися по ваших жеківських кружках рукоделія.

Видно було, що вона ніяк не може підібрати слів, щоб пояснити.

— Ну, скажи мамі, — хотіла погладить по голові, так вона одсмикнулась од материнської руки. А малою така брикуча не була.

— Ну, ми там сидимо, можемо нарешті дивитися в очі, — почала підводити Тоня, та я її урвала:

— За ручки братися?

— І за ручки, мамо.

— Це... онанізм?

— Ну яка ж ти, мамо, древня, о, Господи, ну скільки ж можна такою бути, ну пора ж нарешті шось починать розуміти, життя ж проходить, — мало не плакала вона.

— Взаїмний?

Ніякими словами не опишеш ті слова, якими вона пояснила мені. Що я не здержалася:

— Як так лесбіянки? А хто ж потім буде дітей рожать?

— Дітей? Це удел жлобіх.

Я по роботі ходила як не своя, всі мене питалися, та нічого не могла пояснить ні собі, ні їм, ні в фасовочном цеху, ні в розливном; як до мене самої це ніяк не доходило: коли іменно я прогавила той момент, що він потіряв для мене мою дочку? І в кружок рукоделія водила ж.

Змушена була бігти в районну поліклініку до терапевта правду шукать, а він мені й каже:

— Ми такі питання не вирішуєм, це йдїть у платну лікарню.

— А скіко це буде стоїть?

Він як назвав суму там за один прийом на консультацію, то це мені погано стало, а хіба хто може понять материнську боль?

— Оце ваша безплатна медицина може понять серце матері?

— Виходьте, — каже він, — не затримуйте чергу.

Я вже додому боюсь іти і правильно роблю, бо Тоня так до мене підійшла рішуче й рішуче каже:

— Мамо, мені потрібні гроші.

— Які ще гроші, доню?

— Дуже великі, бо я міняю пол.

Так сказала, що я не второпала:

— Навіщо пол міняти, у нас він хороший, паркетний.

— Ну яка ти мамо несовременна, бо я міняю пол із жіночого на протилежний, мені треба хірургічну операцію.

Й називає суму, що я на той паркет і сіла, це ж ужас такий, я за все життя стільки не заробила, а вона:

— Ну чого ви, мамо, мені приналежить половина жил-площаді, я продам її і ляжу в приватну клініку, і все буде хорошо.

— Що «хорошо»? В кращому разі виміняємо дві гостінки в чорта на кулічках, ну продаси, ну оперуєшся, а де ж потім сама будеш жити — на пляжі? В клубі по інтересам?

Чула я од людей, що в нас процвітає торгівля чоловічими членами органів, ну не до такої ж їхньої міри, щоб це моя рідна доня купувала один із них собі пришить таке. На що Тоня одводить погляд, ясно, що на пляжі жити не хоче, а це значить припреться до мене потім у мою нещасну гос-тінку, де я буду товктися з геть новими незнайомими людьми.

— А як же буде звати тебе, Тонічко?

— Хіба важко здогадатися? А ще мама... Толіком буде звати, лучче дійсно на пляжі жити, ніж з такою, яка ж ви, мамо, несовременна.

— То вже яка є! Но денєг на таке не позволю!

— Отака ти мати? Щоб до такої степені не розумить жен-ську душу дочері — да ти хуже любого мужлана! Ха-ха-ха!

Я була вся як є заплакала й не змогла сказати їй, щоб не сміялась мені в очі, бо цього вже точно ніхто на світі не зможе пояснити: це ж було треба так раньше ненавидіть усіх тих мужиків, щоби потіряти свою всю жилплощадь за це, і потім взять і в одного з них, такого ж Толіка, перетворитись?

Для протоколу

Коли ми патрулювали околиці в честь майбутнього «Євро—2017», то були вже нічого цікавого не ждали, а особливо — жахливого, як це буває з кожними правоохоронцями, якби не лютий, сказати б, нечуваний крик «а—а—а!!!», такий, що в ньому вже ніяк не можна розпізнати жіночого. Не встигли ми збагнути, як зрозуміли, що він лунає з парадняку трьохетажки дореволюційного взірця, як звідтіля вирвалася жінка, кричучи усім, чим можна, не зважаючи, що сама була кругом гола, промчала крізь нас, крізь ніч, у чому була.

Це місце користувалося поганими чутками, але так давно, з дореволюційних ще часів, що всі вже й не змогли згадати причину. Свідки завжди нічого конкретного не могли сказати, окрім про привидів.

Одіта лише в підтрусовий бандаж, перекинутий чомусь через лівий бюст, де, крім нього, на ній більше нічого не було, окрім одержі у виді двох гостроносих туфель на таких же високих каблуках. Незважаючи на це, вона перевищувала швидкість, з якою ще не бігала жоднісінь-ка й одягнена жінка.

Тому я одразу віддав наказ Дацькові, щоби він навздог-нав голий об'єкт. І ось чому. Бо в Дацька були найкращі нормативи, а особливо з бар'єрного бігу. Бо хто б побачив той біліючий її в темряві таз, який за допомогою двох отуфлених ніг скаче через ярки і паркани, той би зрозумівши. Тому Дацько відмовився.

— А якщо це іноземна футбольщиця? — наказав я.

Тому Дацько тут же оголив миттю свій табельний пістолет і ним узяв швидкий курс.

Ми трохи милувались, як він це робить крізь перешкоди. Доки не почули із того ж страшного парадняка тихий, майже нелюдський сміх, до такої міри він був невловимий. Бо такий буває лише в кіно або в комп'ютерних іграх. Тут і ми також оголили свої «макарови» і скритно рушили з обох боків до тих дверей, не випускаючи їхню темряву з очей. Так воно заворожило нечутним хихотінням, що я цілком забувся віддати наказ, щоби оточити його з тилу чорного ходу.

Певно, не про це я думав, бо тихий сміх уже почав активно втрачати свою тихість, переходячи на відверте своє сатанинське ревисько, яке завжди була в маніяків. Од якого б ми попросили, якби не пістолети, за які ми і вдержались, як це буває в кіно, особливо, якщо воно не на екрані, а навпаки. По моїй чіткій команді я і всі інші чітко ввімкнули ліхтарики і ними увірвалися всередину.

Й і оніміли.

Бо побачили ними теж чоловіка, бо він був теж голий, бо одягнутий лише у повну відсутність одежі. При цьому він якось дивно тицяв пальцем на порожню стіну, що приводило його в ще дурніший сміх, ніж бував раніше. Коли ж він побачив проти себе голі пістолети, то прибрав свій ще еругіруваний орган члену, великих, як навіть за нашими міліціонерськими мірками, розмірів. Таких, що на ньому був відсутній хоч який презерватив, який, якби він був, міг би запобігти нещастю...

Нас це дуже здивувало попервах, і ми чомусь подумали: «Мабуть, це од магнітних бурь».

Бо коли магнітні бурі та ще в порнолуніє, тьху, тобто в повнолуніє, то всі маніяки виходять тоді із своїх домівок укритій і, ясна річ, не піклуються при цьому геть аж ніяк про запобіжні засоби. Що хоч бери й просто не виходь на діжурство. І, як потім виявилось, ми були дуже близькі до істини щодо неіснуючого на місці злочину презерватива.

Тому він, чим його матір родила, сів просто на сходи. Навіть не підклавшись для цього жіночою одежею, яка густо валялась поруч, будучи при цьому розкиданою.

— Будемо в цяцьки гратись чи в мовчанку? — за статутом по уставу запитав я.

Од чого голий маніяк охопив собі голову голими руками і так же само тихо зарідав. Що стало навіть чути, як потихеньку одмикаються замки по всіх присутніх тут поверхах.

При цьому він невпинно тицяв пальцем на ту ж само протилежну стіну, що саме по собі посилювало його ридання.

Так би тривало ще довго, якби вчасно не прибіг дуже собою захеканий Дацько, за якої причини не можучи говорити, то він показав жестами пістолета, що переслідувана ним жіноча особа спритно одірвалася од ввіреної йому погоні аж за лісосмугою.

— Утекла... — гірко зітхнув маніяк.

На цьому місці в нього припинилася ерекція і він почав давати свідчення:

— Шо я, ну, я, ну, йшов собі з роботи і тоді побачив просто перед себе, ну, жінчину. Яка, по-відіму, мені понра-вилася, тому що я зайшов за неї в у гастроном. Бо чому б я ще, дурак, туди заходив? Оце нас і зближувало тоді, бо вона теж мирно блукала між різними прилавками, такими само, як і я.

Це нас дуже зблизило, особливо мене. Особливо, коли вона різко так одступилася од дуже ковбасного прилавку, наступивши при цьому довгою шпилькою свого каблука мені просто на ногу.

«Ой, пробачте», — сказала вона якось несподівано при цьому.

Я обнімів. Бо всі інші жінки в такому випадку окроми матюка нічого не дають. Так що я подумав, що вона при цьому вихована.

«Та що ви», — вирвалося у мене, — «як іщо хочете, можете ще й наступити і на другу».

І хто б міг подумать? Ну? Бо вона взяла і так легенько й натиснула другою своєю гострою шпилькою на іншу відповідну мою ногу. Так, що ми з нею раптом обоє взяли і засміялись.

Не буду більше розказувать, як ми з нею гуляли подалі од гастроному, як усміхалися при цьому, як отак поки махали різними руками, наші руки раптом при цьому ляснулися. Так точно, що ми ними стиснулися пальцями, що вже ніколи не можучи їх розірвати. Ну, що аж її рука раптом ставши дуже теплою, причому не могла цього приховать, почала чомусь тремтіть. Хоча при цьому не сказала мені ні слова. Так, що ми при цьому чомусь почали озирацьця, щоб не дивитися одне одному в вічі, доки не побачили ними оцьоє самеє параднеє, хоч і був уже вечір ночі.

Не помню вже, як ми сюди потрапили по причині темряви. Особино, як почали цілувацьця, для мене це була загадка, бо, несмотря на мій возраст, я цілувацьця ще й досі не вмію і танцювати теж, хто в таке зможе повірить?

Доказом чого може послужити той факт, що я й досі ще не навчився на велосипеді.

— Ти давай це годі, я не для того через тебе оббігав всі околиці, щоб слухать про велосипед, — нарешті одхекав-ся Дацько, хоч він і був розрядник по спорті. — Не одвлі-кайся давай.

Побачивши проти себе оголений його пістолет, маніяк хотів заплакати, але, глянувши, передумав, як це буває з маніяками.

— Ви не повірите, ми тоді не стали знімать зі себе одержу, а лише ту, яка мішала, бо не сображали, що робили. Бо зі мною це було вперше в парадному, і я можу твердити, що в ней теж. Бо вона хвилювалася більше за мене, бо дроз її рук передався вже всійому її тілу, бо поцілунки вже були почали нам обом заважать, і щоб ліквідувать їх, я змушений був повернути її лицем спини од них до себе, тому, певно, усе так швидко почало починатися.

(Дацько вже захотів спитати, що саме, але я урвав його жестом погляду. Бо в нашій роботі особливо важливе є, щоб одним необережним словом легко увірвати щиросердне зізнання в момент прокидання совісті в людині, навіть будь вона при цьому й маніяком.)

— Я ні одної миті мгноєнія не насилував її, повірте, в жилову ж поміщенії, просто все само по собі склалося, так само, як ми тоді в гастрономі настудилися ногами. Шо ми просто не встигли опомницьця раніше, ніж усе прої-зошло. По-відіму, вона теж тоді йшла зі своєї роботи.

...і от ми починаємо продовжувать так, що я при цьому не вірю ні собі, й ні їй. До такої міри, що вона вже починає потроху постогнувать, як би давають мені починать розуміть про це, і я тоді ну, ну, ну, ну, тоді я щоб якось їй за це одблагодарить, починаю свободною од сексу рукою упиратися для цього в оцю самую стіну, да будь вона навіки проклята, бо мені ж нічим було подумать ув темряві, що женщина в цю мить обома руками трясє секції важких металевих перил, які оказались в парадному, будь воно прокляте, ну, я тоді просто не був в состояннії думать про це, до вона вже щосили штовхалася од важкого заліза, за допомогою якого стогін почав переходити в хрипи, і щоб хоч якось їй допомогти, я почав рукою інтуїтивно шукать точку додаткової опори, доки й не знайшов нею цю кляту стіну. Бо я по спеціальності за фахом інженер, мабуть, тому мені в голову прийшла автоматично така ідея. Знайдя її, я теж починаю тихо стогнати, посилая сигнал, що розумію всі її звуки, тим самим їх посилюя, а особливо тим, що хочу щосили для цього кудись упертися в тісному старообрядному парадняку...

(Так він якось по-своєму почав давати пояснення, що навіть Дацько знову назавжди перестав дихати. Як буває з усіма дітьми, коли, будиши

малими, вони слухають страшну казку, при чому назавжди од неї затамувавши подих.)

— Ну! — не витримав усього цього Дацько.

Бо він дуже балакучий, як усі розрядники спорту.

— А. так на чому ж це я?.. — злякався голий посеред парадного чоловік. Доки не намацав тут же голі жіночі труси. — А-а, тоді я почав ще зручніше для цього упиратися рукою, не думаючи нею, до чого це може її призвести. Бо там на стіні була невідіма мною в темряві дореволюційна електропроводка. Будь проклят царат! Состояща із плетива мідних дротів, що я необережно взяв і роздавив стару їх давно зотлівши по цій причині опльотку ізоляції. З тих її старих ще дореволюційних часів, яка довго ждала своєї черги, бо яка од старості чекавши цього і могла легко вже пересохнуть і од чого розкришитися ще в вверенний їй період. Розсипатися, тобто. Але тут виною є ще й дореволюційна секція залізо-перил, які од своєї старості теж обсипалася краскою фарби, геть обіржавівши при цьому до голого металу. Чим легко пропустивши мій контакт од фази моєї руки аж до її рученят, якими вона стискала залізо заземлення їх на холодну її сталь.

«Трісдиць!» Цей несподіваний ні для кого електроудар пробіг найкраще де? Там, де влажність особинно солоного мокрого свойства, якими були в той момент наші со-прикосновенія, саме там вдарила іскра, од якого моя незнайомка такого нежданого контакту, раптом одержала по психіці нервів нечуваний нею розряд, в силу чого усього вона так закричала, що й вискочила зі своєї оставшої одежі, щоби хоч якось роз'єднати страшну контактну групу, і коли це їй нарешті вдалося ривком, втекла крізь двері, і крізь несмотря на темноту. Бо ще нема на Землі такої сили, яка би могла пояснити жінчині, що ж там насправді проізошло.

Сказав він це, і нарешті видихся, тобто побачив себе голим серед чужих абсолютно одітих йому людей.

— Так он от воно що! — раптом пролунало з верхнього поверху.

— Так ось як! — відгукнулося з третього. — Ось чого вони, суки, щоночі тут безумно кричать, лякаячи нормальних жильцов!

Ми завмерли.

А другий і третій поверхи, побачивши, нарешті озброєного до зубів наряда міліції, од страху геть зраділи:

— Як же тут тепер жить? — кричалося трьома поверхами в один голос. — Скільки раз і дзвонили, і писали про безобразія й подавали заявлення, й ніхто не ремонтує ці дикі крики. Дак ви ж міліція, дак хоч ви ж нарешті приконвоюйте сюди хоч раз служби ЖЕКа, щоб вони, побравши струмент і відповідні матеріали, прекратілі нарешті цей позорний безпредел!

Трясучи лісосмугу криком, до далекого гуртожитку дуже бігла дуже гола жінка. Уперлася й зупинилася там, де була стіна. І хоч було темнісінько, вона зняла довгоногі свої шпильки і злякано затулилася, де були груди. Після чого намацала ними протипожежну драбину і вилізла до другого поверху, де штовхнула фрамугу. Ще й досі з очей голови летіли іскри, а не з протилежного їхнього її боку, як би їм належало, ще й досі магнітні поля куйовдилися там і оргазм не одпускав, тому вона скрізь зацьковано прислухалася. Після чого таємно нарешті зісковзнула з підвіконня і, користуючись такою ж самою, як і в її очах, несусвітньою пітьмою, намацала свою постіль, вскочила й почала тихенько одхекуватись, щоби гучним тупотом гупота серця не розбудити сокімнатниць, сплячих на койко-ліжках. Але сон не приходив чомусь, доки вона, крутячись, не торкнулася холодної труби центрального опалення, її пробило синьою іскрою, ляснуло, після чого розряд попобіг усіма мережами труб аж до стадіону, од чого там рвонуло салютами, і «Євро—2017» почалось. Оргазм умить припинивсь, тому нещасна жінка полегшено скинула туфлі, хутко заспокоївшись й іще швидше замкнулася в собі, одтинаючи назавжди од себе страх неосязної тепер ні для кого причину правди.

Там, де

Він несподівано почав уповільнювати, так що й Натка відкрила очі: «Що сталось?»

— Світає, — з доукою вимовив і насили отямився, й обоє радісно подумали, як швидко минула ніч. Ранок і офіс поволі заломлювався на столі в пляшці мінералки, а вони не наважувалися при світлі зиркнути одне на одного, боялися звикати до розплющених очей, бо якщо буває щастя, то ось воно тут заповнило «стайню», де робочі столи причаїлися, також не вірячи, що відбулось.

— Ти йди, — торкнулася вона, — а я dospлю в канцелярії.

Навіть таке страшне слово «канцелярія» з її вуст зринувало музикою.

Вийшовши на вулицю, він уперше глянув на фасад без доуки і лише тоді дозволив думочці одній запитати:

— Що я скажу тещі?

— Ти де був? — заговувала вона споконвіку, карга стара.

Дружина живе за сонячним годинником і ще о двадцятій приймає снодійну пігулку, а от теща не ляже, доки не посвердлить зятька, й отут зятькові спало на думку рятівне: якщо пройтися додому пішки, то, звісно, придумається, вигадатиметься якась пристойна відповідь для відьми.

В очах поставали не вулиці, а знову і знову той фатальний коридор, де він колись був вийшов замикаати двері й очима уперся в Натку з канцелярії; вона кумедно, ставши на одній нозі, піднімала інше коліно, розглядаючи його.

— От блін, тіки сьогодні купила.

Він ворухнув очима, намагаючись збагнути логіку.

— Скільки раз казала, не можна купувати дорогі чулки, от не послухалась.

Він зиркнув на коліно й почервонів, не через коліно, а через дірочку на ньому, це ж треба так невдало одкрити двері, щоб подерти людині нову річ; а з іншого боку, чого засиджуватися на роботі, коли, здавалося, коридором ніхто не ходитиме?

— Та нічого, — чомусь почала виправдовуватись, — я дома зашию. Хоча обоє подумали: доки додому дійдеш, стрілка розповзеться.

— У мене є клей, — зблиснула рятівна ідея, й жестом запросив до офісу, — класний, будуть, як нові.

Сіли на канапу, він обережненько стулив краї тої злосчасної дірочки, проклеїв і пальчиком ніжно притис, аби схопилося, й обоє завмерли, тривало й тривало. Й тут відчув свою долоню, як під нею ворухиться пульс, «ну хіба буває пульс в коліні?» — не встиг подумати, як побачив: його рука поволі рушила вище; «зараз дасть по морді сумкою», — зблиснула рятівна думка, Натка дійсно одставила сумку, щоб звільнити руку, однак долоня її лягла поверх його пальців, а коли наважився зиркнути, то побачив, що Ната щосили заплющила очі, це був йому радісний шок, клей тюбиком впав додолу, сумка теж, обох охопило таке несумісне зі «стайнею», де вдень усі вкалюють як глухонімі, навіть не зиркаючи поглядами, а тут раптом офіс зменшився до канапи, що й та перекинулася над ними і зникла в потрібну мить.

...Він збагнув, що робочий день давно скінчився, бо прибиральниця тьотя Маня ввімкнула пилосос і почала ним бурчати, щоб той «дівот», якому дня було мало, бува не почув та не стукнув «нічого засиджувати, нада вчасно роботу делать, а ни мішать вбирать», почала штурхати апаратом стільці. Він принципово не посунувся, а щосили втупився в папери, так, що Маня змушено оминула його дирчанням, доки не втихла за коридором. Папери — то така річ, якщо вникнеш, то не уривай, бо завтра повільно і нудно треба починать спочатку, тому він вирішив добити розділ з ґратками, замкнути стола й рушити до дверей, які, дюралеві, стукнулися об чуже жіноче коліно. Натку він давно знав, але, окрім привітань на нарадах, вони нікуди не рухалися, хоча за її надто офіційним, ба, навіть офіціозним костюмом, проглядали деякі форми, а те, що це принади, він лише щойно осягнув.

...І от тепер йди додому зрадливим ранком і очікуй од нього, що в голову прийде рятівна версія.

— Ти де був? — одчинить двері раніше, ніж він встромить ключ, це ж стара відьма ніч не спала, підсакувала до дверей од кожного шереху, вона все життя ждала, і от дочекалась, скільки щастя на неї чекає.

Він од огиди сплюнув, змушений був узяти цигарку й сісти на лавочку перед парадним; за першими кавала-ми диму проступило нічне видиво — суцільна ніжність повернулася до нього. Це ж треба отак досконало ховатися все життя за дрес-кодом, що він, фактично

прогледів її; тут треба проклинати директора (чи не педераст?), його зненавида до жінок вимагала від тих класичної одягачки з такими огидними відлогами та манжетами, за якими не прогляне не лише тіло; в результаті знічені невиразні очі, скривджені, вони ховалися самі за себе. І от на, маєш — вразила не так контрастна тонка талія, а те, що вона світилася ізсередини. Досконалість полягала в поверхні попи без жодної пігментації, сказати б — матований плафон, уява тут поступилася природі. Де ж ти була, де ж ти ховалася од світу, вважай од офісу, така вражаюча, особливо тим, що відбулася відразу без довгих посиденьок, балачок із цитатами улюблених поетів, кіна-морозива-шампанського, усього, заведеного, одного досконалого дотику долоньки і все увібралося в торкання, все зійшлося; якби він зараз міг брехати, то переконав себе, що ловив на собі її погляди, що здавна відчував її приховану увагу, і сам накидав оком; то що, невже це сталося через подрану панчошу? Такого бути не могло, тут потрібна інша правда, яка не вміщалася в один дотик. Любов із першого погляду?

З першого дотику! Це новина, тобто відсутність досвіду, та якого досвіду? Навіть із книжок або з балачок, навіть із фантазій, та що ж це таке, такого не буває, — вирішив він з радістю, що буває торкання, шепоти, відчуття сяяння власних долонь, цілування навперейми, освячення безрадісного простору, невагомість канапи...

— Ти де був? — вискочить теща із зацвиганих капців, тріпочучи од перемоги, бо вигадати путньої брехні він не здатен, це вона знала здавна, бо «це не мужик» — бомбувала доньку — «кран не починить» — повчала — «нічого не прагне» — не вгавала — «глухий варіант, нуль зросту» — довгі тещині зусилля, і от несподіваний козир у виснажливій боротьбі результатом безсоння дочки, снодійні пігулки, ото буде їй, дурепі, прокидання!

Вранішня прохолода напутить, особливо, якщо подовжити ходу крізь ранковий парк, свіжий дух допоможе знайти причину, заткнеть тещу. Але не прояснялося, брак досвіду на брехню, недолік сюжетів з книжок? На мить відчув себе Анною Кареніною, ні, тільки не це, не первер-зії, не вистачало ще Наташі Ростової, чорт, ну нічого в голову не йде, окрім Льва Толстого, о, Господи, має ж десь бути зачіпенька, здавалося, обійшов півміста, а вигадати не дійшов.

«О! Треба викурити ще одну цигарочку і щось прийде» — увесь сів біля приреченого будинку.

Так, у його житті бували авто-брейнстормінги з щасливим фіналом, але це стосувалося графіків і таблиць, за якими стояв педераст-начальник, од якого він вдало відбріхувався, отримуючи за це зарплату, а тут стара відьма з пронизливими од щастя очима.

Він приречено долав другу безнадійну цигарку, кволо впустив недопалок, встав з лавочки й рушив на ешафот ганку. Постояв, сунув руку в кишеню по зневірений ключ і вмить почув, як звідтам, зсередини, радісно ляснув тещин замок, і от, од звуку того падлючого, несподівана блискавка ляснула в мозок, осяяння пронизало, струмом пройшло, жадана відповідь постала, вся спалахнула так, що до тріумфу в очах тещі додалося легке занепокоєння. Вона спершу стулила губи, щоб потім чіткіше ввіткнути:

— Ти де був?

Він затамував подих перед щастям і впевнено випалив:

— Де? У — сраці!

Хто є що

Ще з дитинства у неї були груди і такі само очі, й говорила вона гладенько, як і розкладала карти:

— Алкоголізм, — казала.

Цю звичку Раїса Петрівна перебрала од свого покійного чоловіка, той був генерал, набагато старший за неї, що навіть «я бачив Жукова усь очимо глазами», однак ще встиг зробити хорошу доньку.

— Де? — запитала вона, Таня.

— У гаражі, — суворо відповіла мати.

Доня насилу досиділа, доки скінчиться пасьянс і вони добудуться гаража, де, крім зужитих речей, жевріли рештки колишнього життя їхнього приймака Івана.

Стояли велетенські трофейні звукові колонки «Бауер», акустичні такі, Господи, чого було варто жінкам, аби вони опинилися тут; вільга й миші виїли дифузори, що всередину було зручно засунути руку й вийняти пляшку, добряче надпиту.

— «Каберне», — суворо прочитала мати.

— Кисляк, — байдуже знизала плечима донька.

— А що на війні незначна доза ста грамів зробила всіх мужиків алкашами. Хронами!

Таня пригадувала, до чого тут війна, однак не пригадала жодної.

— А хто всю до копійки зарплату приносить? — кивнула вона на схованку, пошукала там пальцями, однак, окрім павутини, нічого не намацала, весь цей час дивилася на Таню, як на пасьянс. — До копійки? Ти хіба не читала Джека Лондона? '

Таня не пам'ятала, хоч у них стояло повне його підписне видання.

— Читала.

— Написано: якщо чоловік п'є сам із собою, — пригадувала генеральша, — то він відгороджується стіною пляшок від життя.

Овдовівши, перше, що вона зробила, — розклала думки по порядку й розставила полицями; там, у серванті, були загальні зошити, і тепер легко могла знайти потрібний рядок із цитатою.

Іван вступав у вечір; іще на роботі добряче помився, одягся в сорочку та в чудовий настрій, навіть тутешня пилюка була приємна,

тепла, це відчувалося крізь черевики; бували моменти, коли пахтіла травою, а не навпаки — шлях од трамвая ніколи не видавався довгим, бо був по стежці, вона додавала ходи, аж нарешті вперлася в крамничку, її підпирав місцевий м'ясник.

Він робив рухи руками, так, що Іван наважився підійти, і провів ногою по траві. Той поворухнув ротом, потім сказав:

— Ти ето.

Іван постояв, чекав, доки той доворушить пальцями:

— Вобщим додому лучче не ходи, пойняв?

Він довго працював тут, і руки в нього теж зробились, як окости.

— Чого? — замість «чому» перепитав Іван.

— Бо я ж усіх тут знаю, — пояснив той, — була в мене твоя баба з мамкой удвох, того це.

Обличчя в нього не влазило в лице, тому тиск підскочив; наливався червоним, немов заходом сонця, за це місцеві прозивали його м'ясорубом; подекували, що їздить аж на Печерськ битися в пивбарі, щоб ніхто не патякав, начебто тамта вулиця Різницька насправді називається Ризницькою, позаяк тут біля Лаври мешкали ченці, вишиваючи ризи.

— Ну, були, то й шо? — незалежним голосом одбився Іван, хоча настрій почав уменшуватися, теплий вечір вилітав із нього.

— Бо приводили з собою собацюру, чорного, — показав різник, — і почали ним мене підбивати. Но я був не піддався, — показав він: — Кобеля. Отакого. Притягли вірьовкою й ковбасой, — мордато сплюнув.

Монголоїдне од пиятики лице ще дужче звузилося очима.

— Якого ще кобеля? — не петрав Іван.

— Деньги предлагали, я не взяв, а потім взяв. Ну й зделав із кобельом, тьху, що вони хотіли, тьху.

Плюнув він у пилюку і влучив.

— Слухай, я тут іду собі після роботи, ясно? Якого кобеля?

— Такого, що я тоже, може, після роботи стою отут і жду тебе замість того, щоб тоже додому йдить. Так от, приходить твоя бабва розпоряджаться з кобелюрою, а він же нюхом чує мою професію й почина нервнічать при чому бі-сицьця, ну, понятно, він же пес.

Налиті коньяком, його очі пошукали, знову знайшли Івана й подивувалися.

«Чудо, — подумали вони, — що отут, ву Пущі-Водиці, а живуть такі кенти, які при цьому нічого не розуміють, ну, ладно би на Печерську».

Іван саме думав. Здогадувався, що цей професіонал рано-вранці, ще до роботи, мусить пертися аж на Дарницький м'ясокомбінат і купувати сорок кілограмів кісток, а потім тягти їх сюди й доважувати до м'ясива.

«Ну правильно — не собачого ж додавати?» — подумав він у тепле надвечір'я.

— То. що твоя тьоца дуже грамотна й вичитала, як нада боротися з алкоголізмом, пойняв?

Іван не розумів, як пов'язати чорного пса зі спиртним.

«Я й сам колись був грамотний», — мало не бовкнув він.

— А тепер вона десь таке вичитала, що як з чорного пса націдити півстакана красної крові і налити його в красне вино, то хто такого вип'є, то зразу навсігда одрікається од алкоголізма, ти пойняв?

«То при чому тут я?» — малювалося на лобі у Івана.

— А при тому, — продовжував м'ясоруб, — що вони були знайшли в тебе заничку з бутилкой вина і рішили, що саме пора тебе спасать од п'янки.

— Мене? — не повірив Іван до такої міри, що навіть пригадав, як за часів Чорнобильської катастрофи заховав пляшку вина й забув де.

Однак Пуща-Водиця навколо була така ж реальна, як і різник навпроти.

— Заманили вони чорного собацюру, нагодували, накинули петлю й пойняли, що націдить із його бояться. Тоді вони вспомнили про мене й і притягли сюди. Тепер пойняв?

— Пойняв, — насилу зрозумів Іван.

Колекція знущань, що здавалася давно вже завершеною, домалювалася ще одним експонатом.

— Ну я взяв того кобеля, обв'язав і налив із його півста-кана. Вони при цьому дуже просили мене, щоб я нікому не казав, тому я все розказав, пойняв?

І почав замикаати крамничку.

У Івана все опустилося — не тільки плечі; він неквапом повернув їх і посунув до домівки, так, що різник, втамувавши свої п'яні емоції, устиг докинути:

— Дак щоб ти не волнувався — я його забинтував і одпустив на всі його чотири сторони.

Іван на це закивав головою, й кивав, аж доки закунив цигарку.

Ставши перед домом, він сказав слова. Потім зайшов. На столі замість пасьянсу вперше була закусія, а посередині — Іванові не треба було й дивитись — красувалася пляшка «Каберне». Зі стіни на неї зирив намальований портрет генерала.

Голосом телесеріалу теща сказала:

— Дак ти прийшов, Ваню? Дак ти в гаражі п'єш на сам із собою? Сядь же, як люди з людьми за стіл, оно бачиш, яка гарна вечерея?

Гладенький її ротик робив гладенькі рухи, Таня стояла поруч і німо підкивувала головою. Іван підсунув стільця. Жінка накладала в тарілку й чоловік не помітив, що саме, бо був у напівстані. Вона повільно наливала червоне вино у фужер, й Іван весь цей час кивав, аж доки перекинув так рвучко, що геть не відчув, адже одразу закусив шматком оселедця; жінки одвели погляди, тож Раїса Петрівна навіть не зауважила, «що червоне ніколи оселедцем у пристойних домах не закусують».

— А ви? — кивнув пляшкою на їхні бокали.

— Ми сьогодні не будем, — мовила теща.

Іван теж заховав очі:

— Чогось оце і вино якесь особливе, — шепотів він і знову оглядав пляшку.

Таня нарешті зустрілася поглядом з матір'ю й старанно затрясла головою, тож фужер знову наповнився, й у Івана виникло таке ж повільне бажання завбільшки з гіпофіз, тому порцію вживав неквапом. Потім сказав:

— Гав.

Брови зістрибнули з жінок.

— Гам, — виправився Іван й посміхнувся до порожнього фужера.

— До про що ж я? А! Сьогодні я запізнився на роботу, гав, то мені майстер і каже, що я буду переведений, гав, у ремонтну бригаду. Що з вами? Ви чуєте мене?

Ще ніколи Таня так уважно не слухала, навіть коли у РАГСі Іван нарешті промовляв своє «так»; теща ж гарячково гортала в голові всі відразу свої загальні зошити, але Джек Лондон мовчав.

— Спочатку він лаявся, гав-гав, а потім я його послав, ав-ву-у, дак він забрав усі свої слова, гав, назад, ще й навіть підвіз на машині додому.

Жіноцтво почало поволі од'їжджати од столу, німіючи зіницями, коли чоловік виливав залишки червоного з пляшки просто в себе.

— Ви не слухаєте? — чудувався. — Бо я гав так йому й випалив: і про гав підрядний його наряд гав та й ще нагадав, як їздили в Надим гав, то хто його рекомендував гав?

Жінки щосили трималися поглядами за пляшку, з жахом розуміючи, що вже ніяка сила не наповнить її назад. Іван же тим часом затовк оселедця разом із головою й хвостом. Бачачи, що вони обидві сповзають зі стільців, зробив це перший; ставши на чотири, спершу спробував почухати ногою за вухом, потім зловив зубами блішку, коментуючи:

— Ав, авву, не втечеш, стерво.

Тепер жінки прикипіли очима до телефону, шукаючи у ньому порятунку, Іван же оббіг їх навкарачки, весело вишкіряючись, потім, подумавши, повив на лампочку.

Теща затьмарювалася, Тетяна б теж, однак її навертало, що вона єдина контролює ситуацію, «треба до телефону», але чоловік-Іван-приймак постеріг і, розщепнувши матню, намагався застрибнути на дружину.

«Бити вікно, кликати людей», — кволо розуміла вона, та не могла й пальцем поворухнути, незакінчена її вища освіта одступилася далеко-далеко, куди й Іванова середня.

А той, гарцюючи по килиму, намагався ловити хвоста, його веселість іншим кінцем передалася жінці незаперечним жахінням: чоловік, якого вони десятиліттями вдосконалювали, на їхніх очах через одну нікчемну пляшку втратив усе.

Ніякий Джек, ніякий Лондон. Теща навіть подумки не наважувалася засвітити трофейного «браунінга-бебі», захованого з генеральських часів.

Одначе порух цей Іван перехопив і ошкірився білим іклом, але не таким, як у повному підписному виданні Джека Лондона — це було добряче прокурене, хоч як жінки боролися з дешевим тютюном, він надолужував «примою» на роботі, тож пустив жовтим зубом слину, хоч і не знав про пістолет у схованці, як нічого не знав із генеральського

існування, бо не зміг пригадати, у яких військах тесть генеральствував, тямив лише, що високого бюста Танька успадкувала не од нього, а од матері, і щоб та здуру не розбила порожньою пляшкою вікна (бо хто тоді вставлятиме шибки? Та Іван же!), чоловік зважився на найголовніше.

Донька тим часом, загрибши пляшку, насилу змогла продихнути й шукала в матері підтримки на правильний крок — бити шибку чи чоловікову голову, однак Раїса Петрівна прикипіла поглядом до заповітних своїх полиць.

Тоді Іван похапцем підрачкував до тещі, задер ногу, обісцяв єдвабні її пантофлі й сказав:

— Гр-р.

Тепле та мокре всотувалося в єство й вона вже не ладна була осягнути — чи чуже, чи власне; злитися з різьбленим комодом, ось було її останнє бажання.

Кутиком ока Іван постеріг, як Тетянині пальці ковзнули по пляшці, за мить бризне скло й сусіди почують жадане, що давно прагнули почути:

— Рятуйте!

Та цього не сталося.

«Еге, дурний би я був вставляти подвійну шибку», — передрік він і навперейми зацокотів щелепами; цей звук на мить відволік дружину, тож чоловік, увійшовши в смак, узяв і щосили вкусив ними тещину литку. «Млясь», — стулилося пухкою шкірою.

Ще трішки генеральська вдова трималась, аж нарешті її очі стали більші за груди і вона полетіла нежива, бо розрив серця, це коли вмираєш раніш, аніж падаєш, так само випала й порожня пляшка з-під «Каберне», висковзнувши на килим із Тетяниних пальців.

Шукати логіки

Палало, інакше не скажеш, люди злякано тулилися в кволий затінок, його було замало для такого дня. Нещасну людину під сонцем видно здалеку, але Толю здивувало, що це була Настя.

Коли він торкнувся її руки, вона захотіла заплакати, тобто не рука, а дівчина.

— Ти ж усе знаєш, — шепотіла, щоб ніхто не почув.

— Знаю, — збрехав він, бо лише чував про її любовну травму, але з ким, навіть не здогадувався.

— Поїхав, навіть не сказавши, а просто покинув речі, уявляєш? Хіба люди так роблять? З людьми?

— «А з ким же ще?» — мало не злетіло в нього.

Долоня була вогка, і це його вразило, що в такий спекотний день плакали пальці, а не очі.

У будинок не зайшла, «я задихаюся, розумієш?», бо в садибі була непогана тінь од яблунь; доки Толя бігав по лід, устигла поправити зачіску під капелюшком. Притулившись до холодної склянки, шепотіла в лід, і несподівана пара злітала її словами:

— Він покинув усі мої листи, уявляєш? Як це можна?

— «Люди й не таке кидають», — мало не бовкнув, і зами-лувався її кучерями; коли торкнувся до них, вона припала йому до плеча, що враз стало вогке. Сидів і просто чекав, доки виплачеться.

Лід у склянці давно розтанув, а сльози ні, школярі крізь ґратчастий паркан здивовано оглядали їх, бо ще не вміли як слід плакати.

— Тут школа поруч, — виправдався він, — але коли уроки кінчаються, то спокійно.

Поцілував пальці, руку, радіючи, що сльози втихають, торкався кучерів і здавалося, від дотиків вони сохнуть.

Коли поцілував шию, дівчина напружилась, озираючись, хоча школярі бігали в футбол, їм було не до цілунків.

Нарешті зітхнув вітер, гойднувши відблиски полотен, одне зісковзнуло з мотузки і лягло на лавку.

— Це в тебе такий солярій? — крізь сльози зиркнула навколо.

— Полотна відбілюю, — почав він пояснювати малярські технології.

— Щоб були, як плащаниці?

— Еге, — погодився Толя і огорнув Настю тканиною; цей досконалий дотик враз заспокоїв і її нарешті осяяло:

— Це він шмотки покинув, щоб мені життя не було... Уявляєш, я щодня їжджу жити до мами?

Толя мугикнув, бо почав цілувати кучері, і вона вдячно притулилося шиєю, смаглявою, ніколи не одбілиш, тіло татарської князівни, шовкову, як таку можна покинути? Хіба що, покинувши все, бо така шкіра — це велика відповідальність, тут або сюди, або туди, вуста шукали щічку, школярі буцькали м'ячем, Толя посунув сувій і геть затулився ним од паркану, відблиски тканини соталися крізь капелюшок, досконаліші за нюанси Джотто та й Веласкеса, губи торкалися дива, що тріпотіло, запеленані, вони обійнялися, «ні, ні», вона ж не сказала «не тут», не сказала «не так», спина зросилась, але нещастя не відступало-ся, хоча залишалася присутність чуда, біліша за полотно, що вже бралось незрими́ми фарбами, натрапив на трусики, вона не пускала, відчув вологу «ні, не можна» — не наплакала ж вона туди? — відштовхнула, він знову взявся за шию, у вушко, «ні, ні», благала навпаки вона, але, знесилена горем, поволі м'якла, Толя й сам не знав таких поцілунків, живіт її здригався од вуст, «ні, ні» вологість робила тіло смаглявішим, «тихше, — благала, — в груди боляче», «коли?» міг би подумати він про груди, якби міг подумати, устиг здивуватися, куди подіти губи животом, бо вже не тямив їх, одсовував язиком ногу, сльози, знову сльози, вона хапалася до рятунку, він не давав, вона безпорадно відкинулась у сувій, перекинута склянка текла в тканину, і він розсував, доки досконалим огорнулися, обчепилися, зійшлися подихи, судомисто хапалася за нього, плачучи, лавка вже виходила із пазів, небезпечно гойдала, тягнучи мотузки; вона боляче вчепилась у спину, але він не відчув, утрюх зійшлися, вона рипнула зубами, хекав крізь стогони, лавка стала млосною, пази ходили, навколо совалися сувої, мотаючи сонце; доки капелюшок одпав і вони во-бох озирнувшись, дивувалися: коли це поскидали одєжу?

— Джотто, — шарпнула цупку плащаницю.

— Веласкес, — прошарудів тканиною він, зминав, нітився, що так легко скористався з чужого горя.

Йшли, махали руками, бо намагалися сміятись, Толя знав, що її не одпустило, хоч як вона вдавала, навіть розпустила волосся й стала геть загадкова.

— «Врубель», — прошепотів радісно він.

Унизу, на спортмайданчику, скупчилися тисячі маршруток.

— О, дуже зручно, — мало не захопився він правдою про вдале сполучення між ними.

— Ти про що? — одкинула волосся.

— Ти можеш їздити до мами.

— Хіба тут є той маршрут?

— Поглянь, скільки машин. Ясно, що і той є.

Вони спускалися пагорбом ковзкою травою. Несподівано Настя стала:

— Ти ходитимеш в мою бібліотеку?

Толя насилу стримав щастя, що зможе бачити її й там, прикриваючись, прошепотів:

— А можна?

— Ну, ти розумієш, колеги знають про мою душевну травму... Тому скажу їм, що ти фотограф, ну, що ти інвалід.

— А чому не художник?

— Ну, розумієш, художник, люди всяке подумують.

— А про фотографа не подумують?

Вона всміхнулася:

— Ну, фотограф же — інвалід.

Толя не став шукати глузду, так жалів її, що закульгав на обидві ноги, кривлячи губи:

— Людо-оньки, я інвалі-ідний фотомайстер, я прийшов зализати Насті, — він похлинувся, — зализати глибоку душевну травму!

Як вона пирснула! Вони аж упали з косогору, котилися наперейми з капелюхом, реготали, аж доки відчули, що одпустило.

Вольфрам

Це неначе ти лампочка. Чиста, акуратненька, виходиш при цьому на вулицю й нічого не підозрюєш при цьому, бо ти ж ні про кого поганого не хочеш, навіть не думая про це.

Ідеш, світишся собі й людям, навіть не штовхаясь, хоча, правду сказати, декого не завадило б, особливо, хто ходить, читаючи газети й не бачачи нікого перед себе. І раптом твоя вольфрамова ниточка — блись — і перегоряє, бо тебе хтось у вухо — раз, тобто трісь. І от ти летиш довго, доки не починаєш лежати, доки знову потроху починаєш блимати. Й люди на тебе так довго й гидко дивляться, наче ти алкашка якась, чи підзаборна проститутка.

Ти поволі встаєш, обтрушуєшся, обдивляєш себе і все в порядку, і світ навколо тебе знову такий же класний. Тільки в ньому немає твоєї сумочки, вона просто зникла. Ти озираєш його, а її там наче й не було ніколи.

Тільки тоді починаєш кумекати, за що тебе отак сильно врізали в праве вухо, що ти злетіла з тротуару і опинилася в траві, стриженій такій, невисокій, щоб сумочка там могла заховатися. Разом із документами, гаманцем, деякою біжутерією й різними ще предметами, про які я прагнула не думати, боячись мігрені. Квитанції! Ще й досі неоплачені, ну чому? Чому я не оплатила їх, тягнула до зарплати?

І ти приходиш під хату й починаєш ловить пацана, щоб переліз по карнизу в вікно й і одкрив тобі твої власні двері, щоб ти зайшла всередину і сіла, як дура, посередині. Бо лампочка бо-бо, наче з невеличкого похмілля, й ти починаєш думати ним, як замінити новий замок, бо хтось тепер вийме з сумочки ключі й прийде вночі і вдарить у вухо, лише чимось залізним.

І тут голова починає працювати і вже кумекаєш, що грошей до нової зарплати геть нема, бо вони залишилися в тій же сумочці. Од чого починає боліти й ліве вухо, хоча воно було ні при чому.

Доки ти обома не починаєш розуміти, що дзвонить телефон уже не перший раз.

— Альо...

— Ви мене ізвініть, може, я безпокою вас, одривая од важних дел.

— Які діла.

— Дак от, я безпокою вас по поводу деяких речей, приналежних, по-відіму, вам, якщо ви Орищенко Світлана Федорівна.

— Так, це я, — продовжую не розуміти.

— Отак і записано в паспорті, виявленому мною.

— Де? На траві?

— Ні, в сумочки.

— Сумочку, кажу, ви на газоні знайшли?

— Там ніякого газону не було, бо це сталося в урні, по причині знаходчій на автобусній остановки.

— В урні? — образилася я.

— А де ж іше, як не в їй. Я просто випадково зацікавився, хто це такий багатий, що вибрасує в сміття таку ще дуже не стару вещь. Відкриваю її, не брезгую, й виявляю різні речі, включаючи паспорт.

— А ключі? — з жахом питаю я.

— Імють місце бити, — була відповідь.

— Як мені віддячити вам? — починаю розуміти.

— Ось об етом і розговор, — полегшено зітхнув телефон, — бо я вже думав боятись якої провокації й спокійно викинуть краще це все.

— Провокації? Якої провокації?

— У виді міліції, — видихнув телефон. — Бо як я потім доведу, що знайшов сумочку в автобусній урні?

— Коротше конкретно, де я вас можу побачить?

— Это во-первых, і это во-вторых, — була відповідь.

— Де?

— Тільки в случаї винагородження.

— Якого?

— Достойного чоловіка, який робить допомогу іншим чоловікам. Двісті п'ядесят.

— Сто п'ятдесят! — кричу я, бо одкладала в записку купити помаду «Буржуа», давно мріяла, таку всю з природних компонентів.

— Що? Да как ви можете? Ну ладно, я готов і потірять...

— Де й коли?

— Німедлено й тут, ви підходите до вікна і, бача мене внизу, вибрасуєте туди потрібні гроші, після чого, удо-стовірясь ними, я кладу вашу сумочку на землю й ви можете її спускаясь забрати.

Коли гроші летіли вниз я встигла подумать: а якщо не покладе?
Дивилася, як кружляють складені докупи купюри і як хтось,
прикриваючись тією ж газеткою, кружляє, ловлячи їх.

Жінка з ножицями

Усе отойой точильщик з Ладимирського ринку, це він Тоньці так нагострив древні, ще доцарські іржі ножниці, ще й наполоїрував кінці, но він, гад, перестарався — оті клятї ножиці тепер ріжуть шо хоч, і от вона їх одо принесла додому, не знаючи, чим це може скінчитися для нїї, і починає різать усе, що ріжецьця: і тюль, і газ, і шифон, і, гадство, мішковину вони так само ріжуть.

Маать, вона так сильно захопилася різанням, що не почула, як туди зайшов її Петько, законний чоловік од третього шлюбу. Маать, вона сиділа до нього сильно спиною, захоплена тими клятими ножицями, чи там кроїла, чи там штопала ними щось, бо коли він її охопив радісно і сильно ззаду, не дихкаючи при цьому перегаром, то, маать, вона подумала: «Бандити!»

Бо хто й же це буде нападять ззаду і сильно? І не пахнуть знайомим перегаром? Ясно ж, літо, вікна й балкон відкриті, до який же дурень, якщо він не злодій, не скористається, що жінка захоплена різанням тканин: і шифону, і газу, і мішковини, — щоби не напасти на неї зненацька зізаду?

Вона тільки до й зойкнула: «Ой!» — отак, і більше нічого не встигла сказать, бо рвучко повернулась і одмахнулась ножицями. Бо Петько ж ніколи раніш, аніж треба, не приходив додому, а тіко пізніше. І завжди перегар приносив. А що сьогодні йому таке стукнуло, що він порушив усі правила? Мабуть, хороший літній день, який п'янив його сонцем, шо не треба було й «сонця в бокалі» чи до ще якогось й іншого шмурдила. А, може, він уже всеньке пропив, окрім ножниць, і вже не було геть за що кірнуть?

Що вона од несподіванки одмахнулась ножицями і куди? Просто йому в живіт, бо він же не знав, що вона наточила їх і тому не встиг вчасно одскочить — і це його вина, що вони взяли і вгородилися йому, минуя черевну порожнину в печінку по саму ручку.

Просто ву живіт, шо ні він, ні вона не повірили, доки він сам назад їх не витягнув, полірованих, і не закричав од цього, побачивши ножиці раптом їх усі у себе у внутрішньому органі печінки.

Потім закричала його кров, линувши звідти, а потім уже сама Тонька почала кричати дужче за двох, кричала, доки не додумалась докричатися викликати «швидку допомогу» і кричала, доки та не приїхала.

Але «швидка допомога» не дурна і сама почала викликати по рації міліцію, щоби та була не подумала, що це «швидка» тут такого наробила. Бо буває: хтось когось заріжуть, а потім на лікарів кажуть.

За цей час той-дой Петько бере шифон чи мішковину і починає писати кров'ю пальця, що: «Антоніна ні в чім не винна, бо то все я сам винен, що прийшов додому». І цю записку передає жінці, а та знову починає кричати, побачивши кров у виді букв.

А слідчий мент не став кричати, а мовчки й акуратно забрав собі цю тканину з речовим доказом і почав вести слідство.

Для чого був викликаний точильщик зо Ладимирсько-го ринку, який почав зразу все одмітати:

— Які ножиці? Я, скіко живу, ніяких ножиць зроду уві очі не бачив і в руки таких не брав!

Бо він був точильщик і чудово розумів, що тут дуже легко шиється співучасть в убивстві, бо гостріння предметів дуже сприяє прорізанню животів й інших частин тіла.

— І цю жінку я перший раз в житті бачу, будь вона проклята і всі інші, які на мій базарь ходять! І докажіть спершу, що вони ходять, а тоді вже й мудохайте.

Мент одразу збагнув, що цей колотись не буде і всю свою силу уваги зосередив на Тоньці, підозріваючи, що саме на ній можна збудувати більш вірогідну версію. Но та почала робить крики:

— Ти спочатку допрошуй оту ткань, що мій чоловік був перед смертю кривавими пальцями написав!

Бача, що саме цей вешдок може похитнути вусю версію, яка тільки почала будуватися, мент хитро заявив, що тканина не може бути присовокуплена до справи, бо писалася родичем підозрюваної і тому ніякої юридичної сили не несе. Баче, що це не подіяло і Тонька продовжує крик, почав так:

— І що я взагалі ніякого такого кривавого клаптика не бачив!

І тоді Тонька вирвалася і побігла в лікарню по нового папірця, щоби Петько написав, але туди її не пустили, бо був йому критичний стан по причині операції над чоловіком.

І нещасна жінка одо заметалася між цими двома закладами, де в одному їй грозив чоловік своєю смертю, а в іншому — статева близькість з нечистоплотним на руку слідчим, який під виглядом показати важливу тряпочку намагався затягнуть її в ліжко, тобто на безмовний стіл слідчого кабінету.

Такі ситуації дуже легко виникають там, де є необережне користування гостроріжучими предметами без належних правил техніки безпеки. Особливо в хатніх умовах, не пристосованих до них. Що внаслідок чого нещасна жінка не знаходить собі місця ніде, окрім як серед слідствених справ, які змушена скидати зі столу під час сексу, якого чинив над нею слідчий мент, користуючись відсутністю кривавого папірця. І нещастям Тоньки, яка розуміла, що без цьої записки їй загрожує.

— Холоднокрівне убивство з наперед продуманим тверезим задумом і використанням особливо цинічних засобів, — казав їй мент і знову німо кладовив на стола, розчепірював, насолоджуючись ще й тим, що записка захована глибоко в сейфі, — і садистичних засобів насолоди у вигляді розчепірених для цього ножниць кравецьких Сормов-ського заводу нержавіючої сталі, випуску 1965 року, артикул 235 тире 21 дріб 18.

Що було сказати у відповідь? Окрім того, що вигадувати щораз безсоромніші способи злягань ву службовому приміщенні з надією оприлюднити ганчірки у вигляді документа, той-дой єдиного, що міг порятувати її на судовому процесі.

Бо вже все містечко почина вирувати, хвилювацьця, бо де це таке чувано, щоби ножицями різати не шифони, чи тюлю — а чоловіків, зовсім для цього не пристосованих?

То вона, прибігши до Петька, знову отримала од нього негативну відповідь, бо він був без пам'яті саме на межі життя зі смертю по причині операції, яку творили хірурги над ним, користуючися з того, що він був геть непритомний. І тоді Тонька буквально починає розриватися між ментом, Петьком і собою, щоб хоч когось одного врятувати оди смерті.

І тоді вона біжить знову до слідчого, щоби той посадив її швидше в камеру, бо це краще, аніж лежати з ним на слідчому столі — а мент був хитрий і зрозумів, що тоді в нього над Тонькою буде менше прав, і тому він знову і знову кладовив нещасну жінку на письмовий стіл, на

якому ж і виписував міру пресічення у вигляді простої розписки про невийзд із містечка. І нещасна Тонька змушена була просто показувати чудеса сексу, аби хоч якось того мента заохотити, щоби він, гад, бував не взяв і не спалив взагалі той-дой нещасну криваву ганчірку, підписану лічною кров'ю свого чоловіка. І хитрий мент починає впотребляти її все дужче й дужче, при цьому користуючись цим — а розписку чоловіка все більше й більше при цьому не віддає.

А тим часом лікарі-хірурги почали вже нитками зашивати нещасно розкритого Петра, бо до нічого іншого, окрім дірки в животі, викликаної ножицями, вони в нього не знайшли. Але щось насторожило їх; певно, професійна інтуїція.

— Що таке? — думають вони, відчувши її.

І вирішили перевірити глибше, ніж було їм положено і дозволено діркою од ножиць.

І що вони там побачили? Не лише клаптики шифону чи одо тюля, а вони побачили там перш за все ще один го-стрійший гнійний апендицит, готовий щомиті розірватися і вбити свою жертву, гострійший навіть за оті дорежим-ні ножниці, ладні щомиті згубити свого власника. Тоді лікарі, не змовляючись, перш, аніж зашити живота нещасному пацієнтові, взяли і про всяк випадок херургічним методом ліквідували ще смертельнішу небезпеку, яка була надвисла над ним.

Тут вривається Тонька в палату і починає голосити:

— Петю, Петічку мій, що ж я зробила над тобою, що взяла і вбила тебе ось оційою власною своєю рукою!

На що він одкриває свої очі і починає ними говорити:

— Ні, бо ти оційою рукою ріжучи мені живіт, тим самим як знала, що в мені всередині сидить смертельніша хвороба, ніж твоя, яка не піддається ніякому діагнозові, окрім удара ножицями, аби її, кляту, там хоч якось побачити.

І починає пояснювати їй, бо вона нічого не хотіла розуміти, а саме: що якби не ці гострі ножиці, то й її чоловік у той же роковий для нього день одразу помер од внутрішньої секретної хвороби, яка тільки й ждала слушну хвилину, щоб його за це убить.

— Ти моя кохана і змогла спасти за це точним ударом ножиць в саме моє глибоке місце у животі, яке було дуже небезпечне у значенні життя, — плакав він, заспокоюючи її, щоби вона не плакала.

Після цього він написав їй пальцем ще одну розписку на новому клаптику про все, і вже після того ніякі судові процеси не змогли їх розлучити, незважаючи ні на якісь такісь криваві папірці, зберігаємі назавжди в залізному сейфі внутрішніх справ.

У ніч на 8 березня

Ну, гаразд, ну кохання, ну нехай хоч секс, бо довго по радіо ведуться суперечки, хто за кого важливіший, бо раніше там балакалося про любов чи дружбу. Но при чому тут горілка?

Який у ній сенс, коли поруч є багато інших гарних речей? Од одсутності яких стражда не одна жінка й не друга, бо всіх їх замінє проста, здавалося би в усіх відношеннях, пляшка. От він являється, як чіп, і ти до нього говори, а він сєре догори, тобто шукає очицями, де б упасти й вирубацьця; може, це й і краще, бо у Надьки, так той, як припреться, то цілу ніч, ціліську ніч — ні, не сексує, а меле по тисячі раз про одне і те ж: який сука у нього прораб.

Ну? А мій як припреться — гуп! — і готовченко, хоч рубай його, хоч розчленовуй, отак у прихождій і падає, і чуть зонтік не ламає, старовинний, довоєнної роботи — мені од бабусі остався.

Правда, одна хороша якість, що на похміляку дуже буває прокидається совість.

— Ну чого ти нажрався, як та свиня?

— Дак друзі, — каже.

— Друзі? До вони ж приходять до тебе тіко після халтури. Як вони знають про її?

Мовчить. Бо думає. А крить нічим.

— Вони тобі хоч раз по халтурі помогли? Га? — питаю. — Хоч раз попрали твої засрані штани, га? І це називається друзі. Хоч раз їх висушили? Да вони тебе дружать лише за бух. Хоч раз вони тобі хто виставив?

Тут його очі прокидаються.

— Було, — каже, й починає загинати пальці, які на одній руці й кінчаються.

— А ти їм? Ану підрахуй, до в тебе рук і ніг не вистачить.

— Тре пивка, — тіко й одно на умі.

— Молока з їжака, — кажу.

Отак я його пробираю, доки совість в його ще не вивітрилася; як вип'є чифіря, дак уже не до совісті, а до роботи. До я навмисне його робочі брюки замочила, нехай дума, шо знув увісрався, нихай по

дорозі досушує й думає, що для нього важливіш — горілка чилі жінка, яка його ще ні разу до всиру за всю жись не довела була.

І от знову я держуся за лижу, стою на балконі, виглядаю. Ні, не од кохання чи любові, а через бульвар, бо темний такий, що хоч бери в ньому й граб — як іде мій ідіот п'яний, до чого такого б не пограбить, питається? Легка нажива, яка при цьому нічого не тямить, бери в нього, скільки хоч, й і не треба і бить, не то шо вбивать — він і так нічого не тямить, гірше за мертвого.

Шо я вже серйозно починаю думать чи не накривати йому й друзям у себе в хаті, бо це ж не жарту, за яку копійку й закатруплять бува.

Отак раз стою й крізь темряву бачу, як воно там хитає дерева, хапаючись, як його, гада, там крутить між рослин, бо він збивається щораз із курсу.

Що не зтямилася, як ухопила лижу й кинулася, підкрадається навіть не стала була, бо воно йому хоч темно тут, хоч світло — однак нічого не бачить, — шо я присвітила йому раз-другий лижою по плечах чи по шиї, чи ще по куди, — і ходу.

На ранок лапа себе, стогне.

— Шо таке? — питаюся.

— Гроші, — шепоче він, — гроші пропали.

— Ах-ах, — кажу, — гроші. — До щастя, шо ти сам живий. Бо тоді б грошів треба було ого-го на похорон скіко.

— Да, — каже він, — це точно.

— Де ж це тебе так? — хочу ніжно торкнути його за гематоми, а він шарахається.

— Біля «Поплавку», — бреше навздогад. — Да, точно, там напали. Бандою нападали, чоловіка три було, не, п'ять...

— Чого ж це, раніш ніхто не займав?

— Злочинність, — насилу видушує крізь гематоми, — дуже зростає, шо вже й біля пивнухи людині проходу нема.

— Ах-ах, — кажу, — це злочинності од вас, алкашів, проходу нема.

Він кривиться, наче од болю, бо совість не всю пропив.

— А жінка жде, а вона хвилюється, — кажу. — А вона на-пекла-наварила. І шо? Ти з розбитою своєю підлою мордою хоч би покуштував?

А він?

— Пивка, — каже, — не осталось? Бува?

Пивко в холодильнику я за зеленню ховала.

— Ні, — кажу, — для безсовісних, — кажу, — не осталось. От би ти жінку любив, як нада, дак би й не тіко пивка, а і що хочеш, — кажу.

Натякаючи, що є речі набагато цікавіші, ніж напиць-ця — натякаючи, що в нього молода дружина, скіко год іще до пенсії.

— Да, — шепоче він і тягнеться побитими губами до заварного чайничка. — Друзі, це друзі, много ти понімаєш.

Не встигла я сказати: «Може б, ти їх усіх краще сюди приводив?» — а він отак одним духом і висюрчав той чайничок. Одяг мокрі труси й брюки, потяг їх на роботу сушить у транспорті.

Ех, лижі-лижі, скільки ви мені грошей зекономили, бо кожен раз, як він вип'є з друзями, — так і гематоми, шо потроху він почав вменшати оберти, тобто друзі вже й почали на нього сердитись по телефону.

— Слухай, — кажу йому якомсь під совість, — а може, це тебе дружки так? — показуючи йому на добрячі гулі на лобі.

— Да як ти!.. — обурился він так, що мало похміла не вилетіла. — Да ти ж хоч розумієш, бабо, що ти мелеш? Да як у тебе на таке язик піднявся? Друзі — це друзі, запомни!

І вже зубами цокотить об чайничок.

— До ти хоч раз піди в міліцію, та побої зніми, бо тебе там, під «Поплавком» ще бува вб'ють. Де ж твої дружки, коли тебе босяки коньячують? Шо під ніч прийшов і перший раз в житті сам обісрався — просто посеред бульвару, всю темряву обісрав, а боо... Не стала мить, не стала сушить, нехай сам вдягне і сам полюбується своїм голим тілом, у що воно вступило.

Дак шо? Нишком заштовхав у кульок, тихенько у лижний костюм всунувся і втік, не попросившись; що я потім ті брюки насилу розрила в сміттебаку знайшла, да й то по запаху. Насилу одмочила, насилу одіпрала, й почепила поперек коридору досушувать, нехай прийде й мордою туди побачить і зна.

Усе потроху почало налагоджуватись, навіть поновилися дискусії дружби із сексом, бо я ж іще майже не пен-сіонного віку.

— Пенісіонного, — нарешті пожартував він, чого шість год не було.

Що він отак босими ногами на балкон чалап-чалап, цигарку отак смок-смок, а коли дим розвіявся з перед очей, то він раптом там на

лижу отак луп-луп; щось дивиться на їй й почина отак із мукою пригадувать — я так була вся злякалася була, що випалила:

— А пивка? Отам у холодильнику за зеленню, любимий.

Що він і курить забув, не те, що лижі.

Довелось ті лижі в кладовочку ховать і забувать — до такої їх міри, що він почав од сім'ї одбивацьця. До такої міри, що вже дружки його почали приводити додому під двері ставити — ясно, що переживають по-людськи, аби його не прибили хулігани, й не ліквідували для них джерело горілки. А той і радий, що його уважають.

Ну, ясно, нащо чоловікові сім'я, як тут не матюкнуться людині, навіть руками не помахать, не полаять прораба чи майстра там, чи диспетчера, чи навіть і профкома, бо це культурна квартира, а не «Поплавок». До такої його міри, що вже не тіко халтури, а й із зарплати почав пропивать.

— Який смисл? — питаюся. — Ув тій горілці? Гірка, гидка, лучче, чим з дружками тиняцьця, пішов би куди в культурне місце.

— В куди?

— Ву бібліотеку, наприклад.

Шо він на мене отако подивився, наче на бібліотеку.

— Скільки ж його мона пить?

— Бо ти глупа, — каже, — бо ву горілці така польза, шо тубі не пойнять.

- Яка?

— Бо горілка, — каже, — це єдиний ув світі харчовий продукт, у якому повністю нема ніяких консервантів!..

Було, правда, шо я один раз не вдержала свою гордість і кинулася була до тої пивнухи. Не зважаючи, шо я бібліотекар, а таки переступила через все в собі і пішла. І шо? Нема його там, навіть дружків нема.

Отоді я прийшла вся зла, сіла перед дверима і отак до ночі — і тут чую, як дружки його так тихо хихотять, так єхидно ставлять його під двері, і так підло дзвонять — і бігом-бігом по сходах.

Я одкриваю, а він одразу отак падає, як в'язанка лиж, мордою в парасольку, шо мало не зламав — і морду, і зон-тік.

І шо? І лежить отак і хоче захропить.

«Ну й лежи», — зо зла думаю, а потім думаю, ще брюки обгидить, а ти потім, як дура, на смітнику їх шукай і од-стіруй.

І труси. Що їх була йому на день армії і воєнно-морського повітряного флота була тіко шо була дарила, дак він шо, їх поважав, такі, спортивного типу? Отак задом наперед вони на їм раптом одягнулися, це мене насторожило було, мабуть, уже тоді мені серце було підказало.

Стягую, здираю їх з нього і раптом — слизь! І що бачу.

Презерватів. У смислі гандона, отак ізо трусів випадає і отако лежить. Мені, він, сука, за все життя уваги ні разу не вділив. Еге. Два рази, правда, букети приносив, но, думаю, це коли в профкомі вцупив.

А тут — цілісінький гандон прилип чи тіпа присох, аж це тут тіко одскочив.

«Що я тепер буду ще й гандони одмочувать і одстіру-вать?», — чомусь подумалось.

Хотіла його вже будить отим зонтиком по гематомах, вже й замахнулася ним, хоч то і не лижа — а тоді думаю: «Стій».

Стою над ними, і мені так гірко на цьому світі, що отак беру того гандона гидливим кінчиком зонтика, і отако чіпляю ту гидку резинку і починаю автоматично помалу заштовхувати ним його в той підлий зад — й і так зручно пішло, і слизько, що не зчулася, як увесь був там.

Уранці думаю, а що, як я йому там щось пошкодила, ну, не гандону, а чоловічкові? А тоді думаю, що ні, бо зонтик ще дореволюційної роботи, ще бабусю в нім вінчали, кінчик йому такий полірований.

І в цей момент чую стогін, тихий такий, совісний, наче зо під землі — бо в нас санточка в туалеті і я так зазираю туди, а мій отак сидить просто на кахвелях, і отак обхопивши обома своїми двома руками зад, і отак ними стримується, і щосили там затуляється.

— Що таке? — злякалася я, бо раптом парасолька не така вже й полірована? Може, за ці часи вона взяла і десь подряпалася була?

— Охох, — ледве чутно трясє плечима він.

— Тобі погано, — я отак його по голівці, а він і навіть не опірається. — Може, пивка? У мене там за зеленню...

— Охох, — плаче він.

— Погано? — питаюся. — Може. горілочки?

Бо вже перелякалася

— Ні, — шепоче злякано.

— Що таке? — не зрозуміла я.

— Бо я вже не п'ю. Все!

Я оніміла.

Так що аж кажу:

— Може, хочеш, я друзів покличу?

Тут він вхопився за спину, бризнув сльозами, рвучко підняв голову, потім рвучко очі з ротом і сказав одним лише голосом:

— Нема в мене друзів... Нема!!

Пфуй

...Часто можна було побачити по ярмарках непоказного такого чоловічка з фотоапаратом, який то грав у карти з циганами, то братався з бурсаками, а то й просто пив горілку з дембілями...

Хто ж про це міг знать, що цариця, жона Миколи II, була за національністю не патріотка?

— Ти, Міккі, єсть маєшь чюти голос предків, германо-німецького коріння, — зо дня в день довбехала вона чоловіка.

— Я їх чую й без тебе, російські корені свого діда-пра-діда.

— Пфуй, не кажі мені мужіцькі слова — счо ті знаєшь єсть про сьвою геніалогію?

— Я знаю все, я росіянин, я російський цар.

— Пфуй ти, а не російській цар!

І нагадала, що Рюриковичі, від яких іде рід Романових, ріднокревні від Зігфрідовичів-Германаріховичів.

— Але моя прабабка Нарішкіна... — почав був цар, але його увірвали:

— Нарішська єсть татаро-монголка, і вь тобі тільки російської крові, скільки її татарської, понімаль?

Микола II знесилено підвівся з трону, одклав євангеліє й булаву:

— Кажи прямо, чого ти хочеш?

— Прямо говоріль: віддай Росію фатерлянду! Нам, арійцям, дуже потрібний єсть жіттевий простір нах остен.

Микола мало корону не впустив; він давно вже спостерігав маневри своєї благовірної, серце підказувало йому од самісінької першої шлюбної ночі негаразд, але щоби отак одразу довідатися всю правду про кохану жінку — вона мало не роздавила його.

— Ну, то єсть оддаєш? — очі ненаситно свердлили його, намагаючись пробуравити душу.

— Ти ж на іконі присягалась... — зринув болючий стогін. — Як же ти могла... Як же ти можеш?

— На вашіх дикуньських іконах? Ти б хочь глянуф, якь гідко вони помальовані єсть, жлобота репана, а не ікони, пфуй. Такь, я прісягалась, але лише во ім'я вищої раси. Ра-сія — не раса, Расія це

пфуй. Росія — не Русь, Росія — татаро-мордовія. В Германії більше слов'янського, ніж в ній. Чі знаєш ти, щьо споконвіку Германія живе на слов'янських землях, навіт столиця Берлін — це слов'янське слово, оз-начаче логово — берліг? Архіольогіческі там вікопуєть-ся ліше давньослов'янській протоматеріал, ти ето зналь? І так буде завьжді — фатерлянд житиме на сльовянських кістках!..

Приголомшено дивився Микола в ці наймиліші колись для нього губоньки або очі, а тепер чужі-чужі, і з жахом думав про те, як то тепер далі житоньки вкупонці, коли поміж них пролягла така страшна й проста правда...

Але знайшов силу:

— Як же я... віддам вам Росію?

— А дуже просто: мі почьнем вайну, а ті її єсть проіграль.

Наче могутнім вихором зірвало Миколу з трону, він вискочив і зачинився у фотолабораторії, де мав єдину в житті втіху, друкувати світлини — місці, де він міг повністю усамітнитися; ніяка зловісна дружина не мала права увійти туди, бо могла засвітити фотопапір.

Там же він довідався про страшну війну на кордоні своєї імперії — це коли йому піднесли плівки, а проявивши фотовідбитки, він із жахом побачив страхіття західного фронту. Коли ж узрів на фотках Брусилівський прорив, коли довідався про перше приєднання Західної України та Західної Білорусії, то вперше вийшов на люди.

Не було серед них лише любої дружиноньки — вона, як фурія, моталася фронтами та тилами, міняючи їх місцями аж доти, доки остаточно переплутала всю стратегію, віддаючи від імені трону накази генералітетові один безглуздіший за інший, і провалила кампанію...

А як поверталася до палацу, чи міг він, Микола, увійти в її алькови? Де там, вона зачинялася тепер там із Распу-тіним, диким секс-сектантом, мотивуючи це тим, що той лікує її од гемофілії (спадкового хворобливого розрідження крові) під час менструацій.

— Ти казаль, — кидала вона імператорові, — сьчо єсть ті руський мужик, пфуй ти, а не руський мужик, я бі тобі по-казаль руський мужик, — реготалася вона, трясучи знімком Распутіна.

І він знову і знову замикався у фотолабораторії і в собі, його гнітило те, що він не може отак просто вийти з палацу й пофотографувати життя імперії, — адже що подумає народ, не кажучи

вже про вельмож, коли побачить царя, яко простого, із фотоапаратиком на вулиці?

Війна програвалася. Чорні круки зліталися над імперією, каркаючи їй на зло. Микола відчував, ще мить — і країну проковтне біснுவатий фатерлянд, — та нічого вже вподіяти не міг. А тут ще й нове лихо — діти! Всіх їх навечно причарував до себе оглашений чернець Разпустін, вони не злазять з його колін, дивляться йому в рот, слухаючи бозна які байки — хто б у таке повірив... Особливо молодшенький, спадкоємець престолу — так той найбільше зазнав впливу гіпнозу; рідні діти вже не визнають його, Миколу, яко батька, а весь час бавляться з цим, як його...

— ...з Разпростітутіним! — зривалося в Миколи ненависне прізвище. — Віддати країну ненависним Габсбургерам? Нізащо! Ненавиджу, — шепотів він, — а цікаво, кого ж вони тоді посадять тут на царя? Та того самого Гришку за заслуги, кого ж іще!

План визрів несподівано: якось Микола II побачив на свіжопроявлених світлинах якихось нових дивних рішучих людей у картузах та шкірянках. І збагнув, що це ті, в кого ніяка цариця не вирве Росію і, хоч вони стискатимуть Батьківщину сталевими кліщами репресій, але вбережуть її од германського поглинання!..

І він вирішив діяти, щоб урятувати Батьківщину — насамперед наблизив до себе всесвітньо відому балерину Ксешинську:

— Ксюшо, ви спілкуєтеся з найрізноманітнішими людьми, ось вам мій натільний хрест і угода, підписана мною кров'ю особисто — передайте її ленінцям!..

— Хто ще про це знає? — запитала велика танцівниця.

— Ніхто.

Тут Микола сказав неправду, — але ж не міг він розголосити таїну сповіді, яку щойно здійснив перед преподобним Никоном Московського патріархату...

Розрахунок виявився вдалий, розлютована цариця влетіла без дозволу в фотолабораторію:

— Як ти посмів отрекалься од трону?

— А отак: не буде вам, німвакам, моєї Росії! Кому хоч оддам її, лише не вам!

— Не помімають! Чьому не нам?

— Бо ви такі люди, що навіть за обідом, за столом — пердите! Хіба ж ви люди? — гірко скривився він.

І віддав Росію більшовикам. Але за однієї таємної угоди, про яку досі не знав ніхто.

...Ніхто не побачив, як із таємної фотолабораторії вислизнув непоказний на перший погляд чоловічок зі щойно поголеною бородою. Перевбраний він був у просту кухваєчку та кирзові чобітки, на плечі тримав штатива з фотоапаратом.

А потім іще довгий час з усіх районів Росії в різних газетах з'являлися фотографії, які дивували читачів своєю незвичною зворушливістю.

Post Scriptum:

Доценти університету Кітадзато пани Тацуо Нагао та Ташуо Оказакі, здійснивши 2001 року повторний аналіз ДНК-решток розстріляної царської родини, дійшли висновку, що кісток царя Миколи II серед них нема; тести не збігаються за всіма головними п'ятьма показниками. Що, власне, лише підтвердило сумніви Московської патріархії, очолюваної колись преподобним Никоном, душпастирем трагічного царя...

...ГРЯЗЬ МОСКВИ

(міні-апокриф)

Як його стати царем, коли Москви ще на світі нема? Бо Москва мусить бути лише в Москві, а не деінде. Це питання дуже мучило його, Андрія Бухолубського. От він приїздить до Києва, до таточка свого Юрія Довгорукого, й бачить, що місто Київ — це не Москва, бо він столиця князівства, а не царства. Дуже це синочка обурило:

— Ну й татусь, заснував уже Москву, справу зроблено, так ні — однак здуру переіменував її на Довгоруково!..

Це сприймалося негарно, бо викривало майбутню дов-го-руку політику її, а це могло зашкодити міжнародним відносинам. Тоді синок робить хитрий крок — тихцем краде татову ікону святопрестольну Вишгородської Божої Богоматері й тікає на північ, перейменовуючи Довгорукове назад на Москву. Але татусь його наздогнав, натовк у диню, ікону забрав, а Москву знову в себе перейменував.

І мав на це повне право, бо він же її виграв зо п'яну в карти у своїх Вишгородських бояр Кучковичів, по простому Кучок, які не мали таких великих амбіцій, а додумалися лише переназвати під себе однойменне болото (тепер там стоїть Кремль). Незадоволений такими перестановками, місцевий люд заремствував:

— Як це так? Місто стоїть на Москві-ріці, а називає його кожен зайда, хто як хоче? Ми, крєвні мешканці її, з цим не згодні! Бо нашою угро-фінською мовою Москва — це коров'ячий брід, і це гордість для наших незчисленних круп-норогатокопитних стад!

Тут вони трохи лукавили, адже хто візьме й розгорне угро-фінський словник, той побачить, що це не «брід», а «твань», тобто грязюка, перетоптана з кізяками, однак усі місцеві мешканці на той час свою рідну мову щасливо забули й тому, обурені, зробили от що — напали на Київ збройно. Як таке могло статися? А дуже просто, бо матуся в Андрія Бу-холубського була половецької національності татаро-мон-голка, колись її, князівну, бойовим порядком пошлюбив Юрій Долгорукий і ввів у свій гарем, що їй не дуже подобалося, от

вона й вирішила переінакшити династію нелюба. І для цього через свої давні тюркські зв'язки прознала:

— Синочку, шухер!

— Шо таке, мамонько?

— Наші соплеменні кривні орди готують великий похід імені хана Батия на Київ!

А хана в той час паханили варяго-вікінги, вони, прознавши про Батия, дуже трухнули, забрали з Києва, що там було ще цінного, й збройно дременули на свої давні скандинавські терени. Но вони були дуже дурні, що не постерегли тут найдорожчу цінність, а саме ікону святопрес-тольну Вишгородської Божої Богоматері, бо ці дикуни поклонялися не їй, а простому молотку, іменованому на цю честь Тором, а ікона на нього геть не була схожа. (До речі, значно пізніше інші варвари возведуть цей молот собі на герб поруч із серпом.)

Дак от, Бухолубський вдирається в Київ, руйнує його, і все, що там лишилося після варягів (а це були незаймані, бо не потрібні їм, православні церкви та храми), все геть божественне здирає й перевозить на північні свої угро-фінські терени. За таку велику любов до християнського начиння його й прозвали, нарешті, Боголюбським. А ікону перейменували на Володимиро-Божо-Матірську, бо на Москву він іще не зазіхнув, а одсижувався під містом Володимиром.

Хам же Батий, легко після такого погрому захопивши Київ, у подяку за нього погодився возвеличити Боголюб-ського.

— Бо тіко він, — вирішив татаро-монгольський хам, — створить царство, яке буде повністю татаро-підмонголь-ське.

— Яким образом? — здивувалися хаменята.

— Таким, що всі бояри з воєводами будуть із наших улусів.

— Як він погодиться?

— Дуже просто, бо він по крові вже наш.

Батий бо був зацікавлений у повстанні Московської орди під пануванням кривного половця. Тому Андрій Бо-голюбський, прикриваючись таким патронатом, безборонно шлюбить за це Кучінську доньку Уліту й геть законно успадковує Кучінські болота, історичний центр тієї твані, влучно поіменованої Москвою. Хто не погодиться з такою етимологією, нехай спершу відповість на просте історичне запитання: «А чому це столиця буцім-то слов'янської

держави нарікається не слов'янським топонімом? Не кажучи вже про однойменний гідронім річки-Москви?»

— Да, не люблять теперішні московіти такої простої правди...

Однак і тогочасні войовничі місцеві чистокровні мос-ковіти не були вдоволені полукровкою Боголюбським:

— Він, син степів, а присвоїв собі їхні гідроніми й етніми!

І почали потихеньку ремствувати. Тут треба пригадати й Кучок, які поступилися тваннями та болотами молодому зайді, навіть не програвши їх у карти, а той хоче захопити усі державні пріоритети, хоче із князі в грязі. Але чомусь зволікає та й зволікає.

А з іншого боку ним були не дуже вдоволені ординці:

— Бо він і для нас теж не є чистокровним татаринимонголом, а теж лише наполовину полукровком...

А це було кепсько для заснування татаро-монгольської столиці великого нового ханства (царства). Тож непогано би і його замінити на свого чистокровного улуса.

Вони тихцем підбурювали родичів Кучмівських, під-калдикуючи, що це їм по праву належать столичні терени, бо, буцімто її засновник Юрій Долгорукий по-простому підпоїв старого їхнього Кучку, й тому хитро виграв Москву в кості (а не карти, як свідчать літописи, бо карт тоді ще на світових історичних політичних теренах не було).

Ті, справедливо міркуючи, що коли Андрій Боголюб-ський досягне свої царственної мети й воцариться, «то вже потім Москву ніякими картами чи кістками назад не одіграєш, ні навіть у шахмати — бо це вже буде не твань, а повноцінна імперія».

І от вони всі, найближчі його родичі у кількості двадцятьох душ чоловіків (купно й з жінками), у башті села Бого-любово вночі підступаються під важкі двері його палат. Їх бо обурило: він щось запідозрив і став маніакально забобонний, і замикається у баштах веж. Тоді вони, пускаючи поперед себе дружину царську Уліту Кучку, проникають під нічні двері його.

— Впусти мене, любчику, — ніжно шепоче Уліта в замкову шпарину, — я бо прийшла тебе сексуально провідати...

Той, зрадивши од такої радості, одімкнув її, однак замість любощів побачив усю свою рідню, озброєну лютими мечами. Вдираються й позвірячому довго рубають його, колючи, і, вирішивши, що справу зроблено, спокійно виходять на подвір'я.

Так ні! Цей недобиток і собі, виявляється, повзе туди подихати свіжим повітрям.

— Ох ти ж сука, тобі було мало?

Це їх розсердило до такої міри, що вони його дошма-тували аж так, що одрубали навіть праву руку, якою він марно затулявся од лез. А труп заборонили людям поховати. Дозволивши, правда, собакам догризти його, що потім науково засвідчив наш славний академік Герасимов, котрий реставрував тіло по кістках. Як то кажуть, де народився, там і помер.

Ікону святопрестольну Вишгородської Божої Богоматері вони забрали собі (тепер уже по-новому переіме-новану на Володимирську), отож вона, вкрадена з Києва, стала найбільшою їхньою державною святинєю. А під одрубану правицю позбирали докупі всі навколишні залякані собакоїдством фінські села і всі й отак постало нарешті царство, з дозволу Батия поіменоване Московською ордою. Через цю руку й і вважається, що Андрій Боголюбський є першим московським (хоч і не номіно-ваним) російським царем, і саме його мощам вклонялися всі наступні монархи (а не праху Юрія Довгорукого, як би було належало, бо тоді б воцарилася київська зверхність). Но й тут є гарні перспективи, бо київський храм

Спаса-на-Берестові, де покояться його рештки, перейшов під руку московського патріархату й, можливо, буде перевезений до північної столиці, яку він колись необачно зо п'яну започаткував.

Ну, хто в це не повірив, то нехай пригадає, як Гітлер під-ступився під самісіньку Москву. І що? Сталін (а він був за своєю неповною середньою освітою семінаристом) раптом пригадав:

— Ми ж іще не розкуркулили забуту атеїстами ікону святопрестольну Вишгородсько-Володимирської Божої Богоматері?

— Розкуркулимо! — була відповідь.

— Ні в коім разі!

Й узяв її та й обніс навколо Москви, й німецько-германська навала одкотилася.

Те ж саме зробив і Єльцин. Коли почалися гекачепівські невинні смути, то він теж обніс нею їх, і воцарився. Той діяв за здалегідь попереднім планом, бо коли ще був партійним удільним князьком в Єкатеринбурзі, то наказав знищити упень будинок, де розстріляли останнього російського царя Миколу II зі всією сім'єю законних

нащадків. А сталося це 17 липня — точнісінько на знаменний день, коли святкуються святці кого? Та ж Андрія Боголюбсько-го, найпершого фактичного царя.

Отак! Саме така була подальша доля Андрія Боголюб-ського? За всі його вищезгадані подвиги московський патріархат причислив його до рівноапостольського лику святих, хоч це сталося аж через п'ятсот літ, але й до того люд московський почитав і вклонявся, на честь його збудовано храм на Красній площі імені Андрія Боголюбського, за що в подяку й було осліплено Василя Блаженного. Отак усе складно вийшло.

Хоча й тут треба сильно подумати, хто й кого зачислив у святці, бо й по цей день, Москва, яка стоїть на таких дивних піруетах історії, ще й досі являється єдиною в світі європейською столицею, яка ніколи не була хрещеною. Отакечки. Хоча й має найбільшу в світі християнську паству, хоч і не охрещену... Ну не парадокс? Хрестити її, хрестить щосили, як колись зробив із Києвом св. Володимир. Вона зараз має свого Володимира, та ще й Володимировича, то чому ж він зволікає? Тут не треба чухатися, як це робив був Андрій Боголюбський і дочухався...

Позганяв би усіх її мешканців у Москву-ріку, знову би перетовк на твань, охрестив би нарешті кожного, та й сам теж канонізувався у сан рівноапостольного. Й не треба було би знову і знову чергуватися владою з Медведєвим, який за народною легендою — онук Петербурзького рави-на, що для Росії нетипово. Як нетипово для неї і все інше.

Рецептуарій

Треба отак встати з ліжка зразу на дві ноги, желатільно на праву, а тоді йти їхати на Петрівку, в те місце, куди переїхав ринок Птічка, й і там купувати манікюрні ножнички, тіко не китайські, а справжні з місцевого метала заліза, вже тоді везти їх на Ладимирське, тіко не в однойменний собор, а на однойменний ринок, хоч він і не біля собору, а навпаки, отам знайти точильника Едьюарда і щоб він наточив їх тобі не для різки ногтей, а для стрижки. І от тоді після того йдеш між рядами і шукаєш справжню селянку, а не перекупку, і не найдя її там, ходиш навколо ринку доти, доки знаходиш, і, підойдя, купуєш у неї два стакани чорної смородини.

Плюєш на чотири сторони і їдеш дванадцятими тролейбусами доти, доки не натрапляєш на кондукторшу Настю, в якої викупаєш сто однокопійочних копійок. І везеш їх з пересадками на Ладимерський, тіко вже не ринок, а під собор, і, обходя його тричі, хрестиш копійки й роздаєш їх стам жебракам, желатільно циганської національносте, і тіко після цього береш цими пучками пальцов ножнички й і починаєш стригти смородинки в смислі вистригать з їїх остатки зародків, такий пушок, і, настригши наперсток, з молитвами «Отрікаюся сатани» розвіюєш його, підпалюя на льоту сірниками (ні в койом случаї не зажигалкою, бо в їїх нема сірки) на всі чотири сторони.

Купуєш в соборі тричі освячену лампаду і всипаєш у єї смородину й везеш її в Пирогів, де купуєш, знайдя комір-ницю Секлету, сто грам народної водки, після чого її везеш на Ладимерський, тіко не під собор, а під ринок, і даєш в руки точильнику Едьюарду, щоб він своїми лічними святими руками перелляв її в твою лампаду, бо він має Божий дар розливати водку (і це доказано) таким образом, що після цього ні в кого не болить на ранок похмільна голова, скіко б хто не випив, лише потім їдеш додому, хрестячись і спльовуючи на всі чотири сторони, і вже там, купивши попередньо коричньовий обгорточний папір із-під випічки просвир, вісім шматків його спалюєш на блюдечці, а той лой, що остався на поверхні, зішкрібаєш і зчищаєш у розчин смородини й лише після цього під домашньою іконою чіпляєш біля своєї

вічногорящої лампадки поруч і нехай настоюється у висящом положенні три дні, окружа-ємая святими щирими молитвами.

А в це врем'я їдеш у Білу Церкву, тіко не під неї, а під пам'ятник танку, і куди вказує його дуло, їдеш достатньо времені, щоб дійти до колишнього розкаявшого замполіта Лук'янченка і не розповідаю йому причину свого прихода (бо він і так усе знає), починаєш благословляти ним од гріховених помислів стіко, скіко він найде нужним, щоби опісля, пропустивши на вокзалі першу іліктричку і другу, сівши в третю її, їхати додому, мовчки веза при собі слова благословення, при чому не з ким не балакаючи, і, мовчки в цій тиші замішуєш пісне тісто, і скачуєш з нього вареники, попередітільно начинивши той загустівшой розчине-ной смородіной, яка висохла вже достатньо під лампадкой.

Потом тіко підпалюєш газ із тої самісінько сірникової коробки, варячи у святоапостольській Печерськолаврській молящій попередітільній криничній воді, що витікає з попід Ближніх її святоюрських Варязьких печер, орошаячись і молясь нею, ти з'їдаєш їх, шепочучи слова правди, каючись і поношаючи диявола по три отченаші на вареник, повільно ковтаєш.

Тіко головне при цьому — не забути послідовність святого обряду.

(2 квітня 2013 року, наступного дня нової двадцятишеститисячолітньої космічної ери сузір'я Водограю.)

Життя

У тому, що гречно-велебний Демидій народився, немає нічого дивного, адже його мати працювала в придорожньому генделику, торгуючи не лише наїдками та напоями.

Додати, що крізь це південне містечко Нижній Бото-дайбо, рухалося до святих місць безліч прочан, то ж не дивно, що вона завагоніла.

Від самого народження він вражав сумирністю, покірністю, а, головне, чесністю; знаєте ж, діти, як не вкраде, то збреше, а Демидик був не такий, а навпаки — і сам не крав, й іншим не давав, так, що слава про нього хутко розповсюдилася межі простими людьми. Особливо, коли він трохи зріс і почав рятувати різних котів і кішок од мученицької смерті, знаєте, навколишні дітлахи замість того, аби з'їсти тваринку, піддавали її нещадним тортурам, тривало й подовгу катуючи й розважаючися з того.

— Ану негайно одпустіть кошеня, — наполягав він.

— А то що буде?

Демидій озирався: і дійсно кривдників було значно більше, аніж його самого.

— Краще мене замучайте! — продовжував він.

А що міг запропонувати? Адже подужати їх він не вмів, отож брав знущання на себе і, дивна річ, дітлахи од таких мордувань уже не отримували аніякого задоволення.

Чутка про незвичайного хлопчика хутко досягла Паф-нутія, можновладця, котрий правив усіма цими землями і, як усі правителі, мав ту ж таки саму проблему: його підлеглі, оббираючи населення, нечесно клали до своїх кишень більше, ніж віддавали володарю, й це його дуже непокоїло, адже зловити за руку за таких порядків не вдавалося аніяк.

— Демидію, ти хочеш робити добро для загалу? — викликав він до себе юнака (хлопчина на той час уже доріс юнацтва).

— Так! — запально відповів він, бо відчув, що здобуде в цьому краю посаду, до того ж іще й суспільно-корисну, й нарешті позбавить

рідну матір виснажливої роботи. — А в чому полягатимуть мої обов'язки?

— Ти ж знаєш, що в мене безліч доброчинних закладів, і всі вони потребують пильного ока, отож приступай до діла.

Як ніде в світі тут було багацько закритих і огорожених притулків, а також релігійних різних осередків закритого типу, де безліч дітей здобували виховання спасінням, невпинно трудячись, а щоби прибутки не розкрадалися, то йшли на будівництво нових таких закладів, з яких теж слід було збирати надходження.

Отже, Демидій ревно та побожно узявся до праці, дивуючи володаря, адже прибутки хутко перевершили всі сподівання, заклади множилися, мури навколо них вищали, а результативність вихованців невпинно зростала.

Так минуло чимало років, доки Демидій почав замислюватися про характер такої доброчинності.

— Як же це так? — якось зійшло йому на згадку божественне одкровення: — Не доброчинність живить беззахисних, а навпаки — самі вони живлять доброчинність?

Почав він складати різницю й вийшло, що прибутковість така шалена, що підозра закралася в невинну душу. Тим часом мати його вже не могла через старість виконувати своїх виснажливих обов'язків у генделику й через те дуже сумувала:

— А чи знаєш ти, Демидику, скільки незаконнонароджених нащадків у твого очільника Пафнутія? — запитала вона якось. — Скільки сиріт наплотив цей доброчинець, користуючись злиденністю краю?

— Ні, мамо, я не замислювався над цим ніколи.

— Так от, щоб ти знав: доброчинність його ніколи не встигала за кількістю байстрят, а за твоєї допомоги він почав іще одержувати од своєї розпусти прибуток. Адже вони тяжко працюють на свого незаконнонародженого татуса чи не цілодобово...

Демидик спантеличився:

— А скажи, мамо, хто є моїм прямим татом? Чомусь ця думка не дає мені спокою, — болісно витиснув він.

Неначе грім поцілив виснажену цю жінку, вона замахала руками, забризкала сльозами і не відповіла.

В задумі почав жити Демидій, уже улюблена робота не давала йому розради, а лише навпаки, прибутки й видатки стрімко зростали на користь володаря, а не сиріт. З такими сумнівами прийшов він і став перед очі Пафнутія й висловив перед ним свої велії сумніви.

— Ах ти ж гидомирнику! — визвірився той замість співчуття. — Он які ігри проти мене затіяв? Та ти не кращий за всіх моїх верховодів, ті крадуть частинами, а ти — замірився на все?! Ану, відступися!

— Не відступлюся ніколи, — була смиренна відповідь.

— Чому?

— Бо я син своєї матері.

Як почув про неї можновладний Пафнутій, то чомусь зайшовся нечуваною люттю.

А треба сказати, що в нього був свій особистий звіринець, де утримувалися різні люті звірі, отож він із метою виховальною кинув до них Демидія, аби хижаки згвалтували його за допомогою скотоложества. Та на превеликий подив не лише перехожих, але й можновладця, тварюки анітрохи не збудилися, а навпаки. (Певно, чутка про Демидія, який захищав був породу котячих шляхом самого себе, досягла вже й цього вольєра.) Од чого звірі полягали навколо юнака й заплакали. Озвірілий од цього Пафнутій сам кинувся межи них і почав показувати приклад, гвалтуючи одне по одному чотириногих, але навіть така запальність не надихнула хижих, здавалося б, звірюк.

Пафнутій тяжко замислився й геть не допускав до себе ні підлеглих, ні вельмож, а замість того почав пригадувати свою молодість, шукаючи там відповіді: а де взявся отакий Демидій, якого він роду-приплоду? Час від часу перед його внутрішнім озвірілим зором поставала чомусь безіменна прислужниця з давнього придорожного генделика, яка одного випадкового часу, нахилившись, мила там поріг та й припала йому до ока, й і не тільки до ока...

(Тут постає просте питання: а звідкіля міг постати отакий незвичайно дресирований звіринець? Бачицьця, те, що Пафнутієві вихованці по притулках і сектах, можливо, є його байстрятами, іноді позбавляло його спокою, саме тому завів навмисний звіринець, де міг уже безобачно вдовольняти свою хіть. І от на, маєш.)

...Розгнівався він так, що перевершив межу люті й, аби позбавити свою совість сумління, наказав своїм вельможам четвертувати

Демидика й ті з радісною ревністю кинулися виконувати — адже цей юнак своєю принциповістю вже давненько муляв їм очі, й не так очі, як кишені. Посіпаки — це тобі не хижі звірі, тому вони не лише четвертували юнака живцем, але й шістнадцятерували. Але й тоді він не відступився. І от ті безвірні попихачі, щоби приховати цей жаский злочин, таємно рознесли шматки його у віддалені частини країни й закопали. Однак досяг-ли лише протилежного — занадто швидко усюдні люди збагнули, що його там поховано. Як? Дуже просто: на могилках цієї стражденнії (а їх було занадто багато навіть для цієї країни) відчували, що легко можуть одужувати, припавши до надгробків. І почалося зворотне прочанство з різних святих місць до тутешніх — тобто Демидій аж нарешті досягнув своєї справжньої мети — приносити щастя простим людям.

І от одного такого разу сам можновладний Пафнутій якось занедужав, незважаючи на численну кількість придворних лікарів і ворожбитів, отож вирішив помандрувати до цілющих надгробків. І тільки-но прилинув, як перед його внутрішнім зором постали одразу поспіль усі його гріхи, а особливо ота покірنا безіменна придорожня прислужниця, од чого володар ураз геть ізцілився, тобто помер.

Шагріва шкіра

Річ не в тім, що Корольов був українець, бо така ідея могла прийти в голову й інтернаціоналістові. Не про завоювання ним Космосу! А про ідею важливішу для його, як для людини, особинно, як для чоловіка.

Розповідає Сергій Корольов:

— Нас на Україні було троє таких: я, Кібальчич і Шагрій. Кібальчича за ці мислі Всесвіту встиг ростріляти ще лічно царбатюшка, бо почімусь хоч Кібальчич і близько тоді не стояв коло Санкт-Пітірбурга, де царя вбивали людишкі тіпа старшого братца Ульянова Сашкі, а імено йому, Кібальчи-чу з Кобеляк, і кинули «вишку» — бо щоб він звідти не сунув свій ніс куда не надо, а іменно в Космос. Правда, слава Богу, Кібальчич устиг передати істафету іньчому вкраїнь-цю Ціалковському, в якого справжнє прізвище було Сагайдачний. Ну хто такий Сагайдачний, то, слава Богу, це нікому не нада тепер розказувать чи доказувать. Це тепер. А тоді він лучче всіх знав, шо йому може бути за одну лише связь із родом гетьмана, то він щосили не признавався — маючи рідного брата-журналіста, який признавався, пиша скрізь під статтями свою настоящу гетьманську фамілію; і де він зараз тепер, цей брат?

Розповідає Сергій Корольов:

— А той устиг передать істафету Шагрію. Це як тіпа багата ступенчата ракета, вона летить, і передає одна одній енергію толчка. Шо Шагрій думає, що нада мінять зразу фамілію, щоб ЧеКа не здогадалось. Но вони його посадовили. Раз, другий, тоді третій, хоч він носив уже тоді змінене прізвище на «Кондратюк» — свого покійного племнянни-ка, під яким і увійшов ув історію космонавтіки.

І от перед самим Корольом постає ділема, бо він тоді носив фамілію «Король». І він бере й змінює її на Корольов, щоб йому теж за націоналізм нічого не було, й первим ділом йде на найвищу кручу, щоб тепер ізпитать на собі почуття невагомості. Точно розщитавши траекторію падіння, щоб не вбицьця, й і стрибає з єї, високої, і в стрибку, хоч на короткий миг, но відчуває почуття. І цей історичний миг запічатлів на кінопльонку Довженко, який тоді саме на ній знімав

свій фільм, так що це документально засвідчено. Що імперія, спохватившись, більш ні разу не дозволила Корольову лічно іспитать чувство польота.

Розповідає Сергій Корольов:

— Так, я змінив прізвище і уникнув тоді репресій — до такої її міри, що ще перед війною устиг воссоздать перве в мірі ракетне оружие тіпа «катюша» — за що й був посаджений чекістами в тюрму, бо «катюша» тоді превозходила по мощі все, що лише могла превозходить. Бо більшовики дуже тоді держалися за власть і боялися таких превосходств. Наприклад, на параді така, їдучи, возьме й вмаже по трибуні Вмавзолея. І поклали під зелене сукно цю грізну зброю, де вона пролежала до самісінької війни, яку ми, аби не їхня дурість, могли виграти відразу, не програ-вая її. Мало того, я всю війну — за те, що був великим вченим, — лічно просидів у зонах, де випадково зустрівся зі своїм колишнім вчителем математики Кравчуком, і він мені передав усі свої остаточні ракетні секрети, за що мене потім убивали і опера, і зеки, чудом потрапив у концлагірь імені Туполева, де й сам він сидів, возглавляя його, за що й був посаджений.

Так, це така історична правда. Хоч ти оце возьми і вигадай її ще більш неймовірнішу, а луччої не получицця — бо в цей дикий час один аристократ по імені Фон Браун не втрачає часу марно по концтаборах, яких тоді в Гирманії також було придостаточно, а замість цього швидко починає створювати «фау-патрони» для боротьби з швидкорозвиваючими нашими танковими дівізіями. І вже реальніші крупномасштабні ракети типу «Фау-1», щоб устигнути за допомогою війни ще й створити не тільки міжбаліс-тичну ракету «Фау-2», но і першу міжконтинентальну ракету «Фау-3», типу того, щоб вдарить по Нью-Йорку. І він її зробив. Но не встиг запустить, бо не зміг винайти швидко достойного її пального. А тут, у цей час, уже радянські танки підступилися під Портстдам, де була ракетна база — і той Фон Браун давай бігти з нею швидко до американської зони й кричать: «Що ж ви робите? Це ж ви спите, а комуністи — ні, ви ж, тупі янкі, навіть не розумієте, що таке ракета. Так заберіть її разом зі мною, доки не пізно, бо ко-муняки як заберуть, то вам тоді всім пізно буде з вашим Нью-Йорком.

Ті давай думать і сображать, що воно й до чого, а як утямили, яка біда була надвисла над їхньою столицею Нью-Йорком, то

перелякалися дуже й за це заарештували Фон Брауна і його страшні усі ізделія разом із його страшними колегами.

І от коли туди вступають радянські війська, то що вони бачуть: жодної ракети. Тіки купи запчастин, які американьці погребували брати, бо вони були на метричній різьбі, а ву а в мериканьців, як відомо, різьба дюймова.

І от наші бачуть, що бачити їм тут нічого — пусто, лише ошмьотки-обламки, й давай думать, що б це все значило? Доки хтось не згадав, що в тюрязі разом із Туполівим сидить хто? Да той же само ізобрітатіль ракет типу «катюша», якими ми всю війну виграли, по фамілії Сірьгій Ко-рольов — і давай його бистрінько розконвоїрувать, і везти в Портсдам, щоби він їм усе пояснив.

Розповідає Сергій Корольов:

— Прибули ми туди на світанку, але незважаючи на це, нічого не побачили, почавши при цьому длубатись у незрозумілих запчастинах, я зрозумів, що ми маємо справу з незрозумілим типом ракет, які літають не на пороху, як їм положено. А на чому? Побачивши різних багато труб, я прийшов до висновку, що літають вони на жид-кості. Тоді ми швиденько оконвоїрували тих німецьких вчених-ракетьчиків, які не польстилися на запад і не предали родіну (як тіпа то, що зробив Фон Браун із кучкою прихлібатілів), а чесно потрапили в ГУЛАГ, мною попередньо освободжньонний од себе. Ми їх розконвоїрували з лісоповалу.

Получені запчастини з підконвойним персоналом переправили в село Капустяний Яр, де при допомігї їх воз-создали ракети. І получилось що? Та справжнісінькі тобі «Фав-два», які й стали первими отечиствиними ракетами тіпа жидкосно-іріктівних. Такі вдачні, що ми їми воювали Корею, Кубу, Їгипит, В'їтнам, і які по праву ще й досі возьяться на параді в Красній площі, лише перекрашені ні в кубікі, як були, а в настоящий зільоний їхній цьвет.

А тим часом у Харькові трапляється скандал, бо один студент-тритьокурсник авіаінститута не може захистити курсову роботу. Про що ця вона? Студент (фамілію його розкривать ніззя, бо вона теж українська) узяв і винайшов паливо для літаків великого тіпа. Ну, професорі беруть те паливо, заливають ув простий літак, а він не литить. «Бо для могого палива потрібні більші камери згорання!» —

плаче, бідкається, доказує студент. «А де ж ми для тебе возьмемо такі великі двигуни, як їх ще в природі не су-ществує? Сідай, два».

Про цей скандал узнав своїми путями Корольов (а він зорко слідив за всим, що було в Україні харошого) і каже тим професорям: «Ви казали, тут треба б було подумать, що такі великі камери згорання, відсутні в літаків, є — де? Та да ж, в ракетах, казали!»

Розповідає Сергій Корольов:

— Я без труда поняв, що винайшов цей простий український хлопчина, не підозрівая навіть того, що зробив переворот в історії освоєння космонавтики, і йому — зарахували переекзаменовку. Так, що після цього я долождив ЦиКа: «Ми маємо реальний шанс запустить людину в Космос, і це нам не обійдеться ні копійки денег». «А як ви собі це представляєте?» — питається ЦиКа. «Дуже просто, — відповідаю я. — Биримо оберемок наших вітчизняних «Фав-два», зв'язуємо їх докупы для надьождності і для увілічення моцці, заливаємо туди крупнодюзного нашого ноу-хавано-го палива — і паєхалі!»

Що було зроблено. І так мір узнав Юрія Гагаріна.

Но і американці, відімо, дивилися це з тілівізоря, взнали і дуже всполошилися. Так, що їхній білий дом став де-білим. І давай швидесенько споряджати астронавтів у політ на Місяць. І все в них для цього є: і оберемок ракет болії мощного тіпа аж «Фау-3» є, і астронавти є. Мало того, вони викрали в нас усі разщоти, зроблені Шагрій-Кондратюком, тім болі, що вони ще тоді були не охраниялися. Ну кому прийде в голову охраниять научну фантастіку? Який Місяць? Коли в нас тоді самальоти ледве над Кобиляками літали й чудом не падали, це було в 1925 году, коли Кондра-тюк-Шагрій вийшов із першої своєї в ЧеКа одсидки, що з переляку воплотив свої викладки про польоти на Місяць у брошурці, собствинолічно видрукованої за лічні гроші, зароботані на зоні. Так що американці все мають. Но не мають вони палива ні грами. Бо це тобі не німецькі бомби з Портсдама на Лондон кидать при поміщі «фау-патро-нів», а великий Космос.

І от тоді Америка йде на нелюдський крок, вона тоді давай щосили своїми каналами делать у СРСР дворцовий переворот — щоби, скориставшись неразбіріхою во Кримлі, взять і внідрять туди свого агента по імені Поплавський. Прохання не плутати з нашим Поплавським, який є горний орьол Інститута культури. А болії

страшний, — бо він внідряється сікрітарьом ЦиКа в відділ озброєння СРСР...

Розповідає Сергій Корольов:

— Він мені з першої нашої зустрічі дуже не сподобався. Так і суне свого носа туди-сюди. Так і розпитує про та-ке-сяке, що я про всяк випадок купив газету почав перед кожною зустріччю з їм просто брать закривать свого робочого стола нею. Отак розгорну, наче читаю її, й накрию — щоби документи, які там розкладені в суворому робочому порядку для зручності, не міг ніхто сторонній побачить. Й уся Америка жде, ракета їхня стоїть на старті, Фон Браун чекає, касманавти всірьодки не дождуться, а діло не рухається з місця. І от знову і знову цей Поплав-ський приїздить із ЦиКа в Байконур із перевіркою і починає носа свого довго туди совати. І бачить ним на столі в мене закриту газетку.

«Ой, та це ж свіжа «Правда», ой, інтересно, а що в ній нового», — починає говорити так і тягнути її зо стола, наче так собі подивицьця.

Я б'я його по пальцях, хапаю його за руку, но він встиг воврімя одсунути ізданіє й побачити там кутик, здавалося б, простої папірчини — але то був аркуш зі складною формулою на триста підісят знаків тіко в одному рядку, з яких складалося наше сикретне пальне. І побачив він тільки кінець її C_3H_5 , тобто чотири які хімічні знаки — але передавши й це в ЦРУ, він завдав страшного удару. Бо там, застосувавши нововигадані для цього комп'ютері, за останньою ланкою легко відновили й усі недостающі двісті сорок шість знаків формули.

І от я взнаю (хоч це й не в Харькові, а в США), що там уже потрошку гонять паливо нового тіпа й потроху заливають ув баки оберемка зв'язаних ракет «Фав-три»...

Звідкіля я це взнаю? Мене викликають в ЦиКа і ставлять там на ковьор, і починають ковиряти очі, що аме-риканьці нас, бач, випередять, якщо полетять на Місяць, а ми — ні, і що можна зробити для того, щоб ми їх і по дорозі на Місяць перегнали?

«По-перше, — нарешті кажу я їм ув очі, — реабілітіру-вать мене. Видать наконєц міні паспорт, щоб я не був на-конєц безпаспортним зеком. І міг легко і вільно ізобрітать на благо страни». «Ну, це ти загнув, — кажуть. — Опит доказує, що осуждьонні лучче трудяться, ніж вольнонайом-ні. Оно навіть у вільній страні США найкраще

трудиться хто? Взятий под заключеніє аристократ фашизму Фон Браун».

І тут я починаю бачить, що розмовляє зі мною вже не Хрущов (теж українець), а нікому не відомий якийсь Брежнєв (теж українець)! Де те колишнє, безкінечно миле лисе лице? Замість його було інше, з суворими бровами. Но я не розгубився.

«Но я людина, — кажу, — я хочу відчути себе хоч раз вільною, з'їздити на Україну. Побачить рідний Житомир, рідну річку Тетерів, хоч раз рідну кручу, з якої я совершив перший в житті свій польот...» «Отказать, — був ответ. — Роз'їдишся ти, ага, з розгону, тут американьці вже баки на Місяць заливають. Тут нада засучать рукава й бистрінько щось делают для Родіни, щоб вона не позорилась».

Сказав би я їм... Хто і як позорить Родіну, коли за спиною Брежнєва стоїть секретар політбюро ЦиКа товарищ Поплавський і хижо шкірить до мене зуби. Да, в світі, де космічні двигуни ізобрітають Кібальчичі, сидя в камірі смертників, тут поспориш.

Так, що я вирішив на цей раз не спорить. А кажу: «Значить так, як ви мене не реабілітуєте негайно, то Місяця вам не бачить, як своїх вух».

Бо моє терпіння стало таке маленьке вже, як клопоть лоскутика, що навіть і з нього почало вменьшацца. А вони сьміюцца всі так мені в лице, особинно Брежнєв, особино Поплавський, який і каже: «І ти, лагерная пиль, нам будеш условія ставить? Ти, нічтожество, що ти можеш про-тівопоставить нашій мощі? Шо ти, козяточка, можеш, аби ми не примусили тебе силою служити нам всім і не домогтися нужного результата?»

«Можу», — твердо сказав я.

Сказав і помер.

З Катькою

Видалися бураки нечуваного врожаю.

— Бо це вже по війні вся вибухівка перейшла в ґрунт нітратами й хорошенько удобрила, — міркувала контора.

І така радість — нашому колгоспові зі столиці було нарешті дозволено компенсувати ними недолік здачі зернових.

Але тут постало питання: а хто супроводить урожай до місця його державного сосредоточення?

— А вредітелі, а шпіони? — турбуються обліковці.

Вони ж не скажуть: «а інструкції»? Які страшніші за шпіонів.

Отак як ми з Катькою не впиралися, на загальних відкритих зборах нас урочисто обрали супроводжувати.

— А чого це — ми?

— А шо, ви щитаєте що краще взрослі робочі руки од труда одривать? — смішно засміялась завклубша до про-віряючого; коли він приїздив, то вона завішувала вікно Красного уголка Червоним перехідним прапором із подвійного шовку, іще прикривалась гучно включеним ра-діом. — Ми стіко вам уділяли вихованія, а ви? Гламне, це воврімя груз доставить, от про що гламне думать.

— Ми, — кажуть збори, — ми груз і виростили, ми доглянули, ми погрузили, а тепер, — кажуть, — і ви хоч якихось рук докладіть. Нада ж уважать чужий труд. Да! Бо ми вас виростили, вас доглянули, — мовляв кажуть, — а з вас, товщих, і так одна обуза.

— Вобщім, як то кажуть: под салютом всіх вождей! — усміхнувся комірник.

Можна подумать, шо й нас на ці бураки не ганяли.

— А як нас изнасілюють? — плаче Катька.

— Он чого ви захотіли, ви сначала підростіть, а потім уже й насілуйтесь.

Усі збори на нас дивляться.

— Нада довірять людям, — каже бригадір і не всміхається.

Тут бухгалтери:

— Ось вам документи особі державної секретності, підпишете всі акти, накладні й і в целостності доставите назад. Ви ж писемнні,

грамотні? Ето вам не в куколки іграцьця.

Но Катька, умнічка, під цей галас здогадалася на складі прихопить в дорогу й два порожні мішки.

— Бо надругаються, — каже своє вона.

— Хто?

— Ворюги, покрадуть урожай, заодно надругаються.

І нам урочисто не прості, а нові ситцеві піонерські галстуки пов'язали, і ми туди з ними у мішки заховались, бураками прикинулись, по дорозі їх безплатно гризем і все хорошо од одної думки: скільки ж ми промандрували, скільки світу проїхали, Боже, яке щастя для нас, сиріт, не сидіть вже все життя в цьому колгоспі? Чим хороші товарні вагони, що вони добре продуваються, а знизу бураки гріють, і що їх часто зупиняють, на запасні колії одганяють, що можна на станціях й гарячої води попить. Отак ми їдемо, хоча іноді вночі таки страшно, щоб нас були не вбили, а ще гірше — не изнасілували.

— А ще хуже, — шепоче Катька, — изнасілюють, уб'ють, а потім іще раз изнасілюють.

Начальники ж хитрі такі, їм усе одно, аби галочку поставить, свої сраки нашими сраками прикривають, піонерськими.

— Да кому ми потрібні? Да нас і насілувать нікуди.

— Еге, це вороги, а їм однаково, главне, щоб надругаться, — мало не плаче Катька, така впечатлітьна.

Тремтимо, бо в товарняку весь же час темно.

Вона малолетошніца, й тому всього такого боїться. Отаке ми шепочемося, стулившись; і раптом чуємо, хтось у вагоні ще шепочеться.

— Чуєш? — каже Катька, бо вона малолетошніца.

Різні такі звуки.

— Не чую, — прикинулась я, пославшись на шум колес, бо я теж малолетошніца, но не до такої міри, як Катька.

Але на зупинках ми добре чуємо, що в товарняку наче іще хтось є.

— От зараза, — шепоче Катька, — зайцем їде.

Особливо, коли почало кукукати, бо поїзд їде, а йому ж так зручно по колесах так ясно й дзвінко ворожить.

Нарешті Катька не витримала:

— Давай ми ту вредну зозулю приб'єм.

— Нашо?

— А нерви не видержують.

— Придержи свої нерви, хай собі їде, — кажу, — місця на всіх хвате.

— Ага, а привліче своїм голосом ворюг?

— Ну ти дурна, який же це ворога полізе зозулю красти?

— Еге, а як вона буряки в мішку поклює, хто тоді отві-чать буде за вредітільство? А нам ще й треба якось і назад вертацьця.

Трясемося.

А потім таки повилазили і почали потроху лізти на кукукання, доки не знайшли особливо великий такий мішок, який виразно видавав птичі звуки, облазили його з усіх його боків, точно, звідти лунає наче радіо, що в зав-клубші в Красном углу.

Я взяла була вибрала найбільшого бурака, щоб ним прибить, а Катька трохи мішка того була розв'язала, сунула руку, й по одному овочу витягує ретельно, а я по ньому іншим овочем б'ю з усієї сили. Отак доки всі до одного не перестукала. Мішок пустісінький, а все одно кукукає. Звідки? Чим? Ми його й витрусили, а він усе одно продовжує.

— Ужас, — шепоче вона.

— Чого ужас? Гламне, що ніхто нічого не клює.

Поскладали ми все назад у нього, він нам за це ще тисячу років накував.

Тобі ор нот мені

Він, принц данський, повільно вдихнув, зиркнув у гля-дачеву залу, а потім узяв черепа до рук, і той раптом заспівав:

*Кришталева чара, срібнеє дно,
Бути, чи не бути? Все одно!*

Тут Гамлет падав на коліно і форсовано шепотів:
— Бідний Йорик!..

Аплодисменти були неодмінні, такі, що навіть Йорик вклонявся; особливо ляскала руда пані з другого ряду, Анатолій Степанович її засік, бо мала пишний букет, за яким ховала пишний бюст, тут ніякі букети не врятують; падала завіса, всі кидалися до телевізора по футбол, але не Анатолій Степанович — він хотів проскочити першим до туалету, але в антракт туди проштовхнулися глядачі, й він збагнув, що до початку третьої дії не достоїть, та і як це стояти Гамлетові разом із публікою, яка потім усе життя згадуватиме про інцидент: «какав у сусідній будці з Гамлетом. І пісяв», — зітхнув так глибоко, що пряма кишка перетворилася на криву, і все уляглося, навіть думки про кризу й про те, що директор полагоди́ть нарешті всі туалети. Колектив працював на контрактній основі, тим-то ніхто й не наважувався поставити питання рубя. Та що туалет, коли навіть проти засилля провінційних експериментаторів, які катували класику, ніхто не подавав голосу.

«Зрештою, роляка непогана», — заспокоїв він себе; ще зі студентських часів мріяв про неї, і от несподівано сталося.

Коли Офелія взяла монолог, у животі йому забурчало. Так, що вона подумала, наче це в неї, але текст не урвала.

Вкрутило так, що він мало не кинувся геть — де-де обдристатися, лише не на сцені, бо це відразу увійде в історію світового театру; люті конвульсії тіпнули лице, тулуб, плечі, він похилився — бризнули оплески, Офелія здивувалася, що не їй, Гамлет зробив невинні очі, що він не тягне на себе ковдру під час її ударного монологу. Хоча актори собі таке дозволяють — от Мавка, наприклад, казатиме безсмертне про те, що вона буде вічно жити, а Лукаш в цей момент почне, скажімо,

засукувати рукав — і вся, вся увага перейде на нього — що поробиш, такий закон сцени.

Він же дозволив Офелії заплести навколо голови товсту русяву косу — і перший же її вихід зривав овацію. Якось на гастролях Анатолій Степанович випросив у костюмера таку ж косу, і в другій дії вийшов із нею на голові — що в залі сталося!

— Навіщо ти це зробив? — ридала потім Офелія.

— Тому що Офелія в Шекспіра має ходити з розпущеним волоссям, — відрубав він, хоча хто його зна, що той Шекспір мав на увазі? Що Офелії вже давно хтось розпустив косу, отже, всі її святі передвесільні слова до Гамлета пародійні?

— Еге, ти ще скажи, що він заповідав їй пофарбуватись назад у брюнетку! — репетувала партнерка, аж доки її заспокоїв режисер:

— Анатолію Степановичу, будеш виділувацьця, то я їй віддам роль Гамлета.

— Як? — сльози в неї вмить висохли.

— Як Сарі Бернар чи Галині Стефановій.

Да, Шекспір відпочиває... Бо буркнуло знов, Офелія збагнула, що не в неї, і заспокоїлась, спокійно пішла зі сцени топитися.

Коли він проштрикнув шпагою Лаерта, вискочив хор:

*Кришталева чара, срібная креш,
Бути, чи не бути — все помреш!*

Далі в Гамлета виникли проблеми, режисер десь викопав оригінальні шекспірівські тексти. Біда полягала в тому, що вони були староанглійською мовою, а не адаптовані, тобто їх би не втямив і жоден сучасний англієць.

— Але ж зала не зрозуміє, — протестував ще на репетиціях Анатолій Степанович, бо староанглійська огидно нагадувала старонімецьку.

— І чудово! Гамлет же прощається з білим світом, що тут розуміти? Подумають, що це такий хід, головне, щоб критики зрозуміли.

Еге, як зрозуміють, то буде тобі; щоб не ламати голову, Анатолій Степанович іноді, коли мав поганий настрій, дозволяв вставляти цілі саморобні блоки, а настрої зараз був препаскудний, ще й живіт бурчав нещадно, то актор видав:

— ...хундер гафнунг альт зе дер барендкер, — завершив він, тобто помер.

Що тут зчинилося! Зала встала, особливо руда пані з другого ряду, букет із бюстом заважали плескати, тому вона репетувала «браво!», оваціями гойднулися куліси і навіть важка оксамитова завіса затріпотіла, бо з неї пурхнула перелякана міль.

Анатолій Степанович на поклони не вийшов, він мчав до санточки, щоб випередити всіх, кленучи буфетницю: «клята Нюра, розвела сирію водою томатний сік, — осяяло його, — нема, щоб кип'яченою». «Бур-бур», — погодився несамовитий шлунок. «Якщо вже дуриш людей, — лаяв він подумки, — то роби ж це по-людському, лінь тобі закип'ятити? Думати ж треба хоч трохи по такій жарі!»

Він рвонув двері й мало не осліп, очі стали як у Сари Бернар — пекуча дезинфекція висіла в клозеті, хоч сокиру вішай, клята Нюра не дуже переймалася засобами, а щедро полила хлоркою все, що тут було кахляного.

— А ви ругайтесь ідіть до гламного, він міні грошей на шампуня не дає, скажіть спасіба, шо хоч на хлорку хвата, бо када не буде й на неї, тоді ви й не такої заспівайте, — щоразу одбріхувалася жінка перед надто естетизованими колегами. — Дайте мені деньги на хранцузькі духи Лінстант де Гуерлен, дак я вам хранцузькими духами тут усьо поляпаю й іще розами позакидаю!

Не театральні, а правдиві сльози бризнули з хлорованих очей, він позадкував, рятуючи носогорло.

— Зе дер берендкер! — вилаявся.

Але, на диво, переляканий шлунок попустило. Тому він вирішив перейти через дорогу до пожежників і там просто по людському попроситися вивалить. Тож спокійно вийшов із театру («Устигну, — думав він, — нормально устигну»), та дорогу йому перегородила яскраво-руда пані, і не встиг відсахнутися, — тицьнула розкішний букет:

— Ваше мистецтво, я така вдячна, я ходжу на всі ваші вистави, — хвилювалася незнайомка, — прийміть на знак пошани.

Кожного такого разу Анатолій Степанович починав думати: а скільки такий букет коштує? А потім уже починав переводити цифри на спиртне.

— Дякую, — прошепотів він, занурився в букет і його попустило.

Дамочка виявилася ого-го, аж Анатолій Степанович подумав: «Якби зіграла Офелію, то невідомо, як би повернувся сюжет «Гамлета», бо декольте в неї більше за бюст».

— Пробачте мою настирність, — теж зашепотіла вона, — але я давно не наважувалася заговорити до вас... про нове трактування образу. про Шекспіра...

«Як усе-таки добре, що Шекспір написав «Гамлета», а не «Лісову пісню»».

— Зі мною?

— А з ким же іще? Чи можу я запросити вас на розмову. тут недалеко.

Нарешті помітив у іншій її руці чималий кульок, згори показово випинався коньяк.

«Підготувалася, репетирувала», — подумав він, а вголос гірко прошепотів:

— Не сьогодні.

— Це недовго, — не вгавала, — тут недалеко, я на машині.

Мрія кожного актора. А чого? Перепросити, заскочити до неї в клозет, а потім. потім почати все спочатку, бо коньяк, це тобі не розбавлений томатний сік.

— Дехто лає такого Шекспіра, — крутила вона кермо й слова, — але, якщо подумати, який був театр у його часи? Глядачами хіба були інтелектуали? Простецькі люди і, завважте, зала театру «Глобус» була завжди переповнена.

«Лише не впуститись», — досвідчено благав у Шекспі-ра актор.

— Переповнена, — промимрив він.

— Чим він їх заманював? Візьмімо комедію «Дванадцята ніч», її й зараз ніхто не може поставити смішно, така вся величезна й незрозуміла. Наприклад, довжелезна розмова дівчат про те, як вони люблять горобчиків і які гніздечка для них готують — ще й досі навіть у нас — кого називають горобчиком? А гніздечком? А уявляєте собі, що творилося в тогочасній брутальній Англії, коли лунав такий доволі двозначний текст?

Машину підкинуло, ось-ось, ось попре... «Добре, що не в костюмі Гамлета», — й Анатолій Степанович щосили вткнувся в букет, шукаючи порятунку од судомин, хекав квітами, благаючи «не тут, не зараз».

— Так-так, — шепотів, — він пише до Офелії, що належатиме їй, доки машинка в нього справна, а її тата називає торгівцем рибою, так на жаргоні тоді називали сутенерів, — скорчився актор, стримуючи нову навалу.

— Я б додала, що трактування «Гамлета» Лесем По-дерв'янським значно ближче до оригіналу, ніж здавалося би, бо про що п'єса? Про дивака, який штовхнув до самогубства кохану й перерізав усю свою рідню — чи не пародія це?

— Звісно, — погодився, стискаючи сфінктер.

— Оно за цим сквером, оно мій дім, — показала вона. — Бо молодь не ходить у театр. Поставили б Подерв'янсько-го — і пішла. Моя менша сестра, ви уявляєте, геть таким не цікавиться, а от зробити собі на голові зелений «ірокез», то залюбки. Уявляєте, яскраво-зелений? Кожного нового хлопця приводить мені показати, сумнівається. Та ти його краще в театр одведи, та й побачиш, що він за фрукт, як реагує на мистецтво, правильно я кажу?

— Звичайно, — продихнув він, бо попустило. — Була спроба Сашка Ігнатуші поставити версію Лесєвого «Пав-ліка Морозова», сказати б, варіант того ж таки «Гамлета» — герой гине, повбивавши родичів теж в ім'я ідеалів, але наш головний режисер злякався.

— Злякався? Чого?

— Що знову опиниться в провінції. Тому дозволяє лише дозовані експерименти.

У животі знову починалося, що він Леся сплутав з Лесею, ліфт гойднуло, й Анатолій Степанович насилу вдержав кишку, всі троси в ньому натягнулись, проте не луснули. Вона зашарілася, стала вся руда, бо побачила улюбленого артиста таким, як його було зігнуло на сцені під час монологу Офелії...

Кокетливо встромила ключика в двері. У передпокої він мало не кинувся до санточки, але прекрасна незнайомка загородила дорогу:

— Ви ж джентльмен? Спершу дама, — грайливо пригрозила пальчиком і зачинилася там.

Будь він проклятий, Хрущов, який придумав з'єднати туалет із ванною! Зашарудів душ, й Анатолій Степанович з люттю збагнув: господиня підмивається.

— Є час! — вигукнув він.

Хапнувши у сінях газет, джентльмен, затиснувши анус, вскочив до темної кімнати, щедро розстелив, впустився, все мислиме вивергнув туди, до останньої краплі томату і розбавленої ним води, похапцем підтерся, розчинив вікно і гамузом усе пожбурих далеко у скверик. Не переводячи подиху, скинув піджак і хутко почав вимахувати запах надвір.

Вихопив із кулька пляшку і, набравши в рот коньяку, швидко порскав, а, подумавши, розсипав по килиму букет, нюхав, знову брався за піджак.

— Що ви робите? — почувся сміх.

На порозі стояла вона, з'явившись як Офелія на подіум, розкішне декольте довершувало пеньюар, пахла свіжим духом та «L'Instant de Guerlain».

— Мухи, — з мукою пояснив він, бо коньяк пекуче стікав по бороді, — комарі.

— Оце джентльмен, — повірила вона, ляснула вимикачем і стала ще ефектнішою.

Однак тільки на мить.

Світло вихопило поруч на застеленій тахті парочку — голу і юну сестру, вдягнуту лише в ядучо-зелений «ірокез», та блілого видовженого хлопчика, на якому не було й того; він нітився, бо з нього поволі сповзав презерватив, бо вони давно завмерли одне на одному, себто, затулялися одне одним.

Повільно і з жахом упізнаючи відомого артиста, якому з рук так само випадав піджак.

Межи поверхи

Мене дуже часто критікують за те, що я критікую Ніну Матвієнко; всі кажуть, що це не міні про неї говорити, а я однак їм кажу і казатиму, що вона завжди співає не так.

— А як? — мене питають.

— А так, — кажу, — що не так, і всьо. Бо я ні разу не бачила, щоб вона хоч раз проспівала під баян, як положено ісполнять народні пісні, — це шо, в неї гордость така? Од кого і над ким, питається? Це гордість така, чи шо, не пойму, нашо вона й нада.

Особино спор виникав із Воловець, сусідкою по етажю, бо вона дуже вихована, живе самостійно від тої самої пори, коли її покинув муж, такий же само очкарик, і от усі мої чаяння про неї, як про одиночку, нічого не проїзводять. А така ж вона ще хорошінка, як куколка, ухажена скрізь, незважаючи й на окуляри — глазки в неї такі умнінь-кі, хоч і карого кольору. Незважаючи на це, вона живе одна аж у двокімнатній квартирі, незважаючи на те, що я ні разу в неї в гостях не була. Ну хіба це по-людські? Не кажучи б по-сусідські.

Незважаючи на це, ми з нею якось застряли в ліфті, ну, я не видержала, і почала про те, що дехто в нас не так як положено співає, і вона одразу почала так підкресленою українською мовою, що я не видержала і висловила, що в нас молодьож невихована і вся вчить англійську мову, а про російську хоче забувати, що враз скрізь поісчезали через це георгіївські ленточки з автомобілів, а це неправильно, бо це велика культура і треба продовжувати її ізувати. На шо вона мені так ввічливо й підкреслено відповіла, що ще один такий подобний газовий контракт, і перестануть ізувати і ту, яка осталась, а візьмуться, наприклад, за французьку, що мене дуже здивувало, причому тут французька до англійської?

Ну я не стала углиблювати, бо диспечерша нам по домофону відповідала, що ремонтна бригада дуже зайнята по визовах і приїде до нас не по щучому велінню, й тому мене дуже здивувало, чому до сусідки в гості ходять гості, усі так непрактично одягнуті, усе з витребеньками, хоча зараз настали такі часи, що можна повибирати уже й щось таке, яке більше підходить до потреб часу, на що я

раптом почула у відповідь, що ми живемо в столиці і можна тепер більше подумати про вкус, а не про потреби, одяг ще й не тільки на те, щоб підкреслювати.

Тоді я ввічливо запитала, а що саме можна такою одягом підкреслити, коли подібна навпаки, все скриває? Усе те, що в сучасній жінці й без того не багато присутнє, аби його усіляко з усіх боків прятати. Це як співати не під баян, получається. Сусідка на це лише посміхнулася й відповіла, що в сучасних умовах мода існує вже не одна на всіх, як колись, а що тепер мод дуже багато стало й кожен вибирає собі таку, яку дозволяє примха.

Я тоді одразу запідозрила неладне й поміняла тему розмови про те, що в нас у парадному весь час виникає розмова: навіщо одній людині жити у двокімнатній квартирі?

Якщо дуже легко при цьому пустити туди принаймні квартирантів, чим облегшити їм життя. І собі. Бо зараз настали такі часи, що лишня копійка з них нікому не помішає в зв'язі з подорожчанням цін на газ. На що вона мені усміхнулася й каже, що це ще мало підняли ціни на газ, це невелика плата за те, що нарешті до населення почало доходити, хто такий насправді наш північний сусід. Тоді я ввічливо нагадала їй про Пушкіна, що це не він ціну підняв, і не Лермонтов, а житлоплощі нада рівномірно роз-преділять між людьми, особино, якщо це можна робити не безплатно. Тут вона мені відповіла, що найбільше цінує свій спокій, до такої міри, що погодна на нього витратить всі гроші до останньої своєї копійки, но щоб не товктися на власній кухні з незнайомими людьми. Ну? Я б погодилась, однак не раз бачила, як сусідка Воловець тягає огромні кульки з продуктами перед тим, як прийдуть до неї гості. Якось на площадки вона мене запитала, що після них там поприлипало і я не стала радить їй визивать МЧС, а взяти, нарешті, скребок до рук. Що це нада верхню освіту кінчать, щоб не уміть посрати прибрати. Так що вона зробила? Послухала? Потім все парадне обсуждало, що вона позвонила із служби побуту уборщицю, особино возмущало, як Воловець навіть до цього сама такого додумалась.

Спрашується: нащо одній жінці так багато гостей? Ну, можна би удовлітворіться й меншою кількістю, особино, якщо значнішу частку їх складають подружки. І я про це почала натякати, но вона продовжувала слухати невні-матільно, і це після всього того, що я для неї зробила. Бо зараз же такі страшні часи настали, що всім жінщинам

нужно, в перву очередь, думать про создание новой сім'ї, тобто приглашать мужчин чоловічої статі, чим на подружок время тратить і на продукти. Бо мужика практичискі не стало, одні трансвестити. Тобто, вежливо перейшла до теми, що якщо не квартирант, то хто?

Їй почала їй розповідать, що в моєму колишньому селі є один дуже такий парень, мій лічний племінник, дуже при цьому спосібний, у школі був примерний хорошист, а після армії дуже увльокся ветеринарним образованием. Но тут йому в житні вдруг дуже не повезло, бо в нас там усе розформували, що навіть і пртахофему. Но несмотря на це, він не випиває, ну, може трошки у свято, тобто я його ні разу під магазином не бачила, щоб він там хитався чи падав, ну це я в смислі, що він дуже культурний і часто посі-щав клуб, доки не закрили. Но несмотря на це, він упорно продовжує посіщать бібліотеку, хоча треба їздить у район. Ну а тепер він хоче дуже посіщать Київ, тобто я сусідці Во-ловець не стала предлагать його в качістві квартиранта чи ще когось платного, а от чи не міг би він у неї просто оста-новляться іногда на некторе время?

Бо він парень хазяйновитий по хазяйству, може кран там починить, якщо, звичайно, ламається, і по проводки сображає, якщо, звичайно, там щось таке перегорить, і як ветеринар понімає за комнатними животними і уборку спосібин зделать.

Сусідка ж Воловець отак медленно поправила на сво-йом носіку окуляри й каже: «пішла на хер», хоча в ліфті ну куди ти підеш?

Стерео

Оповідання було чотириноге, сиділо двома тулубами зобабіч лавки, типової для автовокзалу, з одного боку дригало ногами:

— Він же приїхав із Рави Руської і його тут ніхто не знав. Приїхав і характер в нього такий впертий, що м'яса не їсть, а лише вінігітаранство. І нема нікого, щоб мене предупредить, бо на вид він такий важний, раніше вчительом був, що я за нього вийшла заміж. А потім бачу: що таке? П'є. І я йому кажу:

— Давай якось починать прекращать.

А він мені:

— Що я ж не п'яниця, я такий, що можу в будь-яку мить припинити.

— Ну й прекращай чи припиняй, як тобі зручніше, — кажу.

— Навіщо, — каже він, — як мені подобається, а як не буде, тоді й покину.

— Ти ж вінігітаріанець, чого ж ти собі водку позволя-єш, га? — кажу.

— Горілка — це ж не м'ясне, — отако відповідає.

Дійсно, думаю, ніде не сказано, що горілка, це скромне, бо коли Євангелія писалася, тоді ж горілки ще не було в ті хороші святі часи. Хитрий такий виявився, усе робив для того, «щоб не чустувати себе приймаком», — каже. Шо вже я почала чустувать себе приймачкою, оце.

Бува, стане отак на поріг, руки отак розведе, гірко так усміхнеться і скаже:

— Тирло.

— Що? — питаю я з хати, бо по-їхньому не розумію.

— Тирлице! — і цілий день ні пари з вуст, хіба що піднесе до них стакан.

Но вже ж не розумію, що водка може нравицьця безконечно і кінця їй міри ж ніхто ще не визнає, щоб убідицьця в цьому. Шо вже почав опускацьця і в лічній житті. Наприклад, лягаємо, я пригорнуся, а він:

— Дай склянку.

Що я не зразу розумію при чому тут вобщє скло, а то в них, на Западній, так стакан називається.

— Навіщо? — питаю.

— Дать поштовх серцю.

Доки до мене дійшло, що це я повинна разом із поцілунками нюхати перегар, і повинна думати в цю мить лиш про одне: щоби поруч у тумбочці не забудуть поставити шкалик.

До такої міри, що я вже починаю помічати, як у нього пропадає інтерес і тоді, коли він отримує толчок серця, то починає продовжувати толкати серце, а не мене. Це мене починає сильно безпокоїти по причині того, що він вимагає толчка під час того посередині.

— Ти б якось через соломинку пристосувився, чи що лі.

— Навіщо? Ти при своєму глузді, жінко?

— А ти подивися на Запад, у їх там усі водки крізь соломинку п'ються.

— Навіщо?

— Щоб не розхлюпати, милий, Запад од нас, дікарей, тим і одлічається.

Ну ні, йому під час цього діла треба обов'язково зубами об гранчак цокати, а я повинна це все терпіти, що в результаті він розпився вже до такої міри, що вже ніяка водка йому не помагає.

— Водка що, — кажу, — вже не спосібствує?

— Так що? — огризається він. — Мені через тебе слід переходити на наркотики?

Отут я злякалася, бо мужики дураки і ще й таке впо-рядь во ім'я любові, тому я давай бистренько, доки вогонь гасне, збираю гроші.

— Лягай, — кажу, — на лічення.

— На яке, бігме, «лічення?»

— На од алкоголізму.

— Я?

— Головка од буя. Оно гроші насобирала, не ляжеш, піду й накуплю на них всіх імпортової собі косметики.

Він злякався і ліг.

Друге оповідання слухало, доки не задригало ногами з лавки, і перейшло майже на шепіт:

— Вони беруть, садовлять мого сина за стіл і починають вимагати од нього твір на тему «Як я був у казковій країні». Ну? Це в них

називається вступний екзамен, це така вільна тема, неначе в дитсадок вступає людина, а не в вуз. Яка ж вільна, якщо таких тем взагалі на світі не буває. Але мій не розгубився і, піднявши руку, питає: «А можна я опишу, як я був недавно в Англії?» Вони пошепталися, а потім кажуть: «Можна, лише вигадай Англії іншу назву». А самі одразу на нього зло зачали, бо це ж скільки літ далі Жмеринки не їздили, бо моя кровиночка їздила туди на олімпіаду, а коли виграв і всі там отак сидять з відкритими ротами, а потім ними питають: «Звідкіля в країні третього світу такі знання?» «Вроджені», — каже він їм. Ну от, написав він, як їх там фантастично годували і подає комісії. А вона йому й каже: «Ми ж просили тебе замінити назву країни Англія». А він: «Я й замінив на Велику Британію». А ті двійку йому — раз...

— Він як злякався і ліг на кодировку. Приходить вилічи-ний, вежливий, такий акуратний, з друзями вже не зустрічається, йому перед ними соромно, що він водку на дружину проміняв.

— Ну ти ж повинен розуміти, що якими б вони тобі друзями не були, а не погрожують. І не заштовпають, і не зварють, не кажучи вже про те, щоб, скажімо, цілувати.

— Так, — вимушений погоджуватися він, — це напевне.

Тут приходять свята Паски, приходять рідня, сідаємо за стіл.

— Стой! — як раптом крикне він. — Не пий! — Хап мене за рюмку.

— Чого це я, — кажу так, і родичі цечують, — повинна не пити?

— Бо ж я не п'ю, — каже.

І всі на мене отак замерли упіврота з рюмочками. Ну що тут робить?

— Яке ти право маєш мені сміти забороняти? — кажу я голосно. — Святко ж в людей все-таки. Я ж не яка-небудь алкоголічка, щоб мені на святко рюмку не взяти.

— Ну, якщо ти вважаєш, що чоловік і дружина не взає-моєдині, то тоді пробачай, любе.

— А я отак прибігаю, питаю, за що двійка? «Бо нема фантазії», — кажуть. «Він до вас не по фантазії вступає, а по знанням, — кажу. — А от те, що він закордоном олімпіаду виграв у їхніх дітей, які кожен день білки з вітамінами їдять — це не фантастика?» І вони поставили «відмінно», отак; а мій дурник би зроду не зумів отак повернути комісію.

Ото їх роди, дурненьких, як я його родила, бо кожного разу хотіла дівчинку. Альфа-ритми всі прорахувала. І от я жду, а все хлопчик і хлопчик, і так три рази. І що? Це ж як виросте, то все йому подай і принеси, і ніякої тобі материнської радості і ласки. А доця — це мамина доня, поміч-ничка і любов. А мій мені каже:

— Я лічно прослухав цикл лекцій по радіо, як зачатять дівчаток, і склав спеціальні грахвіки, як точно тримати ритм фрикцій.

— Що це таке? — здивувалася я, вперше почувши од нього розумне слово.

— А ще грамотна. Це, — показує він, вставляючи в банку од кетчупу пальця й виймаючи його, — раз! І є вже одна фрикція, пойняла? Туда-сюда, скільки разів, стіко й фрик-цій. Понятно? Ну ха-ха-ха.

Я на те слово й купилася, бо на одну його фрикцію треба було відповідати, робити при цьому обжим.

— Як це?

— От ви, городські, коров не доїли, тому нічого не знаєте. Коли я туди, — показує пальцем у баночку, — то роз-жим, а коли назад, то обжим — і буде дівчинка. Тут гламне не ошибіцца, бо можна все спортить. Це тобі не альхва-ритми.

І так я йому, гаду, так повірила, що ще двох хлопчиків народила. Доки не почула, як він по телефону підбиває свого диспетчера, аби і той на такий спосіб свою дружину підмовив, «лучче мінету, — каже, — клянусь! Я сам це придумав, а моя грамотейка й досі думає, що це наука, а яка ж це наука, як наука б до оджиму зроду б не додумалась», — гомоніло друге оповідання, стиха похитуючи ногою.

Я збунтувалась, но він, гад, так мене приучив, що в мене виходить той обжим автоматично, ну не гад? Я ж кожного разу імена усім трьом доням готувала, і медитувала на них кожного разу в ліжку, не знаючи, що той гад вигадав усе навпаки та ще й користувався цим.

Хвицьнуло друге оповідання ногою, що порожня банка одлетіла од лавочки.

— Якщо ти мене закодувала, то вже думаєш, що можеш все мені робити навпаки? Не пий, бо і я не п'ю, от тобі моє слово.

Усі ждуть, паска жде.

— Це в вас тост такий довгий? — не витримують куми.

— Я шо, должна не позволять собі те, що я можу позволить, — сказала я і випила.

— Ну, якщо ти так, — сказав мій, і отако мовчки, без жодного слова собі наливає, так урочисто, медленно. Отак підносить до рота, отак видихнув тихо: «воістину воскрес», що я очам своїм не повірила, ні вони мені, а тоді — хиль! І хильнув. Ну, думаю, зараз із ним щось страшне станецьця, вся та мідіцина з його вилізе або об поріг ударить... Тоді він отако пальцями одними бере мовчки свяченої паски — і що? покорчило? — отак одламує її шматочок і урочисто занюхує. А потім — раз! — і надкусив... І я сиджу вся німа і чує моє нутро, що мені нада ну хоч що-небудь сказать.

— Да, — кажу, — отакі ви з Рави Руської.

— Ну ж не з німецької, — каже він.

Штемпель

Уся Україна тут крутиться навколо автовокзалу, тобто що?

Я тримався за одноразового пластикового кухлика, правду сказати, за такого тривалого чекання тут можна й спитися, позираючи поруч себе та на далеку розібрану трамвайну зупинку.

Транзитні пасажери здебільшого вважали, що це і є весь Київ, поринати далі у людський вир не наважувались, а лише скраю його, щоб добре було видно рідні автобуси.

— Скоро вже паспорти на піджак заставлять приколювать, — почув я замість «здрастуйте», — це вже дожилися, що діфікаційні номери заставлять на лобі написані носити.

Замість «здрастуйте» в чоловіка був такий само плас-тиковий кухлик, він тримав його виразно, наче пароль. По всьому видно, що в нього сьогодні це не перший.

— Юра, — назвався я і подав руку.

Той потиснув, але не відпускав, доти, доки не задер свій рукав на зап'ясті з виразним татуюванням:

«А.....Й».

Загадкове ім'я було викарбуване наче на якому наче надгробку, лише затонкому, і згори там було припасовано ще й замка. Що воно за алегорія?

— Отак треба, ясно? Напис є, а який він насамделі, хто зна? — Він усміхнувся й одпустив руку. — Нема вже такого магазину, щоб ти там десять раз не побачив на продавці, як його зовуть, ім'я, по-батькові. Та ти вийди з магазинів, а зайди, наприклад, ву баньку або, краще, на пляж.

І от ти бачиш там такою самого, як ти? А ще краще, таку саму? Й і тобі вроді не треба тратити слів, бо ти просто починаєш читати: «Вера». І це лучче, чим паспорт тре-бувать.

І ти повертаєшся до неї, щоб вона краще бачила й змогла, наприклад, прочитати: «Сергій». І якщо вам обойом такі імена не подобаються — ніхто ж з них нікому нічого не виноват? Бо імена — нічого не значать. До щоб не було обману, маєш усе для правди на собі. І це усе вже не переробиш. Не зміниш. На чуже не обміняєш. Це таке,

що лише воно твоє буде. Воно може й краще, коли чоловік на собі носить цілі картини, цілі картінні галереї, де є все, но без конкретного імені, а от дивися, любуйся й думай, чи воно кому що яке підходить.

Чоловік своїм кухликом обвів тлум народу на майдані, а потім сьорбнув.

Я зловив себе на тому, що намагався поставити замість крапочок на татуйованім тім імені різні літери, як у кросворді, гадаючи, чи не тезки ми?

— Вусь ця намальована була, це сімдісят второй год. Це ми пасли коли у восьмом класі. Там і кози були, і корови. Конешно, козам тяжко за коровами пастись, бо ті сильніше траву скубують. А ми позбираємося, сидимо. До такої міри, шо нічого ніхто не видумає. «Я знаю, — каже Гаврик, — і всі ви бачили, як вуголь, коли вдаряє, то в рубець попадає, чорний слід лишає. Шо вже не виковиряїш».

Тут усі почали думать, як же це кожен вуглиною буде довбехать собі руки. Й тут по кіно показали, як індій-ці собі колять дітей у краски мочених, щоб підростали. Ну ми почали з чорнила. Отак заточиш авторучку там, де перо, й виколюєш свою перву дату, коли ти кончив восьмий клас. Правда, пропуски чогось виходили. То повторно доводилося терпіти, бо слід нечоткий. Доки не додумалися спитати в одного шофера, він був весь на нашому ставку проїздом і такий поколотий, так той зразу признався, шо нада тушь.

Ось ця вже лучча, правда, буква «я» в другу сторону получилась, бо в слові «Таня» це вона одна така буква лише попалася, яка на дві сторони не пишецьця, я тоді мало в житні понімав, ну й до служби ще влюбився.

А ця — це вже сімдесят шестий, це коли ми ву армїї. А шо в ній делать? Як там навіть ні кіз, ні корів нема. А так, тіко одне баловство. Там, дікалон пили, тормозну жидкость всяку. Балувались лосьонами. Разні вакси замість на чоботи на хліб мазали на ніч. Отак хліб настоїцьця на ній хитро, щовусе полєзне з неї в хліб перейде. Ну, масло таке, шо не чорне ув ваксі. І от вранці ти ту ваксу зі скибки зчистиш і сапоги нею наваксиш, щоб же не пропадало добро. А пропитку — в рот. І цілий день ходиш, балдєєш. І сержант не може донюхацьця причини — це ж тобі не лосьон. А шо од солдата ваксою сильно смердить, то це так положено йому смердіть, бо він на те й солдат. Словом, врем'я даром не пропало.

А це — коли я знову влюбився в неї в 1977—1982 годах. Тут точно обозначена ця дата, день рожденія цього міроприєм-ства і день кончини його. Ось тут точна дата того дня. Це коли я взнав, як вона мені невірна. Не в смислі в тому, що я взнав, як вона до кіноміханіка в будку скаче вже послі сі-анса. Після нього не фільми ж він їй там закручував. Ну, настав такий день і я одказав їй у своїх чувствах: «Ізвіні, — кажу, — ми з тобою із різних кін». Намекнув, що міні все відомо. «Із яких таких кін?» — робить вона вид, що ни поніма. «Із кіно будочних», — одрізав я навсігда так, що одрубав.

Вона й істерікі моїм батькам закатувала, й до мене в бригаду анонімки писала, і бігала в район в больницу кислоту пить, но я к їй не вернувся нікада.

Ось тут, на цих числах — це коли помер мій любимий дід Стьопа. Ось тут точно — я отак сів проти його могилки, плакав і рішив навсігда його при собі мати. Ну портрета я боявся, що не получицьця похожего. То я його могилку точно перемалював, як жива получилась. Із хрестом, із датами, як положено, з рушником. Рушник йому ще бабуся вишивала, красівий був такий, тільки на третій день після похорон його вкрали. Така красота була, що на неї рука ні в кого не піднімалась. Так я його вибразив по пам'яті.

Хто тепер із мене той рушник вкраде? Та ніхто, хіба ш тіко зі мною. І в ній, в могилки, навсігда дід мій Стьопа буде, і як мій дід помирав, отак ляга післяобід відпочить, бо старий уже був: «Хто б це, — каже, — оте радіво на клубі б хочь на п'ять хвилин вимкнув був, та я б спокійно полежав помер».

Ну, я думаю: він шуте. Ну даже його шутки для мене були законні. Я вдягаюся торжественно й підхожу під ту кінобудку. Визиваю голосом механіка. І руку показую з наколками, з усіма там датами. Які він не раз бачив і понімав. А, гламне, помнив. «Ти, — кажу, — візьми, їй-Богу, оту гав-калку свою хоч нанімного виключи. Як ти сам од її ще не вглух, не розумію».

Він подумав-подумав. А що тут думать, як його про це ще ніхто в житні не просив? Я повернувся отак до його й отак пішов. І він мені отак в спину й взяв і виключив ра-діво те.

Приходжу додому і взнаю, що дід помер. Лежить отак і щасливо всміхається, і всі мені родичі ще й досі кажуть: «Спасибі».

Вже ніхто потім не сумнівався, що я його любий внук. От. А це — такої накладки ні в кого в світі нема. Бо це я її сам придумав. Да, така товста красива книжка намальована. Вся така вишивана, в лентях. Її підписана на її назва зверху.

А що в ній всередині? Не кажен, канешно, й розуміє, навіщо це. Ну, про книжку цю, тут складний вопрос, і не всі тямлять. Бувало навіть їдеш в поїзді, починаєш показувати розумним людям, пояснюєш усе, так навіть там не всяк кумекає.

Хоча діло дуже просте. Там всередині записане ось що: все моє життя. Його ж усього не перемалюєш. Та й списати — ніякої шкіри не хватує. А так — маненька акуратненька книжка, гарненька, як дембільський альбом оформлена. Отака, як наче, тільки покрасівши, як оце зараз у церквах розрішають. Отак по уголках міддю оббита. Тут, бач, і замочок збоку на її. І зверху назва: «А.....Й». Ніхто не догадається, що це значить. «Андрій?» Ні. «Антоній, може?» Ні, не Антоній. Бо це таке моє ім'я Анатолій.

Бо Анатолій це я.

Таємнича таїна, або копиця- паляниця

Політбюро з жахом дивилося на Сталіна, на нього воно завжди так дивилось, але тепер це був новий жах, адже партійці уперше побачили вождя переляканим. Так, йшла війна, але вона тривала вже третій рік і перші страхи вже, здавалося, минулись?

— Як ві могли прогавіти? — генералісімус тремтів. — Як ві могли допустити, що зараз, в 1943 році, в своїй пустелі Лос-Аламос американці вибухнули першу в світі атомну бомбу?

Він щойно зачитав про цю подію, і всі намагались осягнути. Дехто з присутніх десь наче чув про якусь таку бомбу, над якою давно працювали німці, — до чого ж тут американці?

— І шьчо нам теперь робити? Не зьнаєте? А шьчо ві взагалі знаєте, коли треба шьчось знать?

У вустах вождя бринів тютюновий дим і погроза, й кожен тут чудово усвідомлював їхню ціну.

— Гаразд, — одсунув Сталін свою люльку й видихнув дим в обличчя політбюро. — На ваше щастя, в нашій країні продовжує щасливо мешкати найбільший світовий ядерний фізик, учень самого Резерфорда, товариш академік Нобелівський орденоносець Капіца.

Сталін давно вже зрусифікувався, й тому не міг вимовити просте українське прізвище Копиця (як жоден справжній кацап не ладен вимовити слово «паляниця»), тому й спотворив його.

Усі в політбюрі повернули голови в куток, звідкіля підвівся занадто інтелігентної зовнішності дідок, він явно нервувався, для чого раз-у-раз сіпав і без того сиву борідку.

— Прошу вас, — сказав Сталін, — розкажіть нам, чі можете ві створити нам таку жь саму бомбу?

Вчений випростався, глянув для чогось у нескінченність, а потім випалив:

— Я тобі, катюго, бомби робити не буду.

Здавалося, є межі люського жаху. Однак політбюро спізнало найневимовніший, бо всі чудово розуміли: стали свідками історичної

фрази, отже, шансів лишитися живими нема ні в кого.

— Це в якому сенсі, га?

— В такому, що якби ти не декласував вчених як клас, розстрілявши, то виграв би війну, ще не почавши її.

Політбюро вклякло ще дужче.

Вождь посміхнувся до своєї люльки і ворухнув лівим вусом:

— Ну і хер з тобою, діду. Живи.

Присутні полегшено видихнули, бо ця фраза автоматично дарувала їм життя. Лише не розуміли, а чому цього Копицю пощадили?

Ніхто не знав, що вождь тієї миті ламав голову, чи збереглася в ГУЛАГу хоч дешиця ув'язнених фізиків-ядер-ників на чолі з зеком Курчатовим? А, головне, чи тямлять вони тепер після зимових лісоповалів бодай таблицю множення? Звісна річ, показова страта їхнього кумира Копиці не покращила б їхнього наукового ентузіазму.

А що його додасть? Значно додасть, якщо такий проект очолить хто? Та Берія ж.

— Резерфорд, бля, — пихнув крізь вуса вождь.

Генеральний космічний конструктор сидів у своєму генеральному конструкторському бюро, й він, особисто Вернер фон Браун, ніяк не міг зосередитися на важливому завданні — внутрішній турбулентності палива крізь мідну рурочку.

А чому все падало з рук? Бо з думки йому не йшов той простий факт, якого був учинив Копиця в сталінському кабінеті.

— Ось справжня наукова принциповість, — міркував майже уголос. — А я? Служу диктаторові Гітлеру й анічичирк. І це в той час, коли на мене дивиться згори вся світова історія...

Гітлер саме перебував у своїй занадто альпійській резиденції й пестив за вухом свого велетенського вовкодава, той замружився, насолодно тіпаючи носом. Усе політбюро в складі Гіммлера-Геббельса-Герінга шанобливо виструнчилося в цю мить навколо фюрера.

— Цей фон Браун задовбав, — нарешті промовив той, і всі присутні, включно з собацюркою, ствердно закивали головами, бо чудово знали: фюрер не любить іншої реакції.

— Бач, заговорив гуманістичними гаслами. Аристократ довбаний, — фоккнув Гітлер і всі теж одностайно фоккнули.

Чудово знали, чому Адольф недолюблює ракетного вченого, бо той (чи випадково?) був тезкою його коханки Браун Єви, але вона ніколи не

мала тої приставки «фон», тобто явно була простолюдкою; не кажучи, що й сам Гітлер геть не володів шляхетною приставкою, походючи із простих євреїв.

А ще той Вернер фон Браун був втіленням арійської породи: високий, стрункий, з виразно-блакитними очима та руськими кучерями. Чого про присутніх отут аж ніяк не скажеш — всі відверто карякуваті чорняві чоловіки анти-арійської національності невисокого зросту, які до того ж прикидалися гоїми, хоч назвати їх отак було би святотатством. (Тим-то вони люто й нещадно ревнували до всіх світлооких на світі.)

А Гіммлерова мати була ще й українкою, саме тому він ненавидів Україну й прагнув її всю винищити, гноючи найкращих її синів у таборах, щоб не розкрилася правда про його походження; тому він виступив наперед і промовив:

— А для чого ж я збудував табір смерті Заксенгаузен? Нехай сраний арієць посидить там і подумає.

Бо сам він і разу не був жовтоволосий.

І всі дружно захихотіли, уявивши, як високопородний красень-розумник чистить шваброю зеківське гівнище.

Перші дні в зоні Вернерові фон Браунові давалися тяженько, особливо страждав від концтабірних кпинів, на які оточення було щедre, а ще — від надто масної самодіяльності брутально-сексуального змісту.

Виділявся з-поміж них лише один скромний інтелігентної зовнішності чоловік із надто зажуреними очима, до якого і вирішив притулитися душею видатний ракетник.

(Теперішні радянські біографи дуже люблять закидати Степанові Бандері, що у військові роки напруженої боротьби він уникав її, а співпрацював із фашистами, відсиджуючись для цього в Германії. Лише ці панове-добродії забували завважити, що сидів він там де? Та в Заксенгаузені ж, так-так. Де фашисти, дізнавшись, що в Україні енкаведисти розстріляли батька Бандери, бо той виявився батюшкою, — і собі вирішили показово стратити у себе в таборі його сина, старшого.)

Особливо зрадив фон Браун, коли виявилося, що пан Степан чудово володіє німецькою, якою й повідав генеральному конструкторові про його українських колег: За-сядька, Кибальчича, Корольова, Кравчука та Кондратю-ка-Шаргея, цей останній надто вразив арійця:

— Ще в далекі свої шістнадцять років, часи, коли й аероплани заледве відірвалися од землі, цей простий полтавський парубок уже розробив складні схеми космічних перельотів, такі секретні, що винахідник навіть змушений був для цього змінити своє прізвище...

— Де ці схеми? — мало не писнув фон Вернер.

— Чекісти жорстоко переслідували геніального самоука, — провадив Степан, — саме тому і змінив родове прізвище Шагрей на Кондратюка, однак уникнути ув'язнення не вдалося.

Обидва співрозмовники тяжко зітхнули.

— А що було далі? — порушив гнітючу паузу Вернер.

— А далі він примудрився учинити нечуване: назбирав по зоні грошей і видрукував у 1925 році за власний кошт брошурку «Про засвоєння космічного простору», де привселюдно виклав свої давні юнацькі креслення та математичні формули польоту людини на Місяць.

Фон Браун мало не зойкнув, бо це була його таємна заповітна мрія. Однак швидко себе опанував, підставивши барило покидьків промиватися під кран. Одкрутивши воду, знову несподівано осяявся: рідина, течучи із надто кривого крану, закручувалася вихором, втинаючись у лайно.

— Турбулентність! Ось вона! — вигукнув учений, замріявшись у парашу.

Він кинувся до ґратованих дверей і заходився люто в них калатати:

— Випустіть! Випустіть мене! Я знову згоден співпрацювати з фашизмом!

Як? Невже світовий геній зламався й піддався ворогам?

Ні.

Просто розповідь Степана Бандери про українських космічних винахідників надала йому нової мужності, а, головно, терпіння й уміння, як подолати нелюдів.

Політбюро виструнчилося навколо свого вождя й заслухувало доповідь Гіммлера про поведінку Вернера фон Брауна в ув'язненні; нарешті Гітлер, єфрейтор-єврейтор, вдоволено кигикнув:

— То що? Подіяло? Аристократ сраний, давно б так.

— Подіяло, і дуже вчасно, — ще дужче виструнчився Геббельс. — Бо мої науковці з «Аненербе» саме розробили чудовий проект для його застосування.

— Який саме, полукровче дристаний? — поцікавився біснுவатий єфрейтор. — Бо вже скоро людство унтерменшів дізнається, хто ви такі, й тоді капець вашим свистаним арійським теорійкам... Ти давно на себе в дзеркало дивився, на свою нордичну породу? Тьху.

Геббельс проковтнув образу, і таки опанував себе:

— А такий, о мій фюрере, що навколо лігва торжества наживи міста жовтого диявола Нью-Йорка немає ніяких протизенітних батарей, навіть поганенького кулемета немає.

— То й що?

— А то, якщо скерувати туди ракету імені фон Брауна, то ніякого супротиву вона не зустріне на своїй справедливій траєкторії.

— Не зустріне? — зрадів вождь.

Уперше після поразки в Сталінграді політбюро помітило на його обличчі посмішку.

— Так! А, головне, виявилось, що Нью-Йорк складається винятково з так званих хмарочосів. «Аненербе» вирахувало точну місцину на мапі, куди вдарити, щоби всі будівлі потім попадали за ефектом доміно!

— Ну і?..

Гімmlер потупив очі й на мить завагався:

— І євреїв там загине більше, ніж в усій Європі, разом узятій... І столиця США припинить своє існування!

Гітлер, зачувши таке, заплескав в долоні, наче мала дитина, і заходився підскакувати навколо улюбленого вовкодава.

Чому? Бо євреї чудово знали таємницю його походження, отже, винищивши усіх, він лише так може її вберегти, і тому він усіляко антиєврействував. Власне, саме задля цього вирішив захопити весь білий світ, щоби, зачистивши їх упень, зліквідувавши загрозу викриття.

Як тут не пригадати притчу во пророках, «Четверокнижжя», пункт VII, параграф 8.

І прийшли дерева до Бога й почало жалітися вельми:

— Боже, ми скаржимося на сокиру, бо вона весь час нас рубає...

— Сокира, бач, рубає дерева... А придивіться: з чого зроблена ручка сокири? — була відповідь.

— Але де взяти таку ракету дальнобійну? — несподівано припинив танок Адольф і насупився.

— Уже готова, Адольфе Алоїзовичу, фон Браун припинив брикатися, виявив нечуваний ентузіазм і вчасно її змайстрував.

— Як же він встиг?

— А так: із його натирки мої особисті гестапівці розшукали на окупованій Україні брошулку такого собі Юрія Кондратюка з кресленнями, — була пихата відповідь.

— Еге, — знову засвітився усмішкою диктатор, це вже втретє, — недарма, виходить, ми окупували Україну.

І це було страшною історичною правдою.

Перший в історії людства космонавт ступив у перший свій отвір першої в світі космічної ракети.

Ні-ні, це не був Юрій Гагарін.

А це був простий безіменний німець Отто Шмідт (покликаний на цю посаду не з льотчиків-випробовувачів, як заведено, а навпаки — з підводників, бо вони краще переносять перепади тиску).

Завдання було просте: вивести новітню ракету «Фау-3» в космічний простір, легко подолавши звідти простори Атлантичного океану, щоби потім згори навести Зброю Помсти на ненависне місто чистогану, після чого, вистрибнувши з парашутом, продовжувати вже самотійну шпигунську діяльність на ворожій території.

...Незворушний же Вернер фон Браун продовжував пе-редстартову перевірку ракети; вона була в одиничному екземплярі й тому він аж ніяк не міг допуститися помилки. Зазнавши концтабірних репресій, він діяв безомильно: «Ось вам, фашистюги, за смерть Степанового Бандериного брата!» — подумав урочисто він — узяв і непомітно загнув гвинтом мідну рурку з каталізатором пального.

Ніхто, крім нього, не міг знати, що на форсованому режимі (а такий станеться в космічному просторі невагомості) потік рідини неконтрольовано збільшиться...

— Старт! — наказав особисто сам собі Гітлер.

І сам собі натиснув на пускову пимпочку.

Завищав стартер, а потім дружно ревнули космічні мотори, провістивши людству нову еру. Велетенська конструкція рушила в небо, пронизуючи й протинаючи хмари. Люди всі навколо стартового майданчика почали обніматися, цілуватися, вітаючи цим одне одного.

...Секретний німець Отто Шмідт припав до перископа — ось в окулярі вже замерехтіли вогні ненависного ме-гаполіса. Космонавт

додав, натиснувши на педаль газу. Рідина в резервуарі звирувалася, ринула мідною рур-кою до каталізатора. Однак турбулентність там у крученій трубці несподівано для неї самої прискорила, реакція рвучко посилилась, — велетенський вибух осяяв згори стратосферу, розкидавши навколо себе уламки ракети й нездійсненої антисемітської мрії Гітлера — так, що безіменний Отто Шмідт навіть не встиг вистрибнути з парашутом.

За що трохи згодом американці озолотили та й призначили фон Брауна своїм Генеральним ракетним конструктором, адже самоліквідувавши страшну ракету, він вберіг Америку від повної військової капітуляції США.

(Але тоді американці за ту ракетну спробу посилили помсту — бомбування Германії. Ціла армада літаючих її фортець несподівано змінила курс — і таки розстрошила колючий дріт концтабору Заксенгаузен. Нарешті Степан Бандера завдяки протекції свого друга Вернера фон Брауна зміг утекти на свободу. Отак часом несподівано для самої себе здійснюється історична справедливість.)

...всі обсерваторії на планеті Земля зафіксували той небачений спалах. Особливо це зробили телескопи Радянського Союзу, тому Сталін скликав понадчергово-екстрене засідання політбюро:

— Знову прогавили? Де наші ракетні розробки? Над вашьою головою творяться нечувані чюдеса, а ві? Годі оченятами кліпать-глипать, треба й до діла нипать. Ну!

Тобто знову і знову мати мороку фільтрувати ГУЛАГ, знову і знову по крихтах вишукувати все нерозстріляне, що лишилося від видатної вітчизняної науки.

І от собі на біду Берія відкопав рапорт про Корольова, якого були активно катували, аякже! — бо ж це він винайшов ракетну «Катюшу», зброю Перемоги, а вона, виявляється, за доносом могла бути скерована й і проти партійного керівництва.

Берія уважно слухав:

«Проти ворога народу Корольова, бо він народився в Житомирі, тобто виявився таємним українцем, — було застосовано метод графина, це винахід оперів-комсомольців, — підслідному кілька діб не давали пити, а коли він благав про воду, «ось тобі вода» — давали повним графином по голові.

— Да, слабаки пішли вчені, — сердилися вони, коли той зомлівав.

Отож у слідчому ізоляторі не стало цілих графинів, що дуже розлютило оперів, почали бити непритомного чобітьми в голову, розтрощивши обидві щелепи».

— Вбили! — жахнувся міністр НКВД, якого вже не могло вжахнути ніщо суще.

«Ні, вижив, за що його одіслано в найуголовнішу зону, де вченого вже допитували не комсомольці, а урки, мо-рючи голодом (фото додається), але він таки продовжував

марити про польоти на Марс, за що йому зламали шийні хребці».

— Вбили! — знову жахнувся Берія.

«Ні, вижив, тому його запровадили в Колиму, де було зібрано всіх таких упертих, щоб посадити на баржу і затопити в океані, чим заощадити набої для розстрілу, що у воєнний час потрібні для фронту».

— Втопили, суки! — аж підстрибнув у кріслі Лаврентій Павлович. Він, як і Сталін, був таємним семітом і тому чудово знав, чим це може кінчитися.

«Ні, бо через недогляд конвоїрів і дуже хурделицю етаповані збилися з курсу, чим запізнилися на причал, звідкіля лиш могли спостерігати, як означена баржа пішла на дно».

— То де ж він, цей Корольов?! — мало не вирвав телефон Берія, наказуючи всім ГУЛАГам розшукати його, бо космічні війни несподівано вступили на новий завиток фази.

І розшукали, і зібрали його останки докупи, і відрядили в окуповану Германію, аби він міг зібрати із решток «Фау-2» наші славні радянські ракети, а, щоби не вменшувався ентузіазм, довідки про звільнення з зони йому не давали. Хоча в наукових пошуках його гріло не це, а заповітна мрія злітати на Марс...

— Оно мериканьці вже скоро нам покажуть кузькіну матір — готуються навколо Землі літати, — гатив по столу політбюро Хрущов, застосовуючи для цього черевик. — Ен-каведисти срані просрали зловити нам Вернера фон Брауна і його до себе вивезли ЦРУ, а ви тут чешетися. Догнать і перегнать Америку! — був наказ.

Тому Корольов діяв хитро — він зібрав усі «Фау-2», що лишилися по німцях, докупи в чотири штуки, посадивши посередині Гагаріна, і вивів його на орбіту. Тим самим зірвавши собі всесвітню славу і кошти на дослідження, необхідні для задуму.

— На Марс! — шепотіли його спрагли до науки українські вуста.

— Кий хер на Марс, — урвав мрійника Хрущов, — оно фон Браун, викравши секрети Шагрія-Кондратюка, вже націляє свою ракету на Місяць. Це він, сука, отак вже відновлює свого «Фау-3», козел. От ти, Корольове, спершу пережени Америку там, а потім уже буде тобі й Марс. Негайно перенаціль марсіанську ракету на Місяць! — був наказ.

Лише Хрущов не геть тямився в ракетній техніці, бо тя-мився лише в кукурудзі, в якій теж геть не тямився. І не міг досягнути, що ракета, спроектована на Марс і складена до купи із сорока восьми трофейних «Фау-2», має занадто велику потужність, щоб літати до якогось там нікчемного Місяця. І тому сам скерував її туди, як останню свою відчайдушну кузькіну матір. Отож на старті на коротку дистанцію од такого перенапруження вона вибухла, не витримавши форсованих режимів.

Не міг же ж знати Корольов про турбулентність форсажу закрученої гвинтом трубки, бо сидів не в тій зоні, де Браун з Бандерою...

Знову і знову він конструював надпотужну ракету на Марс, і знову та знову Хрущов наказував навести її на Місяць, і тому знову та знову вона вибухала, і все починалося спочатку.

— Ну що мені з цим Корольовим робити? — бідкався Хрущов політбюро. — І довідку про свободу йому не даєм, і паспорта не відновлюєм, а він однаково стоїть на своєму. Впертий, чортяка.

— Звільнити з посади, — підкалдикує політбюро.

— Як? Усесвітньовідомого першопрохідця Космосу? І садити на баржу в Колиму?..

— А за станом здоров'я по власному бажанню, — нашіптує воно.

І, проходячи штатну медперевірку перед черговим космічним стартом, медицина раптом виявляє в Корольова що? Поліпи.

— Це дрібничка, — переконає вона, — профілактична операційка, щоб уберегти Ваше здоров'я для наступних поколінь.

— Не бажаю! — відповів.

— Тоді не допустимо Вас до стартового майданчика, — було категоричне.

І от він лягає під ніж, вставляють йому катетер у шию. І що? Циркуляції нема. Бо свого часу йому завчасно зламали щелепи та шийні хребці — і рідина туди не доходить. Умирає він на очах

медицини з її нікчемним шлангом, а та бачить, що ми отут, на хірургічному столі програємо гонки в Космосі, а однаково не ладна збагнути, в чому причина.

«Треба закрутити трубку», — аж коли здогадався він, потягнувшись до капіляра, але медики не дозволили.

— Турбулентність... — осяйнуло, й це було останнє на планеті Земля, що він устиг сказати.

Не в клубі

— «Я такого гамна не питиму», сказав.

— Так і сказав?

— Отакечки, каже, я к такому не привикший пить. Я, каже, ни для того сюди приїхав, щоб мине тут всяким гам-ном вгощали.

— Інтірестно, до чого ж він привикший пить, шо йому наш самогон ни наравицьця? Шо він тут попиває, бо я ні разу ні віділа його трезвим. Оті дружки, шо навідуюцьця, мабуть, йому лікьори возять.

Ну, тоді, я йому кажу: «Раз ти нашого гамна не привикший пить, то чого сюди приперся?»

«Просто посидіть про то, про сьо, — каже, — пообщаться в компанії».

«Сообщать нам отут, за нашим столом сидячи, про наше гамно?»
— питаюся.

Він отако мовчить. Ми отако наливаємо, п'ємо, а він отак надувся, сидить, і отако ручкою тягнеться до оселедця.

«Стой, — кажу, — а не гамно лі тобі проста наша сільод-ка?»

Він і руку під стіл заховав і сидить отак гордо, вже пожалів, шо випендрився, мабуть. Такий весь, хоч би побрився, весь у бороді. Бо Танька до його: «Так розкажи нам, любез-ний, до чого ти привик ув столиці харчуватися?»

— Танько, ти так і сказала?

— От хрест з Христосом. Бо міні дійсно цікаво, чим же він тутو пітаєцьця?

— Ти диви, приповзає туто кажну зиму зімувать, а потім знову до города бомжірує. Як тіко потепліє, так його вже туто й нема, алістократа. Я скажу, як нада, то нехай живе, у нас пустих хат скіко хочеш, до вибирай собі, порядкуй по-людському, все ж жива душа.

— А дійсно, чим же він туто пітаєцьця? Я ні разу ни бачила навіть, щоб він хоч би що вкрав. Навіть картопля в погрібі ціла, не кажу про курок. Чи я ошибаюсь?

— Ні, наченичого ни пропало, я права чи не права, Танько?

— Я ни скажу, но Микита каже, що лічно бачив, як він по городу повзав і бур'яни гриз. Ще не вспів приїхать, а зразу од калітки зубами

шасть-шасть. Отак хапає зубами мене і їсть. Наївся, одхекався, а тоді поліз, ключа найшов і хату одвімкнув і в її зайшов, отак тяжко дихаючи. От тобі хрест зо Христосом.

— Ти шутиш.

— Які тут шутки, коли Микита ні разу в житті ни збри-хав. Чого б це йому брихать на приїзджого?

— Шо Микита, я тоже це лічно бачила, но тільки не захотіла тоді вірить очам, щоб отаке — чоловік бур'яни гризе. Я ни придала значенія.

— Ну пасеться собі чоловік, ну й на здоров'я, кому од цього вред?

— Да, дійсно, навколо бур'яну геть не стало. Може, він од чого лічицьця?

— І дружки його приїдуть, бур'яну накосять, насортіру-ють, і поминай як звали.

— Да, дійсно, но я на це ни обращав вніманія. Но тільки який смисл зімою, коли треба літом лічицьця, коли ж соки є в рослинах. Нащо їм мерзлі бур'яни?

— Хто йо зна, а от подумать: худоба теж взимку пасеться.

— Но ни бур'янами ж.

— Отак і будем мовчать? Крепко він у голови засів з тим бадиллям, га?

— Ні, я ни про те думаю. Чого він кожного разу обирає одну й ту ж хату? Коли в нас покинуті й поприлічній є? Не скажу, але й з бур'янами не згіршими. А він у Бурячиховій хаті оселився й іньчьої ни жилає, це вже третій сезон, ну?

— Облюбував.

— А Бурячиха, царство небесне, хороша була жіночка.

— Да, одна жила, з сином, хазяйновита. От Бог не дав сім'ї.

— А Тільки ж її?

— Дак шо ж Тільки, як пішов у армію, так і не вернувся сюди.

— Шось йому, відімо, не понравилося.

— Ув армію. А куди всі інші пішли, оно скіко пусток стоять? Ніякої армії не хвате.

— Та в нас якіх хоч хатів — бери собі оно в клубі й живи. Там просторно, там скіко хоч можеш усіх своїх бомжів із Київа пригласить, чи я ни права, Танько?

— Да, шастають. Коли ці компанії тут, то я навіть собаку в хаті запираю, так мені спокійній.

— Боїшся, що вкрадуть?

— А шо ти думаєш? Так чи ні, а де ти путнього собаку знайдеш, ага. «Гамна такого, каже, я вашого не питиму». Ну я й ни втерпіла, кажу: «А от ви в гості в первий раз прийшли до людей, чого ж гостинця не принесли?

Хоч би гамна якого, а то з пустими руками ходите й кри-тікуєте».

— Ой, ха-ха-ха. Так і сказала?

— От істин хрест зо Христосом. Він отако глазки зделав і дивиться їми. А я кажу: «Ми зроду тут гівна не впотреб-ляли, а їли й пили те, що маємо. І ніхто зроду цим нікого ни попрікав. Оно ти в Бурячисій хаті поселився ж, ни по-брєзгував сільським житлом? Чого ж тобі в столиці Києві ву палаці ни сидитьця?»

— А він?

— Шо він. Надувся отако і сидить. І баче, що всі на це мовчать й йому це ни понравилось. Тоді він отако встав, за шапку і пішов.

— Гамна, ну? От скаже. Це ж своїми руками сделана, з са-харьку — і гамно? Як тіко язик повертайцьця таке казать.

— Та чого ти носом шморгаєш — гамном запахло?

— Нє, наче шось горить.

— Видумав. Чому йому туто горить?

— Істин хрест зо Христосом, шось паленим тхне. Наче хто рубироїд пале.

— Ну кому тут охота руберойд палить, таке скаже.

Стук-стук.

— О, интересно. Кого б це?

— Піди, одкрий, до й побачиш.

— О, интересно, ми тут про вас говоримо, а ви вже й тут. Шо це з вами таке?

— Здрастуйте...

— І ми кажемо добрим людям «здрастуйте». Де це ви ввібрались, чи не в сажу?

— Зараз... Зараз... Блін.

— Дайте людині хоч стакан води. Бачте, людина не продихне.

— Ага, води — а як їм не понравицьця? Наша проста вода? Пийте, не жалко.

— То що случилось, скажіть?

— Я... фух. Я згорів, блін.

— Як?

— Хата, блін. Пічка, блін, була з тріщиной. Ну й вогонь, блін, перекинувся на одєжду, блін, от. Ну, і потом уже на все. Фух, блін, єлі вирвався.

— Та ти... Хоч знаєш чия це була хата? «Блін»!

— Да, славна була жінка Катерина Іванівна Буряк. Ти б хоч знав, чию хату спалив.

— Да я ж не палив, трєщина в плиті, кажу, образува-лась, блін.

— То ти б краще клуб спалив.

— Так, кажу ж, трєщина, блін.

— Ти б і підмазав, а не «блін» та «блін». Така славна хата, такої славної жінки пам'ять. Оно повернється її син, наприклад, і що тепер ми йому скажемо?

— Дак я ж і є.

— Що є?

— Анатолій Буряк, син Катеринин.

Це як

— Як ви це робите?

Я почервоніла раніше, ніж побачила жінку, вона теж пашіла, отже, в мене замерехтіла вся дошка пошани моїх кавалерів, ну, тих, з якими було. Але до жодного з них не пасувала в дружини ця доволі немолода особа.

«Може мати?» — сахнулася, бо портретно вона влучала в кількох, але доволі давніх вчителів.

— Ну, поясніть, як? Ну це ж ви Надія Семенівна, так? Педагогіку викладаєте?

Наполягала вона всім, чим могла, навіть руками.

Я притиснула міцніше сумку до грудей, захищаючи їх або її, бо жінка була надто щира, як про її вік, до того ж сумка і бюст її не цікавили.

— Як педагога, благаю Вас, поясніть, мені просто ні до кого звернутись, бо в мене така ситуація.

«Та не муч, кажи вже», — мало не сказала я.

— Він сильно змінився, благаю, поясніть, бо в його віці це дуже небезпечно.

— Хто? — нарешті спромоглася я.

— Як, хто? Не прикидайтеся... Петро, хто ж іще.

Мені замерехтіли алфавіти, однак Петра не виринуло — це додало страху, бо тітка вчепилася в рукав.

— Ну, охоронець Ваш, — я мало не випустила сумку, бо зроду не знала охорони, не те, щоб охоронця. — Ну, вахтьор Вашого технікума.

— Коледжа, — судомисто виправила я.

Пригадати його не змогла, бо не мала списку вахтерів.

— Він так багато про вас розказував, особливо про всі ваші лекції, — благала про щось жінка, — що він тільки про вас і говорить.

— Але в мене немає студента Петра, в мене лише дівтора, — пригадала я, правда, кількох переростків.

— Він під вашими дверима на службі, — пояснила вона, — ставав і слухав науку. Ваша педагогіка на нього діє, що мені дома життя нема. Бо я прихожу якимось раніше, роздягаюся в коридорі і тут чую з ванни

шарудіння, уявляєте? Я потроху туди, а світло вимкнене, лише газовий ріжок світить, доки очі звикли і тут я бачу там, що Петро шарудить. Чим? Тим, з чим боролися Макаренко й Ушин-ський.

— Стоп, — кажу я, — а цих звідки знаєте?

— Ну, коли педагогікою всі вуха продирчав, то я теж за книжки узялася, щоб одкрити таємницю. Саме після випадку в ванній, бо Петро там шарудів, соромно сказати чим... Я тоді його так лагідно й ніжно за плечі, а він сопе весь, отак мене раптом заголив і нахилив, уявляєте? Та в нас останні десять років вже нічого уявлять, а тут він і тако, і отако, й шепоче: «Надя, Надічко ти моя». Що я не стрималася, мабуть, розслабилася, дура, й кажу: «Яка я тобі Надічка, чорт старий, я ж Тоня». Тут він як одскоче, як заплаче, що все пропало, ну навіщо я, дура стара, поправила його? Бо неправильна педагогіка, то я вже потім сіла за книжки, щоб якось виправити сім'ю.

— Ну, і як? — страх одійшов од мене.

— Ще не дочитала до того місця, оце прийшла до вас, щоб підказали.

— Фройд, — сказала я знесилено.

Бо Фройд ніколи не був педагогом в широкому значенні цього слова, а лише в вузькому, саме в тому місці, де він переходив у Павлова, згадала; а сама тихо подумала вголос:

— Тікати, тікати з цього технікума.

— Коледжа, — виправила вона.

Той одізвався верескливим дзвінком, і я повернулася всередину.

От стою, як ідіотка, повна аудиторія, говорить не можу; тому почала швидко формули малювати, коли бачу: в нижню щілину дверей із пустого коридору хтось заступає світло.

Я приклала тихенько палець до губ, вискакую, а це охоронець Петро затиснувся під дверима, напівзігнувся, як пес, але замість охороняти — розстібнув штани й сухо там шарудить уніформною, дивиться на мене отак, самими очима, як собака, і весь сопе.

Макаренко. Ушинський.

Сухомлинський!

Патісони

Петрусь не був дуже гарний, тобто худий, отож, тільки-но підсунувся в трамваї до жіночки, як та одразу зітхнула:

— Ну це вже п'ятий магазин буде, і все одне і те ж, ну? Оце скільки їздити, га?

Петрусь розгубився од такої довіри і не наважився розпитати, про що йдеться, однак про всяк випадок закрив кришкою у кишені заповітну баночку.

Довго шукав у салоні, до кого б притулитися, обрав тендітну, але симпатичну дівчинку. І одхилив у кишені кришку на баночці; не встигли пахощі звідтіля проникнути назовні, як дівчина несподівано видихнула йому в лице:

— Де вони їх стільки набрали?

— Кого? — отетерів хлопець.

— Як, кого? Патісонів. Куди не сунься, всі прилавки ними завалені, це ж здуріти, скільки треба лише трилітрових банок?.. Де ж вони їх стільки беруть, мамо рідна.

Так бувало не завжди. Іноді розмова починалася на інші теми, наприклад, про тисняву у транспорті; жарти з цього приводу вдавалися Петрусеві дуже вдалі, адже це він сам вигдав користуватися тиснявою. Однак далі не йшло, скромність заважала, він затуляв кришкою баночку і мандрував далі в пошуках нової претендентки. Але щоразу натикався:

— Ну, то що харчів нема, наче в голодомор, як тут жить?

— Який голодомор? — обурилася кондукторка. — Що це ви вигадуете?

— Гірше за голодомор, бо тоді хоч квартплата не була більша за зарплату. А тепер? Шо оно Корсаківський, кому-няка, нам попридумував? Це ж хто таке видерже, такі платежі.

— А ви й вообще не платіть, — не відступалася кондукторка, — не платіть і не розпространяйте мені в транспорті голодомори.

Петрусь одсунувся подалі од обох і закрив кришечку. А в трамваї вже гриміло:

— Патісони, твою мати!

- Хоч би хто їх купував, ні разу ніхто не бачив.
- Де вони, ці зелені медузи ростуть? Хто їх на полях де бачив?
- Хто їх сюди імпортує?

Петрусь пересідав на інший маршрут, бо тут його ідея не працювала, знайти путню пасажирку в подруги не випадало. Його секрет не діяв.

А полягав він у тому, що треба було прийти на базар найпершим. Щоб устигнути взяти сто грамів свинини й стільки ж телятини, ще трішки вершкового масла.

Прибігти додому, перемолоти, додати часничку, перчику й на повільному вогні висмажити котлету. Головне, щоб вона була понелюдському запашна. Ясно, що реакція прекрасної статі на неї буде краща, ніж на будь-які французькі парфуми.

Придавили так, що мало баночка не луснула.

— А я їв, — зізнався сивий добродій.

— Що? — нашорошився салон.

— Патісони їв, — кркнув старий.

Запала пауза, що навіть рейки вмовкли.

— Та ви що? — зіп'ялися пасажири.

— От вам хрест, — спробував той перехреститися, але не здійняв, придавлений, руки.

— Ну й який же він?.. — прошепотіло із тамбура.

— Ну такий, неначе електроліт, — зізнався добродій.

— Що таке електроліт? — верескнуло жіноцтво.

— Це тіпа, — розчепірів пальці майор, — тіпа антифріза.

І плямкнув.

— Це такий густий кислотний розчин, якого заливають в акумулятори, — виправдовувався сивий чоловік.

— Ну ясно ж, — пояснив майор, — патісони імеют високу плотность тіпа жаб, і промаринувати їх якось треба капітально.

— Та затулись ти! — визвірилося жіноцтво, незважаючи на уніформу.

— Жаб? — недочули інші.

— Гірше, — зізнався старий, — на смак, наче, — він пошукав пальцями в повітрі, — наче галушки з тини, лише дуже пересолені.

Вагон полегшено зітхнув, а Петрик пересів у причеп, там виявилося не так людно, що він навіть зміг добачити симпатичну

дівчину, не надто й гарну на перший погляд, але у широкому пальті з накидними плечима. Його неначе якась незрима сила підштовхнула. Став біля неї і одту-лив баночку.

— От я думаю, — відразу почала вона, щойно масний дух вивільнився у салон, — чому зорі за вікном біжать, і навіть переганяють трамвай?

— Бувають і ліхтарі такі, — зрадів Петрик, який до того ніколи не вмів балакати з жіночою статтю. — Особливо, якщо вони дуже далекі.

— А чи ліхтарі женуться за зірками? — вона не відводила очей од вікна, за яким котився краєвид.

— Важко сказати, — наважився він, — бо я ніколи ще не був ліхтарем.

Обоє засміялися, вагон гойднуло і хлопець устиг щасно підхопити її під лікоть.

Вони вийшли під ясну ніч, протинаючи зірки світлими очима, й він не постеріг навіть, що вона обережно опустила руку в свою широку кишеню й там тихо, майже нечутно ляснуло — це коли вона закрила там кришкою пузату баночку, в якій лежав чималий шмат телячої печінки, запеченої до шкоринок на цибулі з корицею.

Прилітають фантазії

І ми йшли, ні, не навмання, бо в нас був проводир, це він ішов навмання, вдавав знахаря з довгою ріденькою бородою, однак ми всі здогадувалися, що він був колишній учитель хімії чи принаймні біології, прикидався, що знає дорогу, вигадував саморобні ритуальні напрямки — так чи інак, а ми все-таки жодного разу не втрапили в одне й те ж селище, і це було головне; безпомилково вгадував доброзичливі оселі, а от на шляху зустрічалося всяке, бо наша головна мета, щоби подорожні (а це бувають геть різні люди, особливо чоловіки, особливо озброєні) не здогадалися, що наші дівчатка — це не сестри, а одна, Оля, це мама іншої, Марусіньки, хоча старшій лише тринадцять років, однак трапилися нам дорогою такі, що зробили її мамою, Боже, як же важко нам тоді було, геть побиті, мало не загинули, особливо потім, бо з дитинкою, я плакав: ну чому я так повільно расту... правда, ми стали значно обачніші, а тепер я носив по зросту два артилерійські тесаки, майже шаблі, але зручні, бо ховаються досконало під одежею — мах! — і обидва в ділі, а хто чекає діла од підлітка? Жорстокі нападники, «зациклені на собі», як казав наш шаман-лоцман, тобто прихований сільський вчитель.

Вони виставляють жорстокість поперед себе, бо це їхня правда, й роблять усе що завгодно з тими, хто не жорстокий; таке трапляється між подорожніми, однак навіть озброєний не відає, що він такий же, як був і в кам'яному віці, що найновіша його зброя не захистить од несподіваної гострої каменюки в руках хлопчика, головне — вдарити відразу сильно й точно, як сталося з двома артилеристами, вони вже панували над нами, богували, принижували, набиралися над нами своєї правди й підсовувались нею до Оліньки, а та лише й могла, що притискати немовлятку, немов воно могло захистити, отут для артилеристів і наступає несподіванка — раз! Два! А потім три і чотири.

Окрім зручних тесаків, у них виявилось багато чимало корисного — запальнички, припаси, деякий інструмент, ба, коштовності, одежа (особливо взуття) занадто великі, проте годящі для обміну навіть у пустелі, де таки трапляються селища з добрими людьми, щоб

перепочити, прийти до ладу, помитися, наприклад, загоїти ноги — це нагадує методику місцевих павучків — велетенська їхня кількість дивувала — чим же вони харчуються, як тут усе для них не поживне? Нарешті наш учитель додивився: випускаючи й плетучи павутиння, розпускали його за вітром і воно значно грубшало, твердіючи, а додати ще вранішньої роси, отак потроху збільшувалось, а потім павучки його і з'їдали, перетравлювали та плели нове.

Ми їм заздрили, бо вони могли й літати ним за вітерцем, а нам треба було робити це ногами по камінцях, тобто весь час дивитися під ноги, щоб не наступити на камінь чи розколину, особливо остерігатися великих брил, за якими чатує засідка, на яку пантрую я, щоразу засовуючи під лахи руки, мацаючи руків'я зброї, благаючи Бога більше не рости, лишатись отаким вічним хлопчиною, непоказним на зріст, геть безпечним, якого веде за руку сивобородий саморобний сільський шаман, щосили удаючи, що цей краєвид коли-небудь закінчиться.

Жанри

Гримнуло, а тоді бухнуло, забряжчали деякі шибки од резонансу, але не ми зі Славком, бо відчули нутром, що цей вибух не про нас; отак — іще не долетіло, а ти вже знаєш що й куди, хоча закавулки Подолу відлунюються, дурять — але не досвідчених інтелігентів, які, нарешті, відновили всі інстинкти.

По битому склу ми проковзнули до книгарні.

— Палімпсести? — перепитала молоденька продавчиня й потягнулася до полицки. — Василя Стуса?

— Ні, панночко, — підняв пальця Славко, — Арістотеля. Не про Стуса спокуса, — заримував він. — Ні, не повна рима.

Знову підняв пальця.

Дивно, але одразу за жестом на вулиці добряче рвонуло, хоча книжки щільно приглушили удар, так-так, це дуже вдало розмістити їх в глибокому підвальчику.

— Гм, — сказав Славко до свого пальця, — Вдеруться кацапи і перетворять-таки Стуса на справжні палімпсести, змиють його, а поверх нього понаписують... кого?

— Та кого ж, як не Пушкіна, — зірвалося в мене.

— Ну. — намружилася дівчина, — при чому тут Пушкін? Це ж поезія, а не.

— Та яка там поезія? У них завжди так: попереду сунуть Пушкіна, а потім — Путькіна, — зримував він.

— Поки не пізно, давайте нам Арістотеля, — побіг я очима по важких стелажах.

Річ у тім, що ми не жартували — після чергового сексуального скандалу Ватикан змушено розкривав свої бібліотечні запасники, тож виявилось, що давній манускрипт «Одкровень Іоана Богослова» написаний поверх змитих літер давно розшукуваного Другого тому «Поетики» Арістотеля. Католики таки довгенько приховували шедевр і аж ось, коли розкололись, а наша таки «Просвіта» видала його невеличким тиражем.

— «Просвіта?» — морщила гарненьке своє чоло красуня. — Ні, ми з нею не торгуємо.

— Чому? — суворо перепитав Славко й дівчина знітилася, щоб не обвинуватили в колабораціонізмі.

— Бо навчальна література не наш профіль, — благально глянула.

— Ну да, ну — не Пушкін. От чорт, таки даром перлися аж на Поділ, — зітхнув я.

Отак античний світ не бажав поєднуватися з нашим.

Перш ніж вийти, ми нашорошили вуха й інстинкти — ні, там ніде не шелеснуло, не свиснуло — і лише тоді ступили на асфальт.

Дівчина крізь вітрину дивилася вслід і думала, як це можна постирати Стуса — це ж стільки тиражів? А потім вирішила, що йдеться про те, аби постирати в головах.

Ми знову ступили на крихке бите скло.

— Не ясно, чому Ватикан так довго приховував «Поетику»?

— Гм, — сказав Славко, — бач, їм незручно було, що вони вважають церковні тексти вищими за якісь там язичницькі, хоч би й античні, а тут, бач, довелося нарешті в цьому зізнатися.

Десь високо профурчало і впало на Замкову гору, сипонувши вгору гілками.

— От тобі й білоруси, — просичав Славко.

— А ти думав, — докинув я, — їхні урядовці навмисне удавали різні Мінські домовленості, тягли час, а потім зі-мітували свій конфлікт із Москвою, щоби та мала час таємно підтягнути туди під наш північний кордон війська, а звідти посунула — і от на, маєш. Бо звідтіля до Києва якихось сто кілометрів, отак.

Правда, сябри таки вчасно попередили наших волонтерів і вправні хакери перепрограмували всі їхні дрони — й головна атака захлинулася, бо кацапи за переплутаними координатами масовано влупили по своїх же.

Але!

Особливо активізувалися «калоборанти» на місцях — надто, коли в США до влади прийшов їхній симпатик Трамп; але й тут замасковані вороги дали маху, бо волонтери прибили їх мало не в зародку; однак хто його зна, який той зародок завбільшки?

Оце зараз і вирішувалося в локальних сутичках.

Тут постало питання — а звідки в них стільки наступальної зброї та боєприпасів? Тоді ж то і з'ясували правду про всі колишні й теперішні вибухи на наших військових складах — вони бо прикривали

«сальдо» — тобто зникнення різного армійського начиння, що його накопичував місцевий «руський мір», заздалегідь готуючись підтримати агресію; та, зовнішня, зупинилася, а ця, внутрішня, ще ні, з усієї сили створюючи ілюзію громадянської війни.

І от тепер нам треба рушати в центр міста, крутитися книгарнями, щоби встигнути по давньогрецький шедевр, адже він міг знову стати недосяжним на дві тисячі років, бо кілька випадкових влучень по книгарнях — і прощай тираж.

Я аж почухався — так свербіло дізнатися, що там дід-філософ натеоретизував? Та я б за цим весь день катався під обстрілами, це ж треба — отак парадоксально прокладався інтелектуальний місточок через епохи та континенти.

— Люди кажуть, що дід не втратив актуальності, уявляєш? Таки історія розкриває свої таємниці, — урочисто завершив я.

— Не уявляю, доки не прочитаю, — зримував Славко, приховуючи хвилювання, адже давня антична інтелектуальна загадка наближалася до своєї розв'язки.

На автівці сиділа зграйка дітлашні, посмоктуючи льодяники й подригуючи у такт ногами.

— Ану киш, — не сказав я, бо скільки у них тепер тої радості? — А от угадайте, діти, влізу я в машину чи ні?

Вони оглянули мої габарити.

— Ви не, а дядько да, — констатувало одненьке.

— Ніяка це не машина, а «швидка допомога», — блиснуло інтелектом іншеньке, бо додивилося крізь тоновані вікна на задньому сидінні закривавлений брезент і мед-апаратуру.

«І як вони війни не бояться?»

Ляснуло ще кілька разів.

— Стріляють, — зітхнуло третіньке й ретельніше засмоктало цукерку.

Діти неохоче злізли, щоб ми відчинили дверцята. Вони загадково кивали за ріг, я бігом подивився.

Там лежав боєць, підклавши пухкі офісні двері, широко розставивши ноги й виткнувши уперед небачено

довгу рушницю з армованою стволиною; ще двоє, притулившись до протилежних стін, скеровували його, сторожко спостерігаючи далекі постріли крізь потужні на-тівські біноклі.

— Вітер крутить, — матюкнувся один на криві завулки, — поправка на температуру три, на деривацію — нуль один.

— А що таке деривація?

— Поправка на кут обертання Землі, — буркнув крізь бінокль перший навідник.

Отак! Я відчув, як вона обертається піді мною й нарешті почувався громадянином планети.

— Лівіше за трубою, — додав другий.

Я втупився туди, але звідси ніякого димаря не узрів — хіба вони чи не за горизонт стріляють? Протер окуляри, та все марно.

Ляснув далекий постріл.

— З елеватора б'є, — нарешті почув.

— Труба товста?

— Така, як годиться.

Стрілець перевів окуляр і дав кілька разів у відповідь.

Мене тоді вразила конструкція — затвор аж під саме плече, він вправно викидав додолу великі стріляні гільзи і я замилювався, як поетично з них тече, стелиться димок, серпанком повиваючи подільську бруківку, і прийшла думка: а чи не можна зарядити патрони ще раз? Вкрутити новий капсуль, насипати знову пороху? Оно ж гвинтівку переробили?

— Саморобний штуцер? — кивнув я на зброю, бо такої не бачив навіть в інтернеті.

— Ти б краще б ліг, — почув у відповідь, — бо зараз буде ответка.

Я озирнувся — пацанчата вже поховалися. «Боже, як швидко діти звикають до війни».

— Так я ж хотів похвалити, — кивнув на рушницю, лігши збоку. — Той і оком не повів, вдивляючись в окуляр і дав іще двічі. — Тобто, хочу сказати, що саморобна зброя завжди краща за серійну, — відчув, що стрільцеві такий текст до вподоби.

— Ну не така вже й саморобна, — нарешті озвався, — ствол ПеТееРу подовжили-доварили в інституті Патона, казньонник переробили з старого ДеШеКа. Де надфілем, де алмазом — раз-раз. В смислі алмазної пасти, — уточнив він.

І нарешті підвів голову.

Тут до мене нарешті дійшло, що запала тиша.

— Невже влучив? — усміхнувся правий коригувальник.

— Влупив суку, — підтвердив інший своєму біноклю й поцілував його.

Я вже хотів було підвестись, але хлопці жестами зупинили, й стрілець дав іще двічі. Я збагнув, що на елеваторі могли хитренько прикинутись поціленими.

— Кажись, амінь, — підсумував він. І піднявши вгору патрон, додав: — Крізь бетон б'є, крізь броню б'є, отак. Сам точив сердечник!

І поцілував кулю.

Усі дослухалися. Аж доки стрілець ліг на бік і, підклавши чохол, почав розбирати «штуцера». Хлопці хутко його розкладали по сумках.

— У тебе рація пищить, — сказав один навідник іншому.

Той тицьнув тангенту і швидко заговорив туди, а потім до стрільця:

— Пояснили, що пора на Узвіз, туди ще якийсь снайпер лупить.

— Та невже? Це, хіба, останній мерзотник у них лишився, — відповів той.

— Ну, ще кілька наводчиків засіло, покоцаємо й настане мир над нашим вічним містом.

Славко замилювався цим поетичним висловом, навіть не зміг підібрати належної рими, щоб завершити текст.

Я підбіг до авто, щоб їх підвезти, підкотив, але вони вже кудись зникли, отак.

І тут здогадався:

— Назбирати гільз.

На згадку, зафіксувати подію, так само як Арістотель свою теорію, а от вони, мідні, виявились гарячі, і я ждав, доки вистигнуть на асфальті. Час був при мені.

Стрільці забули викрутку, а ще я побачив мастило на картонці — ось і все, що лишилося від позиції.

— Ну ти довго там? — посміхався Славко крізь дверцята. — Арістотель не жде. Арістотель... яка ж до нього рима?

— Мефістофель?

— Ні, неповна.

Я напхав металевими історичними артефактами кишені, а коли сів у авто, відчув крізь тканину тепло від гільз, що в риму швидко зникало, «мінялося тобто миналося».

Потрійний подвійник

А почалося все з того, що імперська вовчиця Єва Браун випадково (чи не випадково?) потрапила не в ту койку. І було чого — її правовірний Адік знову подався в свою мистецьку майстерню під Райхканцелярією, що під Райхста-гом, куди не допускався ніхто. Чи, може, й не туди, а полетів у свої баварські Альпи, які він навмисне збудував, щоби таємно там бачитися. З ким?

Єва Браун напружила своє й без того багате треноване тіло і мимоволі замилювалася. Звісна річ, Адько зробив усе, щоб її, молоду і гарну, позбавити духовного розвитку — була бо фотомоделлю й не тільки — чудовим фотографом, кінооператором, і якби не постійно стовбичила біля плити, хтозна, може би легко переплюнула будь-яку творчу сучку. Звісно, кухня! Чи не для того Адько поринув у вегетаріанство, аби вона, Єва, не могла й одійти від шинку-вальниці, готуючи найвибагливіші страви із найнесмач-ніших компонентів?

Ховався він від своєї громадянсько-цивільної дружини дуже просто: збудував безліч однаковісінських схоронів, де сиділи однаковісінські двійники, що, часом, і сам плутав себе з ними. І все лише задля того, аби ховатися від неї та державних справ у так званій майстерні. Що він там малював? Знову акварелі для конкурсного вступу до Віденської художньої академії? А дзуюки — од нього ніякими фарбами вже давно не пахло.

Єва обурено штовхнула ногою перші-ліпші двері схорону й удала, що сама повірила в правду:

— Адюньчику, гутен нахт!

І затулила рота поцілунком — не треба аніяких виправдань, мовляв, «я ніякий не Гітлер, а лише майстерно підроблений двійник», поцілунок цей видався жагучий, завдовжки не лише з язик, а й зі статевий акт, звісна річ, чоловік знудився під кітелом за довгі роки, лише гудзики бризнули на підлогу — адже завбачливий Адольф не подбав створити для своїх віддзеркалених рабів іще й копії Єви Браун. Чому? Бо, як художник-аквалерист, не прагнув одноманітності, то про яких подвійниць може бути мова, коли до твоїх послуг завжди наготові або Ленні Райхеншталь, або особиста пілотка-

випробовувачка: секс під час фігур вищого пілотажу — хто б іще міг у світі собі таке дозволити?

— О, гот міт унс! — нехарактерно палко як на себе заволатала Єва, хоч і не була в кабіні «мессершмідта», а набагато вище — партнер бо нарешті виявився не обрізаний. Аякже — вперше спізнала оргазм раніше за чоловіка... Од такої простої думки несподівано вкінчила ще раз. Хто в цьому світі може зрозуміти пристрасну треновану жінку, змушену злягатися сімейно крізь грубезні солдафонські гандони, якими маскувався фюрер, і по-жіночому удавати, що не помічає: вождь обрізаний. А вона ж бо була — арійка.

Одкинувшись на ерзац-шовку (Третій Райх і тут економив на альковах), Єва ще раз навромацьки перевірила відсутність гандона.

— Гандольф! — отак вона через нього, гумового й ненависного, часом прозивала Адольфа. Сама пожаліла, зрозумівши, чому саме армійські він використовував — не так з міркувань економії, як тому, що армійським частинам було заборонено запліднювати окупованих не-арійок, аби не розбазарювати генетичної расової чистоти, тому й видувалися причандали не з лагідного латексу, а з най-цупкішої протигазної гуми. Гандольф уважав, що її жорсткість додає фрикціям фактури, і саме це головне в сексі, а не ніжність.

Він щоразу прикидався:

— Не хочу мати дітей...

Мовляв, зазнав у далекому 1918 році газової атаки під Верденом (що на річці Соммі), де навіть осліп був, і тому дуже, мовляв, остерігається невдалого отруєного потомства.

Брехня! За те отруєння він і отримав позачергове звання єфрейтора, та був відряджений на окуповану Україну ув Полтаву, де надто успішно відбув курс лікування — якщо на вкраїнських фруктах йому відновився зір, то сперматозоїди і поготів. Просто він маніакально економив на всьому, наприклад, на харчах, удаючи вегетаріанство, то що казати вже про дітей, які вимагатимуть суттєвих витрат із зарплати.

...Єва Браун відпустила крайню плоть.

— Я хотів сказати, що. — намагався виправдатися сутінковий партнер, пояснити, що він не той, за кого себе видає.

— Мовчи! — рикнула імперська тигриця й знову заліпила йому рот масним поцілунком, іще вдалішим за попередній.

І що поробиш? Змушений сексуально коритися, чорт же їх, панів, зна, та їхні забаганки, раз ти розконвойований раб, то терпи все. Краще їсти ерзац-харчі, ніж концтабір-ну баланду. Отак.

Виходячи в коридор, Єва непомітно позначила це помешкання губною помадою — це нескладно зробити, припавши легеньким поцілунком до броньованих дверей.

Тобто-себто, в неї почалося нове життя, особливо статеве. А що було робити, коли Гітлер уперто програвав битву за битвою, наполегливо віддаючи так тяжко завойований життєвий простір, що Єві здалося навіть — робить він це навмисне. Замість, наприклад, вкладати бюджет в озброєння, циндрить його на якусь містичну «зброю помсти», якої ніхто не бачив та й і навіть не чув.

Але от питання: з якою метою? Щоб непомітно дременути з нею із Райху? Прихопивши кого? Райхеншталь Ленні, режисерку? «Леннініст сраний»! — лютилася по-думки Єва Браун, тручи бурякові салати, що їх особливо принизливо було куштувати на предмет отруєння, Гітлер бо дуже опікувався проблемами здоров'я. Звісно ж, свого, а не чийогось там. Заощадливий, аякже, ще й примушував шкарпетки церувати.

Жмотяра.

Економив зарплату? Але з якою метою?

Щоб з чистою совістю мекнути кудись із віртуозною пі-лотесою? Або з...

Та й чого доброго од нього чекати, коли він при Єві Браун закрутив адюльтера — з ким? Та з рідною однокревною племінницею, підштовхнувши ганьбою небогу до самогубства! І — адьйос, адюльтер!

— І це при живій мені? То що, чекати, доки й мене доведе до ціаніду?

А дзузьки! З трепетною насолодою Єва смачно плюнула в бурякове потертя.

І вчасно: з коридору долинуло важке карбування чобіт охорони і до покоїв увійшов Адольф Алоїзович Гітлер. Фюрер так поспішав, що не вчинив зазвичасної перевірки помешкання, а натомість рвучко накрутив телефона:

— Алло! Як там у вас з кубатурою сфери? А з пірамідоту-рою? То що, можна вже сподіватися?

І хоч потім коханий перейшов повністю на українську мову, однак перші слова встигли дуже насторожити Єву Браун, адже вона ніколи ще нічого подібного тут не чула.

— Щось замишляє, — ненароком прошепотіла вона.

Та й будь-яку іншу жінку б насторожило, коли чоловік переходить не незнайомі для дешифрування слова; чоловіка лише попусти, то він тобі такого понавигадує. Якщо в нього є таємниці од власного Третього Райху, то од сім'ї й поготів... Тривога кігтями стиснула серце райх-пантери.

І на те були причини. Колись, наприклад, на біса тобі здалася та задрипана більшовицька Росія? Який із неї прибуток?

Усі фельдмаршали відмовляли його:

— Ти ж уже Європу захопив, то й будуй щасливе життя для фатерлянду. Чим Росія, то краще зосередься на Англії та й добий її, щоб не воняла. А то: Росія, Росія, оно вже скільки світових вождів об неї зуби поламало. Неекономно якось.

Особливо сімейні підозри виникли, коли він, підсту-пившись під самісіньку Москву, раптом несподівано повернув назад. Ну не ну? Варто було отак туди ломитися, щоб усе заразом взяти й покинути?

«Тут щось негаразд», — підказало трепетне жіноче серце. А вголос промовила:

— Адюнчику, подавати?

Той мовчки і люто накинувся на страву, аякже — у відрядженні мав звичку ні до чого не приторкатися, справедливо остерігаючись трутизни.

«Отак хоч би раз накинувся на мене», — прошепотіло їй просте жіноче щастя.

Навіть не витерши губ, цмокнув у щічку й помчав.

— Куди ти, любчику? — сумовито запитала.

— Звісно, в майстерню. — Й, подумавши, додав: — Кохана.

Вправна імперська рись недовго чепурилася. Значно довше довелося шукати заповітні двері в довжелезних коридорах. Лише там, усередині, в обіймах двійника, три-вога одпускала. Тож вона поділилася передчуттями з дубль-партнером. А з ким же ще в цьому холодному підземному царстві?

— І в мене таке ж саме передчуття, — зізнався він. — Якось до мене кур'єр помилково доправив депешу, сплутавши мене з

оригіналом. Ось, поглянь.

Він видобув із-під килима пакет. Єва поглянула і зблідла: попри якісь заплутані, як їй здалося, креслення механізму, вона впізнала лише слова: «кубатура сфери».

— Що це? — тицьнула пальцем.

— «Що, що». НЛЮ, — була відповідь. — Хіба не бачиш?

Вказав на рулі левітації польоту. Обоє вклякли, бо вона збагнула, про що були таємні фігурові телефонів перемовини.

Адже почалось усе з далекої мальовничої Полтави, яка відродить до життя будь-якого художника. Особливо з її передмість. Отож, вибравши затишну місцину, поранений Адольф Гітлер любив усамітнюватися там, припадаючи до акварелевого мольберту. Він, сліпий, очікував на чудо, сподівався, що мистецтво поверне йому очі та палітру. Правда, після газу зарину його відвідували містичні видіння, задля яких варто й осліпнути, ще б пак, це сталося на Соммі, річці з явно санскритською назвою.

Одного разу, прийшовши набагато раніше, сівши й розслабившись, він раптом почув просто над собою якісь дивні звуки: щось тріщало та вигукувало. Одсунувшись у живопліт, Адольф вкляк так, що аж прозрів од побаченого.

Оголюючись міцним торсом, місцевий красень вершив гімнастичні вправи. Адольф, замилювавшись, накидав шкіц, і так захопився, що не зогледівся, як незнайомець опинився поруч.

— Похвально, — пролунало.

Відчув себе так само дивовижно, як коли в Літньому саду до Шевченка підійшов незнайомий Сошенко.

Адольф хотів заховати шкіц, але гімнаст не дозволив:

— Не треба ховатися з таким талантом, а треба розвивати його. Й лише тоді, я певен, на вас чекає велике майбутнє. От як ви думаєте, в мене завжди були такі пружні м'язи? — напнув він біцепса. — Аж ніяк. Лише вперті тренування дозволили створити з себе досконале тіло.

Продемонстрував його.

— Навіщо це вам? — Адольф був такий вражений, що не помітив навіть — незнайомець вперто говорить німецькою, хоча лише з ледь помітним акцентом, сказати б, мюнхенського діалекту.

— Але це, — той знову кивнув на м'язи, — не саомета. Я треную тіло, готую його до космічних перельотів.

— До... чого? — з несподіванки отетерів Гітлер.

Перелякався, звісна річ, іще б пак: на Україні саме тоді розгорталася визвольна боротьба, й тут усе може бути. Хто ж тоді цей мускулярний дивак?

— Не вірите, — зітхнув красень. — Усі не вірять. Мало того, ще й хочуть заарештувати. Але вам я зможу довіритися, бо, бачу, ви теж людина незвичайного таланту.

Він хутко накреслив на гітлеровому шкіці сферу з кубом посередині, а потім вмальював туди піраміду.

— Бачите? Це основні фігури космічного буття, і от: різниця між кубатурою сфери та її пірамідатурою це і є головні відмінності часово-просторові, котрі й дають, правда рушієві, правда, лише сто двадцять відсотків коефіцієнту корисної дії, однак мінус чи плюс, регульований, а ще різниця означених обсягів, суміщаючи їх і обертаючи, ви легко оволодієте простором і часом, отак, — показував він координати.

— Тобто?

— Тобто зможете переміщатися в часі, що практично означає безсмертя.

Гітлер сполотнів — адже, надихавшись газом зарином, він серйозно задумався про проблеми безсмертя як про шанс вибороти віру в життя.

— О, пробачте, не встиг відрекомендуватися: Шагрей моє прізвище. Оце саме збираюся його змінити на псевдонім Кондратюк. З метою конспірації, — додав він, — знаєте, більшовизм набирає сили. Більшовінізм! А мені треба ще довго жити і чекати, проект бо вимагає незчисленних коштів, гадаю, приватним капіталом його не втілити. Для цього потрібні зусилля цілої держави. Але де таку взяти?

— Адольф, — почув у відповідь тихе, — Гітлер.

— Адольф, — замріявся гімнаст. — Зорі пророкують, що вам треба бути дуже обережним із таким іменем.

— Чому?

— Бачте, вас можуть спіткати велетенські випробування, ба, навіть неочікувана смерть.

— Чому?

— Бо А—дольф у перекладі: анти-щасливий.

Сказав він і, хруснувши гілками, зник.

Більше вони не бачилися. Тому Гітлер серйозно задумався про власне буття — як би подолати його?

— Нахер тобі СРСР? — в риму кричав фон Гудеріан. Він був фельдмаршал і тому міг дозволити це з простим єфрейтором.

— Життєвий простір, — була відповідь.

— Тобі Європи мало? Там того простору, хоч жопою їж, — ледве стримувався танковий геній.

— От бач, — втамував посмішку Гітлер, — ти кричиш СРСР, а не знаєш, що там не сама лише Росія. Хоч би раз на карту глянув.

— На мапу, — виправив його той зверхньо.

— Та хоч би й на мавпу; а там, між іншим, є ще й Україна, — замріяно мовив він.

— То й що?

— Україна — не Росія, — зауважив фюрер.

Гудеріан втратив дар мови. Замість того, щоб захопити вже ту нещасну Москву, вождь наказує повернути сталевий кулак «Мертва голова» на терени України.

— Де таке бачили? Розпорозувати сили, — воєнно-командувач уже ледве сопів.

— Як би тобі пояснити, — милостиво всміхнувся Адольф. — От ти знаєш, що таке провидіння?

— Шо-шо? — не второпав той.

— Ну, звісно, цього у військових академіях не вчать. Так от — оту саму Європу ми всю захопили, бо керувалися саме ним. А якби слухалися твоїх військових мап, — підкреслено натиснув він, — то би й досі товклися в мюнхенських пивницях.

Це був вивірений хід — справжню свою мету він завжди маскував під містику.

Гудеріан пожбурих у куток маршальський жезл і стрімко вибіг з кабінету.

Коли ж захопив Полтаву, то був іще неприємніше здивований, коли його відсторонили спецвійська «Аненербе», що почали прочісувати місто, кинувши всі зусилля на пошуки якогось там Шагря-Кондратюка, а знайшли лише звістку, що той іще до війни відбув у Москву.

І знову, вдруге, Гудеріана завернули на Москву, і знову сталеві гусениці місили ту ж саму твань і просувалися, гублячи траки, аж доки досягли околиці ненависної столиці. Тих саме вулиць, що були зазначені в «Аненербе», отож воно перехопило командування й наказало іменем фюрера фільтрувати адреси, а потім плюнуть на ту Москву.

Ну? І пертися назад до Смоленська, бо бач, прийшла натирка, що того таки Шагря-Кондратюка були раніше погнали туди з добровільним ополченням, тобто на убій.

Танкісти змушені були прочісувати смоленських військовополонених, і що? Знайшовши, отримали подяку? Дзузьки, її всю перебрала на себе «Аненербе».

А що дісталось Гудеріанові? Лише новий наказ:

— Усе, к бісу ту Росію, скорочуємо фронти, зосередившись на головному.

— На головному якому? — наважився Гудеріан.

— На провидінні, — почув у відповідь.

Під час сексу Єва Браун вловила в коханцеві якесь занепокоєння.

— Що таке? — урвала фрикції.

— Біда, Євуню, — почула у відповідь.

— Адольф щось пронюхав? — насторожила вульву.

— Якби пронюхав, нас би тут уже не було. Гірше. Сьогодні стоматологи почали геть переробляти мої зуби.

— Навіщо?

— За гітлеровим взірцем.

— Що це значить? — запитала вона, хоча та ж сама здогадка тривожила і її, лише не набула поки конкретної форми.

Річ у тім, що вона таки набачила на власні очі оту льот-чицю-випробовувачку. Еге, нічогенька, лише от біда — кап-у-кап схожа на саму Єву Браун.

Коханці мовчки презирнулися, бо та правда, яка була постала, не потребувала слів.

Запанувала така тиша між ними, що навіть сюди, у підземелля, долинуло гудіння далеких фронтів.

Отож, дочекавшись, коли Адік наїється венегетаріан-ського вінегрету і знову подається в «майстерню», Єва заходилася нишпорити по кутках. І що? Під килимом надибала конверта з дивовижним на

перший погляд акварельним малюнком: зображенням розвинутого атлета, на якому було незграбно накреслено сферу з кубом посередині, куди вмальовано в центрі ще й піраміду.

— То ось воно що, — вуста імперської анаконди помертвіли, — так ось воно що: кубатура сфери з пірамідальні-стю, — просичала вона.

І тут бункерами прокотилася новина: фюрер наказав затопити метрополітен разом із його невинними мешканцями...

Отож миттєво вдалися до дій: вона грайливо заманювала до схорону фюрерових двійників, а коханець спритно катрупив їх ціанідом і браунінгом, складуючи в тумбочки; кожному перевіряли зуби і виявлялося, що вони відповідно підпиляні. Так тривало, аж доки не надібали не-пиляного, тобто вгоцали справжнього вождя.

Тут саме з криком: «Адюсіку, де ти? Все вже готове! Чому ти не сідаєш у мій літак? Він уже на старті, тікаймо в Аргентину, любий!» — заскочила юна пілотеса і тут же заробила з браунінга — ще ніколи імперській валькірії Єві Браун не було так приємно вистрілити, а особливо — запхати щось у тумбочку.

На вождя ж задля вірогідності нап'яли цупкі церовані панчохи, у кишені віднайшли таємні ключі од «майстерні» і вже було рушили туди, як Єва раптово спинилася:

— Ні, не так. Ще дещо слід зробити, довго ж я терпіла, і ось терпець урвався.

Було викликано Бормана з Мюллером і державцями урочисто складено акт сатисфакції, за яким Єву Браун й Адольфа Гітлера офіційно проголошено чоловіком і дружиною, випито шампанського й розбито фужери, після чого всіх попрощано, а потім переконано, що у коридорах все дременуто, мов щурями з тонучого корабля, рушено до «майстерні», де на них сподівалося бути чекано чим завгодно, лише не цим:

...клепанам із лискучої платини механізмом, дивним, бо у формі велетенської літаючої макітри, тобто перекинутої догори Чаші Граалю, себто досконалим техно-магіч-ним апаратом. Доки вони отетеріло намагалися збагнуть осягнуте, як горішній люк відкрився, й звідтам виткнувся чоловік у пілотському шоломі та товстих авіаційних окулярах:

— Адольфе, швидше, бо ще мить і запізно, де тебе чорт носить?

— Що таке? — хотів образитися подвійник, бо з ним на «ти».

— Що таке — гівно м'яке, — була гнівна відповідь. — Вода вже підступилася, ану, швидше мені в кабіну!

Пілот явно нервувався, бо чи не вигадав Гітлер чогось іще, ніж лише впустити ріку під землю? Затьмарений ще здавна газом-зарином, він, наприклад, вирішив був перетруїти ним усіх євреїв, бо не міг з'ясувати конкретно «які з них розв'язали Першу світову війну, а які Другу». А чого чекати од єфрейтора, котрий збудував Третій Райх лише задля того, щоб сконструювати платинову літай-ку, а потім того Райха знищив, щоби вберегти його таємницю?

І кинулися вудох, і встигли, і шлюзи відкрилися, і була вода, й і були доокола мертві люди-метрополітенці, й плин уздовж тунелів із перонами, й жах просування, аж доки їх не прийняли до себе чисті води річки Шпрее.

Над пляжами Маямі лунав безжурний реп, ситі ма-жори лінькувато з ночі тусувалися стрип-барами, тим-то ніхто й не помітив, як ген із океану, де пробивався день, виткнулося й двоє нурців. Це була бомбезна фрау з непоказним кавалером. Він був геть без вусиків і тому нікому не впадав в око.

Вони розташувалися на пісочку, іноді цілувались, іноді купували морозиво, аж доки спортивна мадам помітила паугу і придбавши її в бармена, але не птаха, якого урочисто випустили в небо під оплески присутніх, а клітку, знову лягла позасмагати. Потім для розривки позакидали прокатні вудочки.

Коли колишня папужа клітка наповнилася макрелями, жінка хитнула вічномолодим своїм тілом, зиркнула на годинник і нервово показала чоловікові. Той неквапно взяв вилов і рушив на глибину. Там обоє вчепилися руками, риба сильними хвостами тягнула їх уперед разом із кліткою, щасливий папуга ще довго летів над ними слідом, дякуючи крильми за звільнення, аж доки клітка брязнула об щось платинове.

Люк одкинувся.

— Чого так довго? — запитав пілот.

— Та ось, — засміялася відповідь, — наловили тобі свіжої рибки.

Клітку затягнуто досередини, куди й влізено двійкою пляжників.

Посеред затишної, бо зробленої у вигляді полтавської світлиці, кают-кампанії повзано млосними пахощами смаженої макрелі.

Пілот вичекав ще деякий час, а вже потім одчинив кришку барбекю. Од задоволення товсті пілотні окуляри полізли на лоба. Тож упізнати його стало неважко, бо виглядав так само, як і в далекому 1918-му українському році.

Так-так, це був омолоджений Юрій Шагрей-Кондратюк.

Мовчали, бо що краще за слова? Печена макреля. «Не все ж пінгвінів смажити?» — подумав кожен.

Обсмоктавши останні хребці, весело презирнулися.

— Ну, що? — колупнула реберцем у зубі Єва Браун (а це була вона). — Двинемо назад, у фіорди Антарктиди?

— Е, ні, — заперечив Юрій, і чоловіки по-змовницькому презирнулися.

— А куди б то ще? — запашіла од передочікуваного сюрпризу красуня.

— Сьогодні який день? — запитав питанням на питання давно безвусий чоловік.

Єва почала думати, але не здолала пригадати, особливо після того, як винахідливий Кондратюк застосував іще вписаного в еліпс тетраедра координат, збагнути часово-просторові пересування було несила.

— А поїдемо ми, — почула змовницьке, — на сімдесят років назад, у Москву.

— Отакої, знову в Москву, скільки ж можна?

Чоловіки пересміхнулися.

— Можна, я здатен безліч разів дивитися, — промовив Кондратюк.

— Це ж таки Парад Перемоги на Красній Площі!

Літаюча макітра-грааль, блиснувши платиною, поринула в небо, одкидаючи бризки та ретельно обгризені рибні кісточки.

Секрети таємниць

Йому, яко молодшому офіцерові, єфрейторові, запропонували оселитися в центрі Полтави, одначе він категорично запрагнув околиць, наче яка сила вела його до річечки Псел у просту мазанку, бо він був художником, він, Адольф Гітлер.

— Був художником, — скривився гірко, бо на очах мав непроникну пов'язку, як і всі сліпці, які втратили зір від газових атак, там, на далекій французькій річці Соммі.

Кривився він гірко, коли мова заходила про передову німецьку медицину. Одного такого разу почув розмову бійців-побратимів з рідної Австро-Угорщини, русинів, котрі вихваляли якусь незнану Україну, її невимовні пейзажі, вихваляли так барвисто, що він, яко живописець, зронив сльозу:

— В Україну, — прошепотів.

Як і всім героям Верденської м'ясорубки, йому не було відмовлено, бо бачити, як плачуть сліпі очі, медкомісія не витримала, і скориставшись із Брестського миру, надіслала його туди на лікування.

Ще дивовижніша інша правда, що перед Берестейським миром сюди прибув поранений царський єфрейтор

Георгій Жуков, ще тоді не уславлений, а простий георгіївський вояк, який ковтнув трохи газів, і от доки він тут, у Полтаві лікувався, влада змінилася, й Жукова мобілізували до військ УНР, де він успішно провоював півроку. Півроку, а потім усе життя приховував цей факт, інакше б не дослужився до сталінського маршала.

Знав би Гітлер, що він отут послідовник свого майбутнього знищителя... А ліки які? Тиха похила хижка, тиха дівчина Зінька, ще скромніша, ніж тихіша, він часто любив розпитувати про навколишні краєвиди, аж доки в уяві довідався, що таке рай. Особливо його бентежила картина на дверях мазанки, де на тлі того раю сидів козак Мамай.

— Який бо він? — допитувався поранений єфрейтор, а дівчина не хтіла йому казати, що схожий на її тата, бо той десь вештався, віддаючи борг Батьківщині в махновських формуваннях.

— Такий як ти, — мовила, й спалахнула, помітивши, що подібність до цього дивакуватого австріяка таки є: довгі крилаті вуса та клиноподібний чуб на лобі.

Але не це вабило дівчину, а ота непідробна стражденна мука, що затаїлася в незрячих зіницях Адольфа, і нікого не було поруч застерегти од неї нерозважну доньку.

Одного разу, прибираючи за ним, вона безмовно нахилилася, намагаючись прозирнути в його сліпоту, й несподівано їй здалося, що він зрить її, хоча насправді знала, що то уявний внутрішній зір, але не стрималася й припала вустоньками до його спраглих губ; сила цілунку пронизала все його єство, і враз темрява розкололася, і перше, що він побачив, — це нечувано світлоока й небачено русява полтавка.

— Зінонько, — прошепотів він австро-угорською рідною мовою.

— Адіку, — не стрималася та, і вони знову припали губами й сльозами.

Між ними раптом щось зблиснуло, й удруге, і майже втретє, так, що він з подивом з'ясував: здоров'я повернулося. Так вдало, що Зінька забула й колишнього свого Жукова.

...Потім уже він вдоволено підійшов до дзеркала й несподівано гірка гримаса скривила йому лице, Зінька помітила той стогін, кинулася, мов горличка, бо він тримав під самісіньким горлом своїм гостру бритву «Золінген».

— Не різ! — зойкнула вона.

— Любонько, не бануй, — нарешті всміхнувся він. — Просто я бим хтів зголити ці вуса.

— Не роби цього, вони тобі так до лиця, ти такий. рідний в них.

— Я?

— Схожий на козака.

— Гай-гай, люба, коли були козаки, то не було іприту. Коли почалася ота клята газова атака і всі наділи протигази.

— а ти не надів? — зойкнула.

— Та в тім то й річ, що надів. Але ж чому він не допоміг? Оце лише аж зараз я збагнув, що сталося. А тоді не втямив: довгі ці вуса не дали йому притиснутись щільно до лиця, отож іпритові газу просоталися ними довгими всередину і просто мені в очі.

— Не край! — кричала вона на весь край України.

— Гаразд, серденько, залишу отут трохи під носом, щоб ти ними бавилась, добре, люба?

І втяв.

Однак, незважаючи на це, Брестський мир закінчився, а поставав Версальський мир, тому фатерлянд терміново відкликав його на батьківщину, навколо руйнувалися імперії й людські долі, однак він якимось чудом іще встиг отримати від Зіньки поштівку, де вона описувала їхнього світлоогого русявенького ще ненародженого синочка.

— Син, — шепотів він, цілючи незрозумілі слов'янські літери, — буде син...

Тим-то він не брав шлюбу з Євою Браун, хоча всі пар-тайгеноссе дорікали йому.

«Син», — шепотів він і подумки линув у той тихий рай на березі Псла, уява огортала його і він невідомо радів, що нащадок назовні удався арійським. Бо сам Адольф Гітлер був таємним євреєм, тому що батько Шикельгрубер не був навіть біологічним татом. Натомість ним виявився один надто кучерявий музикант: прикинувшись вчителем музики, він навчив матір Адольфа не лише грати на сольфеджіо.

— Байстрюк! — часто чув він, чорнявий, позаспинно на вулиці і в школі. — Жидівський безбаченко!

То ховався й ковтав сльози образи. Ніхто тут, в Австрії, й подумати не міг, що він їй усім незабаром жорстоко помститься, здійснивши над нею аншлюс. Таємна радість наповнювала його тоді й тому, що він вдавався до месіанських думок: що не лише арієць, але й син Божого народу!

А євреї? Які також легко могли пробовкнутися про його генікологічне древо? У них же не було своєї держави, аби її аншлюзувати — тобто, вони ще не учинили свій аншлюс над Палестиною і ще не сотворили своєї історичної Батьківщини Ізраїлю; отож тоді свого часу Гітлер учинив інакше — просто заборонив їх, би боронили секрет його походження.

Згодом він зробить усе, аби якомога географічно наблизитися до нащадка, підпише навіть принизливу угоду

Молотова-Ріббентропа про ненапад, аби хоч в якийсь спосіб запустити до СРСР резидентів у Полтаву, щоби ті таємно наглядали за синочком, неухильно оберігаючи його од можливих репресій. Так

тривало, доки Сталін, не порушуючи угоди, взяв і підтягнув усі свої війська під Румунію.

— Що ти робиш? — отетерів йому по телефону Гітлер.

— Ну не під Германію ж! — хихотів той у слухавку.

Так, це був хитрий викрутас, який не порушував обопільні умови пакту про ненапад. Однак вся нафта Європи перебувала де? На Румунських теренах, отож Гітлер розумів: Сталін, перекривши ту трубу, легко візьме його в енергозалежність.

— Кінчай ці свої грузинські фокуси! — шаленів крізь телефон Адольф.

— Які фокуси, генацвале? — удавав дурника Сталін, а сам тим часом щільніше стягував війська Жукова під румунський кордон.

Аж Гітлер не витримав:

— На Москву! — наказав своєму Генштабу.

— Нафіг тобі та злиденна кацапетія? — дивувався той. — Як ми оно ще не всю багату Європу не видоїли.

— Життєвий простір, — була куца відповідь.

— Оця злиденна пустеля? Чи тобі всієї Європи мало? Краще додаavimo Англію, тут хоч є чим пожитися.

— Це лише невеличкий острів, а там — неосяжні материки, — брехав він.

«Сину, мій сину, — тим часом думав він собі подум-ки, — чи ж я ще коли побачу тебе, моя єдина кровиночко? Чи обніму тебе? Ах ти ж, Зіно, ех, Зіно, де ти тепер, моя безіменна Зіно?»

І пускав сльозу. Тому генералітет не став сперечатися.

Не знав ніхто з них головного: резидентура донесла, що з Полтави в армію мобілізували хлопчину, Василя Адольфовича Сергійчука, і що служить він тепера в Московському військовому окрузі.

Доки радянські війська всі стягувалися під Румунію, Гітлер бліцкригом ударив по Москві, і майже взяв її. Не встиг Генштаб зрадіти, коли він наказує:

— Негайно перекинути всі армії під Сталінград!

— Та побійтеся Бога, — сполошився генералітет, — нафіг він нам зараз здавсь? Ми вже на Кавказі захопили Майкоп з його нафтовими полями, до Баку якась сотня кілометрів — і ми є незалежні від чужих енергоносіїв!

— Є вищі над це міркування, — пробурмотів фюрер.

— До того ж там, на Волзі, дуже багато поволзьких німців мешкає, уявляєте, яка доля усіх цих фольксдойчів спіткає?

— Я сказав! — була відповідь.

Бо ніхто не знав, що саме туди, в місто на Волзі, переводять служити одного такого солдатики, німця за походженням, непоказного хлопчину, світлоокого.

Й усі війська, палячи й без того дефіцитний бензин, повернули на Сталінградський напрямок. Генштаб же вирішив, що їхній вождь надумав подолати це символічне місто, поіменоване на честь Сталіна; що в цьому є великий містичний сенс.

— Скільки міст на землі названо іменем Сталіна, а от іменем Гітлера — жоднісінького. Захопити його й перейменувати оте місто на Волзі в Гітлерград? — брехав він генштабу.

— Амбітний, — скрушно розуміли генерали. Не знали вони, од чого у вождя такі потужні мігрені — одна думка, що комсюки й комуняки полощуть дитинці мізки боль-шевізією, вкидала у відчай. Однак він свято вірив: щойно притисне дитятко своє до рамен, як комісарська ідеологія одступиться, зникне, як туман на сонці, од святої батькової енергетики.

Тим часом Гітлер спорядив свого улюбленця Отто Скорцені перевдягнутися в усе радянське й перетнути лінію фронту і й знайти там Василька та допровадити у Вервольф, який спеціально для цього був споруджений в Україні. Людина зі шрамом сумлінно виконала цей наказ, лише викрала помилково геть не того вінценосного сина.

— На біса мені цей Яків Джугашвілі? — лютився й без того шалений фюрер. — Хіба я його пригорну до серденька?

— Так ви обміняйте його на потрібного сина, — намагався врятувати свою шкіру зі шрамом Отто.

Почалися попередні переговори через Вольфа Мессін-га, однак Сталін був надто підозріливий, відчув тут якусь заковику й заявив, що в радянській армії немає полонених, а лише зрадники Батьківщини, навіть би хто вони не були за походженням.

Яків же Джугашвілі, довідавшись, що його хочуть обміняти на простого Василька, од ганьби такої кинувся на високовольтовий колючий дріт, прирікши себе на мученицьку смерть...

Василька ж тим часом військкомати запроторили таки в Сталінград, в саме пекло — й нечувана в історії людства битва

розпочалася.

А тут Різдво.

«Як же там син нидіє без подарунка?» — мучили фюрера здогади.

Отож спорядили секретного літака скинути синові щось від Санта Клауса, бодай вісточку передати, бодай би шоколадку в страшний далекий засніжений Сталін-град. Однак льотна таємна мапа була так зашифрована, що пілот збився з курсу й попрямував на... Сталінобад, де й здесантував усі пайки на радість евакуйованим тиловикам — як же возрадуються вони від несподіваного під-харчунку. Але не Гітлер. Отак Василько й знову ні про що не довідався.

— Мудак ти! — лаяв Адольф Алоїзович райхмаршала авіації Герінга. — Тобі нічого доручити не можна!

— Так назви ж цих міст дуже схожі, — щосили виправдовувався він (бо таємно мав таку ж проблему — рідного, теж незаконнорожденного, сина у радянському місті Лі-пецьк).

— Мудак ти, морфініст довбаний! Годі вже балеринок портить, на сцену глянуть противно — усі розкаряками танцюють. Тьху!

Тривога соталась навіть сюди, крізь товстезний бетон Райхканцелярії, перетворюючи нічний відпочинок на кошмар.

— Майн кляйне кнабе, — стогнав він крізь власне скреготання зубів, кусаючи подушку так, що Єва Браун прокидалася, і кожного такого разу їй прокидалася надія:

— Кнабе? Адюньчику, я народжу їх тобі цілу купу, — й заходила ся пестити фюрера, хтіла й далі, однак він категорично відкидав її трепетну руку.

«Чи не мулатка-полукровка бува? Занадто азартна для німкені.» — здогади терзали його надто потужно, аби довірити їй своє потомство.

Іще. Не міг він довірити якійсь сторонній крайню плоть, бо вона була геть відтята. Єва Браун же мала занадто компанійську вдачу й водила дружбу з райхканцеляристами.

А що як вибровкне про обрізання? Що тоді? Гай-гай, прощавайте тоді всі расові теорії...

Його розривало на частини. Ще б пак — айстро-угорець за національністю, єврей по крові і германець по суті, він ніяк не міг знайти притулок своїй стражденній душі.

Трагедія батька: бути батьком усієї нації, але не бути батьком своєму єдиному синові.

«Кому, кому передати фатерлянд? — мучили нічні примари, він вийшов у туалет і змочив лице холодною водою. — Та ви погляньте лише, погляньте на цих Геббельсів і Гіммлерів — теж мені арійці. Ну, гаразд, от Геббельс — у нього мати українка, ну чому, чому вона не передала синові бодай якоїсь арійської зовнішньої ознаки. Ганьба!»

Тут він подибав у дзеркалі своє відображення, теж далеке від арійських ідеалів, і вщух.

— Я не можу ризикувати майбутнім Третього Риму, тьху ти. Третього Райху. І Четвертого Райху також, сину, мій сину, де ти тепер? О, мій арійський спадкоємцю. — шепотів безсило до струменю води.

І проциндрив Третій Райх во ім'я Четвертого.

...Уже бійці й прорвалися були до Волги, уже майже її захопили, коли Гітлер несподівано для всіх віддає наказ:

— Негайно перекинути всі танкові сили звідтам на Курську дугу!

— О, майнер готт! — заволали ті. — Там же стоять в засаді сталеві кліщі їхнього лютого маршала Жукова. Яка логіка?

— Провидіння! — єдино була відповідь.

І що поробиш? Змушені були програти й Сталінград. А пального од передислокацій значно поменшало, про які наступи й прориви можна говорити, коли його ледве на відступ вистачає?

Гітлер од цього дуже страждав, але кому ти тут поясниш правду, що його єдиного синочка тупоголові більшовики раптом взяли й несподівано перевели служити під Курськ?

«Не можу ж я свого Василька кинути там напризволяще без догляду».

Однак весь вермахт думав, що фюрер буде визволяти Курськ від більшовиків, а насправді це він визволяв одно-го-єдиного сина.

Оці невпинні перекидання армій виснажили їхню потугу, і не лише на паливні та мастильно-змазувальні матеріали, але й морально. Бо жоднісінький зі його солдатів не міг осягнути стратегію вождя.

Ніщо не віщувало поганого, однак Зіна, вийшовши з хати, хутко повернулася назад і взяла до рук фарби та пензля.

— Добре, коли в тебе син художник, — приказувала вона, радіючи, що в домі завжди є свіжі фарби, та домальовуючи на надверному козакові Мамаєві яскраво-зелену будьо-нівку зі сяючо-червоною зіркою.

Звільнена комуністами од фашистів Полтава повільно оживала, до такої міри, що Зіна простувала до агітпункту по нові наглядності, а головне, по нові орденські виплати, нагородні книжки, яких син Василь прислав матері з усіх фронтів.

Скромно зайшла і привітно сіла в куток, їй, матері-фронтовичці першій подали стоса агітпосібників, й перше, що вона там побачила: це була зблизька чимала карикатура Кукриніксів на портрет Гітлера.

Зіна прикипіла зіницями.

— Що з Вами? — лагідно питали агітпросвітники.

— Це, це, так це ж, — тицяла вона пальцем у портрет, і всі навколо бачили, як нестара ще жінка хутко вкривається сивиною, бо там хоч і карикатура, але саме тому художники вправно і яскравіше відтворили особливості обличчя. — Так це ж він.

Непорушна правда знову й знову заціплювала їй вуста, знову і знову упізнавала вона, й від навколишніх розпитувань її врятувала глибока непритомність.

Мало ж того, що її рідний тато поліг десь безіменно за махновську ідею, так оце ще й виявилось, що Василько — невідь чий син!

— Вибираймося звідсіля, доки не пізно, як фахівець вам раджу, — благав фюрера особисто фон Гудеріан, — на біса нам цей дикий народ і їхні дикі землі? Ми вже об них всі танкові гусениці постирали.

— Треба стерти їхню пам'ять, — була несподівана відповідь.

— Пам'ять? У гусениць? — не збагнув той.

— Ні. Пам'ять у слов'ян.

— На біса нам їхня пам'ять? — не втямив танковий маршал.

— Бо вся наша Германія стоїть на слов'янських землях — «Аненербе» це розкопало. Уявляєш? Археологія знаходить лише давньослов'янські артефакти, жах. До такої міри, що навіть сама назва «Берлін» — слов'янська, га? «Аненербе» мало довести зворотне, але навіть не подумалося хоча би якогось предмета германського підкинути в свої розкопки. І що тепер? Лише завоювавши всі їхні землі, ми зможемо стерти геть їхню історичну науку, а дати їм іншу.

— Як? — танкіст не дуже тямився на гуманітарних тонкощах.

— Для початку запровадимо їм другу державну мову. А потім заберемо їхню. А потім усе інше заберемо.

Така перспектива виявилася завеликою навіть для підкорювача тотальних просторів, Гудеріан спітнів. Він би геть здичавів, коли б

довідався іншу історичну правду — а саме про хлопчика Васю.

І тому Гітлер про всяк випадок понизив райхсмаршала у військовій званні.

Працівники РАГСу ніяковіли від величчю моменту — ще б пак, не кожен день доводиться розписувати фюрера нації з його споконвічною нареченою.

Після скромних урочистостей присутні розійшлися, багатозначно зиркаючи на альков. Однак молодята не поспішали, хоч знадвору вже було чути радісне тупотіння і такі ж вигуки більшовиків, деякий час Адольф і Єва дослухалися, нарешті він витиснув із себе:

— Іх хабе кіндер, — що в перекладі з рідної айстро-угор-ської мови означало «я маю дитину».

Жінка спалахнула:

— Знайшов час, коли сказати. Де та дитина?

— В СРСР, — болісно прошепотів він.

Так, незаконнонароджений синок, так, такий же само, як і, власне, він, Адольф...

Єва Браун рвучко підвелася, бо вся історична правда вмить постала перед нею. Хутко подерла на клапті шлюбне свідоцтво й жбурнула ув очі нелюбові. Пішла в сусідню кімнату й застрелилась.

Адольф же довго сидів за своїм велетенським райхкан-целярським столом і збовтував перед очима каламутну ампулку ціаніду.

— Ех, Зінько, Зінько, — гірко зітхнув і тяжко надкусив.

Однак спогади про рідну Полтаву й місцеву красуню були такі потужні, що отрута не подіяла. Тоді він розжував геть капсулу — аніякого результату.

«Казли», — подумав він про гестапо, яке навіть путньої отрути виготовити не змогло, однак потім його думки потроху навернулися на власну величчю і силу духу, перед яким безсилий навіть ціаністий калій.

— Та тху ти.

Він виплюнув скло на підлогу, вірний його пес арійської породи Норд кинувся туди, лизнув і вмить вивернувся лапами догори — остання агонія, і вірного побратима не стало.

Гітлер довго дивився на чотириноного, потім важко встав. Згорблений, почовгав до сусіднього покою, взяв із неживих пальців Еви Браун «браунінга» і глибоко вставив в рот.

— Василечку! — ще встигнув викрикнути він, болісний цей зойк злився з пострілом, й довго відлунювався підземними коридорами та бункерами Райхканцелярії.

...Василь Адольфович Сергійчук про всяк випадок виправ свого ще довоєнного костюма, а мама Зіна старанно випрасувала його, адже це в перший раз його викликали туди. Він ішов й іноді радів, що місто встає з руїн. Ось, наприклад, добряча будівля обкому компартії — ич як вимурована. Помилувавшись, він обережно прочинив двері, віддав повістку й потроху зайшов.

Комісія засідала надто поважна, таких дебелих облич Василь давно не бачив. Вони довго перевіряли папери, особливо про нагородження оного «Заслуженим металістом Полтавської області», тут усі напружили шепіт, чи часом із депо вже кого не нагороджували? Доки добряча секретарка не повідомила, що Василь Адольфович особисто намалював усі наочності у сусідньому фойє.

— То ви виходить, ще й художник?

— Самоук, — зашарівся той.

— А от скажіть, — мовив один гіпертонічного кольору, — а що це у вас за прізвище таке — Адольфович?

— Батько мій одего із поволзьких німців, — тихо видавив чоловік те, про що довідався од матері.

— Яких ще таких поволзьких німців? — настовбурчився той. — А може, ви, пробачте, із яких єврейських кровей?

Василя як підкинуло:

— Я?! — обурился. — Я з інших поволзьких, що я одего од звонка до звонка провів лічно всю війну на Волзі! От яких я кровей, многократно мною й пролитих — зі Сталінграда!

І він гордо випнув на грудях орден «За оборону Сталінграда» так, що президія знітилася, бо в неї ні в кого такого не було.

— Ну то почепіть поруч із вашим орденем ще одного, — голова президії пленуму урочисто посміхнувся і вправно чиркнув пером по паперах, — вітаю вас із врученням «Ордена перехідного прапора соціалістичної Праці»!

І хотів уже потиснути руку, коли раптом перепитав:

— А чого це у вас такі куці вусики під носом? — він тягнув паузу. — Я би порадив вам зголити їх, Адольфовичу.

— Вуса такі само, як у комдива товариша Ворошилова, — ображено прошепотів чоловік.

— І чолочка така в нього? — кивнув він на клиноподібний Василевий чубчик. — Як по-дружньому, то я би порадив одстригти і це.

Чоловік згідно закивав і поспіхом потиснув протягнуту долоню, а потім вкривався потом, доки йому на відлоги чіпляли високу відзнаку.

Спускався точеними малахітовими сходами без поспіху, бо його мучила думка: «Одего Сталін після Великої Перемоги взяв і скасував ураз усі орденські виплати героям, а от за новий Орден — чи скасує, чи ні?» Тривожно зиркав на яскравий лацкан: «Та Бог з ним, все одно дітусі тата дужче шануватимуть». Хукнув на металеву поверхню відзнаки й потер рукавом.

Посміхнувся, бо вже бачив, як його трійко синочків по черзі бавитимуться сяючою нагородою, як радітимуть з цяцьки всі троє, чубатенькі такі, несподівано чорняві, з глибокими темно-карими очима.

Тут він побачив себе у велетенському лисучому дзеркалі, різьблений граніт рами відтінював ефектно відображену фігуру, Василь озирнувся — анікогісінько в мармурових коридорах, усі пішли на пленарне засідання; він одкинув наперед клинець чубчика, хвацько ляснув підборами й несподівано рвучко і прямо викинув перед себе вгору праву долоню:

— Служу Радянському Союзу! — майже вигукнув він.

І змахнув за це сльози подяки.

Без гриму

Коли Сталін помер, то комісію похорону очолив М. Хрущов і був вражений, що особистих речей у вождя виявилось геть трохи: зужитий кітель, люлька, клепаний казан із рештками вареної квасолі (лобіа), а головне, пара жіночих (!) протертих капців... Істориків іще й досі мучить питання — а чиї вони, власне, адже дружину свою вождь поховав ще до війни?

— Дебілшовики, — прошепотів Сталін після зустрічі зі старими грузинськими компартійцями.

Усе відбулося не так, щось тут сталося з колишніми соратниками, в них відчувалися нові претензії до старих тез. Сталін нервово вийшов з обкому й рушив до авто.

— Коба! — гукнули його старим партійним іменем; так-так, цей псевдонім йому подобався більше, ніж попередній «Сосо», бо той звучав у російському варіанті не дуже пристойно.

Крізь натовп аж до лінії охорони протиснувся Сіртаха-рукітанудзе, махаючи рукою, старий друга по ще батумських пересилках. Чи туруханських? — він не встиг пригадати, бо з іншого рукава в того ветерана партії виковзнув на мотузці маузер, куля вилетіла раніше, ніж агенти перепинили, вона мала додатковий стрижень із надтвердого металу на випадок у вождя панцера і, проломивши кірасу, вдарила точно в серце, Сталіна кинуло на руки оточення, упав він уже неживий — легка миттєва смерть, вартові збили з ніг Сіртахарукітанудзе — і вчасно: з верхівок будівель ударив снайперський залп першого етапу, поцілені не встигли попадати, як гримнув залп снайперів другого ешелону прикриття, про всяк випадок ліквідувши стрільців першого; юрба народу, що складалася переважно з перевдягнутих енкаведистів, тих, котрі охороняли вождя од охорони, умить запхала по автівках усе, що впало на бруківку, ревнули мотори безлічі «Паккардів» з однаковими номерами та шоферами — й ураз майдан став порожнісінький, навіть пилюка з нього вся війнулася за кавалькадою.

Старого грузинського більшовика притягли в кремлівські підвали доволі неушкодженого, бо слідчі весь час стримували одне одного не

скалічити, адже треба ще з'ясувати, хто це виготовив з харківського «побєдиту» кулю для маузера.

Старий одкинувся на стілець, тамуючи вдоволення, він твердо увійшов в історію партії і, хоч би що з ним сталося далі, — найстрашніше вже позаду: страх перед дочасним викриттям, він найдужче трясся, що не доступиться до Сталіна, цього порушника старих лєнінських ідеалів, що агенти перехоплять його на підступах до акції.

Тут він зачув тихі кроки й заплющив очі, очікуючи на удар, однак нечутна чиясь хода обійшла навколо і зупинилася перед нього. Сіртахарукітанудзе розклепив очі. Краще б він цього не робив. Перед ним, тамуючи в вусах посмішку, стояв той же самий Сталін, лише без дірки в кітелі.

— Шчьо, кацо, ті здивований? — оголив свій специфічний погляд, якого б не кожна гюрза витримала.

— Ти, ти... — не знаходив іншого слова старий більшо-вик-іскрівець.

— Так, я, — притупнув кавказьким чоботом відвідувач. — А ті ж як гадав? Ті хіба газет не читаєш? Там же скрізь написано, шьчо я вічножівий. А ті не вірив?

— Ти порушник, — шепотів Сіртахарукітанудзе, — ти одійшов од ідеалів Лєніна.

— Членіна, — була відповідь. — Ті ж сам переконався, шьчо я вічножівіший за нього, еге?

Вождь одхилив тулуба на стіл, насолоджуючись. Так, це вже третій пробний дослідний теракт, який пройшов більш аніж успішно.

Ягода був правий, ідея з запровадженням двійників виявилася успішнішою, принаймні за давню ідею зі сталевими захисними жилетами.

Це була епоха, коли чомусь раптом припинилися арешти анекдотників. Адже талант імітувати вождя всіх народів — якість природна, ото ж гріх було сполохнути неви-явлені таланти, серед яких і одбиралися претенденти на роль сталінських подвійників.

А вже далі все йшло торованим шляхом — знищення їхнього оточення, опускання у всіх напрямках і відношеннях, конкурс між претендентами на роль глави держави.

Берія несміливо ступив до кабінету, несучи пухкі звіти про терористичні акції. Сталін, як завжди, зволікав, удавав, що працює, потім іще довше набивав свою люльку.

— Лярвентій Падлович? — підвів він нарешті очі. — Шлюхай, а ти не сердишся, шьчо я тебе так називаю?

— Ви ж мовознавець, — була скромна відповідь.

— Признайся: а як ті ввійшов на це кляте кубло змовників?

— Дуже просто, коли я довідався, шьчо в Кутаїсі старий пердун ленінського призиву Сіртахарукітанудзе погано про вас проговорився, й це чули Обдуладзе, Янукідзе, Сір-такішвілі, Ціахурукіртадзе, я одразу вирішив, шьчо там шьчьось затівається, ну й закинув туди пробну акцію.

— А шьчо він говорів про мене, ленінець? — Сталін ховав за тютюновим димом погляд, аби лишній раз не ляк-нути Лаврентія.

— Я не зможу цього повторити.

— Ну, я дуже прошю тебе, — найніжніше протягнув вождь.

Берія не любив таких драстичних моментів, тому витягнув зі стосу задалегідь заготованого папірця, неначе розжареного на вогні, й поклав на стіл, одсмикнувши обпечені пальці.

Сталін покрутив очима, пробігши рядки.

— «Недоучка»... Вах! «Інтриган» — і це все?

— Досить. Він бі не наважівся таке говорити отак про Вас, якьбі вже не мав готового якогось плану, так подумав я собі. Й перевірка підтвердилась.

Сталін замріяно розглядав пасмо диму.

— От ти скажі, — нарешті вимовив він, — а чі нема небезпеки, шьчо хтось із цих мене, із моїх двійників віддасть свій власний наказ і перехопить владу?

Берія виструнчився:

— Не віддасть, не встигне.

— Чьому?

— Я весь час буду контролювать накази.

— А як ті вгадаєш, шьчо то віддаю наказ не я, а дублер?

— Бо я створив усіх їх, а не вас.

Йому давно пекло, що не він автор ідеї двійників, а колишній Ягода. Правда, ще й до Ягоди в різних країнах вдавалися до дублерів, однак не з метою зондування навколишніх ситуацій, а навпаки — щоб

створити їх, як от було кілька Распутіних, котрі скандалили по всій Москві, підриваючи репутацію царської сім'ї. Вороги російського престолу з метою дискредитації оного випускали на вулиці цілі сонмища Распутіних, які показово бешкетували й блудили на очах громадян.

— От скажі, — знову згадав про люльку вождь, — де найбільше претендентів на мене, на роль мене?

— На Україні, — зізнався той.

— Чьому так?

— Народ там артистичний, — сказав, аби не сказати «заляканий».

Тут траплялися й проколи — наприклад, багато хто з ев-реїв потребував додаткової хірургічної операції з відновленням, пришиванням назад крайньої плоті — й тут Бе-рія чимало попомучився, бо й досі не встановив: а, може, й сам Сталін обрізаний? От біда, скільки було зайвої мороки.

«Нічього, — якось заспокоїв він себе, — як треба буде, шьче раз обрізаємо. Й знову пришиємо, не біда».

— А з грузинів? — жував той мундштук. — Чі є хтось? Ну, звісно хтось, окрім тебе? — випробовував він поглядом соратника.

— Я молодий на таку роль, — потупився той.

— Ну й шьчо? Нехай народ бачить, шьчо їхній вождь виглядає молодо, бадьоро, га?

— Врахуємо, — занотував Берія. — Тільки я не гожу-ся, — відводив він стрілки від себе, — бо з мене поганий артист.

Хоча це ще Ягода вигадав ідею з дублерами, однак усе почалося з Леніна. Його мумія почала гнити, адже вождя бальзамували в люту холоднечу, капіляри не змогли прийняти достатньо хімії і тканини розкладалися; й отут почалися несподівані нападки критиків на ейзейнштей-нівську кінокартину «Жовтень», особливо на простого робітника Нікандрова, який виконував головну роль вождя. Потім актор-початківець несподівано зник, а в мавзолеї Ленін обновився, але про це трохи згодом.

Лише в 33-му році на Сталіна було скоєно три замаху, однак їх вдалося відхилити, свою люту вождь вилив на Україну, Куричину, Воронежчину, Кубань (і те Поволжя, де етнічно мешкали українці), він справедливо вважав, що зменшивши значно їхню кількість, тим самим збільшить свою безпеку. Але щоби в Грузії завелися підлі

змовники, оце номер! Ну, не нищити ж і їх голодомором? Він пригадував свій останній візит туди, й пустив навіть сльозу — мама тоді пестила йому кучері й співала:

*Я сиджу на вішеньці,
Не можу накушаться,
Ленін Сталіну сказав:
Треба маму слухатися, —*

лоскотала за вушком, нагадуючи ще ті давні часи, коли він бігав по Горі, ганяючи з друзями лапту, це ще до того, як потім він усіх, хто його знав з дитинства, ліквідував, і містечко Горі набуло свого істинного значення й замерло все в горі. Так, вибірково, не буде ж через них страждати й уся країна? От була така країна поруч — Чечня, це та, де в п'яній бійці вдарили ножем його тата, й він, приїхавши додому, помер од рани. Ну і як справжній високогірний грузин, Сталін не став їх за це милувати — всіх до одного переселив на інше місце, і що? Оцінили? Тоді він переселив їх іще раз — тепер у Казахстан.

Він же наспівував до мами свою улюблену «Суліко».

Мати співала йому своєї, пестила й він тоді вирішив неодмінно й остаточно — Грузію всю він чіпати не буде. Поки що.

Це була епоха, коли деякий час не садили частушечни-ків (1931 рік), а от анекдотників садовили. Бо всі вони чомусь переважно були більше схожі на вождя.

— Мдя... — вождь навіть і разу не глянув на Берію, який виструнчився біля каміна. — От ти скажи, чи не поспішив ти так рано ліквідувати Ягоду?

— Рано? — здивувався той.

— У нього були всі відбитки пальців моїх двійників, — зітхнув Сталін, — а тепер де вони? Як узнати тепер, де-хто-який, га? І де тепер я?

— Устиг, гад, перед смертю спалити, доки ми ламали двері.

Виправдовувався міністр, бо не міг же він сказати вождеві, що дуже легко в самого Сталіна зняти відбитки пальців і розвести стрілки. Але як ти запропонуєш це батькові всіх народів? Правда, Берія знав, що саме ці відбитки не раз знімалися, коли Сталін іще служив сексотом у царській охоранці, та як ти здобудеш їх, тут Берія міг би

заприсягти-ся, що ті документи досконало знищені разом з усіма їхніми співробітниками.

— Так чьому ж ти знову не відновиш відбитки пальців двійників? — дивувався вождь.

— Знять то ми знімемо, однак вони не зізнаються, хто з них Хачятурян, а хто Левінсон чи якийсь там Корнієнко.

— У тебе? — пирснув вождь. — У тебе не зізнаються?

— Рука не підніметься допитувати таких людей, вони жь Ваша копія... — скромно опустив очі чиновник.

Степан устиг розповісти лише два анекдоти про Сталіна, як його витягли просто з-за новорічного столу; спершу закинули у воркутинську зону, там, на його подив, зек-актор Дикий давав уроки схожості (за системою Сталін-славського); за цей час переловили всіх родичів степанових і на його очах по одному розстріляли; він і сам не сподівався вижити, однак опинився на підмосковній тютюновій фабриці закритого типу, де виготовляв вітчизняні цигарки «Герцоговина флор», а як інак? Не довіряти ж імпортом, що можуть виявитися отруйними? На фабриці був надсуворий нагляд дегустації, і коли начальство переконалося в Степанові, то його перевели на секретний філіал Серпухівського заводу, там вручну і страшними зусиллями народжувалися двійники — підробні американські «Паккарди» для вождя, і це справедливо, ачей закордонний міг виявитися з вибухівкою — і що тоді? І справді, імпортовані лімузини вибухали один по одному, дивуючи заокеанського виробника, а Сталін поставав знов і знов живісінький, що знов і знов породжувало міф про його безсмертя.

Коли ще Ягода добудував-таки Волго-Донський канал (правда, той виявився замілький для бойових кораблів, але!), над ворітьми до нього поставив собі тридцятиметровий пам'ятник. Коли виміряли, то виявилося, що на півтора метри вищий, ніж усі монументи Сталінові... Це насторожило вождя, й коли Ягода вкотре поїхав на Германію лікуватися од гомосексуалізму, було запроваджено в коло друзів і родичів — кого? Подвійника Ягоди, і він там хутко виявив, що Ягода насправді — Єнон Гершович Ісгуда! Не випадково ж тоді на Сталіна було скоєно шість замахів, із яких два невдалих; словом, коли нарком Ягода повернувся на Батьківщину — то зник разом зі своїм педерастизмом.

Берія сидів по той бік напівпрозорого дзеркала й щиро спостерігав, як учиняє любощі вождь усіх народів — той робив це завжди не скидаючи чобіт. Лише Берія знав, чому — і не через зрослі в копито пальці ніг, а тому, що чоботи містили всередині чотирнадцятисантиметрові приховані каблуки, з якими зріст вождя сягав одного метра шістдесяти двох сантиметрів. Батько всіх народів саме дійшов висновку, що шестеро рук і шестеро ніг навколо хвилюють не згірш, аніж патентовані збуджуючі еліксири. Коханка ж за інструкцією починала обгортати обертово, вождь не міг вже стримувати насолоди, а як ти це втримаєш, коли насувається подовжена тривала полюція?..

— Підглядаєш? — почув Берія несподівано над самим вухом.

Тіпнувся, звично вхопившись за серце, бо над ним стояв Сталін.

— Ні, контролюю, — виправдовувався Берія, ще раз хапнувся за серце, аби попустило. — Як належить по інструкції, товаришу Сталін.

— Ну-ну, — пихнув люлькою той і теж замилювався.

Бо тим часом дублер поза дзеркалом пустив хребта посмиком і вмить вдоволено одкинувся на шовк і теж взявся за люльку, набивши туди цигарку «Герцоговина флор», коханка Істоміліна вправно піднесла вогню.

— Ну, і що ти там наконтролював? — Сталін пихнув димом на дзеркало.

— Усе по інструкції, — запевнив той. — Ніяких відхилень.

Несподівано погляд вождя теж став дзеркальний:

— А це — не вона? Не номер перший? — кивнув поза скло.

— Ну що ви, — ще раз сахнувся Берія, про всяк випадок погортав анкети і полегшено пояснив: — Це номерша четверта.

— А де номерша перша? — перекривив його російську мову вождь.

— У бібліотеці, — перевірів той за списком.

— Гляди мені, бо враз опинишся на Колимі. Разом зь нею, — хотів нахмуритися Сталін, але не зміг, бо сьогодні йому спала на думку чудова ідея: «об'єднання».

Лікарі радили стимулюючі напої. Починав він із витяжки сіменних залоз шимпанзе та тянь-шанської настоянки копит коня Пржевальського, одначе гидував, бо вони не наукові. Отож тепер вагався між омолоджувальним елек-сиром Бехтерева та молодильним

екстрактом Богомольця, аж нарешті оце вирішив об'єднати їх коктейльово, і вже передбачав насолоду од варіювання пропорцій.

— Ходімо, — сказав вождь, — я тобі шьчюсь покажу.

Вони рушили коридором до сусідньої підглядальні, там за потаємним дзеркалом злягалось двійко інших. Бе-рія нечемно сміявся, бо спершу йому здалося, що то Сталін № 14, однак подивувало, що він із акторкою О. Здивувало, бо вождь уперто уникав публічності; лише коли коханець почав міняти позицію й повернувся до них лицем, Берія з жахом упізнав... себе!

Сталін радів, як дитина, штрикаючи Лаврентія під ребра люлькою. Він добре знав, як уміє Берія прикидатися й тепер радів од непідробності соратника.

Той лякнувся не од побаченого, а тому, що добре пам'ятав долю свого попередника Ягоди, до якого свого часу в оточення теж підпустили двійника і чим усе закінчилося.

...Найбільше його тішило, коли двоє Істоміліних тримали третю й щоб він міг її капчиками ляскати по ніжній сідничці, сказати б, побатьківському, до рожевого кольору, щоби потім цілувати найніжніші місця.

Благав:

— Ну, пукьни.

Цілуючи, відчув, що вона плаче.

— Ти плачеш, люба?

Та лише схлипнула у відповідь, вказавши оком на капці.

— Але чьому? Чьому? — здивувався вождь.

— Ти жорстокий. — почув у відповідь.

— Я? — розчулився він. — Я жь прійшьов у цей світ, шьчьоб уберегти вас од справжньої жьостокосьті. — Він звисив з ліжка м'які кавказьські свої чоботи. — Ви бь тут не ніжилися, а голими руками копали в вічній мерзлоті картоплю, освоєюючи цілину в тундрі. Так-так, якьби дорвався до влади Троцький із його клікою.

Погляд його полинув удалечінь:

— Мені це прийшло, шьче колі я вчився в семінарії. Дуже ревно молився, аж явився мені вогненний янгол і вклав мені, шьчо мушу йти звідти й рятувати білий світ.

Після вдалого оргазму він завжди був лагідний: — Якь ти думаєш, чьому мене тоді політбюро обрало на вождя партії? Бо воно розуміло,

шью я найдобріший серед них, звірів у людській подобі, але всі вони хотіли жити, просто радіти життю. Бо в мене єдиного не було кліки, дівчатка. І фанатичних ідей воєнного комунізму. О, я маневрував, я змушений був хітрувати, однак переді мною таємно весь час стояв образ янгола, він шепотів: «Вбережи, врятуй цих наївних слов'ян.» Гадаєте, легко було дурити Троцького? Бу-харіна? Зінов'єва-Каменєва? Ого! А, наприклад, Ягоду і весь його підрастичьний кагал? Ого. Не плач, любя, не тужи.

А потім усі весело в каміні ставили казанка й варили лобіа.

— Розповідай, — наказав вождь.

Берія навіть не питав, про що, бо вождь був у домашніх капцях, у теплому гуморі й викладав про свої нові злягання з актрисами. Сталін вимагав докладності, був дуже високоморальний горець і не любив, коли йшлося про заміжніх. У таких випадках ляскав розпусника капцем. Той знав, що Сталіну про подвиги доповідає не лише він, і тому найбільше боявся збрехати, бодай щось сплутати. Особливо його перевіряли щодо фізкультурниць на параді Красної площі, яких вилучали з лав за особистої симпатії гебе-міністра, той би і під тортурами не зізнався, що шереги спортсменок потім поставали перед його очима голяка, трясучи цицьками. Хто ж таке спокійно витримає? Який Лаврентій?

— Лярвентій! — нарешті обурювався вождь, і брався за кочергу від каміна.

«Добре, шью сьогодні не розпечена», — устигав думати Берія між ударами.

— За що, Сосо? — ухилявся він.

— Сам знаєш, — одкладав побиття вождь і брався за люльку, щоб відпочити. — Ти чьому, шакал, не попередив мене тоді, 22 червня 1941 року?

— Як? Я тобі на стіл клав звіти багатьох розвідників!

— Клав таки клав. Але чьому не переконав мене, шью там правда?

— Я хотів переконувати, — одсапувався той, — але боявся, бо ти ж тоді дружив з Гітлером, і я не наважувався...

— Ах ти ж пес! — жбурляв люльку вождь. — Власюку! — гукав начальника охорони.

Той з'являвся умиль. Вождь знову розпалював люльку, а потім мовчки кивав на кочергу. Власюк брався за неї, й нічого страшнішого

для Берії не було, адже той гігант володів цим знаряддям набагато вправніше, ніж Сталін, бо особисто, як і належало справжньому охоронцеві, дуже не любив гебістів...

Починав свою кар'єру в дивовижний спосіб — якимось зламалися кремлівські куранти, й доки їх лагодили, нікому не відомий Власюк за шворку смикав маятник чотири доби без перепочинку; коли Сталін випадково довідався про таке, одразу призначив чоловіка начальником особистої охорони. Всі дивувалися.

— Цей не проспить, — коротко пояснив вождь.

...й він, наче маятником, обходив кочергою міністрові ребра, доки господар не стомлювався від цього видовища.

От Распутін. Він з'явився в столиці тоді ж самісінько, як і Столипін, після найпершого світового з'їзду масонів, які створили навіть свій особистий європейський парламент, перетворившись на політичну партію. Маскувалися під численні різновиди соціалістів. Одразу ж розпочали тиск на царат, бо той улаштував був антимасонську кампанію в покару за численні вбивства державних діячів (включно з рідним батьком Столипіна), отож постала нова мос-масонська мста з чого? З великої кількості двійників Распутіна, котрі скрізь, де тільки можна, пиячили, бешкетували, вдавалися до публічної розпусти, вихвалялися при цьому статевою близькістю з царицею, навіть практикували гомофілію, а головне, хоч би де з'явився Столипін — у Петербурзі, в Москві чи бодай в Рязані, обов'язково в натовпі виникне якийсь «святий старець», який викрикнує до нього:

— Пьотр! Смерть їде за тобою!

Суспільство щоразу медитувало на пророцтво, бо «це ж медіум передрік», створюючи спільне відповідне енергетичне біополе на загин.

І докаркалися. Столипіна застрелив масон, перейменований для цього на Богрова. Дехто вважає, що й справедливо, адже саме тоді Столипін створив державний проект «О забороні масонства в Росії». Якби встиг узаконити (папери зникли без сліду й духу), то не було б лютневого перевороту під керівництвом знаного масона Керенсько-го. І що потім?

Усі підробні подвійники до єдиного зникали без сліду, так досконало, що й сам той святий старець змушений був зникнути, й

імперія лишилася віч-на-віч з ленінізмом. Наслідки відомі. Отак, од Распутіна до Путіна.

Історія подвоєних людей у Росії сягала давнини. Так, письменник Горький, наприклад, босякував, мандрував у народ, гримувавшись під письменника Толстого.

Не оминула ця доля й геніального кінорежисера Сергія Ейзенштейна — після того, як він сфільмував «Октябрь». Там роль Леніна зіграв простий пітерський робітник Ні-кандров. Без гриму. Й от несподівано вся критика нестерпно накинулася на цього виконавця. Чому? Бо в мавзолеї почав псуватися труп Володимира Ілліча, й постало питання рубка: який же він вічноживий? Якщо вже не може бути навіть вічномертвим? І мавзолей зачинають нібито на ремонт, а насправді на переекспозицію, а робітник Ні-кандров загадково зникає зі свого пітерського заводу... А от Ілліч оновився, неначе свята чудодійна ікона.

Перестрахували весь Кремль, що вже й сам Сталін не знав, де він сам, а де його дублікат. Серед подвійників вождя траплялися неймовірно люті. До того ж вони мали велику схожість із Пржевальським...

— ...конем? — любив пожартувати вождь.

— Дивлячись у чому, — улещувало політбюро.

Сталін мав слабкість до великого мандрівника, частого гостя їхньої бідної оселі в грузинському містечку Горі; варто будо татові відрядитися у справах ремонту взуття в Чечню, як той примандровував у гості, — завжди з жартами, завжди з гостинцями. Так було до народження Йо-сипка, так було й опісля.

Тим то Пржевальський слугував еталоном для підбирання двійників.

— І шьчоб без підробок! — гримав вождь.

Мандрівні енкаведисти досягали найвіддаленіших куточків великої країни, вишукуючи дублікантів. Траплялися й курйози, так, наприклад, один із найвдаліших екземплярів виразно гаркавив. Як вони прогавили цю ваду? Після цього гаркавити стали чекісти: були люто покарані, образивши вождя. Влаштовували таємні конкурси двійників й одного разу перемогли аж двоє, бо через велику схожість їх переплутали.

Перевіряв їх вождь особисто — на власній дружині. Після тривалих тренувань подібника заводили до неї в кімнату, а політбюро

назирило крізь вічка в стінах. Якщо жінка не виявляла занепокоєння чи бодай дискомфорту, його зараховували до штату. (Згодом, дізнавшись про такі секс-тести, дружина застрелилась.)

А тим часом країна потребувала їх дедалі більше, адже лише офіційних дач Сталін мав сім штук, і кожна слід було облаштувати й впорядкувати. Додати до цього важкобетоновані паралельні військові командні пункти, створені по різних куточках СРСР на випадок ворожої агресії: в самому лише Сталінграді їх було два, не кажучи вже про Куйбишев, Горький, Самару, Ульяновськ, у Києві під Дніпром, під Кремлем із трибуни мавзолею — на випадок бойової тривоги — з ескалаторними розгалуженнями до персональних гілок метрополітену. А знаменитий гітлерівський Вєрвольф під Вінницею — це фашистська добудова? Та сталінської ж ставки, яку вороги, захопивши, не пощадили й перебудували на свій нацистський копил...

Ніхто й досі не знає, що Ялтинських конференцій насправді було дві. Бо Сталіну так вдало вдалося залякати союзників попередньою, Тегеранською, показово вилучивши там кілька абверівських диверсійних бригад, що в Криму це вже не складало зусиль — кілька загонів спецназу, перебраних у наці, нагнало такого страху на гостей, що вони вже радо переїздили, міняючи дислокацію апартаментів. І ніхто не добачив, що, запроваджуючи додаткових Рузвельтів та інших діячів, Сталін так вдало комбінував їх на перемовинах, що без зусиль виграв пів-Європи. Єдине, кого він прогавив, це Францію. Бо Де Голль не приїхав принципово, його врятувала надзвичайно розгалужена мережа вітчизняного Опору Макі, яка постерегла, що якісь агенти на чолі зі скульптором-реставратором Гера-симовим кучкуються навколо місцевої компартії, надто активно цікавлячись антропометричними показниками Президента; запідозривши негаразд він тоді не подався до Криму, чим і врятував Батьківщину од совдепівсько-го поневолення.

Рузвельт же піддався грі двійників аж так, що його там підмінили на радянського посібника, якого було викрито лише в США, бо погано імітував президентський параліч і частенько вставав з інвалідного крісла розім'яти ноги. Підставний чекіст і гадки не мав про існування в США телебачення — камери стеження виявили це і спецслужби прискорили йому «хворобу»: лже-Рузвельта терміново зліквідував його наступник Трумен.

Черчилля ж підмінити чекістам не вдалося, бо він (яскравий прибічник Шерлока Холмса) обачно помітив, що і в самого Сталіна чомусь щоразу міняється форма вух. Тобто тогочасне мистецтво гримування ще не опанувало пластичної хірургії, і Черчилль нарахував Сталінів три штуки, тому й відмовився змінювати резиденції, щасливо уникнувши підтасовки іпостасей і врятувавши Англію від комунізму.

А яка ж доля невикористаних дублерів? Лише Берія знав, що тривалий час Сталін насолоджувався, споглядаючи крізь вічко за сексом «Де Голля» з «Черчиллем», зневажливо пихкаючи крізь люльку:

— Ось і ясно, чьому Альбїон називають голубим...

І вдавався до кінозамальовок — хтозна, можливо така хроніка колись і знадобиться?

Міністерство іноземних справ тримало в запасі лише Цеденбалів три штуки. Не кажучи вже про Ульбрихтів і Гомулок — бо справжні прототипи вже кілька років копали уранові шахти в Жовтих Водах.

— Живучі, падли, — щоразу дивувався вождь, гортаючи звіти про їхню трудову діяльність.

Саме тут слід шукати пояснення, чому в повоєнному еСеСеСеРі повністю припинилося кіновиробництво. А Сталін же кіно дуже любив, одначе надто вже захопився іншим його різновидом, реалістичнішим: тепер усі режисери та гримери працювали над вишколом великої кількості різноманітних подвійників. Отож не дивно, що на екрани вийшов лише один вітчизняний фільм — «Падіння Берліна», де роль Сталіна виконував не він сам, а двометровий двійник — актор Дікій. Він так майстерно перевтілювався в миршавенького вождя (справжній зріст 1 метр 46 сантиметрів без вмонтованих у чоботи чотирнадцятисантиметрових прихованих каблуків), що за це його навіть випустили з ув'язнення, де перебував десять років. Навіщо його там катували? Аби якнайшвидше надати вигляду потрібної вікової категорії, щоб вірогідніше сприймався на екрані. Ось чому він весь час про це мовчав.

— От скажі, — вождь замріяно випустив на Берію пасмо густого диму з люльки, — якщо терорист переодягнеться двійником когось з охоронців? І й підкрадеться до мене? Га?

Берія проковтнув борлак. Однак тут же з переляку пригадав, що має заготовочку:

— Я подбав про це. Знайшов вам таких охоронців, яких ніхто ніколи не зможе зрозуміти й ніколи не зможуть підмінити.

Вождь на це округлив очі:

— Та ну? Де?

— Як мовознавцеві вам кажу — я знайшов у горах Мен-грелії таке село, де мешкає плем'я горців, які мають цілком відокремлену мову. Її ніхто на Землі не досліджував. Ці неграмотні люди можуть спілкуватися усно лише між собою, а в сусідніх поселеннях їх не розуміють геть. Як-щоб ми їх усіх перевеземо до Москви й поставимо на варту першого ешелону, то жоден чоловік на планеті імені Земля не зможе увійти з ними ув мовний контакт, а не те, шьчо-би перевбратися в когось двійником.

Сказав це і втратив голос, бо уперше побачив, як очі Сталіна зблиснули щирою дитячою радістю, наче якась брила спала з душі вождя.

Двійники були зручні ще й тим, що, побільшивши кількість ескортів, практично унеможливили шанси від-стежити маршрут руху. Особливо Сталінові подобалися моменти, коли дві кавалькади перетиналися на перехресті і два вожді махали крізь вікно ручкою один одному.

Звісна річ, була й небезпека заколоту двійників. А що як хтось із них стане переконливішим за оригінал і захопить владу? Отож усіх міністрів мучила непевність: ніхто й ніколи точно не знав, з ким насправді має справу — з натуральним вождем, чи підставним — то яка ж тут може бути змова?

А якщо між дублікатів виникне заколот? Чи проста забастовка — що тоді? Бо ж розрізнити їх іноді не вдавалося навіть двійникові Берії. Такі забавки дуже подобалися Сталіну, адже саме вони ефективно зменшували можливість палацового перевороту.

Також завдяки дублерам сильно зросла міжнародна вага СРСР — бо вождь міг особисто приймати вдесятеро більше делегацій од братніх народів. Тепер подвійники поділялися на першу, другу і третю категорії — останні для геть віддалених африканських побратимів.

— Та їм однаково, — сміявся крізь вуса вождь, — ти їм замість мене хоч Леніна покажи — не відрізнять.

Та й внутрішня економічна ситуація значно поліпшувалася — особисті зустрічі Сталіна з трудовими колективами країни вдесятеро

збільшилися, що викликало нечуваний трудовий ентузіазм та зростання продуктивності праці.

А от для найважливіших зустрічей Сталін залучав самого Вольфа Мессінга. Той проникав у душі високих співрозмовників, перемішував їхню підсвідомість зі свідомістю, підслуховував усі їхні думки, а потім уголос видавав їх за свої, доводячи всіх до екстазу. А далі нав'язував їм власні

ідеї про сугестивні здібності Вождя. А той крізь шпарину радів, що чаклун для цього й вусів не клеїть, не одягає китель, не курить люльку, а спокійно сидить, кучерявий, босоніж у халаті, маскуючись лише за допомогою гіпнозу.

У Кремлі давали камерний концерт із уривків п'єс про Сталіна, отож у МХАТі заgrimували акторів Ліванова та Абрикосова під Сталіна та Берію, посадили в авто, та й заїздить воно в Спаські ворота, а майор ДАІ вкам'янів, забачивши крізь скло цих двох. З нього потім покепкували колеги:

— Ну, ти чудака, та це ж актори Ліванов з Абрикосовим!

От він далі стоїть на посту, аж із Кремля виїздить авто, а в ньому сидять уже справжні, натуральні Сталін і Берія. Тут майор перегородив їм дорогу, з широкою усмішкою всунувся в салон:

— Ну ви, бля, й артисти!

...Пристрасть до подвійників мала таємні корені. Річ у тім, що Сталін і сам був дублером самого себе. Ще геніальні Ільф і Петров звернули увагу на велетенську кількість пам'ятників коню Пржевальського, яких було по-натицяно по країні. Це був своєрідний натяк митців на стовідсоткову подібність Сталіна до Пржевальського, адже, як уже згадувалося, видатний дослідник мандрував весь час через Горі — рідне село вождя, часто зупинявся в його оселі. А коли на світ з'явився маленький Сосо, — то зафундував чималу суму на освіту юного Джугашвілі. Отак той опинився не де інде, а аж у церковній семінарії.

Тим-то цей осетин Джугашин (Джугаєв) додав собі суфікс «швілі», викликавши посмішки в сусідів, адже більше ніде й ніколи по всій Грузії не траплялося такого штучного прізвища — Джугашвілі. Причини до гумору були й інші, адже «джуга» по-місцевому означає жужелиця — рештки від металовиробництва. На підтвердження того є

факт, що псевдонім «Сталін» взято як протиставлення до означеного терміна.

Щоби приховати цю таємницю, на батьківщину він відрядив цілий гурт науковців-біографів, які розшукали кожнісінького, хто хоч трошки знав щось про дитинство вождя.

Вождь сидів, понуро перебираючи ці письмові свідчення; одібравши непотрібні, жбурнув у камін. Берія схвально кліпнув на це.

— Поназаписували, — зітхнув Сталін. — Пошлюхай, кацо, може, всіх їх... — він красномовно кивнув люлькою на вогонь, що пожирав папери.

— Усіх цих вчених? — наважився уточнити Берія, і Сталін ствердно пихнув люлькою.

— І всіх цих землячків, — він подивився на папери, що лишалися на столі, а потім шпурнув до багаття і їх. — Тежь мені, кожен пише, шьчо я грався на березі річки в лапту. Наче не було інших ігор?

Після цього всіх опитаних односельців було знищено разом із родинами, а увесь чеченський народ було депортовано геть за межі Кавказу. Коли, самотньою, померла Сталінова мати, то вождь навіть не приїхав на її похорон, щоб не відновити місцеву пам'ять про себе.

То хто він насправді, цей загадковий горянин?

Справа з двійниками зайшла так далеко, що часто він плутав себе із самим собою. Бувало, що йому навіть спадало на думку: «А що, яксьо мама народила двійню, а одного сина в неї вкрали в роддомі? Й потім ми жили і виховувалися окремо, як це буває в індійських фільмах. А що, яксьо існує ще один справжній я?»

Став він до того двійникуватий, що вдивлявся в Сер-го Орджонікідзе, неначе в дзеркало, — так той був схожий на вождя.

— Слюхай, Серго, зголи вуса, друже.

Той не зголив, і навіть не збагнув, що ж сталося, коли його не стало...

...Політбюро пильно наглядало крізь шпарину, як голий вождь, немов дитя, натхненно борюкався з чотирма Істомілініми. Це було, як гратися в піжмурки, лише з не-зав'язаними очима. Під час любощів він не скидав своїх чобіт (Берія пильно це контролював), і не тому, що це виглядало дуже сексуально, й не тому, що мав у них приховані чотирнадцяти сантиметрові таємні каблучки, а тому, що на ногах у

нього пальці давно позросталися в копита. Такі, як і в коня Пржевальського.

І щоразу щиро радів, коли під час коїтус-контролю вдавалося виявити з-поміж дівчат справжню, що підтверджувало анкетування комісії, даючи невимовну втіху немолодій уже людині. Був непідробно радий, весь такий генераліссімей.

— Як ви їх відрізняєте, хазяїне? — допитувався Берія.

— Головне, що я їх не розпитую, — всміхнувся димом крізь вуса вождь.

...Згадує Берія:

«От узять Горького, коли він повернувся до еСеСеРу, поставивши попередню умову, що тут буде заборонено До-стоевського — надто вже прагнув колишній Пешков стати найбільшим російським письменником, — то Ягода, який досконало знав усі слабкості прозаїка (мав із ним спільне дитинство у Нижньому Новгороді), переgrimовував його, немов Діда Мороза, у толстовську бороду й запускав у московський натовп. Ходіння в народ — то була давня улюблена забавка Горького, лише тепер він не босякував (вік не дозволяв), а чинно мандрував по забігайлівках, вивідуючи чаяння простого люду, нотуючи матеріал для майбутнього шедевр.

Безліч персонажів назбирав він, не здогадуючись навіть, що всі вони були перелицьовані під народ сексоти. Навіть сам Ягода не оминав нагоди заgrimуватися, скажімо, в ремісника і, змінивши інтонацію, навіювати митцеві нові творчі ідеї — письменника навіть не насторожило те, що всі ці співрозмовники неодноразово натякали: а не зле було, щоби хтось написав романыку про Сталіна, бо дуже вже народ спраглий такого художнього твору; і щоб назвати його, приміром, «Батько».

— Ви ж уже «Матір» створили? — міркували всі вони вголос, перехиливши чергову чарку. — То за чим стало?

Робили це так вдало, що буревісник революції не розпізнавав підсадних чекістів, бо був захоплений новою ідеєю — загальним образом простого московського люду, який потроху укладався в текст. А тоді Ягода перейшов до інших натяків: умовив Горького відвідати Соловки, де перебували за ґратами митці, які не бажали творити образ великого вождя. Однак і тут Горький не допетрав натяку. Ба, навіть тоді, коли його син загинув у автомобільній катастрофі — так нічого і

не збагнув. Возив Ягода Горького і на Біломорканал, будований теж незгодними. Письменник і тут не здогадався, що в разі відмови він теж опиниться тут.

Правда, бували й інші варіанти: Булгакова всіляко агітували написати п'єсу про молодого вождя, але той упирався, незважаючи навіть на безкоштовний морфій. Дивно, але переконала його обіцянка нової друкувальної портативки та трикімнатної квартири. Дружина дуже на цьому наполягала, та щойно Булгаков сотворив «Батум» — невдалу п'єсу про Сталіна, вона відразу заторохкотіла на той світ од буцімто ниркової хвороби».

...Берія дуже боявся Сталіна, бо був чоловік, якого він боявся ще дужче — особистого начальника воєдної охорони тов. Власюка. Цей страх і змусив міністра діяти, щоб знайти спосіб підставити охоронця.

Ліквідувати Сталіна було дуже непросто, адже всі харчі перевірялися кількома інститутами м'ясо-плодо-овочо-фруктохарчування. Однак якось Сталін необачно подавився тютюновим димом й Берію осінило: хоча тютюн теж ретельно перевірявся на вміст отрут, але ж саму люльку ніхто перевіряти не здогадається? Тому Берія рушив у підвальні фонди конфіскацій і знайшов люльку, геть тотожну. Однак вождь виявився надто помислимим і ніколи не випускав своєї люльки з рук — ні вдень, ні навіть вночі...

Тоді Берія вдається до останнього ходу: за таємними списками скликає зі своїх запасників живих іще лікарів-отруйників:

— Ви думаєте, чи ні? Ви ж розумні люди. Здавалося б, євреї... Тимчасом цей антисіміт вислав усіх вас у Біробіджан, а скоро ще далі зашле. Не чухайтесь, а давайте вже робити хоч щось!

Вони промаринували підсадну люльку безколірною на смак отрутою й чекали лише слушної нагоди, але її не випадало ну ніяк.

Тоді хижий міністр ГПУ і вдався до підтасовок та приписок: підмінив анкетні формуляри коханок таким робом, аби на постільні пробір-випробування до обер-охоронця Власюка потрапила не п'ята за списком повійниці Исто-міліної, а справжня, перша. Розбурханий пробір-ад'ютант Власюк навіть не зазначив, що вона люто опиралася, навпаки, це лише розпалило його. Якби він тоді, в ліжку, уявив хоч на

мить, з ким насправді борюється, то це б на все життя охолодило його шал.

Бо щойно Сталін довідався від коханки про насильство, Власюка не стало. Його замінив на посаді беріївський ставленик. А що ж Істоміліна? В останню мить вождь передумав розстрілювати і запроторив її, медсестру, на Колиму. Правда, час від часу реабілітував, перевозив назад, до Москви, перевіряв її почуття.

— Ну, як там у Комі АєСеСеР? — допитувався щоразу.

Та зітхала:

— Драга.

— Яка така драга?

— Золотодобувна, — зітхала ще тяжче, подумки вже пакуючи речі до нового заслання.

Що дало змогу підсунути в оточення вождя декого з лікарів-отруйників? Хоч Сталін мав на кожному графинчикові по замочку, однак хто тепер міг контролювати пропорцію суміші еліксиру та екстракту? А особливо, кількість рідини? Адже без Істоміліної секс давався вождєві важко, тут ніяка повійниця-подвійниця не змогла ввести його в постільну оману; наука ще була безсила підробити таємні інтимні відчуття слизистих кінцівок. Отож старіючий Сталін подвоював і потроював стимулятори. Тим паче, вже не було поруч пильного ока Власюко-вого, щоб захистити од безконтрольності... От як жадібність фраєра губить: на тобі ще один інсульт, цього разу вже останній.

Отут Берія вже хтів був запровадити найжорстокіший свій задум: біля каміна бити по черзі всіх подвійників вождя кочергою, а потім там же повільно піддавати їх смерті за допомогою підміненої люльки, садистично при цьому удаючись до злягань зі штатом Істоміліних... Однак не встиг, бо Жуков своєчасно зірвав блюзнірські плани і одібрав владу над країною, щоби передати її Хрущову, з яким був знайомий з фронтових доріг.

Уже згодом, коли Хрущов скликав комісію з організації похорону вождя, виявили Істоміліну № 9, котра хутко замінила на подушках нумершу «вісім» після нумер-ші «дванадцятої», несподівано й таємно од них порушила в той рокований момент спецінструкцію, що забороняла вдаватися одночасно до кількох зляганневих методик. Дівчина ж застосувала одночасно найсильнодіючі: обтиск, посмик з

обсмиком, обкрути з обертасом, рипання («тертушку»), прокрути в протифазу («шнек»), а також підхвиць. Укупно з передозняком стимуляторів це й зумовило радісний шок, який поволі перейшов у фатальну мозкову тромбоемболію. Бо, як то кажуть: «Не можна двічі зайти в одну ріку, а особливо, вийти з неї».

Отож оновлене ЦК КПРС реабілітувало її, дівчину № 9, завдяки XXII з'їздові КПРС, високо оцінило заслуги інкогніто її особи, поставилося з розумінням і нагородило орденом «Героїні соціалістичної праці», бо в той страшний момент Сталін таки нарешті вперше випустив з зубів люльку свою, вона, пихнувши іскрами, закотилася під альков, а Берія підловив цей момент і вже тут як тут. І так спритно підмінив, що вождь з усією своєю шизофренічністю не зміг постерегти: відімкнув замочок на пачці цигарок і особисто натовк туди «Герцоговину флор», ще й кілька разів устиг смикнути. Тут його й скоцюрило...

Інша річ, чи розбив так званий інсульт саме Сталіна? Відомий той факт, що Гітлер, наприклад, застрелив і спалив чотирьох своїх двійників і п'ятьох особистих подвійниць Єви Браун, а самі вони сидять тепер удвох любенько в південних джунглях Аргентини й кохаються — інакше якого біса було брати законний шлюб саме перед «самогубством»?

То помер таки Сталін чи не Сталін? Може, він вічножи-вий разом зі своєю Істоміліною, й вони теж узяти десь там законний шлюб? Бо й досі не відомо, куди зникла його юна коханка. Та хай там як, а розвінчання культу особи відбулося, і назад його вже не вернеш.

Але от історія з подвійниками по його смерті не закінчилася, бо хто втік за кордон? Сталінова донька Світлана Алілуєва? Та цій би просто не дозволили доїхати до Індії, а лише тій — іншій, якій довірили потім опублікувати лояльні спогади про «батька», які пом'якшили в світі репутацію компартії СРСР.

Чи судили Берію, ось питання. Бо на процесі кілька свідків зверталися до нього його рідною менгрельською мовою, а він не розумів ані слова. Тоді свідки почали звертатися до нього грузинською, і що? Точнісінько той же результат — відсутність розуміння.

Ситуацію врятувало лише те, що і весь судовий колектив, і присутні журналісти не тямили жодної з тих мов і ніхто не збагнув підтасовки.

Бо чому ж існує аж три (!) офіційні версії його страти за вироком цього суду ще задовго до самого засідання:

— буцімто Берія загинув на засіданні політбюро через удар ноги в яйця особистого каблука чобіт Жукова за допомогою Кантемирівської дивізії;

— буцімто він був заарештований у своєму кабінеті генералом артилерії Москаленком і ним же розстріляний із ППШа при спробі самогубства;

— буцімто він у своєму бункері був розстріляний особистим генералом танків товаришем Батіщевим.

Будь-яка із цих версій може виявитися брехливою, проте запитання постає одне: то кого ж потім судили?

Промайнуло небагато років, однак минули епохи. І в далекому запилюженому пустелями Джамбулі на перон зійшла жінка, чия врода старанно ховалася в совдепів-ську одягачку, пилюка од вагонів ще дужче припорошила її; жінка дивилася на навколишні бархани і спокійно чекала, доки вони не вийшли з її світло-сірих очей. Глянувши на папірець, рушила до районної заготівельної райспілки.

Перед конторою хвилюку постояла, обсмикнула одержу й несміливо переступила поріг. Ідучи до одного зі столів, вона ще здалеку оглянула обліковця, а потім сіла навпроти. І хоч він був тепер без кітеля й вусів, а головне, без ненависної смердючої люльки, — не впізнати його не могла.

Поклала руки на папери. Він автоматично потягнув до себе квартальний звіт, підвів очі і вмить усі цифри та числа спинилися і назавжди повилітали; пальці їхні переплелися й боляче стиснулися. Підробити можна все на світі, а от дотик зімітувати неможливо. Певно, через біль сльози рясно покотилися обом з очей на документи.

Він би міг запитати поглядом: «Як ти мене знайшла?»

— Гроші, — відповіла би вона вголос.

Велика держава оберталася навколо затиснутих долонь — вони не помічали, бо дотик пробирав дужче за біль.

— Степан, Корнієнко, — насилу назвав він себе уперше.

— Докія Пилипчук, — вимовила й вона своє ім'я, не помітивши, що зробила це рідною мовою.

Гойдалка

Студент Валентин, звісно, лише студент, має підозри про тих, хто теж підозрює одне одного. Саме тому всі мовчать, удаючи статус кво. Це так лютило парубка, що він пошкодував про освіту — слід було йти в радіоелектроніку, щоби наставити по всьому будинку жучків та об'єктивів, потім створити правду, розмістити в інтернеті, аби її спізнав весь світ, а вже потім і сусіди, яким тоді заднього ходу не буде.

Прозріння почалося з того, що після лекцій він пішов гуляти зі старостою курсу Светою, а ввечері привів її до себе у двір на дитячий майданчик. Вона навіть ходила за альтанку в кущик — стільки було в них вина; а він ні, ні разу, бо був зосереджений на ідеї оволодіть, бо це вже було дуже просто, хоча Света намагалася протверезіти, хапаючись за цигарку, од чого чомусь в неї крутилася голова. Однак він, посадивши її ніби на коліна, зумів переконати, що як укритися її широкою сукнею, то ніхто й не здогадається. Розмова була про це коротка, куціша навіть за їхні взаємні поштовхи з одхиленими трусиками; все виявилось кращим, ніж би обом хотілося, правда, алкоголь підгаль-мовував, але радість взаємної перемоги давала сподівання на ще краще, аж тут приперлося дві постаті й сіли на гойдалку.

Студенти завмерли. А ті двоє повиймали цигарки, але запальничка в них була невдала. Спалахи іскор показали, що постаті дівчачі, і Света почала повільно знову, відчувши додаткову снагу від двозначності ситуації; ця її радість потроху його обурювала, бо не хотів допускати у свої відчуття сторонніх, отож прошепотів на вухо:

— Ти тільки не лякайся.

— Чого... лякатися...

— Я зараз матюкнуся, вони злякаються і втечуть.

— Добре. — ще уповільнилася вона, аж закусил губу. Света все життя була старостою, і оце лише зараз — ні; була радість довго про це згадувати й дивуватися самій собі.

Валентин брудно й довго матюкнувся. На мить дві постаті на гойдалці завмерли, а потім одна перестала чиркати запальничкою:

— Валь, це ти? А ми боялися, що якісь хулігани.

Обидві встали, прийшли в альтанку, посідали навпроти.

— Уявляєш, я тільки купила її, а вона не робить, — чиркнула ще раз іскрами й Валентин упізнав сусідку Катю. — В тебе прикурить не буде?

Вони підійшли упритул, староста Свєта щільніше обтягнула сукню, хорошу таку, що затуляла і спущені джинси хлопця. Він вийняв сірники й подав, ті прикурили, й він упізнав ще й Надю з парадного навпроти, здивувався, що вони, пісюхи, а вже смалять.

— Отак викинь гроші, і пшик.

— Я ж казала, спічки бери, — солодко затягнулася Надя, — а ти все форс давиш, ой, ха.

— Спічкі одноразові, а зажигалка ні, — виправдовувалася Катя. — А твоя дівочка курить? — запитала нахабно і, не діждавшись відповіді, вставила їй цигарку в губи, прикурила й Світлана, дивуючись сама з себе, відчула, що втягує дим. Ще з більшим подивом відчула, що відновила рухи, не зовнішні, а внутрішні, наче не з нею діялося, а з якоюсь іншою, зомбованою. Валентин аж очі заплющив — виявляється, як він мало знав про жінок, особливо про дівчат з курсу.

Вона ширше відкрила ніздрі й подала пляшку дівчатам:

— Вип'єте?

Ті б відмовилися в іншій ситуації, але перед старшою не змогли, й мало не вдавилися, чи то вином, чи то димом. Одкашлялися лише коли постукали одна одну по спині.

— А ми йдемо й дивимось, хто це чужі на нашу площадку ходять, аж бачимо, а це свої, ой, ха.

Зрозумілою була образа за майданчик, адже геть недавно вони тут гралися в пісочку і на гойдалці, і на драбинках.

— Я ось усе хотіла спросить, — обережно затягнулася Катя, — ви будете красить в под'єзді, чи тіко біля собствен-них дверей?

— Ще не рішив, — Валентин зробив усе, щоб не здригнутись, бо Свєтка не на жарт обтисла.

— Дак ви рішайте цей вопрос, бо всі кажуть, що скинемося, а нада щоб ти взнав у папки, в якому магазині він краску брав, бо буває купиш, і тоже зелена, а не така само, узнай, щоб краска була общего цвета, не тягніть, добре? Спитай у батька.

Во, малеча, ще вчора гралася у пісочку, а тепер на «ти».

— Я спитаю, добре.

— Тут іще собирають гроші рятувать ветерана, бо про нього всі забули, — не вгавала Катя, — він десь там воював, і забули.

— Од чого рятувать? — мало не простогнав Валентин.

— Од собственних нервів, він уже всіх задовбав.

— А ви самі чого не п'єте? — повернула пляшку Надя. — А то невдобняк, бо ми все вип'ємо, — засміялася вона й теж обережно припала до цигарки, але не закашлялася, дуже приємно було школяркам поспілкуватися з дорослими.

Він прошепотів:

— Ви, дівочки, ето, а батьки знають, що ви курите?

— Ой, можна подумать, — Надя хотіла казати про те, що тут часто в альтанку приходять якісь і не дають нормально покурить людям, але вмовкла.

Валентин несподівано подумав: чи здогадуються ці двоє, чи просто прикидаються? Бо Света враз затягнулася глибоко й несподівано відчула обертання голови, він по-трактував це по-своєму і хотів порадіти, але знову стримався. Света спробувала вийняти цигарку з рота, але не влучила пальцями. Валентин їй допоміг.

— Дівочки, ви б ішли, — мовив він.

— Чого? Шо ми, не в себе вдома?

— Та ні, — затягнувся Валентин, — нам просто треба поговорить.

— А, дак ми отойд'єм, щоб не мішать, — буркнула Надя й обидві подалися на гойдалку, докурили мовчки, потім пішли.

* * *

— Толя!

А тоді знову:

— Толя!

Весь двір ставав потроху Тольою, бо зараз Нінка покричить із вікна, потім вийде надвір і продовжить. Кожен тоді думав, чи вони нормальні?

— Толян, це тебе, — стомлено блимнув на нього ліхтариком Сява, бо голос матері наближався до їхньої загородки.

— Сюди не загляне, — буркнув Толя і ввімкнув лампочку свого, — не догадається.

Хоча голос наближався, доки не прозвучав згори на сходах.

— Шухерись! — прошепотів Сява і хлопчики виштовхнули Толю з закомірка; той мав півсекунди, щоби вибігти з підсобки і проскочити за ящик з піском.

— Толя? — невпевнено зазирнула мати за двері в темряву, що Сява од несподіванки натиснув на ліхтарик і він кволо блимнув.

— Так ось ти де... — вона намагалася прозирнути підвальну мряку, — мама кличе їсти, а ти он який. Охолоне!

— Не охолоне, — буркнув Сява і всі інші закивали головами, — бо його тут нема.

Ніна не вірила, тим часом за її спиною якась тінь шаснула підвалом з-за піщаного ящика й нечутно ковзнула сходами нагору.

— А що ви тут робите, цікаво? — вона обсмикнула халатика і стояла.

Так довго, що очі почали звикати до пітьми.

— Шо-шо, — пробурмотів Валерка, — свічки палим, фанарики, штаб охорняєм, — соромно було зізнатися, але це була правда, бо сиділи мовчки й тихо мріяли про Катьку, старшокласницю з цього ж парадного; вважалося, що вона коли-небудь сюди зазирне.

— Курите? — не здавалася Ніна, — Ану, дихни.

Вона по черзі й повільно наближалася уприпу до кожного, і з подивом відчула, що помилилася.

— Толя, — сказала вона до купи мітел, старих і нових, звалених в кутку. Нахилилася перегрібати, аж утратила рівновагу і впала. Хотіла встати, однак коліна ковзали по мітлах, од чого вона ще дужче заголилася.

— Поможи встать, вирячився, — наказала вона.

Промінь ліхтарика ковзнув голими ногами, завмер.

Сява нахилився, і не взяв за руку, а поклав долоню на стегно. Йому заціпило.

Тоді він поклав другу долоню. Хотіла щось казати, але в горлі стало так само тепло, як і під долонею, тому лише хрипнула, капці ковзнули додолу. Сява увімкнувся, неначе ліхтарик. Решта з подивом дивилися на чудо, а коли вона спробувала сіпнутися, вхопили її і притисли, почали хапати, хто за що міг.

...Толя вже доїв котлету і, захлинаючись компотом, побіг надвір. Шарпнувши двері «штабу», з подивом зазначив, що вони якось заплішені зсередини й шурхит там припинився.

Він забув пароль, бо був тут наймолодший і тому мовив:

— Свої.

— Якого ти? — двері неохоче прочинилися, звідти протиснувся Валера. — Ану, котись.

І боляче штурхнув малого, що той опинився аж під ящиком із піском.

— Ану, котись! — узяв його за комір Сява і витягнув з-за ящика з піском. — Щоб духу твого тут не було, всю малі-ну нам завалив.

Образа обтисла малого, він стримався, а заплакав лише надворі. Посовався порожнім подвір'ям, а потім посунув до хати з надією щось побачити по теліку.

— Толя! — нарешті почули вони наступного дня. Голос наближався.

— Толя, — мати спустилася до підвалу й одчинила двері в тишу. Таку гучну, що не почула, як син Толя крадькома ковзнув сходами нагору. — Толя, — вступила вона всередину.

— От, суки, — вилаявся Іван Степанович, побачивши на дверях підвалу чималий замок, і заховав назад у сумку фотоапарат. — Так тепер вони, суки, замок почепили, а раньше було низзя?

Він сплюнув, бо тепер треба йти нагору, шукати двірника, щоб той шукав ключа. Слідча процедура затягувалася:

— Ще, курви, поприбирають чисто, і всі вешдоки перетрясуть, — плюнув він, і, кречнувши, подався нагору.

Двірник Федір саме мив друге парадне, коли його знайшов слідчий. Привіталися.

— Замок таки почепив?

— Навхір він би міні здався, — одкинув швабру той. — Комісія приказала, я й повісив, — шукав він цигарку, доки Іван Степанович не сунув йому свою, посідали на підвіконня, пустили дим.

— Ну, давай ключа, — слідчий притоптав у пачку недопалок.

— Якого навхір ключа? — двірник вдавав, що не здогадується про підвал.

— Кончай яерли крутить, — видихнув останнього дима Іван Степанович. — Ти ж знаєш. Бо міні треба фотки з місця проішествія зробіть.

— Да, дворніку положено все знать, тіко за таку зарплату голова навхір попухне. Ключа в мене нема, началь-нік ЖЕКу лічно забрав під

свою ответственність. — Він теж видихнув дим, бо по ключа треба було топать аж у ЖЕК. — Дай хоть домию, — взявся за відро. — Накидали там трусів, а я ходи за ними ще й в підсобці вбирай, — сказав він і враз збагнув, що ляпнув дурницю.

— Яких трусів? — насторожився слідчий.

— Яких-яких, — бурмотів двірник Федя, — порваних, женських... Коли мітли прибрав, обнатужив.

— Де вони? — підскочив той.

— Хто, мітли?

— Труси, кажу тобі, труси!

— Де-де, викинув навхір в бак.

— Дак бігом мені вийми, — захвилювався Іван Степанович.

— От, починаєшся, — зітхав Федір. — За цими розврат-ніками й пороботать нормально не дадуть, ну, благоустроїли вам дитячого майданчика навхір, дак і гуляйтеся там у пісочку, не, так їм підвали подавай.

— Не бурчи, — сказав слідчий, — я тобі віддячу, в мене тут проходив один хірург по делу, так йому треба всю сантехніку помінять, візьмешся? Як найдеш ті труси — халтура твоя.

Федір помітив, що слідчий враз стомився. І почав терти шваброю швидше, аж мимоволі в нього злетіла пісня:

Хлопець він був чорнобривий,
З мамки рейтузи стягнув,
Раком поставив,
Шишку направив,
Я закричав: каравул!

На мотив «Синього платочка». Слідчий аж плюнув на помите.

Федір удав, що не помітив:

— Да, народ оспівує, — пояснив він. — Да, про всяке, що буває. А я розірвися навхір ще й підвал охоранять? Хто винуватий — я винуватий?

— Ти невинуватий, це точно.

Повз них, обережно переступаючи помите, навшпиньках, проштовхнулася молодиця Тетяна, війнувши гігантським бюстом і таким же перегаром, обох це разом вразило, аж вмовкли на якусь хвилину.

— Да, — домив двірник сходи й переможно ляснув відром. — Отак рожай їх собі навхір на свою голову, щоб воно потім пішло й на рідну мамку стукнуло.

— Воно не на мамку стукнуло, а на пацанів, які його за це били.

— Однаково, отак рости їх навхір, і виходить, що вона, бідна мати-одіночка, і винувата за це, з усіх сил виховує сина, а щоб потім хтось як мудак за ключима й за трусима набігаєцьця. Міні тепер на літучку хоч не показуйся: де ти, питається, навхір був, як ти був не доглядів, що мамку дівора трахала? В спину сміюцьця.

— Мені б твої проблеми, — зітхнув слідчий. Бо його проблема була казуїстична, і хто зна, як її передавать в суд, як інкримінувати:

чи як групове зґвалтування малолітками дорослої жінки;

чи як розпусні дії дорослої жінки по спокушуванні малолітніх?

Бо свідчення розходилися, хто і кого, а подання могло підірвати реноме слідчого у цій заплутаній справі.

* * *

— Хто там? — запитала вона, Тетяна, обережно поправляючи бюст.

— Ваш дворнік Федір, — почула у відповідь.

— Ха-ха. Якщо ви «дворнік», то мусите знать своїх жильців.

— Звісно. Якби ви були жильцом. Як ви — квартирантка.

Вона похитнулася, подумала, і одчинила. Федір грюкнув чобітьми об поріг, зайшов і почав демонстративно озиратися.

— Да, гражданочка, — нарешті помітив він Тетяну.

— То що тут такого, — розвела вона долоні, — що, заперещено знімать квартирю?

— Знімайте ви що хочте, но поступають сигнали, що ви перезаймаєте житлоплощадь іншим квартирисьйомщи-цям, — насилу вимовив він.

— Я? — картинно здивувалася вона. — Да ви проходите, чого тут торчать.

Тетяна відводила його від дверей:

— Чайку?

— Не одкажусь, — він посунув за нею, пильно оглядаючи закутки, зазирнув до туалету й до ванни, бо тепер скрізь йому ввижалися

загородки з порваними жіночими трусами. А коли зайшли до вітальні, то боляче тіпнувся борлак: якби на столі стояла й сулія горілки, цього б не сталося, а так там стояло кілька пляшок та ще й добряче недопитих.

— Я ни пойняв, — тицьнув він на них долонею, — шо за натюрморт?

— Нормальний, — розвела руками вона, — в мене день народження.

— А де гості? — зазирнув він за штору.

— Нафіг міні нада ще когось поїть? Я ясно сказала? — засміялася вона. — От вас можу вгостить.

Наче ненароком він оглянув балкона.

— Ну, з днем народження, — ще сідаючи за стіл, уже взявся за склянку.

Смачно цокнулися й перешили. Він пошукав очима закуску і з подивом її не знайшов.

— Так ето.. — почав він і забув, про що хотів запитати.

— Ви хотіли щось спитать, — облизнулася Тетяна.

— Шо на ввереній вам площаді проживають незаконні жилиці, — вирішив він не вимовляти «квартиросьйом-щиці».

Подив її став більший за її велетенського бюста.

Він би й здогадатися не зміг, що додаткова подруга, «жилиця», щойно зачувши дзвоника в двері, шаснула на тумбочку, з неї на двері ванни, а звідти, наче ящірка, прослизнула на антресолю, бо вона була музикантом і зачула двірника ще до того, як він подзвонив.

— Жилиці? — продовжувала дивуватися Тетяна, шукаючи здивованими очима, з якої б тепер пляшки налити. Так картинно, що Федір змушений був продовжити цей погляд.

— Так це клевета, — знайшла вона. — Просто до мене часто заходить моя подруга Алла, от людям і мерещиться.

Налила по півсклянки.

Алла зіщулилася на антресолі. Чорт її смикнув повестися на малу ціну — пляшку за дві доби проживання, включаючи й вихідні. А що лишалося робити композиторші, коли радіоканали один по одному закривались, і навіть музредактори не потрібніші за композиторів. Не йти ж лабать у кабак? Хоч їй і пропонували. Тим часом розмова у вітальні підозріло всухла, аж доки треноване музичне вухо вловило, як прогинаючись, вмовк диван. Але ненадовго; протиснуті його

пружини не ладні були опиратися двірниковому тиску, й тому диван рипав ніжками, ще трохи допомагав паркет, і Алла стиснулася, щоб не засміятися, бо Федір щоразу шепотів:

— Так ето, так ето, — а про що саме, забував, бо п'яні Те-тянині губи не давали договорить, аж доки вони знову не сіли за стіл, а вона винувато пішла на кухню шукати хоч якоїсь закуски. Він одразу подався за нею, устигши озирнути й другу кімнату.

Алла затерпла вся була, бо ті обоє після кількох невдалих спроб заснули на дивані й Федір крізь сон прокляв його. Щоб протверезити кавалера, Тетяна налила по півсклянки, і аж насилу тоді він подався.

— Ти звини мене, але я затемна дуже рано буду вставать на роботу, щоб не потривожить даму.

Тобто виявився ще й джентльменом.

Злізти Алла довго не могла, бо затерпла нога, й дівчина боялася впасти.

Але під ранок Федір притягнув частинами велетенське, ще дорежимне ліжко.

— З подвійною сіткою, панцерною! А не це... — він хотів сказати на диван «гівно», але вчасно передумав, — лай-но. Ось, — помилювався він, — з резервів верховної ставки.

Хутко склав його і знову подався на працю.

Лише тоді Алла спромоглася злізти додолу. Обидві вони здивовано озирали ретро-меблю, особливо подобалися численні нікельовані бильця та блискучі шишки, неначе на новорічній ялинці. Алла підійшла й торкнулася пружин — старовинна газета, що приіржавіла там, несподівано одскочила й почала творити незвичні ритмічні візерунки, підкидувана пружинами. Жінки зачудовано торкали, а газета торохкотіла, жодного разу не повторивши мелодії.

— Ти не повіриш, оце мужик, — млосо зізналася Тетяна. — Но він мені признався в такому. що окроми горілки ніколи нічого в рот не брав, ні вина, ні навіть пива, а коньяк, каже, то начальство п'є і підари.

Не зізналася в головному: ще зі школи в Тетяни було поганяло Цицяна, бо вона мала велетенський бюст, але в школі не соромилася, а навпаки. Минув час і він несподівано видовжився, до такої міри, що жінка змушена була підкочувати, скручувати груди валками і отак втикати в ліфчик. Кожного разу, коли його доводилося знімати, бюст

розкручувався і падав, і не було кавалера, в якого би теж не впав. Так от, Федір був перший не такий.

Бо він мав звичку, припершись, одразу впасти на улюблене ложе й захропти. За годину прокидався й, відпочивши, пригадував, яку приніс закусь, і вони з Тетяною сідали за стіл. Потім Алла з антресольки чула звичну музику: спершу грюкали чоботи, потім штани, вдарившись масивною ремінною пряжкою, потім зі свистом злітала жіноча шовкова комбінація і виникала щоразу неповторна музика, всіляко вибрязкував подвійний матрац обома своїми панцирями, а ніжки порцеляновими коліщатками підстрибували то по одній, то по дві, а бувало й по три, бувало проковзуючись, накладаючись синкопами на загальні такти, так ето, так ето, шепотів він, дак це, дак це, відбрязкував нікель, ліжко посувалося проскоком по рипучому паркету до батареї й починало видзвонювати до такої міри, що Алла на антресольці нарешті записала їх на нотному папері, збагнувши що такого ритмічного принципу досі не існувало в світовій музиці.

Присутність же її під час акту дуже збуджувала чомусь Тетяну, й тому вона мимоволі додавала різноманітних темпоритмів.

Вони не знали, що на протилежному кінці планети Земля такої ж ритміки віднайшов авангардний Каміль Хуарес, майбутній нобеліант, правда, застосувавши для цього звуки сезону дощів об численні покрівлі своєї гасієнди.

* * *

Іван Степанович подумав-подумав і закурив іще одну цигарку. Перед ним лежало два стосики паперу, один списаний, а інший чистий. Взявши з першого аркуш, він довго вивчав заяву, не так по суті, як за почерком і, перед тим, як знищити, подумки пересунувся в той мікрорайон, звідкіля документ надійшов. Слідчий трохи потримав його перед собою й повільно видихнув на поверхню дим — і там на мить серед рядків проступили інші написи. Треба було пригадати нових фігурантів, яких вписати до відновленої версії. Слава Богу, попрацювавши тут не один десяток літ, слідчий на таких ідіотів дефіциту не мав. Кожна заява була на кілька сторінок, найголовніші — перша і остання, тож середні піддавалися переробці з тим, щоби потім

легко було знайти порушників і покращити показники по відділку, яких тягнули донизу різні «висяки» та «глухарі».

В столі слідчого був цілий арсенал ручок, різних за відтінками кольорів та товщиною кульок, одібравши потрібну, Іван Степанович довго уявляв себе тим дописувачем, а потім легко й натхненно підробляв протокол. Співробітники й гадки не мали про цей нечуваний талант перевтілення, але здавна поважали старшого колегу, що в скрутну хвилину він, викуривши одну-дві цигарки, давав цінну пораду, як повернути потрібним боком справу або долучити до неї обставини, тобто додаткові анонімки по суті, які потім створювали ілюзію часткового розкриття.

— Во, сучок, зараз візьму тебе на перо, — слідчий любовно окреслював на папері майбутні вдалі обставини.

Це як під час невдалої облави, незважаючи на неефективність, однаково йому чомусь потрапляли до рук абсолютно інші, але не менш небезпечні злочинці, і це завжди значно поменшувало провал справи. Головне знати, де робити нальот на бандитські «хази», щоби затримати коли не потрібного грабіжника, то бодай якого іншого, не менш затятого, — а такої публіки з усеукраїнського розшуку, слава Богу, завжди вистачало.

У моменти письменницького виснаження Іван Степанович завжди пригадував затриманого хакера Павлючен-ка, на якого довго і невдало полював сам Інтерпол, і все-загальну радість в департаменті, коли той «випадково» потрапив їм до рук.

Або — як довго він тягнув з нальотом на «кумарню», не в значенні кумів, а наркоматської явочної квартири, вирахувавши там час пік, наштотхнешся раптом на невловимого будівельного афериста, який, логічно зваживши на економію коштів серед дилерської братії, несподівано сам подався туди.

Бо якщо добре знаєш власну територію, то неважко визначити місцинки, де обов'язково хтось ховається — чи то хакер, а чи й простий аліментник; дуже часто вдалий вилов траплявся серед ніби безпаспортних заробітчан, які давали цілий букет приємних несподіванок у царині прихованих рецидивістів.

Особливо допомагає тут знання нежитлфонду. Отак ідеш, бувало, вуличкою в якихось інших справах, а чи й просто гуляєш, і раптом краєм ока бачиш, що хтось засклав поліетиленом горішнє вікно. А там

— з'явилося мурування пролому з імітацією старої цегли, й отак потроху складається певний калейдоскоп, що чекає на слушну хвилину. Головне обкласти щільно певну місцину, бодай

і навіть під приводом полювання на малолітніх скандальних екстремалів, а, гляди, трапить до рук раптом чимале підпільне виробництво горілки. Воно ще й не остигло, аж раптом на нього з'являється «давня» скарга — наводка від місцевих активістів, написана ним власноручно й вкинута з анонімним конвертом на пошту, — і таке розкриття старого «висяка» значно покращує статистику.

Тут була й інша логіка. Склалася така дивна традиція: як ти когось починаєш випасати, то за дивними обставинами він якось про це дізнається й стає невловимим, а ті, побічні позитивні результати пошуку, несанкціоновані, завжди влучають і приводять до вдалого ув'язнення, от у чому парадокс.

От, здавалося, простий рейд на повій, а в тенета раптом попадає давно відомий і невловимий шлюбний аферист, який нарешті подався в притон відвести неліміто-вано душу. Або й таємний багатопаспортний, але здавна надокучливий будівельний шахрай, який довго турбував великих людей, тобто болюче непокоїв вищі міліційні чини, і от на — отримуй його в гарненькій упаковочці!

Колег часто дратувало, що завжди Іван Степанович зволікає з потрібними заходами, але вони за звичкою терпіли.

— Ну чого ти тягнеш?

— Ще не зрослося, — буркотів він.

Начальство очікувало, коли він маракує, вичислює — а потім раз! І під час прочісування на предмет бригади заїжджих «щипачів» здобичку раптом стає знаний педофіл із сусідньої області. І це завжди чудо. «Гастролерів» Іван Степанович ненавидів, однак серед них траплялися дуже вдалі екземпляри (наприклад, чорний брокер), які полегшували життя іноді не власному відділкові, то якомусь сусідньому, що теж становило деяку приємність.

Дописавши папери, Іван Степанович увімкнув назад телефони, відімкнув двері кабінету. Складалася нова й перспективна картинка, сказати б, мозаїка, на перший погляд, невидима, як ота тоненька незрима павутинка, але коли на неї видихнеш тютюном, то вона враз постає в прозорому повітрі гранично окреслено. Щоби за мить, коли дим розвіється, знову зчезнути з очей.

* * *

Валік останнім часом чомусь полюбив вийти на дитячий майданчик, сісти в альтанку й вийняти цигарку: певно, якась ностальгія за дитинством гнала і гнала його туди. Не встиг прикурити, як почув збоку:

— От ви, юначе, Даманським не цікаветесь?

Він отетерів, доки сірник не обпік пальці.

«Даманський, — подумав він, — це сорт тютюну?»

— Зря, — сказав дідок, — а, між іншим, там люди кров проливали.

«Наркодилери?» — мало не бовкнув хлопець.

— Це сталося 1967 року, коли китайські ревізіоністи напали на СРСР, — не вгавав дідок, так що Валя з тугою глянув на омріяну лавочку. Він ніяк не міг повірити — невже все відбулося тут, невже таке могло статися, невже зі старостою?

— Уже й тоді були злі язики, — голос старого посуворішав, — які називали ту війну «першою соціалістичною».

— Е, ні, — сказав хлопець, — першою соціалістичною був напад соціалістичної Росії на соціалістичну Україну в 1918 році.

Дідок на мить умовк, пильно оглянувши хлопця:

— Пробачте, у вас яка ідеологія?

«У мене ідеологія Світлана — староста з нашого курсу», — подумав він, а вголос сказав:

— А другою соціалістичною можна назвати, коли вона потім напала на соціалістичний Татарстан.

— Де? — знову не збагнув дідок.

— У Криму, — пояснив хлопець і нарешті прикурив цигарку.

«Хоч бери та тікай», — з докукою подумав він. І не даремно.

— Так от, — провадив старий, — про ті бої, де ми відстояли Батьківщину, всі забули, не складено жодної пісні, уявляєте? Про Афганістан усі знають і співають, а Китай — то була значно більша загроза, і ні гу-гу.

Він сів поруч на заповітну лавочку, відсунув куртку так, щоби під нею було видно бойову медаль, і подав руку:

— Семенюк Петро Сергійович.

Хлопець потиснув і теж назвався; долонька виявилася сухою і напрочуд гладенькою, що він був подумав: «ідеальна долоня для

онаніста».

— Між іншим, учасник тих бойових подій, — він дужче випнув медалью. — Між іншим, то була перша війна, де біла раса зіткнулася з жовтою. І ми — не дали, не дозволили, ми відстояли мир на планеті Земля.

Валентин докурив цигарку. Весь цей час дідок пильно намагався зазирнути йому в очі, вимагаючи реакції, але вогник угас. Валентин встав, кивнув і подався; він ішов, рахував роки й дати, хотів вичислити, чи міг старий брати участь у тих боях?

Той також докурив, запхнув бичок у сірникову коробку, пошукав очима, знайшов валентиногового недопалка й тицьнув туди ж.

— Молодьож, — гучно прошепотів.

Удома він почепив куртку, зняв із сорочки медаль і поклав до шухлядки, натомість вийняв з неї чималий морський бінокль. На столі в нього лежав стос подушок; він поклав згори прилад, припав до нього і його вкотре подивувала оптична сила, а також нечувана чіткість зображення, яке він посунув, аж доки вперся в широкий балкон квартиронаймачки Тетяни.

— Ну, ну, — нетерплячився старий, однак у поле зору потрапила несанкціонована квартирантка Алла, витягла з-за пазухи пляшку горілки, протерла й урочисто поставила на стіл.

— «Казьонка», — з ненавистю прочитав він. — Дешевшої ти не могла знайти? Молодьож!

Але дівчина зникла з поля зору і старий змушений був повернути бінокль й оглядати порожній двір, щоразу натикаючись на покинуті «бички», чортихаючись на кожному. Однак заповітний балкон був порожній. Петро Сергійович іще раз перерахував недопалки, проклинаючи на кожному мешканців.

Єдиного, кого він тут поважав, це був двірник Федір, і не тому, що підмітав ті беники, а тому що був оригінал, носив справжні армійські чоботи.

У дверях балкона з'явилася омріяна постать — Тетяна, одвернувшись, із чимось маніпулювала за пазухою. Колись старий наштотхнувся на неї випадково — бінокль тоді явив чудо: жінка геть не опиралася, коли Федір спускав з неї труси, проте гнівно брикалася, коли намагався зняти ліфчик.

«Подвійні стандарти», — подумав дід, тобто не встиг подумати, як зненацька здобув міцне збудження, якого не спізнавав із часів вступу в пенсійний вік... Бо коли жінка скидала через голову шовкову комбінацію, з волосся їй злетів вихор статичних іскор і бінокль побільшив, як вони затріщали. Додати бурхливий натиск двірника, теж дуже наближеного морськими лінзами, а також повну відсутність власного порнографічного досвіду, до того ж тут надто посиленого окуляром, то ж не диво, що він вдався до давнього армійського перевіреного засобу — ще й досяг фінішу значно раніше, ніж його візаві.

Потім знеможено сидів, оглядаючи заляпаний бінокль, і дивувався, як слабо, виявляється, знає сам себе.

Петра Сергійовича не раз жахали ці спостереження, бо вони тривали чи не щодня; дійшов до того, що почав їх проклинати, а особливо себе, доведеного власноруч до цілковитого виснаження, адже щоразу не був готовий протидіяти побаченому, бо чомусь умить вимикалася логіка, а не інстинкти, було щось таке, з чим старий солдат досі не стикався.

Лише на якийсь час коханці дали йому перепочинок, це коли Тетяна з'явилася за шибками геть перебинтована, чим приголомшила спостерігача. Він злякався, яка ж то може бути тяжка недуга? Однак Федір не припиняв, лише трохи поскромнішав, і то, головним чином заду, чого Петро Сергійович, як людина старого гарту, особисто не схвалював.

«Чого вона його не відштовхне, безсердечного?» — гнівався він й одкидав свого старого побратима, восьмикратного бінокля. Бо двірникові було приємно, як Тетяна соромиться, навпаки, йому подобався дуже довгий бюст, бо його можна було цілувати, дотягнувшись із будь-якої позиції.

Страшне було те, що поспілкуватися про побачене ветеран не міг ні з ким...

«Молодьюж!»

Не знав чоловік, що саме тут вирішувалася найголовніша проблема нещасної жінки, адже все життя вона не здатна була накопичити коштів на пластичну операцію — йшлося про корекцію грудей, вкоротити які не існувало змоги. Байдужий до цих проблем Федір і так раював, хоча час від часу його, правда, непокоїли спорадичні спроби

Тані лишати на собі ліфчика, однак додаткова склянка горілки хутко вгамовувала ці поривання. Та жінку гнітила цілковита естетична байдужість двірника. Так тривало доти, доки вона нарешті висловилася відкритим тестом.

— Така мелоч? — щиро здивувався Федір. — Так ето, ми її врегуліруєм. Тут один хороший знайомий мент, між іншим, слідователь, навів мене на халтуру до хорошого хірурга. Ампутіруєм, — тут він перехопив зляканий погляд, — но не до кінця.

Тетяна на це гірко всміхнулася, бо знала добре про двірникові фінансові статки, її не раз дивувала безмірна Федорова наївність. Жінка не здогадувалась, що якимось він встановлював сантехніку хірургові, який подивував, виявившись хірургом пластичним.

— Як це можна тратить спеціалістів і дороге обладнання на такі хірургічні глупості, коли в нас тисячі людей страждають на відсутність навхір медичного обслуговування?

І хоч як той професор намагався довести Федорові, що моральні страждання людей через фізичні вади часто бувають набагато дужчі за будь-які хвороби, той однак не повірив.

— То скільки це треба встановити йому сантехніки, щоб оплатить операцію? — розридалась Тетяна.

— Не знаю, — насупився той, — но поговорить же можна?

Він довгенько чатував на професора, лякаючи медперсонал своїми чобітьми, але розмова таки відбулася.

— Танюхо! — влетів він до так швидко, що Алла ледь встигла прослизнути до криївки. — Тань, збирайся, ми завтра лягаєм на опиращу!

— Яку таку операцію? — тьохнуло серце.

— Вкорочувать циці будем, — вигукнув він так, наче сам робив це не раз. — Я вговорив професора.

— А гроші? Такі ж операції безплатно не робляться...

— Так, за гроші, но я його вговорив, що він ще й нам должен буде.

Тетяна сіла, хотіла розлютитись, але Федір був такий переконливий, що не дав. Він тричі їй пояснив, що за його кострубатими словами нарешті збагнула: зайва шкіра з грудей дуже ніжна, а особливо целюліт із них, виявляється, є дуже вартісний матеріал на інші косметичні пересадки, тож продавши його під час операції, вона зможе здійснити свою давню мрію!

— Ще й на тїлівїзор хвате, — радїв Федїр, — ти ж давно в мене мїчтала!

Алла, почувши про це з антресольки, мало не випала з неї. Того дня вона записала на лїнованому паперї досї не-чуванї ритмїчні візерунки. А в квартирї навпроти даман-ськїй ветеран двїчі протирав запїтнїлий бїнокль.

...Федїр привїз Таню з лїкарнї й занїс до квартири на руках.

— Ти здурїв, — шепотїла Таня, — нас же сусїди побачать.

— Наплювать.

— Дак я ж тут незаконно проживаю.

— Слухай, — намагався щось пригадати вїн, утираючи лоба, — слухай, переїжджай до мене. У мене не так красїво, але безплатно. А мою хату ми прикрасимо, — тут вїн, нарештї, пригадав, чим, знову побїг до таксї й принїс величезного телевізора.

— Чуєш, — сказала Таня, — а якщо... якщо вони знову одростуть?

— Цицї? Так ми ще одного телевізора купимо. — А поки поправляйся, — вїн під'єднав антену, — а потїм переїдемо.

— А як же я? — зойкала з антресольки композиторка Алла, бо перед нею поставала ненависна перспектива працювати в кабаку, де й ночувати нїчним сторожем.

Але її за скрипом лїжка нїхто не почув.

Згодом молодята переїхали разом із лїжком, квартира спорожнїла, морськїй бїнокль теж, Валентин же зі своєю старостою Свєткою зустрічалися в незримїй для оптики темнїй альтанцї, бачити їх там могли лише Катька й Надька, підсїдаючи на гойдалку.

І нарештї ветеран вїйни та працї Петро Сергїйович змїг назавжди врятувати свої розхитанї нерви.

Не вікно

п'єса на двоє актів

Акт I

На сцені стоїть велика шафа з полискованими дверима горіхового оздоблення. Тут же праворуч розташовано стола, радше камода з шістьома шухлядками, дуже зручного для різних ужиткових речей.

Гравюра, із зашкленним зображенням трищоглового вітрильника. Під ним строго симетрично градусник з аерометром, віденського походження, який показує точну температуру і її тиск.

У кутку, тому що він красний, — ікони Богоматері та Богосина, оповиті рушниками зі щедрими та рясними гуцульськими орнаментами.

Лампадка, ледь жевріє. Під нею телевізор самсунгової роботи, дбайливо застелений мережаною серветкою, на якій стоїть слоник із надбитим хоботком.

Далі по стіні припнуто килимок кролівецького ткання, весь у рослинно-антропоморфняних візерунках, що символізують древо життя а також Рожаницю з діточками.

Поруч — забитий у стіну цвях, певно, для того, щоб чіпляти на нього жакета, який цього разу висить навіть не на іншому цвяху, забитому для цього в двері, а щільно запнутий усередину вже зазначеної одяжної шафи горіхового оздоблення. Двері, соснові або кленові, цього не дуже видно, позаяк вони чимало фарбовані пентафталевою фарбою кольору слонової кістки, радше слонового бивня, із добряче засмальцьованим накладним англійським замком черкаської роботи, ключ ретельно застромлений у шпарину з протилежного боку декорації.

Поруч рукомийник, як годиться, з мильницею, повною мила, на кілочку вафельної роботи рушничок, допоки доволі охайний.

Дбайливо поставлені в кухлика зубні щітки. А відро з помиями, як йому й належить, накрите накривкою.

У закуткові поруч — віник, що його поставлено догори ногами, певно, для того, аби не гнулася підмітальна частина; обік стоїть іще й довгастої ручки щітка таким же робом, тобто догори шерстю.

А ще швабра морського взірця, щояка, як і естамп на стіні, наочнить можливу дотичність помешкання до морських справ.

Далі по периметру настінний годинник із невимкну-тим маятником коливально-гойдального типу, естамп Глуценка у візерунковому обрамленні полтавсько-наддніпрянського типу.

Мисник із Косова, в якому стоїть глечик гаварецької робітні, два куманці й баранчик опішнянської витворні.

А також підсвічник трахтемирівського походження з невикористаною свічкою, що, можливо, саме по собі засвідчує дієвдійову перспективу мізансцени, ачей, обставин сценографії.

Поруч також скляний ведмедик львівського гутного ручного мануфактурного ужиткового виробництва.

Над ними книжкова поличка, незасклена, з творами Гі де Мопасана, Олеся Гончара, а також Коран (українською мовою), Спогади про неспокій Смолича (нерозрізані), Монтень, Повний курс органевтики для технікумів та вищої школи (видавництва «Вища школа», Київ, 1962 р. 384 сторінки), а також Буриданів осел Апулея (позаукра-їнською мовою, а, зосібна, текстом), Угрюм-ріка Стівенсона, Фауст (українською мовою), зокрема десятитомове видання творів Стефаніка (українською), Олекси Толстого Простування по муках (білоросійською мовою), листування Сенеки, Настанови із водолазної справи (водолазною мовою) та ін.

Акт II

Швейна машинка з приводом од ніг.

Поруч велетенський книжковий засклений стелаж із нерізноманітними виданнями, зокрема з Вибраним однотомником Вальтера Скотта.

Навпроти відсутнє двоспальне армійське ліжко з дбайливими капцями під ним.

Не було обік нього й давнього лампового радіоприймача, а в кутку не стояв торшер без абажура, такого пропеченого збоку необачною

лямпкою. Геть не присутні венеціанські стільці, натомість — кілька віденських.

Бракувало навіть томика Маккіаввеллі, а ще тумбочки без квітів, особливо також не існувало великого буфета дубового шпону, без таких, типових для нього гранчастих під кришталі полірованих скелець із мідними прожилками (чи з латунними?), радше спижевими, а, головне, геть не існувало ні куліс, ні кону, ані...

з а в і с и

к і н е ц ь в и с т а в и

Забуваючи санскрит

Час «А»

Чоловік повільно стоїть на паркеті.

— Ми тільки те й робимо, що не відчуваємо нічого, — лунає в міжтелефонному просторі.

А тут, у коридорі, морок чорно-зелений, де спиною до нього повернутий він і швидко мовчить. Де він отак навчився? Коли це стає нестерпним, то:

— Так... Ну... Само собою... Ну — це не телефонна розмова, — тимчасово заговорив він.

Телефон класний, дрововий, бо виробництва ГеДееР. Чи Чехословччини.

Чоловік обертається, бо він затуляє тумбочку із телефонним апаратом, тому й постава на перший погляд була дивна.

— Ну, що ти... — нарешті озивається він у дровові обши-ри.

Знову западає пауза, бо чутно кухню, там крапає вода. Чоловік неквапом стоїть у коридорі, тому його звуть Володимиром. Бо коридор зроблений із колишньої вітальні,

де стінами відгороджено ще кімнатки, туалети, ванночку й кухню. З іншого боку — двері до також велетенського, однак, не перегородженого балкона.

А тут є: стіл, стільці. шафа, портрет Юрія Сенкевича, канапа; речі тут — це розтин, розтин у перетині шаф, столів, стін, слів: це мікрошліф вимикача, лампочки, телефону, дверей і навіть деяких мешканців.

Звідси пахне вокзалом, а також телевізором.

— Авжеж, радий. Ну що, ти не можеш витримати п'ять хвилин? А-а... Ну, тоді двадцять. Іду, йду вже.

Йде, зачепивши гучномовця, той урочисто ожив з на-півслова:

— Прошло п'ятнадцять хвилин.

Ніна перепиняє Володю, коли той, одягнений, уже поспішає до дверей:

— У тебе хтось є.

— У мене когось нема, — намагається прослизнути він.

— Не треба брехать. Тільки не треба брехать, брехать. Ти знаєш, ти знаєш, знаєш! — я не люблю брехні.

— Нема, — слизне він. Бо знає.

— Після того, як ми стали на кооператив, мені одразу подзвонила одна особа. Дзвонила, дзвонила, дзвонила! Особа не назвалася: ми поговорили.

Од слова «особа» Володя особистішає.

— Невже?

Хоче проштовхнутися до дверей, але марно, бо Ніна сама стає ними.

— Я їй по-о-пулярно пояснила, що ми з тобою — не розлучалися ніколи. Ніколи! Ніколи! Вона згодилася й обіцяла не дзвонити.

— Невже? І — не дзвонила? — забринів він новою надією.

— Це була вона? — і категорично киває на апарат, незважаючи що Володя — не відповідає, не маючи змоги вийти, він умикає телевизор, здобувши простір там.

— Я тебе, тебе, тебе! питаю, — питала, питала, питала вона.

З'являється Анатолій, бо він іде до ванни. Христина

Свиридівна ж простує на кухню, все це блакитно освітлене телевизором, хоча він кольоровий.

— Уже дзвонили зі станції, обіцяли відімкнути наш номер! — гукнула Ніна, наче в далекий телефон.

Анатолій і Христина Свиридівна зупиняються.

— І відімкнуть, відімкнуть! Наговорити з Херсоном п'ятдесят! П'ятдесят доларів!

— По роботі.

Сказав Володя так, що телевизор блимнув.

— А потім на сто сімдесят? Ти — думаєш? «По роботі»... У тебе ж зарплатня в сто раз менша. Кому ти дзвонив у Херсон?..

Решта присутніх чомусь почали гарячково шукати виправдання.

Наче відповіддю на запитання на порозі з'являється Соня. Постає у блакиті телевизорного сйива. Посміхається до кожного, тобто до себе.

Пауза.

Ще одна пауза. Тоді Соня рипає ще раз дверима, однак вони змашені й звуку не зринає.

Чутно, як на кухні крапотить кран, він не витримує мовчанки.

— Там скоро виросте сталактит, — сказав Толя.

— Де? — озирнулася Христина Свиридівна.

— У раковині, під краном, — перевів її погляд на кухню Толя.

— Це слон? — привіталася прибулиця.

Вона показує на екрана телевізора, всі теж повертаються туди, однак ніхто не відповідає, бо Христина Свиридівна навпомацки шукає очима слона на кухні, а не в телеєфірі.

— У вас телевізор кольоровий ваш? — питає гостя.

— Ну, бувають же чорно-білі передачі й по кольоровому телевізору, — виправдався нарешті Вова. — Здрастуй, Соню.

— Здрастуй, Вово.

— Здрастуй, Соню!

З викликом цілує її. На цю гнітючу паузу лунає голос Юри:

— Мамо!

— А в нас аз два кольорових телевізори з татом в нас, — розповідає Соня. — Коли Володя був у нас в Херсоні, то він бацив. Правда з, Вово? Їх?

Тут і виявилось, що Соня має певні мовні дефекти. Боротьба поглядів, з боротьбою дефектів.

— Правда, — погодився Володя.

— Коли тато взнав він, сцьо мене будуть по телевізору показувать, то сказав: «Дарую тобі, доцко, телевізор». Він — у мене такий. Правда, Вово?

Пауза. Це вже яка? Шоста? Бо Анатолій довго мне свою шкіперську борідку, а потім довго мне таку ж шкіперську люльку. Володя в цей час так само довго всміхається, нарешті каже:

— Правда.

— «Заслужила, доцко!» — подарував тато. Тато дивиться з мамою один тепер, кольоровий, а ми з Вовою, коли він приїждзяє, інсий дивимось ми.

— Правда, — сказав Вова, наче про газету «Правда».

— Ой, я забула сказати тобі: мені отут одразу, без блату сказали мені бути директором басейну ДеСеСа бути. Уяв-ляєс?

— ДеСеСа? — стрепенулася Христина Свиридівна, наче, нарешті, побачила слона.

— ДеСеСа — це значить, Дитяча Спортивна Скола. Отак без блату сказали мені бути.

— Мамо! Я кому сказав? — сказав голос Юри.

— Отак — одразу? Директором дитячого? Басейну? Це ... правда, Володю? В Києві. В — столиці? — засумнівався Толя, наче Київ не був столицею.

— Правда. Соня дуже любить дітей, — захистив Київ Володя.

— А чий це портрет? На стіні? — спитала дівчина до стіни.

— Гоголя, — не витримала нарешті Ніна.

Христина Свиридівна хоче сказати правду, зиркнувши на портрета Сенкевича, проте подивившись на Ніну, не наважується.

— Я люблю Гоголя. У нас, у Херсоні всі його люблять там.

— Правда? — наче про газету «Аргументи і факти», запитав Володя.

— Так. Бо він дуже добре написав про Херсон він.

Чутно, як крапотить вода. Бо коли був Гоголь, Херсона ще не було.

— «Редкая птица долетит до середины Днепра...» — цитує Соня. — Це в Херсоні — такий сирокий Дніпро сильно.

Анатолій рвучко відчиняє холодильник, виймає пляшку холодного пива, рвучко випиває.

— Молодці мінчани, — похвалила Соня.

— Що?.. — в напівпиві видихнув Толя.

— Вони такі холодильники роблять!

— Ви були в Мінську? — поцікавилась Христина Свиридівна.

— Ні! Ми були на зборах в Дніпропетровську.

Анатолій (одсьорбнувши пива):

— Ну...і як?

— Там тез Дніпро дуже сирокий. Цього ви всі на мене так дивитеся всі? Гоголь не міг таке про Київ писати. Тут, у Києві, і горобець Дніпро перелетить оце. А от в Херсоні не перелетить. Мій тато — випробовує вертольоти.

Знову пауза. Влучна така.

Тепер уже ніхто не наважується її порушити. Хіба що у проріз дверної щілини впадає газета «Культура і життя». Потім — «Вечірній Київ», хоча був ранок. Потім — журнал «Науковий вісник». Потім випадає Толя, зачепивши гучномовець. Той бадьорим напівсловом додає:

— ...Минув який тиждень, коли...

Чутно, як у ванні хлюпотиться Соня, а Володя стереже двері, тримаючи рушник. З люлькою в зубах коридором іде Анатолій. Так, наче тримає в зубах Володю.

— Ну, — як вона тобі? — киває той на ванну.

— Гм.

Крізь люльку відповідає Толя.

— Ну?

— Та нічого, — пустає дим той.

— Клас?

— Ну ... може.

— Правда — клас? — наполягає Вова.

— Я в жінках не дуже... — наполягає Толя.

— Ми — одружуємося.

Анатолій ловить люльку. Потім не може нею влучити до рота.

— Слухай, може, це й не моя справа, але я ...

— Вона — КаМееС.

— Хто?

— КаМееС.

— Я не знаю, пробач, не розумію цього слова, — намагається виправитися або заховатися за димом Толя.

— Кандидат в майстри спорту, це — КаМееС.

— Ну то й що з того? — димиться вже й він сам.

— А тепер вона покинула великий спорт, — киває на ванну Вова.

— Ну-у?

— Шукає себе. Місце в житті вона.

Анатолій на це гірко кривиться.

— Не в моїх правилах давати поради, однак...

— Вона була чемпіонкою Херсона серед юніорів.

— Серед юніорок. З якого виду спорту?

— З водного. З цього... як його... — шукає Володя.

— Стрибків? — підтримує Толя.

— Фігурного, чи що, плавання, — вивершує Вова.

— Я не люблю влізати в чуже життя... Але скажи: як ви житимете?

— тицяє в нього димом Толя.

— Вона вступить в інститут, — одбиває Володимир.

— У який саме? — булькає люлькою опонент.

— Або в університет.

— Або?..

— Ти покинь цей свій тон, нарешті... Ти ж прекрасно знаєш, що спортсмени зараз скрізь потрібні, що їх беруть... у різні вузи.

Анатолій повільно запитує у своєї люльки:

— А як же Ніна?

— Старий, не треба про це.

— Юра? Як?

— Я ж тебе просив...

Але, певно, недостатньо.

— Ти ж знаєш, я ніколи не дозволяв собі лізти в чуже життя...

— Не треба.

— ... але змушений сказати тобі, — налягає на дим Толя.

— Благаю.

— Воно, звичайно, не дуже ввічливо, але як твій друг... Ми ж — друзі? Ти взагалі розумієш, що це таке — директор басейну? В Києві, — дуже дивується друг.

— Ти б побачив, як вона плаває!

Анатолій, киваючи на ванну:

— А ти — бачив?

— Я, взагалі-то... особисто не бачив, але яке це має значення? Вона — КаМееС.

— Та я взагалі — не про басейн. Мені здається, що це не та людина, яка тобі потрібна в житті.

— А це вже не!..

— ...моє діло? Ні, ти — помиляєшся! Це людина не нашого з тобою кола, зрозумій. Вона ж... говорити як слід не вміє.

Володя вдихає на повні груди. Увібравши весь чужий дим.

— Я. Її. Люблю, — видихає він.

— А, ну тоді пробач.

— Зрозумів це?

Заходить до ванної, гордо ляснувши дверима.

Тут же в коридорі з'являється Ніна, на звук.

— Ну... як?..

— Я поговорив із ним. Як міг. Але... Мені здається, ти мусиш сама говорити на ці теми зі своїм чоловіком, — знову ховається за люльку Толя.

— Але ж він навіть не хоче зі мною миритися. Як же тоді говорити?

— А ти сама — помирися з ним. Ти ж — жінка.

На слові «жінка» обоє почервоніли.

Володя виходить із ванної, посвистує, наштовхується на них.

— А-а. Дуже приємно. Ясно.

— Що тобі ясно? — дивується Анатолій.

— Усе! — мало не забирає в нього люльку Вова.

— Я не хотів говорити, але скажу: хтось видер із нового журналу (виймає з-за спини «Науковий вісник») цілих три аркуші! — трясє надірваним журналом Толя.

— Я особисто не дер! — вдихає своє повітря Вова.

— Ти особисто! А трьох аркушів — ф'юють! як вітром здуло.

— Ми особисто... — мурмотів Вова. — Може, Юра?

Це була перша фраза, яку почула Ніна.

— «Ми особисто»? Досі, досі, досі! Юра аркушів не видавав!

Соня (чує це з ванної):

— Сцьо значить — «досі»?

— Кому вони потрібні, твої сторінки? — дивується Вова.

Анатолій вимахує роздертим журналом у бік ванної:

— Не знаю!

Соня, продовжує із ванної:

— Сцьо значить — «досі»?

Рятує всіх голос Юри, кімнатний:

— Мамо, йди негайно сюди!

Володя нарешті випростується:

— Тобі — позакладало? Тебе дитина кличе!

Зникає у ванній, лягнувши дверима, од чого гучномовець перекособочується на стіні й на мить оживає:

— Пройшло п'ятнадцять хвилин.

На балкон виходить Володя, запалює цигарку (бо в нього особисто немає люльки). У спалахові сірника він не помічає Ніну, яка сидить на ослінчикові під фікусом, лише

на третій затяжці він бачить її, поривається вийти, але йому шкода недокуреної цигарки.

— Володю, я б хотіла тільки спитати, тільки спитати...

— Не забувай — ми посварені, — нагадує він їй, чи собі?

— Гаразд, посварені. Тільки спитати... Мене мучить одне — як буде повне ім'я од імені Соня?

Володимир зупиняється на пів-затяжці.

— Так і буде — Соня.

Ніна не згодна:

— Не може бути. То як же повне ім'я? Соня Іванівна? Соня Батківна?

— Справді... — замислюється Володя, але вчасно отямлюється. — Та яке це, зрештою, має значення?

— Ніякого. Ніякого. Але з голови не йде.

Володя осяюється:

— Софія!

Пауза.

— Софія!

— Спасибі... фух, мені аж легше стало. Володю, пробач...

— Нічого, говори, говори... — каже він, бо цигарка скоро має закінчитися.

— Оті гроші — п'ятдесят і сто сімдесят...

— Тобі — жалко?

— Та мені їх не жалко, не жалко. Не жалко. Інше, мене мучить інше: про що ти з нею говорив?

— Почалося. Яке тобі діло? Це — моє особисте життя і прошу туди не лізти.

Несподівано Ніна всміхається:

— Ти мене не зрозумів: ти мені за все наше життя сказав менше слів, ніж їй по телефону.

Мовчанка триває, бо Ніна хоче заплакати.

Чути, як крапає на кухні кран.

— Про що ти з нею говорив?

— Що, я маю все це тобі зараз і повторити?

Ніна тупнула об балкон:

— А хоч би й так! Не забувай — я тобі ще дружина!

— Ми з тобою — півроку, як розлучилися.

— Це було фіктивне, фіктивне, фіктивне розлучення! Для ЖЕКу!

Володя майже допалює свою нескінченну цигарку.

— Було фіктивне, а стало... дефективне.

— А дитина клубніки не їла, а ти — по телефону... Плаче.

— Не «клубніки», а полуниць.

— А гроші, що ми почали на кооператив збирати, — де вони? — раптом сухо нагадує Ніна.

— Чи — суніць?

— Мер-р-з-зотник!

Голос сина лунає з кімнати, наче то назвали його:

— Мамо!

— Зараз!

— Не «зараз», а йди сюди!

Ніна хутко втирає відсутні сльози, ще хуткіше син їй нагадує:

— Ну? Ти ж мені обіцяла. Не принижувати власну гідність!

— «Власної гідності!» — зауважила вона. — Так правильніше, Вово?

Той так і не докурює.

— Ну все! — топче цигарку. — З мене досить!

Однак це є досить для цигарки.

Усі розбігаються.

Пахощі змінюються: тепер пахне не вокзалом, а теплою їжею, кличучи до вітальні, де порядкує Христина Свири-дівна:

— Колись уся ця квартира належала нам. Тобто лише мені й моєму чоловікові.

— Ой, як здорово! — сплескує Соня.

Жінки чистять овочі під краном. Ніна на столі чистить свої.

Христина Свиридівна пускає воду дужче.

— Потім її хотіли відібрати. На ущільнення житлоплощі. Уявляєш — бельстаж! Чоловік ходив, домагався, і її нам залишили.

— Тоді тез було погано з квартирами? — дивується Соня так, наче зараз є легше.

— Але мій чоловік уже тоді був червоним професором, дочко.

Од останнього слова Ніна зупиняється чистити.

Жіноча розмова тече повільно, однаке руки їхні з шаленою швидкістю січуть овочі.

— Він був уценим? — цікавилася Соня. — Мені Володя ні-цього не розказував, мій.

— Він був червоним професором, — гордо зітхає Ніна.

— Спочатку не був. Спочатку він працював комісаром. Але йому запропонували... Хто так чистить картоплю? Він — погодився. Йому

було дуже важко, але потроху звик, втягнувся, увійшов у суть... І квартиру не відібрали. Це я тобі розкажуч, щоб ти знала про нашу сім'ю.

— Як цікаво! — чистить Соня.

— І Володя наш — в нього. Він уже еМНееС. В діда.

— ЕМНееС? — перепитує дівчина. — Це як у нас КаМееС?

— Вічний еМНееС... — замість пояснити, дорікає Ніна.

Христина Свиридівна ввічливо веде:

— ЕМНееС — це значить: молодший науковий співробітник. Отака в нас сім'я. Всі ми тут рідні, хоч і чужі люди.

Ніна цього не прочищує.

— Вже дехто став і чужим?

— Ні, я просто кажу, що всі, хто потрапляє в цю квартиру... Що ці стіни роблять нас рідними. Ще з тих часів.

— Ви ще пригадайте, пригадайте ті часи, коли весь цей будинок належав вашій матері, — радить Ніна.

— І — навіть нагадаю! Так! Увесь цей будинок — усі три поверхи!

Ніна:

— Заспокойтєсь.

— А розмінювати не дам! Нізащо в світі...

— Як це ви — не дасте? — шкребе (овочі) колишня невістка.

— А так — буду робити квартиру-музей...

— «... почеплю меморіальну дошку», — продовжує Ніна.

— Дошку! А розмінювать — не дозволю! Як помру — тоді хоч запалить! — стара хапає склянку.

З водою, п'є її.

Тут заходить з роботи Володя, дивиться на почищені овочі, їх три гори.

— Ого! Скільки начистили. Молодці, жінки!

— Як на роботі? — скидає з нього куртку Соня.

Він промовисто цілує її, а не куртку. Забирає одежину.

Ніна на це виходить з кухні. Але не Соня.

— Ти знаєс, Володю, бабуся мені стільки розказала про васу сім'ю.

— Та ну? І що вона розказала?

— Що ти — тоцний дід ти.

— Ого! Мені до нього — далеко. Це всі так кажуть в нашому інституті. Ну, а як ти? Удалося? З чим повернулася? Признавайся!

— Я була ... — сказала Соня.

— Ну, а вони що?

— Я прийшла, я питаю я. А вони казуть, сцьо немає.

— Як? Уже продали?

— Ні, не продали. Я тез так спитала була, сцьо продали, їх. А вони казуть, сцьо в тій камеї була трісчинка така й вони зняли її з продажу, її значить. Яке ви право, питаю, тоді мали ставити, питаю, її на вітрину ставити? А ти зна-єс, сцьо вони сказали сцьо?

— Що?

Повільно цілує її.

— Сцьо вони не знали були, сцьо камея з трісчинкою та, коли ставили її на продаж. Уявляєс?

Володя полегшено зітхає:

— Уявляю.

— А вгадай, сьцо я взяла! В комісійному тому сьцо! Ніколи не вгадаєс!

Тягне його за руку до кімнати. За мить звідти вибухає гучна музика.

Зі своєї кімнати висовується Ніна, намагається перекричати імпортні ритми:

— А дитина не їла полуниць! Мер-р-з-зотник, мерзотник. Мерзотник!

Музика уривається, западає тиша, така, що навіть гучномовець не наважується.

Соня:

— Як? Подобається?

— Ти — чудо, — каже Вова.

— А камею — ти мені взе потім подаруєс мені її. Добре?

— Добре. Мила моя.

— Ні? Не камею. Ти пам'ятаєс, сцьо ти мені обіцяв ти?

— Що обіцяв, — усміхається він.

— Забув! Який ти в мене забудько ти. Ти обіцяв поговорити... з ну?

Поговорити з Ніною.

— Поговорити з Ніною. Про?

— Квартиру. Поговорив?

Володя заперечно трясє головою:

— И-и.

— Чому?

— Про яку квартиру?

Зачиняє двері, що прочинилися.

— Про насу. Цьому це їм — двадцять два метри? Ти з — онук бабусі?

— Не знаю, як почати.

— Дуже просто, бо нам — сімнадцять метрів? Це несправедливо це. Бо наса сім'я перспективна вона. Перспективна?

— Так.

Звук поцілунку викочується аж на балкон. Потім Соня промовляє:

— А їхня сім'я — ні.

Панує тиша. Така глибочезна, що на неї зі своєї кімнати змушений визирати Анатолій.

Отже, чоловіки, не змовляючись, зустрічаються на балконі курити, Анатолій не бажає розмовляти, Володя — навпаки.

— Отак жив, жив... А оце — полюбив. Га?

Анатолій на це мовчить.

Чути кран.

Потім Володю:

— Там скоро виросте сталактит.

— Що?

— Вода коли довго крапає, то утворюється сталактит. Обидва всміхаються. Вова:

— Ну, не сердься. Це в мене — по-справжньому. Прикладає руку до серця.

— Але ти мені ще не сказав, де той басейн? ДеСеШа.

Володя перевішується через бильця балкона.

— Басейн зараз саме будується

— Де?

— На Виноградарі.

— Отже, коли його збудують, то Соню запросять туди директором?

— Звичайно, — всміхається Володя.

— Без вищої освіти? — пихкає, наче Шерлок Холмс, Толя.

— Облиш цей свій тон.

— Я, як людина вихована, розумію, що це — нетактовно з мого боку. Все, що вона вигадує, — для тебе закон. Однак я... Я, як твій родич і друг, не буду мовчати.

— Я й не затикаю тобі рота.

— Мені здається, що вона — людина з якогось іншого світу, такого, де — інші уявлення про життя, інші вподобання.

Володя навіть радіє на це:

— Так! Вона з іншого світу, зі світу молодості! А ми з тобою вже відстали від того світу, старий.

— Я — не про це. У вас же різні інтереси в житті! Інші вподобання.

— Я слухаю, слухаю, — не слухає Володя.

— Яке у вас буде життя? Я вже не питаю, на які гроші ви взагалі збираєтеся жити?

Запитання повисає понад бильцями. Але:

— Я. Її. Люблю, — промовляє Володя.

— А, ну тоді пробач.

— Ти розумієш — я шаленію від неї, а ти — якісь копійки, басейн, ДеСеШа...

— Ну, якщо так, тоді... Пробач.

— Старий, я — приїхав. Ти розумієш? А те, що вона трошки не така, як ми з тобою, — вона наївна, романтична дівчина. Вона — як віск, розумієш?

— Звісна річ. Ти вже всім навколо заборгував. Оті Ніни-ні гроші на кооператив? Ну це ж — непорядно по відношенню до Ніни.

— Я ж не міг приїхати до Херсона голий, як бубон, зрозумій. Ось ми станемо на ноги — і я все поверну, — вірить Вова.

— Коли це буде?

— А вона така... — хоче показати. — Навіщо мені її занурювати в оці дрібниці? Вона ж лише починає жити. Їй же, зрозумій, лише сімнадцять років. Згадай себе, коли ти був такий.

Пауза, яка розмежовує молодість від зрілості.

— Бач, не можеш навіть пригадати. Я теж. Але вона! Її — треба захистити. З цього воску треба ліпити обережно, а не так: «інші інтереси, інші вподобання».

— Пробач мені, старий, якщо я був неправий, — увібгує свій дим Анатолій.

— Я знаю, що це все — нелегко. І ти — мусиш нам допомогти. Ти, як друг і родич, у першу чергу. Твої знання, досвід. І ще...

— Старий, у мене більше нічого нема. Я тобі віддав тридцять, у мене самого залишилося п'ять.

Володя на це дивується, якщо не ображається:

— Та що ті п'ять... Продай кілька книжок, старий.

— Ти... що?? Я — не зможу таке... — починає одступати-ся з балкона Толя.

— Ну хочеш — я тобі зможу, я тобі допоможу? Я їх сам однесу на ринок...

— Ти ж знаєш — книги для мене — це все.

— ...якщо тобі віднести їх туди важко. За них — добре dadуть. А потім, коли ми станемо на ноги — ми повернемо.

Толя кліпає:

— Книжки?..

— Ну-у... Або гроші. Виручай, старий.

— Ти взяв у мене почитати Монтеस्क'є... і досі... не повернув. Ти ж брав почитати.

— Я поверну, старий.

— А Верхарна?

— І його теж. Поверну. Коли ми станемо на ноги.

— Гм. Усі вісім томів?

Балкон напружується. Але не Вова.

— Вона через мене покинула великий спорт, старий. А ти...

— А Цицерона? А Сенеку? Сенека де, питаю?

— Сенека... До чого тут Сенека? Їй же — все треба починати спочатку. Все! Розумієш?

— А Андре Жіда?

— Ну от, через якогось там жида. У мене це — на все життя, зрозумій. Як я їй буду в очі дивитися... Ну? Заради нашої старої дружби.

Анатолій виносить на це зі своєї кімнати книгу. Володя вчіпляється в бильця. Балкона.

— Я її — люблю.

— Едгар По, — каже Анатолій.

Коли приходить ніч, Володя виходить знову туди, на балкон, довго мне там цигарку. Чиркає сірник. Бачить:

Ніна стоїть під фікусом, націляючи йому в груди дубельтівку. Він інстинктивно хоче одвести цівки вбік, але вмить розуміє — один необережний жест вартуватиме йому життя.

— Гроші на кооператив. На нашу з тобою окрему, окрему квартиру. Ти їх, їх, їх, — не може од напруги промовити жінка.

— Зрозумій мене хоч раз. Я ж не міг приїхати в Херсон просто так... Батько в неї солідний чоловік, а мені ні в що одягнутися було? Повір — інакше я б нізащо...

— Я все зважила. Такому, такому як ти — не варто жити. Ти — соціально небезпечний.

Це приголомшує. Кого хоч.

— Як ти смієш!

— Смію.

Володя хапає повітря:

— Як ти можеш? Це ж — дідусева рушниця!

— Я тебе ненавиджу, ненавиджу, ненавиджу. Ненавиджу! Я уб'ю, уб'ю, уб'ю тебе! — хоче натиснути.

Притискає рушницю йому до грудей. Володя встигає:

— Не стріляй, ти розбудиш Юру! Сина!

Ніна озирається на двері своєї кімнати. У неї опускаються руки. Володя пальчиком одводить рушницю. Потім міцно хапає її. Читає:

— «Шановному Кузьменкові Семену Семеновичу в день народження від колективу підлеглих. Двадцятого вересня одна тисяча дев'ятсот тридцять третього року».

Переломлює навпіл дубельтівку. Вибирає патрони, ховає їх до кишені. Плечі в нього починають безмовно труситися.

Плаче беззвучно й Ніна, обійнявшись, ідуть до ванни.

Чутно лише, як крапає на кухні вода.

— Ну, навіщо... О, як ти схуд... Вово... ну, не треба. Вово, що ти робиш, Вово... О, як ти. О, о, о...

— .Вово, коли ти... відремонтуєш нарешті кран на кухні? Скільки разів, скільки разів треба про це нагадувати?

Танцювальний момент розпочинає Володя. Деякий час він стоїть нерухомо під музику в своїй неприродній поставі біля телефонної тумбочки, але коли нарешті починає рухатися, то видно, що за ним телефона — нема. А пластика його карколамна зумовлена тепер цілою купою слюсарних інструментів, які він притискає до живота.

Танцюючи навколо кухонного крана, Володя лагодить його.

Потім танцює Соня, рухи її напівсонні, сомнамбулічні, вони імітують синхронне плавання. Жаль, що немає води. Вона, Соня, отже,

сонно зникає в кімнаті.

Далі з'являється Христина Свиридівна, її промовистий танок зумовлює з'яву покійного професора, танцюють у парі:

— Скажи, скажи мені що-небудь... — просить вона. — Ну, благаю тебе, бо ми так рідко бачимося...

— Хату, хату бережи!

— А ще що-небудь?

— Хату, кажу, хату.

Танцюють іще. Професор робить прощальні рухи, прагне зникнути.

— Скажи ще, благаю... — просить стара жінка.

— Мені нарешті присвоєно звання академіка!

Христина Свиридівна вражено зупиняється.

Цієї миті професорові досить, щоби звільнитися. Зникає.

Натомість витанцьовує Ніна, вона своїм танцюванням псує кран і той знову починає текти.

На це дзюркотіння, заспаний, знову з'являється Володя з оберемком інструментів.

Не встигає він взятися обценьками за трубу, як позад нього виникає Ніна з рушницею. Кивком голови наказує Володі танцювати до ванної; коли ж той намагається прослизнути далі коридором, вона скеровує його пружним дотиком цівок.

— І де ти патрони береш?.. — стогне він.

Виймаючи з рушниці їх.

Зникають у ванні.

Лунає такий довгий, настирний дзвінок у двері. Володя заспано відчиняє, на порозі — Люся, за нею сяєво дня.

— Люся? — насилу крізь сон упізнає він.

— Ти пробачиш? — заходить вона, доки всі сплять.

— Люся?

— Володю, чого ж ти мені не сказав? — поспішає вона.

— Не сказав. Про що?

Він говорить навмисне голосно, однак в коридор ніхто не виходить.

— Ну, про те, що ти розлучився не фіктивно.

— Я — ніколи не робив із цього таємниці, всі в нас знали, що я — розлучився.

— Міг би мені скати, — зажурюється вона.

— Про що?
— Що ти хочеш одружитися знову.
Вона говорить дедалі тихіше, а він — голосніше:
— Ну, я тоді про це не думав іще...
— Ти не подумай, що я хотіла тебе одружити з собою. Просто — міг би мені правду сказати. От і все. Сказати правду, от і все.
Синхронно вмовкають. Однак Володя встигає:
— Повір, це в мене — серйозно. Я — приплив. Розумієш?
— Я дуже рада за тебе, Володю, ти ж плавець?
Хоче поцілувати його, однак — не вдається.
— Хто вона?
— Хто. Людина.
— Я така рада за тебе.
— Справді? Слухай, стара, ти — допоможеш їй вступити. Ти ж береш цих... болванів?
— Я — тільки з математики. Поговори зі своєю...
— Ніною?
— ...вона ж бере приватних з англійської.
Володя осяюється:
— Це — геніальна думка! Ти — з математики, вона — з англійської.
Спершу здається, що оживає репродуктор. Однак це голос Соні:
— Хто прийшов?
— Це — до тебе! — випалює, наче з дубельтівки він. Швидко з'являється з кімнати Соня в спортивному халатику:
— До мене?
Озирає Люсю, та одразу ладна тікати.
— Це твій... твоя репетитор.
— Репе... титор?
Люся зітхає.
— З математики. Для вузу, — пояснює Володя.
— Це — потім... Я, взагалі, по роботі. Мене прислали... Ось. Мене зовуть Люся...
Тицяє Володі конверт.
— Поздоровлення?
Соня бере в нього конверт, виймає гроші. Рахує.
— Тут сорок вісім, — пояснює Люся.

— Сорок вісім! А мене — Соня.
— Я зібрала, — далекою посмішкою проймається жінка Люся.
— А чого так багато так? З інституту? — дивується Соня.
— Я б не хотіла вам про це говорити, — резигнує Люся.
— Говоріть! У нас із Вовою не може бути секретів у нас. Правда?
— Правда, — киває він.
— Володя всім на роботі заборгував, — продикує Люся, — Навіть чорну касу... забрав.
— Володю! — спалахує Соня.
— Ну, й ніхто не хотів давати. На подарунок. Кажуть, нехай спершу поверне борги.
— Який милий новий звицяй такий. — Соня заліплює конверта. — Дарувати гросі в конверті! А то б іще нанесли нозів та виделок таких. Правда, Вово? Набори такі.
Відповідає Люся:
— Я... зібрала, скільки могла.
— У нас Власенка, коли женили вдруге, пам'ятаєш? То він божився, що йому подарували вдруге той самий сервіз, що й першого разу! Точно: отак вони й циркулюють, — здогадується він.
— Ой, я так нервувалася, я так боялася, що вам не сподобається подарунок... — знічується давня співробітниця.
— Ну, що ти... — кліпає він.
— Я так боялася, що хотіла купити книжку. Я йшла і якраз стояв в буці Сенека.
— Сенека.
— Сенека. А тоді я згадала, що в тебе вже є Сенека. Листи його, пам'ятаєш?
— Нема в мене Сенеки, нема, — виправдовується, неначе перед Анатолієм, він.
— То, може, я зараз збігаю? Його ще не взяли, мабуть.
Бере конверт у Соні. Але та забирає назад.
— Який тут Сенека.
— Сенека. Ой, ти знаєш... Ти не повіриш! Там стояв іще Едгар По!
Я куплю його вам!
Забирає конверт у Соні.
Володя заклопотано вдає безжурність:
— За скільки він там стояв?

Забирає конверт у Люсі.

— Усього за сорок п'ять... — втрачає гроші Люся.

— Едгар? — підсумовує Соня. — Коли в домі стільки витрат таких на весілля їх взагалі. Ну, я потім, коли ми станемо на ноги, я куплю тобі Едгара. І Сенеку тобі ту.

Люся не дочуває.

— Я завжди думала чомусь, що в тебе є Сенека. Я тобі його дістану й подарую. Це буде мій особистий подарунок вашій сім'ї. А потім ти даси мені його почитати?

Несподівано з-за стіни виспіває голос Юри:

— А потім тато його в бук однесе.

Його уриває голос Ніни:

— Юро! Ти ж — обіцяв!

Витикається зі своєї кімнатки Анатолій:

— Привіт! Це хто?

«Хто» майже робить реверанс:

— По роботі. Ми з Вовою працюємо. На роботі. Од імені колективу... Я тут.

— А мені тренер казе: раз ти заміз ідес, то спорт великий для тебе кінцівся тоді, — пояснює Соня.

— Ви... спортсменка? — несвідомо Люсіна рука тягнеться до конверта.

Але Анатолій випереджує словом:

— Фігурне пірнання.

Вона сердито зиркає йому. Тому втручається Люся:

— Чи... плавання? Фігурне плавання, — підбирає вдалий термін вона. — Етимологія дивна така, — дивується.

— Так, я синхроністка я. КеМееС, — не здивувалася на це Соня.

— Не жалко? — запалює люльку Анатолій.

— Цього? — не розуміє Соня.

— Спорту? Великого?

— Анатолій! — зривається у Вови, однак Люся уриває:

— Я, здається, бачила вас по телевізору.

— Коли? — дивується Соня.

— Ви під музику Пахмутової пірнали. Двадцять п'ятого.

— То була не я. Я виступаю в одиночному розряді я. А от Вова мене ще три роки тому бацив мене він. Ще до того, як ми

познайомилися тоді. Бацив по телевізору?

Володя мнеться, пригадуючи:

— Так... Бачив... У тебе, як зараз пам'ятаю, були бали: вісім і три, сім і дев'ять... Це був знак.

Соня виносить новий японський магнітофон і вмикає дорогу музику, на це Люся встигає запитати:

— Соню, а хто в тебе улюблені письменники?

Та крадькома зиркає на книжкову шафу.

— Монтень.

— А що саме з Монтеня?

Соня глипає на Вову, наче він і є Монтень.

— Так, Соня дуже любить читати книжки, в неї в Херсоні чудова бібліотека... Правда, Соню? — ніжно всміхається він.

— Правда.

І зачинається в кімнаті з магнітофоном, і робить там голосніше музику.

Володя біля дверей прощається з Люсею, та несміливо пробує його поцілувати, але їй не вдається.

— Тоді я — залишаюся, — постановляє жінка.

На балкон чоловіки виносять іще один стіл, звідти смачно пахне. З кімнати Соні пахне гучна музика, тобто лунає.

Люся стукає туди в двері.

— Соню, а ти не хочеш мені допомогти?

Жодної відповіді. Лише музика дужчає.

— Так що, я повинна сама все робити? — обурюється Люся.

Але не Володя:

— Ну, зрозумій нарешті, який у неї сьогодні день. Чого ви всі її смикаєте? Люсю, ну прошу тебе. Вона ж має клопіт — їй треба ще музику приготувати, — бурчить Володя.

— Музичний супровід?

— Що-що?

Люся на це спритно цілує Володю.

Двері з Сониної кімнати відчиняються, Соня тримає в руках магнітофон, роздивляється його.

— Ой, дивіться! Ой, тут написано «СОНІ», це Соні, це значить — мені, Соні, це.

— Поза сумнівом, — кидає Ніна.

Соня зачитується:

— Вово, сьцо таке (читає) «Долбі систем»? Я цю кнопочку не знаю

її.

Володя й Люся знизують плечима.

Соня зупиняється.

Люся радісно підперізується фартухом, разом із Ніною пораються біля крану, Ніна миє і протирає фужери. Люся протирає Соню:

— Твій Вова, знаєш, що мені сказав? «Люсю, вона, Соня, така самотня в Києві... Вона все: і друзів, і батьків, і великий спорт — все покинула в Херсоні...»

— Ідіот! Мені каже! «Навчи її англійської мови!» Це мені, мені, мені? Я її навчу, я їй таку англійську мову придумаю... Ідіот. Таку мову вигадую їй, нехай її в інститут здасть!

Ніна набирає води в фужер, п'є її маленькими зажуреними ковтками.

— А ти... не пробувала з нею поговорити? — тисне Люся.

— Я? Про що-о? Та я — просто боюся, боюся її. Вона ж — спортсменка. — Перекривляє. — КаМееС!

— Та бреше вона. Яка з неї спортсменка?

— Типова.

— Хто? Брехуха чи спортсменка?

Люся мавпує Соню:

— «Я КаМееС! Я — ДеСеСа»!

Обидві сміються.

— Ти повіриш, оце поговорила, як із рідною людиною, аж мені легше, легше стало, ти частіше прихось.

— Та мені якось незручно, — вірить Люся. — Тут нова сім'я.

— А ти прихось до мене. До старої сім'ї.

— Ви ж — розмінюєтесь, — огинається Люся.

— Ми?! Та — нізащо! Що я виміняю з дитиною на цю халупу? Таку ж саму халупу? Халупу, халупу. Тільки в іншому місці. Таку, таку саму, саму.

— Твоя правда. А... він? — завмирає Люся.

— Не чекав. «Як? Що ти собі думаєш?» А я йому: «А де мої гроші на кооператив? Де? Де? Де?»

— Молодець, — каже Люся чи про Ніну, чи про Вову.

— Я йому: були б гроші цілі — я б стояла на черзі й не заважала вашому особистому життю. А так — нікуди я з дитиною звідси не піду.

— Молодець.

— Я йому по-о-о-опулярно пояснила, що дитині потрібен, потрібен, потрібен батько. І добре, що він витратив гроші. Куди тепер він піде?

— Звісно. Як це син ростиме без батька? Що з нього тоді виросте?

Христина Свиридівна заносить авоськи, стукає в Сони-ні двері:

— Соню!

Музика тихішає.

— Сцьо, бабусю? — співає синхронно дівчина.

— Допоможи мені овочі почистить.

Соня думає завдовжки з паузу:

— іду.

Коли вони з'являються на кухні, Ніна і Люся демонстративно виносять фужери протирати на балкон, там вони виймають по цигарці.

Їх наздоганяє голос Юри:

— Мамо! Мамо! Кинь цигарку!

Відповідає ж Соня:

— Так зіпсувати дитину цю!

Стара жінка Христина Свиридівна одсовує ножа.

— Чому? Я не вважаю Юру зіпсованим хлопчиком.

— Ну, сцьо це за ім'я — Юра? Як йому зити з таким ім'ям? Далі йому?

— Чим же воно погане? — Христина Свиридівна.

— Тепер же люди називають не так вони. Люди називають: Максим, Єгор, Денис, так називають.

Христина Свиридівна перестає різати:

— Це не просто «Юра». Ти ж не знаєш, на чию честь ми його так назвали? Розказати?

Соня починає сікти густіше.

— На цию? Розкажіть.

Христина Свиридівна урочисто повертається до настінного портрета Юрія Сенкевича:

— На честь Юрія Сенкевича.

— А! А я думаю: знайоме лице таке воно... Ви з ним — знайомі?

— Ні, ми з ним тоді ще не були знайомі, коли народився Юра. Це сталося пізніше, — ладнала морквину бабуся.

— Ой, розкажіть!

Бабуся відповіла:

— Ну хто так кришить буряки. Рівніше ріж. Коли в нас народився хлопчик, саме тоді до Києва приїхав Юрій Сенкевич. Виступав по телевізору. Бо він сам — родом із Києва.

— Ой! Сцьо ви кажете? Ніколи б не подумала я.

— Ясно, що не з Херсона, — пошепки Ніна.

— От ми теж вирішили назвати хлопчика Юрою на його честь. Щоб, коли він виріс, то теж став знаменитим. І написали про це Сенкевичу листа в Москву. І що ти думаєш?

— Сцьо?

— Він нам відповів!

— Прислав портрет? — не стримується Люся.

Бабуся на це урочисто йде до портрета Юрія Сенкевича, виймає з-за нього конверт, видобуває звідти листа:

— Читати?

— Ой, ну сцьо ви!..

— «Дорогі мої кияни! Мені дуже приємно, що в мене так багато друзів у всьому світі. Але те, що в Києві, місті, де пройшли мої дитинство і юність, мене й досі пам'ятають і люблять, мене хвилює й радує найбільше. Спасибі ж вам за це, мої дорогі!»

Соня бере лист:

— «...за це, мої дорогі». Українською мовою це. Це не підробка?

— Тепер ти знаєш, який у нас Юра. Коли він виросте, ми пошлемо його до Москви, на телебачення... Ну хто так кри-ше моркву? А картоплю? Ти б так її свиням різала?

— Нормально порізала її, — оглядає порізане дівчина.

— Ні, не нормально. Так людям не ріжуть. Тобі треба потроху звикати, що чоловік у тебе єМНееС.

— Хто?

— Молодший науковий співробітник.

Соня зціплює зуби.

Кришить кріп.

Христина Свиридівна лагідно бере її за плечі:

— Хто так кришить кріп?

Соня кришить цибулю.

— Хто так кришить цибулю?

Соня ріже петрушку.

— Хто так ріже петрушку? Кому це ти так крупно ріжеш? Свиням?

Соня все, що порізала, струшує в каструлю. Тоді бере в праву руку дошку, підходить упритул до Христини Свиридівни:

— Ви коли-небудь бацили це, сцьоб свиням різали пе-труску їм?

Христина Свиридівна одсахнувшись од дошки, хитає головою, що ні...

Час «Б»

Там же, так само, лише книг значно більше, вони тепер скрізь. На стіні висить портрет не Сенкевича, а Христини Свиридівни. Балкон загратований, штаби просвічуються крізь суцільно запнуту фіранку.

Заходить Вова з в'язкою книжок, дивиться, де б їх притулити, наштовхується на таблицю альфа-ритмів, занурюється.

Але Соня не дає:

— Де це ти був?

Володя виринає з таблиці.

— А це вже не твоя справа, де.

— Ми з домовилися, сцьо ти посидиш з доцкою.

— Тобі тез... тьху! теж! корисно посидіти з дочкою.

— У мене — справи!

Але Володя вже ховається до туалету, через горішнє скло Соня бачить, тьху, бачить, як його рука там бере з верхньої полицки книжку.

З'являється хутко Анатолій, бо захеканий:

— Квитки — пропали!

— Треба було їх продати їх, — радить Соня.

— Я — не зміг. Я думав, що ти прийдеш. Ждав, ждав, а потім уже було пізно їх продавати. Соню...

Цілує її. Цілує її ще раз.

Шумить вода, з туалету з'являється Володя, він дивиться на них.

Соня до Володі:

— Не мий рук! Візьми винеси відро.

Вова несе відро. Знову поцілунок.

Потім Соня в'яже.

Анатолій читає «Науковий вісник».

Володя на «Зінгері» шиє брюки, коли вони кінчаються, він нарешті не витримує:

— Ч-ч-хи!!

— На здоров'я, — відказує Толя.

— Я давно хотів поговорити з тобою. Може, це не моя справа, але.

— Я слухаю тебе, — виразно читає «Вісник» Толя.

— Ти або одружуйся з Сонею, або... Зручно влаштувалися! — налягає на приголосні Володимир.

Нарешті Соня з любов'ю чи то подякою зиркає на нього.

— Ні, мені ж спочатку треба розлучитися зі своєю дружиною.

Володя обурюється, наче він був Сонею:

— То чого ж ти тягнеш?

— Ну, в вас же — дитинка.

Вова забирає у нього часопис:

— У нас теж була... є дитинка. Але ж я — бачиш? Розлучився.

— Але ж я люблю дитинку ...

Володя ображається:

— А я — теж люблю дитинку!!

— Мозе, ти ще сказес, сцьо ти й свою друзину любис тут? — рвучко вставляє Соня чи до Вови, чи до Толі.

Анатолій мнеться, відповідає ж Володимир:

— Ну, а якби він і любив? Я — теж люблю дружину, але ж — розлучився.

Анатолій встає:

— Це зрештою непорядно. Ви, обоє! Ти ж знаєш, що я, як твій друг та родич, одружився із почуття обов'язку перед Ніною. Яку ти, до речі, несправедливо покинув. І ти тепер мені цим докоряєш? Як же я можу з нею розлучитися? З Ніною, якщо в нас маленька?

Ображено вмикає телевізор. Житлоплоща тепер освітлена веселковими барвами.

Дзвонить телефон, Володя хапає перший:

— Алло? Люсю? Яку Люсю...

Кладе трубку, з цього виникає пауза.

Скавчить у ванній пес; скавчить удруге, лише тоді Соня паузу порушує:

— Цього сидис? Піди сходи собаку виведи її. Баць, як проситься, — це вона каже до Вови.

— Сама виведи. Свою собаку.
Соня — непохитна.
— Це — собака Лєночки.
— Оленки, — зауважує він.
— Лєночки! — не відступається вона.
— От нехай вона й виводить.
— Для неї пізно вигулювати їй. І вона ще уроків не зробила їх.
Цілий день на масинці диркати, так міг би давно вивести собачку.
— Я диркаю, як ти кажеш, на машинці, бо мені потрібні гроші.
Анатолій оживає:
— Щось новеньке?
— Сенеку викинули в буку. До завтра має долежати. — До Соні: —
Сама й виводь свою сучку.
— У мене — гості.
Володя посміхається:
— От нехай вони й виведуть.
— Як же тобі тільки не соромно тобі! — каже вона, наче гості
прийшли до Володі.
— Мені мусить бути соромно-о? Перед вами? Ви, які крутили
любов ще до розлучення?
— Треба було стерегти, — радить Толя.
— Встерещеш! А ти б не хвалився, шановний, що до розлучення,
бо в неї тоді, таких, як ти було ого... — каже Володя.
— Мовци! Не смій ти! Аби таких — як не ти!
Анатолій:
— Яке це має значення, Соню? Заспокойся. Адже це, якщо й було,
то — до розлучення з ким? Тоді вона — зраджувала, Вово, тебе.
Але той уперто доводив логіку:
— А ти ж — не розлучився? Отже, ти зраджуєш Ніні. Своїй
законній дружині! — нарешті заговорив віршами.
— Як би там не було, а це — моя особиста справа, — занурюється
у «Вісник».
— Не тільки твоя вона. Я як подумаю, як ти мене зрад-зуєс із нею
мене... — вплутується Соня.
Проте Анатолій своє:
— Здуріти! Заплутатися можна. Нехай Вова розбереться, хто з ким
і кому.

— До чого тут я? Це ви — мене зраджуєте між собою! Голова... — береться за неї.

Соня постановляє:

— Усе вірно все. Треба нам, Толю, одружитися нам, сцьоб усе, наресті, стало ясно все... .

Володимир стрепехається, береться за свої приголосні:

— Тільки ви не думайте, будь ласка, що якщо вам удасться одружитися між собою — то я одразу побіжу знову одружуватися з Ніно-ю!

— Я такого не казала. Навісцьо з це тобі?

— Ну, щоб усе стало на свої місця... Голова.

Анатолій промовляє лагідним голосом Шерлока Холмса:

— Я все-таки дуже радий, що виникла ця розмова. Давно вже мав намір з'ясувати, чи був у Соні ще хтось, окрім мене?

— Після розлучення — я не контролював.

— Ну, а все-таки? Був у неї хтось?

У Володі перестає боліти голова:

— Питай у неї. Ось вона.

— Я не дуже певен, що вона зізнається. Ну?

— Був.

— Хто? — питає Анатолій сумирно.

— Я-а-а-а-а!! — здригає своїм голосом задуху Вова.

— Він бресе, — утихомирює її Соня.

— А як ти доведеш? — цікавиться Толя.

— Гад! — думає вголос вона.

Володя зітхає:

— Ви повинні обоє сказати мені нарешті правду, Ви. Обоє.

— Ніхто тобі нічого не винен, — кліпає Толя, — так, Соню?

— Зенися спочатку. Ти красце признайся ти, сцьо законно зрадзуєс мене зі своєю Нінкою ти!

— Я — ні. Ти ж сама чудово знаєш, що вона хвора після народження дитинки. Це він тобі з нею зраджував.

— А цьому ти їй професора приводив ходив? — наполягає вона.

— Щоб вона видужала хотів ходив, тьху!

— А для цього?

— Ну вона ж — хвора, — резюмує Толя.

— Сьоб зрадзувати хотів! Негідник! Видузати її — і зрад-зувати!

Це справляє дію на Вову:

— Негідник! Ти не бажаєш одружуватися з Сонею. Тобі од нас із нею тільки одне й треба!

Соня:

— Так! Професора! Лікувалася б твоя Ніна в простій районній поліклініці.

— Це жорстоко, Соню, — кліпає Толя.

Володимир ніяк не ладен збагнути, виснажує його ця сварка, чи наснажує.

— Вона ж мені все-таки дружина, — хоче поставити крапку Анатолій, — Ніна, кажу.

— С-сцьо? — не встигає докричати вона. Соня.

Вчасно дзвонить телефон.

— Люсю можна?

— Яку ще в біса Люсю? Немає ніякої Люсі! Ще Люсі тут не вистачало, — стогне Толя.

— Де ж ти його, професора, викопав? Все-таки? — наполягає на професорі Вова.

— А коли твоя Оленка хворіла, я теж професора приводив, так ти мене не питав, де, — резюмує Анатолій.

Пауза, вона завжди багатозначніша.

Володя стомлюється:

— Так ти — женишся, чи ні?

— А хто ти тут такий, щоб вмішуватися в особисте життя Соні?

— Я — батько її доньки.

— Ти — тут — ніхто! Ти тут — су-у-у-усід!

— Батько її доньки!

Анатолій мало не бовкнув: «І це теж треба ще довести», мовив:

— От і сиди тихо, займайся донькою. Сусід...

— Усе? Так от: перш, ніж займатися сво-о-єю! донькою, я вам дещо почитаю.

Виймає з-під телевізора учнівський зошит, розгортає, читає:

— «Виведи собаку». «Ти несправедливо покинув Ніну». «Не диркай на масинці». «У мене — гості». «Хто з нею був, окрім мене?». «Жінка — мати моєї дитини». Оце вся ваша програма. До побачення.

Шпурляє їм зошита. Виходить у свою кімнату, за мить звідти починають лунати фортепіанні гами.

Під час музики починаються цілунки Соні та Анатолія.

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «Скільки можна казати тобі, тату! Не принижуйся!»

ГОЛОС ВОЛОДІ: «А ти — не гризи нігтів».

Знову лунає піаніно. Знову Соня й Анатолій починають цілуватися.

ГОЛОС ВОЛОДІ: «Не тисни на педалі».

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «А ти — дивися на ноти, а не на двері». ГОЛОС ВОЛОДІ: «А ти не гризи нігтів».

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «А чому не можна гризти нігтів?» ГОЛОС ВОЛОДІ: «Бо це погано кінчається».

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «Не вірю».

ГОЛОС ВОЛОДІ: «Згадай хоча б Адольфа Гітлера. Той теж гриз».

Знову звучать гами. Соня й Анатолій починають цілуватися.

ГОЛОС ГУЧНОМОВЦЯ: «Не пройшло й п'ятнадцяти хвилин, як...»

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «Тату! Одійди од дверей».

ГОЛОС ВОЛОДІ: «А ти мені — не роби зауважень. От коли я був такий маленький, як ти...»

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «Ти — ніколи не був маленький». ГОЛОС ВОЛОДІ: «Що-о?»

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «Тату, ти поганий».

ГОЛОС ВОЛОДІ: «А мама?»

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «І мама».

ГОЛОС ВОЛОДІ: «А ти?»

ГОЛОС ОЛЕНКИ: «І я — погана. Піду стану в куток». ГОЛОС СЕНЕКИ: «Це мудро».

Володя спиною виходить зі своєї кімнати:

— Ну, на сьогодні — досить.

Говорить він чи до доньки, чи до Соні, чи до Анатолія. Жодної реакції.

Тоді він демонстративно зачиняється в туалеті.

— Це надовго, — зітхає Соня туди.

Анатолій підходить до таблиці з альфа-ритмами, мне борідку.

— Так-так, у нього сьогодні для цього несприятливий день.

Потім вони з Сонею зачиняються у ванній. Вона зойкає:

— Ти — знову? Бозе, знову...

Анатолій принижено нишкне:

— Пробач.

— Я взе не витримую взе це.

Обидва виходять у коридора, Анатолій хоче м'яти борідку:

— Ну, даремно ти так.

— Я — зінка я.

— Ти ж знаєш, ще відтоді, як я вперше побачив тебе. Коли ти тільки-но приїхала з Херсона. Відтоді я...

Соромиться.

— Сцьо з ти тоді відразу не сказав ти?

— Я тоді соромився.

— А тепер ти — не соромисся? Коли в тебе нічого взе не виходить це?

— У мене виходить. Тільки не з тобою.

— І ти ще смієс говорити про поцуття смієс?

— Ось можеш прочитати, якщо мені не віриш.

Виймає з кишені книжку. Соня насторожено розгортає її.

— Це сцьо — про твою любов?

— Ні. Про перезбудження.

— Сцьо-сцьо?

— Про перезбудження. Щоб ти не думала, що я — холодний. Я — навпаки.

Ловить книжку.

— Іди геть! — жінка стогне незадоволеною коханкою.

— Соню, я тебе дуже прошу, давай спробуємо ще раз...

— Досить, котися зі своєю книзкою ти.

— Я певен, я — переконаний! що сьогодні в мене вийде, буде все гаразд. От побачиш..

— Не побацу.

— Саме сьогодні, клянусь. Ну, останній раз. Альфа-рит-ми сьогодні сприятливі.

— У мене, розумієс? У — мене взе нічого не вийде!

— Соню, ну я люблю тебе, ну, сьогодні, ну, прошу! Ну, невже ж тобі байдуже, чи твій чоловік буде імпотентом, чи ні?

— !діот, ось ти хто, а не цьоловік. Навісцьо мені такий цьоловік? З книзецкою.

Дивиться на таблицю альфа-ритмів:

— Хоц би взе пив ти. Ци кутив. Ато самі альфа-ритми ці.

Анатолій вмить спалахує:

— кце раз, просу тебе дузе, Соніцко, я відцуваю, сцьо змозу!..
Зараз.

З туалету вистрибує розлючений Володимир:

— Ну, з мене — досить! Скільки можна! Це вже — знущання!

Анатолій кліпає до нього:

— Цього ти крицис?

— Хто вирвав (трясе книжкою) сторінки?? Цілих три сторінки!!
Цього ж неможливо витримати!

Соня витримує:

— Не кричи ти. Поставив книжки в туалет сам, і хоче, сцьоб їх не рвали їх. Не став їх туди, от. А туди, де не рвуть.

Іде з Анатолієм до ванної.

Володя приголомшено падає в крісло. Виймає з кишені хусточку, щоб витерти лоба.

Додолу з брюк випадає папірчина. Володя піднімає, читає:

— «Я тебе люблю. Якби ти знав, як я тебе люблю».

Тетеріє.

Коли час швидко лине, то він пахтить вокзалом.

У хаті пахне ж телевізором.

Соня не дає Володі додивитися веселкову телепередачу:

— Ти сходив поговорив з директором узе?

— Ні.

— Завтра сходити ти?

Володя дивиться на таблицю альфа-ритмів.

— Ні, не піду. Несприятливі біоритми. Сама б сходила.

— Я не змозу говорити з директором я. А ти з — вчений! ЕМНееС!

— Так, еМНееС, вічний еМНееС. А ти — начальниця пральні.

— От і поговори ти. Ато в Леноцки пропадуть матема-тицьні здібності вони, — казала, наче знала, що це таке.

— Здібності — не пропадають ніколи. Бо вони успадковані від батька.

— Яксьцьо її в цьому році не переведуть до математиць-ного класу тепер, то на той рік — буде пізно тоді. Тобі — наплювати на все, крім своїх біоритмів їх!

Кидається на таблицю альфа-ритмів, ненависно дере.

Володя:

— Уже? Віднеси в туалет, книжки ціліші будуть.

— Тобі на все наплювати тобі! Якби ти тоді не потратив усі гросі, ми б могли зити в кооперативі тоді.

Тут він не згоден:

— До речі, в кооперативі б тоді жила Ніна з Юрою.

— Ось би вона там зила! Я б там зила я!

— Краще б ти жила в Херсоні. В чудовій квартирі. Верто-льотній своїй. А мені — одновалентно, де жити.

— Говори по-людському! Оці вічні словецьки твої. Скільки ти на їх потратив гросей, а сцьо толку де? Мозна було б іще один кооператив побудувати на їх. Цим тратити гросі на книзку, складав би їх красце на книзку.

— Мені обридла твоя вічна втеча в дійсність. Піду-но я до бібліотеки краще.

Встає. Йде до туалету.

З кімнати чути фортепіанні гами.

Чутно диркотіння вертольота з-за вікна, його перекриває голос Оленки:

— Мамо! Оно — твій тато летить.

Дзвонить телефон, Соня знімає слухавку:

— Алло.

— Алло, Люся? — тривожно питає телефон.

— Алло, тут ніякої Люсі не живе тут.

— Алло, я їду в Київ, алло! Що? Я не чую нічого!

— Тут Люсі ніякої нема її, ясно?! — волає Соня.

— Я й кажу, здрастуй, Люсю! Я взяв квитки з Миколаєва, ало! Я скоро буду!

— Яка Люся?

Кладе трубку. Двері несподівано розчахуються Люсею:

— Що ж ти кладеш? Це ж — мені!

— Ти сцьо — дала нас телефон дала?

Люся не може одхекатися.

— Ну він — дуже наполягав, я й дала.

— Ти б сказала, сцьо в тебе нема телефону, от, — підко-пилюється Соня.

— Я так і сказала, але він не повірив, що в такої жінки, як я, нема телефону, — одкопилується Люся. — Такого, каже, просто не може бути! Так причепився цей Микола з Миколаєва, що мені його жалко стало.

Гукає Володя з туалету:

— А ти в нас спитала? Три дні — дзень-дзень-дзень! Здуріти можна!

Люся нарешті переводить подих.

— Що тобі — жалко? В мене особисте життя вирішується, а тобі — жалко? Його, бачите, два рази потурбували! Жалко?

— Ти, Люсю, до кого ти прийшла ти? — цікавиться Соня.

— До... вас усіх.

— А, ну тоді, а. Бо мені — треба свіденько встигнути в сколу до директора піти поговорити туди про математику цю.

— Я благаю! — стрепенулася Люся. — Я — посиджу. Він іще подзвонить, ну хіба вам жалко? Моє особисте життя ...

Світло на мить вимикається в квартирі. Натомість каркає репродуктор:

— Пройшло п'ятнадцять хвилин.

Радіє Анатолій з ванної:

— От бачиш — вийшло! Вийшло!! Я так — і знав, що обов'язково вийде!

Тиша. Під час неї входні двері відчиняються і на порозі з'являється Соня, стомлена авоськами. Самотньо палахкотить телевізор.

Дзвонить телефон.

Зойкає Люся з ванної:

— Це мені-і!

За десять секунд вибігає звідти, обсмикуючи блузку.

Соня піднімає трубку і люто кладе її на важіль знову. З ненавистю дивиться, як виходить із ванної Анатолій. Він ділиться:

— От бачиш, Соню, вийшло! А ти — сумнівалася!
Соня хоче його вдарити, але в руках у неї — авоськи.
Люся хапає слухавку, намагається з'єднатися:
— Алло? Алло? Миколаїв?
— Піп. Піп. Піп. Піп.
— Бач — я мужчина! А ти — боялася. Це в мене лише з тобою так,
Соню, я ж казав, а ти не вірила...
Соня микається з ношею:
— Зі мною — не вийшло, бо перезбудження, а з цією? Анатолій:
— Недозбудження.
— А я пів-року цюю: зараз, зараз, іще раз! А ця — при-йшла — і
зразу вийшло їй? Ти — мене зрадив. Зрадив, ще до того, як...
Замовкає. Хоче заплакати, але не бачить, куди покласти авоськи.
— Соню, що ти... Я не можу тебе зрадити...
Соня не знає, куди плакати:
— Так, для того, сцьоб зрадити, треба споцятку змогти! Гад!
— Я не можу тебе, Соню — зрадити...
— Ти вже умудрився їй!
— Ні! Я тобі — не зрадив! Бо замість неї, — на Люсю, — я уявляв
тебе. Розумієш? Було темно, я не знав, що то не ти...
Наче дві авоськи упали на Люсю:
— Що-о...
Соня кидає до Люсі:
— А ти мовци, етимологія!
Анатолій починає мовчати. Теж.
Люся промовляє до Соні:
— Так ти їх — береш?
— Кого беру їх? — дивується Соня.
— Колготки, що я позавчора приносила. Ну, імпортні.
— Які!?
— Ті, що в тебе на ногах.
Жінки втуплюються одна в одну, а потім — у телевизор. Особливо
Люся:
— Які гарні кольори. Давно купили?
— Ми не купили ми. Взяли на прокат його, гада.
— Чому так?

— Ми прокатові взе стільки grosей на нього заплатили, сцьо можна два таких купити їх.

Люся сплескує:

— А одна моя знайома взяла з прокати піаніно. Вивчилась на ньому сама. Потім вивчилися її діти, а тепер вчаться її онуки. І от вона розуміє, що вже виплатила за нього утричі більше, ніж за нове піаніно.

— Який зах!

— Вони б могли вже купити три, ні! — чотири піаніно на ці гроші. І грати, грати, грати! Коли він цілується, то в мене таке враження, що він смокче кістку.

Соня відповідає після паузи:

— І в мене — тез.

Жінки тиснуть руки, прощаються. Люся йде.

Двері туалету широко розчиняються і на порозі постає скуйовджений Володя. Рвучко виймає кулаки з кишень і на підлогу з брук випадає папірець. Володя нахиляється, читає:

— «Я тебе люблю». Що таке?.. Хто писав? — питає він.

Доки з-за стіни не дзвенить голос Оленки:

— Якби ти знав, таточко, як я тебе люблю.

Приголомшений Володя заходить до кімнати і незабаром звідти починають линути фортепіанні гами. Всі чують ще й:

— Таточко, я тебе люблю.

Володя відповідає:

— Мий руки і лягай спати.

У коридорі дзвонить телефон.

На це виходить Соня, стомлено знімає трубку.

— Алло, Люся? — радіє він.

— Я не Люся я, — зітхає Соня.

— Ну це ж — Київ?

— Так.

— Алло, Люся?

— Я — не Люся. Я — Соня.

— Соня? А чого ж ти тоді казала, що Люся?

— Я такого не казала.

— Алло, Люсю? Завтра я буду в Києві.

— Я дуже рада.

— І я дуже радий! Скажіть, а що вам більше подобається: букет квітів чи пляшка? Бо я в Києві не був, — пояснює він.

— Еге. Подзвоніть мені до дванадцятої. Або після.

— Так я прийду, Люсю, і з вокзалу подзвоню.

— Я — не Люся. Я — Соня.

Телефон мить думає.

— Соня так Соня. Я — згоден.

Соня мить міркує.

— Я — тез.

Вона довго стоїть, затулившись спиною, ховаючи собою апарат.

Знову час «А»

Знову повернувся до помешкання портрет Юрія Сенкевича та старенький телевізор — уся квартира ще в попередній, ще передвесільній метушні.

Христина Свиридівна й Соня ріжуть овочі, на балконі попихують цигарками Люся й Ніна. Протираючи димом фужери.

— Хто так ріже петрушку? Кому ти так крупно ріжеш? Свиням? — цікавиться бабуся.

Соня все, що порізала, струшує в каструлю. Тоді бере в праву руку дошку, підходить впритул до Христини Свиридівни:

— Ви коли-небудь бацили це, сцьоб свиням різали пет-руску їм?

Христина Свиридівна, одсахнувшись од дошки, хитає головою, що ні.

Соня йде геть, тобто до кімнати, вмикає «Соні», з її кімнати залунала така ж імпоршняча музика.

Христина Свиридівна сама на кухні кришить сало, з балкона заходять Ніна й Люся, стара схлипує:

— Я не вірю, — киває на музику, — жодному її слову.

— ? — Ніна.

— ? — Люся.

— Вона мені сказала, що Херсон стоїть на Дніпрі, наче я така дурна й не знаю, де стоїть Херсон, — провадить бабуся.

Володя од порога починає сміятися з неї.

— Що тут смішного? — обурюється Христина Свиридівна.

— А де він, по-твоєму, стоїть? — зблискує він окулярами.

— У Севастополі.

Володя перестає сміятися.

— Я б на твоєму місці не сміялася, а подумала, ми там не раз із твоїм дідом Семеном Семеновичем були, старовинна назва — Херсонес.

— Ніякого Херсонесу в Севастополі нема.

Христина Свиридівна гукає:

— Толю! Толю!

З'являється Анатолій.

— Ти в нас усе знаєш, де знаходиться Херсонес, ти мусиш знати.

— Десь на морі, в Криму. Звідти Володимир привіз християнство.

— Що? На морі? В тебе карта України є? — панікує Вова.

— Ніколи Херсон не стояв на Дніпрі, я слухала весь час та тільки мовчала, а тепер скажу, — тріумфувала стара.

Анатолій повертається зі своєї кімнати.

— Дивно... Не можу знайти атласу. Дореволюційного, давнього такого...

Хотіла запасти мовчанка, але голос Юри з-за стіни не дає:

— Не знайдете. Він там же, де й Цицерон.

Закипає Володя до Ніни:

— Скажи ти що-небудь своїй дитині! Це вже — нестерпно, переходить усякі межі. Що він говорить?

Голос Юри продовжує:

— Я кажу, що атлас там, де й наші котлети.

Ніна кидається до холодильника, виймає звідти каструльку.

— Мамо, можеш не шукати, їх з'їв тато. І тьотя.

Ніна не поймає віри холодній каструлі.

— Ти смів? Ти смів? Ти смів з'їсти дитинині котлети?

— У нас же — гостя, — пробує Вова.

— Котлети з м'яса?

— Гостя! Не кричи. Бо зранку — рестік зачинений.

— Із базарного м'яса! Хворої дитини котлети... Який це «рестік»?

Володя знизує плечима:

— Ресторан.

На це слово оживає Анатолій:

— У мене тут стояв атлас! Де — атлас?

— Заспокойся ти. Знайдеться твій атлас, скоро. — Тихцем: — Може, Юра готував уроки і взяв.

Голос Юри:

— Я не беру, не питаючись, книг. Вони там, де й котлети.

Ніна зазирає до каструльки:

— Нема.

— Дивно було б, — кидає з-за стіни Юра, — якби були.

Володя спалахнує:

— Скажи, прошу, що-небудь своїй дитині, бо це вже — неможливо.

— Це, між іншим, і твоя дитина! — спалахнує й Ніна.

Зі своєї кімнати виходить Соня і всі вмиль вщухають.

Бо вона в сліпучо-білій фаті.

Соня хороша, схвильована. Володя теж:

— Чому Херсон стоїть на Дніпрі... Бо був чудовий херсонський вечір. А мені — ніде було ночувати, це називається: приїхав у відрядження. І ось я бачу дівчину. І в мене таке враження, що ми десь колись бачилися.

— По телевізору, — встромляє Люся. — Ось по цьому, — тицяє пальцем.

— Не знаю. Уявляєш? У чужому місті. Ми познайомилися. Я їй усе розказав...

— ...що ніде ночувати, — не втримується голос Юри.

— Так. А вона мені розказала, що їй — теж ніде ночувати.

— У Херсоні? — не розуміє Люся.

— Так. Батько в неї — випробовувач вертольотів і вони посварилися. Він дуже суворий. Двоє. В одному місті, — замріяно згадує Вова.

Ніна одвертається, щоб не плакати.

— І отак прогуляли цілу ніч. А потім — вона приїхала до Києва.

— У відрядження? — занадіюється Люся.

— Ні, назавжди. А між цими двома подіями — ми просто говорили по телефону, — оповідає Володя.

— Доки його не відключили.

— Відімкнули тобто, — виправляє Володя.

— Може, — буркає Анатолій.

Люся зиркає на Анатолія:

— По-моєму — це любов.

Усі припинили, а не Соня:

— Я наресті вирісила остаточно: не покидати великий спорт його!

Володя на це захоплено обводить усіх поглядом, тріумфально зазираючи кожному в очі:

— Розумієте: це чудо. Двоє людей зустрічаються в Херсоні. Це однаково, якби вони зустрілися в Космосі. Чи у Всесвіті. А потім вона приїхала сюди, бо вирішила не повертатися більше до батьків.

Ніна бере дошку й підходить до нього впритул:

— Ми познайомилися з тобою, пам'ятаєш? На вечорі. На врочистому вечорі випускників-медалістів у Жовтневому палаці культури.

Христина Свиридівна додає:

— Колишньому пансіоні шляхетних дівчат.

— А мені тренер мій плавання казе: Соню — ти — талант. У тебе в воді все виходить так все, наце в тебе мама — балерина вона, а не пілот вертольоту.

— Пам'ятаєш, ти сам до мене підійшов, Вово? В палаці?

— Мені всі пропонували йти в стрибки у воду тоді, а я післа у синхронне плавання я, в одиночний розряд.

— То був чудовий вечір... Вечір для кращих випускників міста. Я була в такому бежевому платті.

— Але я тоді перший помітив тебе, — завважив Анатолій. — Це я штовхнув Вовку у бік.

— Мене тоді вони з ДеСеСа одразу взяли в збірну «Авангарду» ту, й ми поїхали й виграли область ми. Тренер тоді

мені при всіх і казе мені він: «Якби те не, Соню, то ми б і третього не взяли б ми місця ніколи».

— Я бачив тоді, так, саме тоді, тебе по телевізору, тепер я точно пригадую, так.

— Потім після свадьби ми вдвох поїдемо в Херсон ми, покажимося насим батькам їм, потім заберемо ми мій кольоровий мій телевізор і привеземо його в Київ тоді, правда, Вово?

— Правда.

— Щоб нехай усі бацять кольори їх.

— Ти тоді підійшов до мене, підійшов, підійшов, підійшов! І спитав: «Дівчино, ви танцюєте степ?» Я сказала, що ні. Тоді ти сказав: «Нам пощастило, бо я — теж ні». Сказав! Сказав!

Гучномовець не втерплює:

— Прошло п'ятнадцять хвилин...

Люся ляскає в долоні:

— Яка я дурна! Треба було брати Сенеку — і все. Чому я вирішила, що він у тебе вже є?

Відгукується лише Юра:

— І тоді б він опинився там же, де атлас, Цицерон і мої котлети.

— Я чомусь одразу уявила тоді степ. Я думала, що «степ» — це якийсь народний степовий танок. Я тоді ще не знала, що буває такий просто танець — степ, наче вальс. Хто знав, що це чечітка?

— Колись уся ця квартира... — замріюється Христина Свиридівна.

— ...і весь цей будинок... — осяюється Ніна.

— ...належав прабабці! Це вже я чув не раз. А тепер — він належить! Він належить — усім нам! — вигукує Володимир.

— А зі мною ти три роки зустрічався, доки одружився! — кидає Ніна.

— Мамо! Йди негайно сюди! — наказує голосом Юра на це.

— Ну що ти скажеш! За вами я знову прогавила «Клуб подорожей», — журиться бабуся в газету.

Володя бере у неї програмку:

— Так це ж програмка за минулий тиждень. Я гадаю — пора?

— Не минає п'ятнадцяти хвилин, — хрипить гучномовець.

Усі: гості, родичі, молодята ідуть на балкон, де накрито.

І розташовуються там, Христина Свиридівна сідає на чільному місці:

— Я хочу сказати. Сідайте. Я така рада, що все так добре закінчилося, що квартира наша залишається на місці. Що в нашу сім'ю увійшла Соня. Ти вже знайшла собі роботу?

— Ні! Я вирісила повертатися у великий спорт туди. Плавання синхронне — в нього велика перспектива така і майбутнє, як казав нам нас тренер плавання він.

— Гм, — не втримується Анатолій.

— Гм? — перепитує Володя.

Анатолій пояснює терпляче:

— А по-моєму, це — альтруїзм із боку Соні.

Демонстративно напивається.

Усміхається Соня до Вови:

— А ти мені таких слів не говори їх, як Толя.

— У нас іще всі слова з тобою, Соню, попереду.

— Альтруїзм! Покинути все — заради спорту, це, ох... — напивається далі Анатолій.

— А як у вас, у Києві, з синхронізмом, є? Люблять тут його вони?

— Ох-х! — пояснює стогоном Толя.

Побачивши, що вже їдять, стара вирішує сказати:

— Я б іще хотіла сказати, що ця цікава, молода, сильна дівчина...

Вова підливає Ніні:

— Це в мене — на все життя, Ніно. Коли я її вперше побачив по телевізору три роки тому — це був знак. А вона ще тоді — зовсім дитиною була. А де Юра?

— Він готує уроки.

— Поклич сина, — наказує батько.

— Він — спить.

— Жаль. — Зітхає Вова. — Я купив для нього ціле відро полуниць.

— У-ух, — відповів Ніна.

— Чого ти так?

— Ти, мабуть, високої думки про себе?

— Облиш, зараз не час, — підкладає він їй вінегрету.

— Якої ти думки про себе? — продовжує цікавитися Ніна.

— Ну... — не знаходить він відповіді.

— Ти думаєш — я — кращої?

Христина Свиридівна уперто прагне порядку:

— Ви дасте мені домовити? Так от: це дуже добре, Володю, що ти береш собі жінку на виріст.

Сміються всі, окрім Христини Свиридівни, навіть гучномовець.

— Що значить: на виріст? На два, на три номери? — помирає Люся.

Анатолій п'яно підводиться:

— Справді, на скільки номерів?

— Ви дасте мені слово сказати? Домовити? — губить голос старенька.

Усі на це починають скандувати:

— Гірко! Гірко! Гірко!

— Домовити... — благає стара.

Усі гупають ногами, аплодують:

— Гір-ко! Гір-ко! Гір-ко!

Од чого балкон із туркотом, скреготінням обвалюється. Тут наступає кінець повісті.

Для кого ще не ясно, для тих друкується напис:

«К І Н Е Ц Ь»

Віктор Баранов. В інтер'єрі мовчання про нього

Він — явище в собі і справжнє явище нашої літератури, улюбленець читачів і «біла пляма» для нашої критики, що сприймає його, либонь, за письменника «несерйозного», який бавиться екстравагантними сюжетами, вигаданими героями і майже віртуальними ситуаціями, де ті герої діють чи їх усвідомлюють. О, наша сьогоднішня критика — справжня притча во язицех... Така, чий портрет так і хочеться змалювати з Феміди: з міцно зав'язаними очима, вона мовчазно не помічає в нашій літературі дуже багато чого. Схоже, багато рушіїв літпроце-су давно вже махнули на неї рукою. Особливо ті, для кого слава — далеко не найперша заповідь. До них належить і Богдан Жолдак.

Чому я про нього оце пишу? По-перше, я давно вже збирався це зробити, бо, повторюю, вважаю його прозу доволі помітним явищем і маю на те підстави. Погляньмо бодай на самі лишень назви його книжок: «Яловичина — макабрески», «Як собака під танк», «Бог буває», «Антиклімакс», «Топінамбур, сину», «Шизотерапія». У кого із сучасників іще є такі назви? І такі різючі тексти, що за ними стоять? Ось «Гальманах», і вона ще більше ствердила мене в правдивості моєї оцінки всього написаного Жолдаком-молодшим — сином не менш талановитого лірика й гумориста-пародиста Олесь Івановича, Царство йому Небесне. А по-третє, — ну, не може ж так бути, щоб людина творила прекрасні, цікаві, читабельні (це останнє слово мені геть не подобається, але не я його вигадав) книжки — а про неї ніхто ніде й словом не озветься. Несправедливо!

Чи потрібне те слово самому Богданові? Не знаю. Можливо, на даному етапі його письменницької еволюції — ні: це замолоду ми прагнемо, аби про нас говорили. Однак переконаний — воно надто потрібне всьому літературному загалові, всім, хто намагається розібратися в подіях швидкоплинного сьогоднішнього літературного життя. Потрібне, зрештою, історії нашої літератури.

Отже — що таке Богдан Жолдак?

Передовсім, це — явлена словом архісамобутня мис-линнєво-почуттєва система, надзвичайно вразлива для всякого, хто схотів би взяти її на кпини чи й позбиткуватися. Жолдака на подив легко можна критикувати, вішати на нього всіх мислимих і немислимих літературних «собак». Скажімо, розлогий цикл його «макабресок» легко доведе мовного пуританина до шалу чи й навіть сказу: чи бач — наприкінці «просвітленого» в усіх аспектах століття письменник свідомо калічить рідну солов'їну, калинову і взагалі наймилозвучнішу в світі! Коротше кажучи — пише практично диким суржилом! Та ще й поза художніми («художніми?!») — з високо піднятим кулаком та гнівними блискавками в очах перепитає строгий літературний суддя) текстами насмілюється ставати на захист отого розпроклятого суржика. Гріх непростенний! А приклади його мовно-стильового «недбальства»? Та їх можна цитувати нескінченно!

Далі. Про що пише Б. Жолдак? Хто його герої? Чи «типові» вони і в яких «типових обставинах» живуть і діють? Які ідеали сповідують? Які почуття своїми словами і вчинками викликають у читача? Якщо хто-небудь з нестійкими нервами (чи, як застерігав В.Винниченко, «без броду») спробує відповісти на ці запитання, то такого до-питливця можуть чекати наслідки найнепередбачуваніші.

Справді-бо: персонажів, якими «оперує» прозаїк, у чистому вигляді «в природі» майже не існує. Вони «населюють» собою якісь ефемерні ситуації, обговорюють якісь далекі від життєвої доцільності теми, коять вчинки, що й близько не межують із нормальною людською логікою. Одне слово, живуть у світі ірреальних обставин і почуттів. З чого і з кого списував письменник свою прозу — навряд чи візьметься пояснити навіть найвищий літературний Бог. А раз так, то резонно спитати: в ім'я чого все це пишеться? Аби просто побавитися словами, погратися в літературу, збавити зайвий час?

Не поспішаймо з присудами. Бо, незважаючи на всі щойно викладені резони, вони є тільки поверхневим поглядом на явище з назвою «Богдан Жолдак». Істинна ж його суть до розкриття надається нелегко й не одразу. Не береться досягнути її вповні й автор цієї статті, хоч би як того прагнув. Передусім, либонь, маємо визнати: проза Б. Жолдака — неоднозначний і неодновимірний продукт літератури перехідного періоду, коли любенько почили в Бозі усталені погляди на суть і призначення художнього слова, канони, приписи, рекомендації...

і так далі, й таке інше... Література перестала бути прогнозованою, підпорядкованою певним стереотипам, узгодженою з написаними кимось «нагорі» законами творення й існування. Нові суспільно-політичні обставини дали небувалу проекцію на суть і зміст літературної творчості, дивовижні метаморфози якої, можливо, найвиразніше виявилися саме в прозі Б. Жолдака.

Її повна розкутість, абсолютно вільне, автономне дихання, її максимальна незалежність від будь-яких ідеологічних і фахових рецептів стали, по-перше, відповіддю сформованої в нових історичних реаліях художницької свідомості на вічний спочин догматів соціалістичного реалізму, а по-друге — актом свідомого подразнення закостенілого уявлення про «красне письменство», «канонізованого» і значною частиною його продуцентів, і його споживачів. Оцей другий чинник, на моє переконання, є домінантою творчого начала Богдана Жолдака.

Спасибо, что скачали книгу в [бесплатной электронной библиотеке Royallib.com](#)

[Оставить отзыв о книге](#)

[Все книги автора](#)